

ANKARA ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ YAYINLARI

Prof. NİHAT ERİM

DEVLETLERARASI HUKUKU
ve
SİYASİ TARİH
METİNLERİ

Cilt : I

(Osmanlı İmparatorluğu Andlaşmaları)

TÜRK TARİH KURUMU BASIMEVİ - ANKARA

1 9 5 3

SEVR ANDLAŞMASI ¹

(10 ağustos 1920)

Bir taraftan işbu muahedede başlıca düvel-i müttefika olarak zikiredilen Britanya İmperatorluğu, Fransa ve İtalya ve Japonya ve işbu başlıca devletlerle birlikte düvel-i müttefikayı teşkil eden Ermenistan, Belçika, Yunanistan, Hicaz, Lehistan, Portekiz, Romanya, Sırp-Hırvat-Sloven ve Çekoslovakya :

Diğer taraftan Türkiye;

Bir sulh muahedenamesi akdedebilmek üzere hükümet-i seniye'nin talebine binaen başlıca düvel-i müttefika tarafından 30 teşrinievvel 1918 tarihinde Türkiye'ye bir mütareke bahşedildiğine düvel-i müttefika içlerinden bazılarının Türkiye'ye karşı doğrudan doğruya veya dolayısıyla sürüklendikleri ve menşe-i sabık Avusturya-Macaristan hükümet-i imperatoriye ve kiralıyesinin 28 temmuz 1914 tarihinde Sırbistan'a vukubulan ilân-ı harbi ile Türkiye tarafından 29 teşrinievvel 1914 tarihinde düvel-i müttefikaya karşı açılan ve Türkiye'nin müttefiki Almanya tarafından idare olunan muhasamatı teşkil eden harbin muhkem ve müstahkem bir sulhe münkalip olmasını arzu ettiklerine binaen bu hususta düvel-i müteakide kendi murahhasları olmak üzere :

Haşmetlû Büyük Britanya ve İrlanda müttehit Kırallığı ve maverayı ebharda Britanya arazisi kiralı ve Hindistan imparatoru :

Sir George Dixon Graham, K. S. V. O., Britanya Kırallının Paris elçisi.

¹ Sevr Andlaşması metni "Sevr - Devlet-i Aliye ile Sulh Muahedesi - 10 Ağustos 1920" başlığı altında Konya'da Öğüt Matbaası'nda 1336 - 1920 de basılan nushadan nakledilmiştir (Türkiye Büyük Millet Meclisi Kütüphanesi; Es. No. 1339-153 ; Remi S. M. 130). Ancak, bu vesika tasdik edilip Takvim-i Vekayi veya Düstur'da yayınlanmadığı için eldeki türkçe basılı metin asıl olan fransızca metinle karşılaştırılmıştır. Büyük Millet Meclisi kütüphanesindeki nusha: *Traité de Paix entre les Puissances Alliées et Associées et la Turquie signé le 10 août 1920 à Sèvres (Texte Français, Anglais et Italien)* başlığını taşımakta ve Esas No, 1932-1308, Remiz: S. M. 543 de kayıtlı bulunmaktadır.

Ve Kanada Dominyonu için :

Sayın Sir George Halsey Perley, K. S. M. G., Birleşik Kırallık nezdinde Kanada yüksek komiseri.

Ve Avusturalya için :

Çok sayın Andrew Fischer, Birleşik Kırallık nezdinde Avusturya yüksek komiseri.

Ve Yeni Zelanda Dominyonu için :

Sir George Dixon Graham, K. S. V. O., Britanya kırımının Paris elçisi.

Ve Müttehit Afrika-yı Cenubi için :

M. Reginald Andrew Blankenberg, O. B. E., Birleşik Kırallık nezdinde yüksek komiserlik vazifelerini yapmakta.

Ve Hindistan için :

Sir Arthur Hirtzel, K. S. B., Hindistan işleri müsteşar yardımcısı.

Fransa Reisicumhuru :

M. Alexandre Millerand, Dışişleri Bakanı;

M. Frédéric François-Marsal, Maliye Bakanı ;

M. Auguste Paul-Louis Isaac, Ticaret ve Sanayi Bakanı,

M. Jules Cambon, Fransa Büyük elçisi,

M. Georges Maurice Paléologue, Fransa Büyükelçisi, Dışişleri Bakanlığa umumi kâtibi.

Haşmetlü İtalya Kırallı :

Kont Lelio Bonin Longare, Kırallık âyan üyesi, Haşmetlü İtalya kırımının Paris fevkalâde ve murahhas Büyükelçisi.

General Giovanni Marietti, Yüksek Harp Şurasında İtalyan askeri temsilcisi.

Haşmetlü Japonya İmparatoru :

Vikont Chinda, Haşmetlü Japonya İmparatorunun Londra fevkalâde ve murahhas Büyükelçisi.

M. K. Matsui, Haşmetlü Japonya İmparatorunun Paris fevkalâde ve murahhas Büyükelçisi.

Ermenistan Reisicumhuru :

M. Avetis Aharonian, Ermenistan Cumhuriyeti Delegasyonu başkanı.

Haşmetlü Belçika kırallı :

M. Jules van den Heuvel, fevkalâde temsilci ve murahhas elçi, Devlet Bakanı.

M. Rolin Jaequemyns, Devlet Hususî Hukuku Enstitüsü üyesi, Belçika Delegasyonu Umumî Kâtibi.

Haşmetlû Yunan Kırılı :

M. Eleftherios K. Venisélos, Bakanlar Kurulu Başkanı.

M. Athos Romanos, Haşmetlû Elenler Kırılı'nın Paris fevkalâde Temsilcisi ve murahhas Elçisi.

Haşmilû Hicaz Kırılı :

.....

Lehistan Reisicumhuru :

Kont Maurice Zamoyski, Polonya Cumhuriyeti Paris fevkalâde temsilcisi ve murahhas elçisi,

M. Erasme Piltz.

Portekiz Reisicumhuru :

Doktor Affonso Augusto da Costa, Bakanlar Kurulu Eski Başkanı.

Haşmetlû Romanya Kırılı :

M. Nicolae Titulescu, Maliye Bakanı.

Prens Dimitrie Ghika, Haşmetlû Romanya Kırılı'nın Paris fevkalâde temsilcisi ve murahhas elçisi.

Haşmetlû Sırp-Hırvat-Sloven Kırılı :

M. Nicolas P. Pachitch, Bakanlar Kurulu Eski Başkanı.

M. Ante Trumbic, Dışişleri Bakanı.

Çekoslovak Reisicumhuru :

M. Édouard Beneš, Dışişleri Bakanı,

M. Stephen Osuský, Çekoslovak Cumhuriyetinin Londra fevkalâde temsilcisi ve murahhas elçisi.

Türkiye :

Hâdi Paşa, Âyan üyesi.

Rıza Tevfik Bey, Âyan üyesi,

Reşad Halis Bey, Türkiye'nin Bern fevkalâde temsilcisi ve murahhas elçisi.

Tayin etmişlerdir.

Murahhasin-i müşarünileyhim usulüne muvafık olan ruhsatnamelerini teati ettikten sonra ahkâm-i âtiyeyi kararlaştırmışlardır.

İşbu muahedenin mevki-i icraya vaz'ı tarihinden itibaren hal-i harp hitam bulacaktır.

Bu andan itibaren işbu muahedede münderiç kuyut tahtında düvel-i müttefika ile Türkiye arasında münasebat-ı resmiye başhyacaktır.

BİRİNCİ BÂB¹

Cemiyet-i Akvam Ahidnamesi

Düvel-i müteakide, beynelmilel iştirak-i mesainin inkişafı ve milletlere sulh ve meniyetin temini için harbe tevessül etmemek üzere bazı taahhüdâtın kabulü adil ve namus üzerine müesses münasebat-ı beynelmilelin alenen icrası badema hükûmatça bilfiil rehber-i hareket ittihaz olunacak kavaid-i hukuk-ı düvelin tamamile meriyeti, akvam-ı müteazzivenin münasebat-ı mütekabilelerinde adlin hükûmrânı ve muahedattan münbeis kâffe-i tahhüdâtın harfiyen meriyeti muktazi olduğuna binaen Cemiyet-i Akvamı tesis eden işbu ahidnameyi kabul eylemişlerdir.

Madde 1 — Cemiyetin âza-yı asliyesi, işbu ahidnameye vazı-ülümza olanlardan muahedeye merbut cevvelde esamisi muharrer olanlar ile kezalik melfufta esamisi mezkûr olup da ahidnamenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren iki mah zarfında kitabete tevdi ve cemiyetin diğer âzasına tebliğ edilecek olan bir beyanname ile hiç bir kayd-ı ihtirazî tahtında olmayarak işbu ahidnameye iştiraki kabul eden hükûmetlerdir. Kendini serbestçe idare eden ve melfuf cetvelde zikir edilmeyen her hangi bir devlet, dominyon yahut müstemleke, heyetin sülûsanı tarafından Cemiyete kabulüne karar verildiği takdirde taahhüdât-ı beynelmileliyyeye samimî bir surette riayat edeceğine dair teminat-ı hakikiye vermek ve kuva-yı harbiye, bahriye ve havaiyesi hakkında cemiyetin nizamâtını kabul eylemek şartile Cemiyete dahil olabilir. Cemiyetin her bir âzası iki sene evvel malûmat vererek Cemiyetten çekilebilir. Ancak hin-i müfarekatında işbu ahidnamenin tahmileylediği taahhüdât da dahil olmak üzere bilcümle taahhüdât-ı beynelmileliyyeyi ifa eylemiş olmak şarttır.

Madde 2 — Cemiyet, maiyetinde daimî bir Daire-i Kitabet bulunan bir heyet ve bir Meclis vasıtasile işbu ahidnamede tayin edildiği veçhile icra-yı vazife eder.

Madde 3 — Heyet, âza-yı Cemiyetin mümessillerinden müteşekkildir. Evkat-ı muayyenede ahvalin icabettirdiği diğer her

¹ Burada Türkçe metinde "kısım" yazılıdır ; Fransızca metinde "Partie" kelimesi vardır. Ancak ilerki bölümlerde aynı Fransızca kelime yerine "Bâb" kelimesi kullanılmıştır. Bunun için Türkçe metin "Partie = Bâb" olarak düzeltilmiştir.

zaman Cemiyetin merkezinde yahut tayin olunabilecek diğer bir mahalde içtima eder. Heyet Cemiyet-i Akvam'ın saha-i faaliyetine dahil olan veyahut sulh-ı âleme tesir eden kâffe-i mesail hakkında ita-yı hükme salâhiyettardır. Cemiyet-i Akvam'ın her âzası heyette üçten fazla mümessil bulunduramaz. Ve ancak bir reye maliktir.

Madde 4 — Meclis, başlıca düvel-i müttefika ve müşarikenin ve Cemiyetin diğer dört âzasının mümessillerinden mürekkeptir. Cemiyetin işbu dört âzası heyet itarafından serbestçe ve her istediği zamanlarda tayin olunur. Meclis tarafından ilk tayin vaki oluncaya kadar Belçika, Brezilya, İspanya ve Yunanistan murahhasları meclis âzasından bulunurlar. Ekseriyet-i heyetin tasvibile Meclis Cemiyetin diğer âzasını tayin edebilecek ve bu âza Mecliste suret-i daimede hazır bulunacaktır. Meclis yine ekseriyet-i heyetin tasvibile Mecliste temsil edilmek için Heyet tarafından intihap olunacak Cemiyet âzasının adedini tezyit edebilir. Meclis, icabettikçe ve laekal senede bir defa Cemiyetin merkezinde veya irae olunacak sair bir mahalde içtima eder. Meclis, Cemiyetin saha-i faaliyetine dahil olan ve sulh-ı âleme icra-yı tesir eden kâffe-i mesail hakkında ita-yı hükme salâhiyettardır. Mecliste temsil edilmeyen âza-yı Cemiyetten herhangi hassatan kendisini alâkadar eden bir mesele Meclise arzolduğu zaman Meclise bir mümessil izamına dâvet olunur. Mecliste temsil edilen Cemiyetin her bir âzasının bir reyi ve bir mümessili bulunur.

Madde 5 — İşbu ahidname veyahut işbu muahedename ahkâmına sarahaten muhalif ahkâm bulunmadığı takdirde Heyetin veya Meclisin kararları içtimada temsil edilen Cemiyet âzasının ittifak-ı ârâsı ile ittihaz olunur. Nokat-ı hususiye hakkında icra-yı tahkikata memur komisyonların tayini hususu da dahil olduğu halde Heyet veya Meclisin içtimalarında mevzuubahis olan usule ait mesail Heyet veya Meclis tarafından hal ve faslolunur ve içtimada hazır bulunan Cemiyet âzasının ekseriyeti tarafından karara raptolunur. Gerek Heyetin ve gerek Meclisin birinci içtiması Amerika Hükûmat-ı Müttefikası Reisinin dâveti üzrine vaki olacaktır.

Madde 6 — Daimî Kitabet Dairesi cemiyetin merkezinde bulunur. Bu Kitabet Dairesi, bir Kâtib-i Umumî ve lüzumu

kadar kâtipler ve heyet-i müstahdiminden mürekkeptir. İlk Kâtib-i Umumî muahedeye merbut varakada gösterilmiştir. Bunu istihlâf edecek Kâtib-i Umumî, heyetin ekseriyetinin tasvibi ile Meclis tarafından tayin olunacaktır. Daire-i Kitabet ketebesile heyet-i müstahdimin Meclisin tasvibi ile Kâtib-i Umumî tarafından tayin olunur. Cemiyetin Kâtib-i Umumisi aynı zamanda Heyetin ve Meclisin de Kâtibi Umumisidir. Heyet-i tahririyenin masarifi Umumî Posta İttihadı Beynelmilel Kalemî için muayyen nisbet dahilinde âza-yı Cemiyet tarafından tesviye olunur.

Madde 7 — Cemiyetin merkezi Cenevre'de tesis olunmuştur. Meclis her zaman merkezini diğer herhangi mahalde tesis için bir karar verebilir. Kitabet dairesi de dahil olduğu halde Cemiyetin bilcümle vazafine veyahut hidematına erkek ve kadın alesseye kabul olunur. Cemiyet âzasının mümessilleri ve memurları ifa-yı vazife halinde diploması imtiyazat ve muafiyattan müstefit olurlar. Cemiyet tarafından ve Cemiyete ait hidemat ve içtimaattan dolayı işgal olunan mebanî ve arazi tecavüzden masumdur.

Madde 8 — Teslihat-ı milelin asayiş-i millî ve bir hareket-i müsterekenin icap ettireceği taahhüdat-ı düveliye icrası ile kabili telif olacak bir had-di asgariye tenzili sulh ve müsâlemetin muhafazası için muktazi olduğu Cemiyet âzası tarafından tasdik edilir.

Meclis her devletin mevki-i coğrafisini ve ahval-i hususiyesini nazarı itibare alarak hükûmat-i muhtelifе tarafından tetkik ve ittihaz-ı karar olunmak üzere bu tenzile ait plânları ihzar eyler. Mezkûr plânların yeniden tetkiki ve indelhace lâekal on senede bir defa tekrar tetkiki icap eder.

Plânların hükûmat-ı muhtelifе tarafından kabulünden sonra bu suretle haddi tayin edilen teslihat miktarı Meclisin rizası olmaksızın tecavüz edilmeyecektir. Cemiyetin âzası mühimmat ve levazım-ı harbiyenin hususî surette imalinin itirazat-ı vahimeye bâis olduğunu nazar-ı dikkate alarak bu husustaki netayic-i müessifeden tevekkîye hadim tedabire tevessül vazifesini, emniyetleri için muktazi mühimmat ve levazımâtı imal edemeyen âza-yı Cemiyetin ihtiyacatı nazar-ı itibare alınmak şartile Meclise tevdi ederler. Cemiyetin âzası teslihatlarının mikyasına, berrî ve bahrî ve havaî programlarına ve harpte istimalе salih

sanayilerinin mikdarına müteallik kâffe-i malûmatı begayet samimî ve tam bir surette teati etmeği taahhüt ederler.

Madde 9 — 1 ve 8 inci maddelerin ahkâmının icrası ve suret-i umumiyede askerî ve bahrî ve havaî mesail hakkında mü-talâasını Meclise beyan etmek üzere daimî bir komisyon teşkil olunacaktır.

Madde 10 — Cemiyetin âzası bilumum âza-yı Cemiyetin Cemiyete tamamîyet-i mülkiyeleriyle hal-i hazırdaki istiklâl-i si-yasilerine riayet ve bunları her türlü tecavüzet-i hariciyeye karşı muhafaza eylemeği taahhüt ederler. Bir tecavüz vukuu veya tecavüz tehdidi veyahut tehlikesi mevcut olduğu takdirde Meclis işbu taahhüdün icrasını temin vasaitine tevessül eder.

Madde 11 — Cemiyet âzasından birine gerek doğrudan doğruya taalük etsin gerek etmesin her bir harp veya tehlike-i harp bütün Cemiyeti alâkadar edeceği ve Cemiyetin sulh-ı mileli suret-i müessirede muhafazaya hadim tedabiri ittihaz eylemesi lâzım geleceği sarahaten beyan olunur. Bu gibi ahvalde Kâtib-i Umumî cemiyet âzasından herhangi birinin talebi üzerine Meclisi derhal içtimaa davet eder. Bundan maada münasebat-ı dü-veliyeye icra-yı tesir etmek mahiyetini haiz olan ve binnetice sulh ve müsalemeti veyahut bu sulh ve müsalemetin mevkuf-ı aleyhi olup beynelakvam hüsn-i amizişi ihlâl edecek olan kâffe-i vekayi hakkında Heyetin veyahut Meclisin nazar-ı dikkatini bir suret-i dostanede celbetmeğe Cemiyet âzasından her birinin hakkı olduğu dahi beyan olunur.

Madde 12 — Bütün âza-yı Cemiyet, aralarında inkita-ı münasebatı tevlit edecek mahiyette bir ihtilâfın tahaddüsü halinde ihtilâf-ı mezkûru ya hakeme veyahut Meclisin tetkikine tevdi etmeği müttefikan kararlaştırırlar. Kezalik hiç bir veçhile hakemlerin kararının veyahut Meclisin raporunun itasından itibaren üç ay mühletin inkizasından evvel harbe müracaat eylemek hususunu dahi kararlaştırırlar. Bu maddede mezkûr bil-cümle ahvalde hakemlerin kararının münasip bir müddet zarfında itası ve Meclis raporunun ihtilâfın Meclise tevdi-i gününden itibaren altı mah zarfında tanzimi iktiza eder.

Madde 13 — Aza-yı Cemiyet, beyinlerinde kendi itikatlarına göre hakem marifetile kabil-i tesviye olan bir ihtilâf zuhur eder ve bu ihtilâf, diplomasi tarikile mucib-i memnuniyet bir surette

hal ve tesviye edilemezse bu meselenin tamamile hakeme havalesini kararlaştırırlar. Bir muahedenin hukuk-ı düvelin her nokta-i nazarından tefsirine ve subutu takdirinde bir taahhüd-ı düvelinin inkitanı mucip olacak her nevi hâdisatın tahakkukuna veyahut böyle bir inkitan istilzam eyleyeceği tamirin vüsat veya mahiyetine taallük eden bu gibi ihtilâfatın suret-i umumiyede hakem vasıtasile kabil-i hal ihtilâfat meyanında bulunduğu beyan olunur.

Davanın tevdi olunduğu hakem mahkemesi tarafeynce tayin edilen veya mukavelât-ı mütekaddimedede musarrah bulunan bir mahkemedir.

Cemiyet âzası ita olunan hükümleri hüsn-i niyetle icra eylemeği ve bu hükümlere tevfik-i hareket eden Cemiyet âzasından herhangi birine karşı harbe müracaat etmemeği taahhüt ederler. Hükümün adem-i icrası halinde Meclis hükümün temin-i icrasına sâlih tedabiri teklif eder.

Madde 14 — Meclis, beynelmilel daimî bir Mahkeme-i Adliye lâyihasını ihzar ve âza-yı Cemiyete tevdiye mêmurdur. Bu mahkeme bir mahiyet-i beynelmileliyeye haiz olup tarafinin kendisine tevdi edeceği kâffe-i ihtilâfatı rüyet edecektir. Meclis veya Heyet tarafından kendisine havale olunacak her nevi ihtilâfat ve nokat hakkında da istişarî mütalâatı beyan eyleyecektir.

Madde 15 — Âza-yı Cemiyet arasında inkita-ı münasebatı tevlit edecek bir ihtilâf tahaddüs eder ve işbu ihtilâf 13 üncü maddede musarrah hakeme havale edilmezse ihtilâf-ı mezkûrun Meclise tevdiî âza-yı Cemiyetçe mukarrerdur. Bu hususta âzadan birinin bu ihtilâftan tahkikat ve tetkikat-ı mükemmele icrası zımında kâffe-i tedabire tevessül edecek olan Kâtib-i Umumiye haberdar etmesi kâfidir. Tarafın müddet-i kalile-i mümkün zarfında davalarının bilcümle vaka-yi müteferriasi ve evrak-ı müşbitesini cami bir fezlekeyi Kâtib-i Umumiye tevdi eylemelidir. Meclis bu fezlekenin hemen neşrini emir edebilir.

Meclis ihtilâfın hal ve tesviyesini temine sarf-ı mesai eder ve husul-i muvaffakiyet halinde vekay-i ve bunlara ait izahat-ı muktaziyeyi ve suver-i tesviyeyi mübeyyin bir fezlekeyi münasib gördüğü veçhile neşreder. İhtilâf hal edilemediği takdirde ihtilâfın esbabını ve bu işte en münasib ve en mukarin-i adalet gördüğü suret-i tesviyeyi bildirmek üzere ister ittifak-ı ârâ veya ekseriyet-i ârâ ile kararlaştırdığı raporu tanzim ve neşreder.

Mecliste bulunan Cemiyet âzasından her biri esbab-ı ihtilâf ve mukarrerat-ı zatiyesini mübeyyin bir rapor neşredebilir. Meclisin raporu, tarafın mümessillerinin reyî hariç olduğu halde müttefikan kabul olunduğu takdirde Cemiyet âzası mezkûr rapor ahkâmına tevfik-i hareket eden taraf aleyhine harbe giriş-memeği taahhüt ederler. Meclis tarafın-i münaziünfihadan her birinin mümessillerinden maada diğer umum âzasına raporunu kabul ettiremediği takdirde Cemiyet âzası hak ve adaletin muhafazası emrinde münasib görecekleri veçhile hareket etmek hakkını muhafaza ederler.

Tarafından biri ihtilâfın, hukuk-ı düvelin tamamen kendi salâhiyetine terk ettiği bir meseleye taallûk ettiğini iddia eder ve bu iddia Meclis tarafından kabul edilecek olursa meclis bu keyfiyeti bir raporda bast ve temhit eylemekle beraber bir gûna suret-i tesviyeyi tavsiye eylemez.

Meclis işbu maddede tasrih olunan ahvalin kâffesinde ihtilâfî Heyete havale edebilir. Kezalik Heyet tarafından birinin istidası üzerine ihtilâfî tetkik edebilecektir. İşbu istida ihtilâfın Meclise tevdi olunduğu günden itibaren 14 gün zarfında takdim olunmalıdır. Heyete tevdi olunan her meselede Meclisin fiil-i hareket ve salâhiyetine taallûk eden bu madde ile 12 inci maddenin ahkâmı Heyetin fiil ve hareket ve salâhiyetin de tatbik olunur. Her meselede tarafın mümessilleri hariç olmak üzere Mecliste bulunan âza-yı cemiyet mümessillerinin tasvibi ve diğer âza-yı cemiyetin ekseriyet-i ârâsı ile heyet tarafından tanzim olunan rapor tarafın mümessillerinden gayri diğer âzasının ittifak-ı ârâsı ile Meclis tarafından tanzim olunan raporun hüküm ve kuvveti gibi bir hüküm ve kuvveti haizdir.

Madde 16 — Âza-yı Cemiyetten biri 12 inci, 13 üncü veyahut 15 inci maddelerdeki taahhüdat hilâfına olarak muharebeye müracaat ettiği takdirde Cemiyetin diğerbütün âzası aleyhine bilfiil harp ika eylemiş addolunur. Bunlar derhal kendisile bütün münasebat-ı ticariye ve maliyelerini kat ve kendi tebealarıyla ahidnameyi nakzeden hükûmet tebeası arasındaki kâffe-i münasebatı men etmeği ve bu hükûmet tebeası ile Cemiyet-i Akvam'a dahil bulunan ve bulunmayan diğer devletlerin her birinin bey-ninde bilcümle münasebat-ı maliye, ticariye veyahut şahsiyeyi men etmeği taahhüt ederler.

Bu takdirde Meclis taahhüdat-ı Cemiyetin infazına tahsis olunan kuva-yı müsellehaya cemiyet âzasının hangi bahri ve havaî askerî kuvvetler ile iştirak edeceğini alâkadar olan muhtelif hükûmetlere tavsiye etmek vazifesile mükelleftir.

Bundan maada âza-yı Cemiyet işbu madde mucibince itti-haz olunacak tedabir-i iktisadiye ve maliyenin tatbikatından tahaddüs edecek ziyat ve mehaziri had-di asgariye tenzil için yekdiğerine karşı müzaherat-ı mütekafilede bulunmağı kararlaştırır. Âza-yı Cemiyet, ahidnameyi nakzeden devlet tarafından kendilerinden biri aleyhine ittihaz olunan bir tedbir-i mahsusa mukavemet için kezalik yekdiğerine mütekafile zahir olacaktır. Aza-yı Cemiyet taahhüdat-ı Cemiyeti tenfiz için icra olunan bir hareketi müşterekeye iştirak eyleyen âza-yı cemiyetten her hangi birine ait kuvvetlerin kendi arazilerinden mururlarını teshil etmek üzere tedabir-i muktaziyeye tevessül ederler.

Ahidnameden münbais taahhüdatın nakzından dolayı mesul olan her bir âza Cemiyetten ihraç olunabilir. İhraç keyfiyeti Mec-liste bulunan diğzer bütün âza-yı Cemiyetin ârâsı ile ittihaz olunur.

Madde 17 — Yalnız biri Cemiyete dahil bulunan veyahut her ikisi de Cemiyetin âzasından olmayan iki devlet arasında ihtilâf tekevvün ettiği takdirde Cemiyete dahil olmayan devlet veya devletler ihtilâfın tesviyesi için Meclis tarafından tensib olunan şeraite tevfikân kendi âzasına tahmil olunan taahhüdata tabi olmağı dâvet olunurlar. Dâvet-i vakıa kabul olunduğı halde 12 ilâ 16 ıncı maddeler ahkâmı Meclisce lüzum görülecek tadilât ile tatbik olunur. Dâvetname irsal olunur olunmaz Meclis esbab-ı ihtilâf hakkında icra-yı tahkikata mübaderet eder ve hadise-i mahsusada kendisince ahsen ve en müessir görünen teedbiri itti-haz eyler.

Dâvet edilen devlet ihtilâfın halli için Cemiyet âzasının taahhüdatını kabulden istinkâf ederek âza-yı Cemiyetten biri aleyhine harbe tevessül ederse 16 ıncı madde ahkâmı kendi hakkında mabihüttatbik olunur. Dâvet edilen tarafeyn ihtilâfın halli için Cemiyet âzasının taahhüdatını kabulden istinkâf eyledikleri surette Meclis muhasamata mani olacak ve ihtilâfın hallini intaç edecek her gûna teklifat-ı dermeyen her gûna tedabiri ittihaz ve dermeyen edebilir.

Madde 18 — Cemiyet âzasından biri tarafından atiyen akd-olunacak herhangi bir muahedename veya taahhüdame-i düveli Kitabet dairesince derhal kayıt ve tescil ve sürat-i mümküne ile neşredilmelidir. Bu muahedename veya taahhütname-i düveliden hiç biri kayıt ve tescil olununcaya kadar vacibülicra olmayacaktır.

Madde 19 — Heyet, âza-yı Cemiyeti gayr-i kabil-i tatbik bir hal kesbeden ve idameleri sulh ve müsalemet-i âlemi bir muhataraya ilka edebilecek olan muahedemelerle vaziyat-ı düveliyeyi arasıra yeniden tetkike dâvet edebilir.

Madde 20 — Aza-yı Cemiyet kendilerine münferiden taalûk eden hususatta işbu ahidnamenin miyanelerinde mevcut olup ahkâmile gayr-i kabil-i telif olan bilumum taahhüdât ve itilâfatı fesh ve ilga ettiğini tasdik eder. Ve ileride taahhüdât ve itilâfat-ı mümasile akdetmemeği resmen taahhüt eyerler. Azadan biri Cemiyette duhulundan mukaddem ahidname ahkâmile gayr-i kabil-i telif bir takım taahhüdât deruhde etmiş ise işbu taahhüdâtından kurtulmak için derhal tedabir-i lâzıma itti-haz eylemek mecburiyetindedir.

Madde 21 — Hakem ahidnameleri ve Monroe kaidesi gibi bir memlekete mahsus itilâfat misillû sulh ve müsalemetin muhafazasını kâfil bulunan taahhüdât-ı düveliyeye işbu ahidname ahkâmından hiç birile gayr-i kabil-i telif addedilmeyecektir.

Madde 22 — Usul ve kavaid-i atiyeye mukaddema kendilerini idare etmiş olan hükûmatın kalemrev-i hükümdarisinden harbi müteakip huruç etmiş olan ve medeniyet-i haziranın bilhassa müşkül bulunan şeraiti dahilinde kendilerini idareye henüz muktedir olamayan milel ve akvamın sakin oldukları müstemlikât ve arazi hakkında tatbik olunur. Bu milel ve akvamın saadet-i hal ve inkişaf ve terakkisi medeniyet için bir vazife-i mukaddese olduğundan bu vazifenin ifası için ahidname-i hazıraya bazı teminat derç ve ithali münasiptir.

Bu usul ve kaidenin hayyiz-i fiile isali için ahsen-i tedbir milel ve akvam-ı mezkûrenin vasayetini menabi-i servet ve ter-carüb yahut vaziyet-i coğrafiyeleri itibarile işbu mesuliyeti deruhdeye en muktedir olan ve bunu kabul hususunda izhar-ı muvafakat eylemiş olan milel-i müterekkiye tevdi edilmekten ibarrettir. Milel-i müterekkiye işbu vasayeti mandater sıfatile ve cemiyet namına ifa edeceklerdir.

Mahiyet-i vesayet milletin derece-i terakkisi ve arazisinin mevki-i coğrafisi ile şerait-i iktisadiyesine ve buna müşabih sair bilcümle ahvale göre tahallüf etmelidir.

Mukaddema Devlet-i Aliye'ye tabi bulunmuş olan bazı cemaât bir derece-i terakkiye mazhar olmuşlardır ki milel-i müstakbele halinde mevcudiyetleri muvakkaten tasdik olunabilir. Şu şartla ki bir mandaterin nasayih ve muaveneti kendilerini başbaşa harekete muktedir olacakları zamana kadar bunları idareye rehber olsun.

Mandater intihabı hususunda cemaâtların evvelce arzuları nazarı itibare alınmalıdır.

Milel-i saire buldukları derece-i terakki ile bilhassa vasatî Afrika akvamının derece-i terakkileri esir, esliha ve küül ticareti gibi sui istimalâtın men'i suretile intizam-ı umuminin ve hüsn-i ahlâkın muhafazasını kâfil olabilecek tahdidattan maada sair bir gûna tahdidat icra edilmeksizin serbesti-i vicdan ve mezhebin ve umur-ı inzibatiye yahut müdafaa-i arazi müstesna olduğu halde kılâğ ve istihkâmat veya üssülhareke-i askeriye ve bahriye tesisinin ve yerlilere askerlik taliminin men'ini mutazammın ve Cemiyetin kezâlik âza-yı sairesine mübadelât ve ticaret için şerait-i mütesaviye temin eyleyecek olan şerait tahtında mandaterin orada arazinin idaresini deruhte eylesesini müstelzimidir. Elhasıl Afrika'nın cenub-i garbîsi ve cenub-i Okyanosya'da kâin bazı cezair gibi yerler vardır ki ahâlisinin seyrekliği, mesaha-i sathiyesinin mahdudiyeti, merakiz-i medeniyetten bu'du mandaterin arazisine mülâsik olması veyahut ahvali saire dolayisile bâlâda beyan olunduğu veçhile yerli ahâlinin nef'ine bir takım teminat itası kayd-ı ihtirazisi tahtında olarak mandaterin eza-yı mütemmim-i arazisinden bulunuyormuş gibi ancak mandaterin kavanini mucibince idare olunabilir. Her halde mandaterin idaresini deruhde etmiş olduğu arazi hakkında Meclise her sene bir rapor ita etmesi lâzımgelir. Mandaterin derece-i hükm ve nüfuzu ile tarafından icra edilecek murakaba veya idare hakkında âza-yı Cemiyet arasında evvelce bir mukavelename mevcut değilse Meclis tarafından bu nokat hakkında bilhassa ita-yı hüküm ve karar edilecektir.

Mandaterin her sene vereceği raporları ahız ve tetkik eylemek ve vasayetlerin ifasına mütedair bilcümle mesail hakkında

Meclise rey beyan etmek vazifesile mükellef daimî bir komisyon teşkil olunacaktır.

Madde 23 — Kayd-ı ihtirazî tahtında ve elhaletühazihi mevcut olan veyahut bilâhara akdedilecek olan mukavelât-ı düveliye ahkâmına tevfikân Cemiyetin âzası :

a) Kendi arazileri ile münasebatı ticariye ve sinaiyelerinin şamil olduğu bilcümle memâlikte erkek, kadın ve çocuklar için hakkaniyet ve insaniyetperverane şerait-i say ve amelin temin ve muhafazasına ve bu maksadla iktiza eden beynelmil teşkilâtın icra ve idamesine sarf-ı mesai edeceklerdir.

b) Kendi idarelerine mevdu arazisi dahilindeki yerli ahali hakkında âdilâne bir surette muamele icrasının teminini deruhde ederler.

c) Nisvan ve etfal ile afyon ve sair ecza-yı tibbiye-i muzırta ticaretine müteallik itilâfatın murakabesine Cemiyeti memur ederler.

d) Ešliha ve mühimmat ticareti murakabasının menafi-i umumiye için muktazi bulunduğu memalik ile olacak bu ticareti murakabe-i umumiye tahtında bulundurmağa Cemiyeti memur ederler.

e) Münakalât ve transitin muhafaza-i serbestisini ve bil-umum aza-yı Cemiyete ait ticaret hakkında muhikkane bir muamele icrasını temin için tedabir-i lâzıme-yi ittihaz eyleyeceklerdir. Şu kadar ki 1914 senesinden 1918 senesine kadar esna-yı harbdâ tahrip edilen memalikin havayic-i mahsusası nazar-ı itibare alınmalıdır.

f) Emrazın önünü almak ve emraza karşı mücadelede bulunmak üzere bir mahiyet-i beynelmileliye-yi haiz bir takım tedavir ittihazına sarf-ı mesai edeceklerdir.

Madde 24 — Müşterek muahedenamelerle mukaddema tesis edilen bilumum beynelmil kalemler, tarafının inzıam-ı muvafakatı kayd-ı ihtirazisi tahtında Cemiyetin daire-i salâhiyeti altına vazolunacaktır.

Menafi-i düveliye-yi ait umur ve mesalihin tesviyesi için bilhara tesis olunacak olan diğer bilcümle aklam ve heyet Cemiyetin taht-ı idaresine vazedilecektir.

Mukavelat-ı umumiye ile bir suret-i tesviyeye rabtedilen ve fakat beynelmil komisyon veya kalemlerin murakabesine tevdi

edilmeyen menafi-i beynelmileliyyeye müteallik bilumum mesail Cemiyetin Kitabet Dairesi âkidlerce talep vukubulduğu ve Meclise de buna muvafakat edildiği takdirde bilcümle malûmat-ı müfideyi cem ve tevzi eyleyecek ve her gûna muzaheret-i muk-taziye veya matlubeyi ifa edecektir.

Meclis, Kitabet Dairesinin masarifi meyanına Cemiyetin zir-i idaresine vaz edilen herhangi kalemin veya komisyonun ma-sarifini ithale karar verebilir.

Madde 25 — Aza-yı Cemiyet sıhhat-ı umumiyenin ıslahı, emraza karşı tedabir-i mania ittihazı ve dünyada âlâm ve izti-rabatın tahfifi hususlarını istihdaf eden ve usul ve nizamı dai-resinde haiz-i salâhiyet bulunan Salib-i Ahmer gönüllü teşki-lât-ı milliyesinin tesis ve teşrik-i mesaisini teşvik ve sahabet eylemeği taahhüt eylerler.

Madde 26 — İşbu ahidnamece icra edilecek tadilât, mümessilleri Meclisi teşkil eden âza-yı Cemiyet ile mümessilleri Heyet-i Umumiyyeyi teşkil eden âzanın ek seriyeti tarafından tasdik edilir edilmez meriyülicra olacaktır.

Cemiyetin her âzası ahidnamece yapılacak tadilâtı kabul etmemekte serbest olup bu takdirde Cemiyetin âzalığından çıkmış olur.

Melfuf

1 — Cemiyet-i Akvamın aza-yı asliyesi :

Cemahir-i Müttehede-i Amerika	Hayti
Belçika	Hicaz
Bolivya	Honduras
Brezilya	İtalya
Britanya İmparatorluğu	Japonya
Kanada	Liberya
Avustralya	Nikaraguva
Afrika-yı Cenubi	Panama
Yeni Zelanda	Peru
Hindistan	Polonya
Çin	Portekiz
Küba	Romanya
Ekvator	Sırp-Hırvat-Sloven hükümeti
Fransa	Siyam

Yunanistan
Guetamala

Çekoslovakya
Uruguay

Ahidnameye iştirake davet edilen hükûmetler :

Arjantin	İran
Şili	Salvador
Kolombiya	İsveç
Danimarka	İsviçre
İspanya	Venezuela
Norveç	Felemenk
Paraguay	

2 — Cemiyet-i Akvamın ilk Kâtib-i Umumîsi

Sir Ceymis Erik Drumond. K. S. M. G., C.B.

Birinci kısmın (Cemiyet-i Akvam Ahidnamesi) dördüncü maddesinde beyan olunan başlıca düvel-i müttefika ve müşareke Almanya ile akdolunan 28 haziran 1919 tarihli muahedename-den münfahim olan başlıca düvel-i müttefika ve müşarekedir.

İKİNCİ BÂB

Türkiye'nin Hudutları

Madde 27— Evvelâ Avrupa'da Türkiye hudutları berveç-i âti tayin edilecektir (Bir numaralı melfuf haritaya müracaat).

1 — Karadeniz: Boğaziçi methalinden itibaren âtide mu-sarrah noktaya kadar;

2 — Yunanistan ile: Podima'nın takriben 7 kilometre şimal-i garbisinde kâin Büyükdere mansabında Karadeniz sahilinde tayin olunacak bir noktadan itibaren cenub-i garbiye doğru ve İstranca dere havzası hudutlarının münteha-yı şimal-i garbî noktasına kadar (İstranca'nın takriben 8 kilometre şimal-i garbisinde vaki nokta):

Kaplıcağ ve Üçpınar tepesi noktalarından geçmek üzere arazi üzerinde tayin olunacak bir hat;

Oradan itibaren, cenup ve cenub-i şarkî istikametinde ve Sinekli istasyonunun takriben bir kilometre garbinde Çorlu-Çatalca şimendifer hattı üzerinde intihap olunacak bir noktaya kadar;

İstranca dere havzasının garp hududunu mümkün olduğu kadar takip eden bir hat;

Oradan cenub-i şarkiye doğru ve şimal-i şarkî cihetinde Büyükçekmece Gölü'ne akan ırmaklar havzaları ile cenub-i garbide doğrudan doğruya Marmara denizine dökülen ırmakların havzası arasındaki taksim-i miyah hattı üzerinde Fener ve Kurfalı mevkileri arasında intihap edilecek bir noktaya kadar;

Sinekli'nin cenubundan geçmek üzere arazi üzerinde tayin edilecek bir hat;

Oradan cenub-ı şarkiye doğru ve Kalikratya'nın takriben bir kilometre cenub-i garbisinde Marmara denizi üzerinde intihap edilecek bir noktaya kadar;

Berveç-i bâlâ tayin olunan taksim-i miyah hattını mümkün mertebe takibeden bir hat;

3 — Marmara Denizi:

Bâlâda tayin olunan noktadan Boğaziçi methaline kadar saniyen Asya'da Türkiye hudutları berveç-i âti tayin olunacaktır. (Melfuf iki numaralı haritaya müracaat):

1 — Garp'ta ve cenupta, Marmara denizi üzerinde Boğaziçi methalinden itibaren şarkî Bahr-i Sefitte İskenderun körfezi civarında Karataşburnu kurbinde berveç-i âti tayin olunan bir noktaya kadar :

Marmara denizi, Çanakkale boğazı, şarkî Bahrisefit, Marmara adaları ve Devlet-i Osmaniye'de kalan sevahilde 3 mil bu'du mesafede kâin adalar dördüncü babın ahkâmı ile üçüncü kısımdaki (Ahkâm-ı siyasiye) 84 üncü ve 122 inci maddelerin ahkâmı mahfuzdur.

2 — Suriye ile :

Şimal-i şarkî cihetinde Hasandede geçidinin sahil-i şarkisi üzerinde ve Karataşburnu'ndan takriben üç kilometre şimal-i garbide intihap edilecek bir noktadan Ceyhan ırmağı üzerinde Babeli'nin takriben bir kilometre şimalinde intihap olunacak bir noktaya kadar Karataşın şimalinden geçmek üzere tayin olunacak bir hat; oradan Kesikkale'ye kadar Ceyhan ırmağının menba cihetine doğru mecrayı takip edecektir. Oradan şark-ı şimaliye doğru ve Ceyhan ırmağı üzerinde Karspazar'ın takriben onbeş kilometre şark ve cenub-ı şarkisinde intihap olunacak bir noktaya kadar :

Karatepe'nin şimalinden geçmek üzere arazi üzerinde tayin edilecek bir hat; oradan Düldül dağı'nın garbinde kâin Ceyhan

ırmağının dirseğine kadar; Ceyhan ırmağının menbaı cihetine doğru mecrasını takip edecektir; hudut bundan sonra cenub-i şarkî istikamet-i umumiyesinde ve Gâvurgölün takriben 15 kilometre cenup ve cenub-i garbisinde Emirmusa dağı üzerinde intihap olunacak bir noktaya kadar şimendifer hattından takriben 18 kilometre mesafeden murur etmek ve Düldül dağı Suriye'de bırakmak üzere takip edilecek bir hat;

Oradan şarka doğru ve Urfa'nın takriben beş kilometre şimaline kadar Bağçe, Ayıntap, Birecik ve Urfa şehirlerini yekdiğerine rabteden yolların şimalinden geçmek ve bu şehirlerden son üçünü Suriye'de bırakmak üzere garptan şarka bir istikamet-i umumiyede arazi üzerinde ve hissolunacak mertebede mustakim olarak tayin edilecek bir hat;

Oradan şarka doğru Dicle'nin Azeh (Azekh)'in takriben 6 kilometre şimalinde teşkil ettiği dirseğin münteha-yı cenub-i garbisine kadar (Cezire-i ibn-i Ömeri'in 10 kilometre garbinde): garptan şarka doğru istikamet-i umumiyede ve Mardin şehrini Suriye'de bırakmak üzere hissolunur derecede müstakim surette tayin edilecek bir hat;

Oradan Habursu ile Dicle'nin telâki ettiği mahal ile bu mahallin takriben 10 kilometre şimalinde Dicle dirseği arasında ve Dicle üzerinde intihap olunacak bir noktaya kadar: Cezire-i ibn-i Ömer şehrinin kâin olduğu adayı Suriye'ye bırakmak üzere Dicle'nin mansabına doğru mecrası.

3 — Elcezire ile :

Oradan garptan şarka doğru bir istikamet-i umumiyede Musul vilâyetinin hudud-ı şarkîsi üzerinde intihap edilecek bir noktaya kadar: Arazi üzerinde tayin edilecek bir hat;

Oradan bu hattın şarka doğru giderek Türkiye ve İran hududuna tesadüf ettiği noktaya kadar :

Musul vilâyetinin İmadiye'nin cenubundan geçecek bir surette muaddel hudud-ı şimalisi.

4 — Şark ve şimal-i şarkî :

Balâda tayin ve tahdit olunan noktadan Karadeniz'e kadar Türkiye ile İran arasında hudud-ı hâzıra ve Türkiye ile Rusya arasındaki eski hudut 89 uncu maddenin tayin ettiği kuyut tahdında muhafaza olunacaktır.

5 — Bahr-i Siyah :

Madde 28 — İşbu muahede ile tarif edilen hudutlar mua-

1

hedeye merbut 1.000.000 mukabili haritalarda çizilmiştir. Me-
tin ile harita arasında ihtilâf vukuunda metin muteber olacaktır.

Madde 29 — Teşkilâtı işbu muahede ile tesbit edilen veyahut muahedat-ı mütemmime ile tesbit edilecek olan tahdid-i hudut komisyonları bu hudutları arazi üzerinde işaret eyleyeceklerdir. Bu komisyonlar yalnız “arazi üzerinde tayin edilecek hat” tabir olunan kısmın tayini değil, fakat lüzum görürlerse taksimat-ı mülkiye hudutları ile diğerlerinin tashihi hususunda dahi salâhiyet-i kâmileyi haiz olacaklardır. Her iki halde de, muahede de beyan olunan tarifâtı taksimat-ı mülkiye hudutları ile menafi-i iktisadiyeyi mümkün olduğu kadar nazar-ı dikkate almak şartıyla tamamilen tatbik ve takibe bezl-i mesai edeceklerdir.

Komisyonların mukarreratı ekseriyet-i ârâ ile ittihaz olunacak ve alâkadaran için mecburiyûlkabul olacaktır.

Tahdid-i hudut komisyonlarının masarifi bu bapta alâkadar olan iki taraftan deruhde edilecektir.

Madde 30 — Bir su mecrası ile tarif edilen hudutlara gelince işbu muahedenamenin tarifâtında istimal olunan “mecra” veya “kanal” tabirleri bir taraftan seyr-i sefaine gayr-i salih nehirler için suyun veyahut bunun başlıca kolunun mecrasının hat-tı vasatisini diğer taraftan da seyr-i sefaine salih nehirler için ve seyre müsait olan kanalın hat-tı vasatisini ifade eder. Her halde hat-tı hududun, muhtemel olan tebeddülâtına nazaran mecra yahut kanalı mı takip edeceği ve yahut mecra veya kanalın muahedenin mevki’i meriyete vaz’ı tarihindeki vaziyete nazaran kat’i olan kısım mı tayin edileceğini tasrih etmek bu muahede de nazarı dikkate alınan tahdid-i hudut komisyonlarına ait olacaktır. İşbu muahedenamede münderiç ahkâm ve şeraite muhalif olmadıkça bahri hudutlar sahilden itibaren üç milden daha aşağı mesafedeki adacıkları ihtiva ederler.

Madde 31 — Alâkadar bulunan hükûmat-ı muhtelif komisyonlara kendi işleri için lâzım olacak bilcümle vesai ve alehusus hal-i hazırdaki hudutların veya eski hudutların tahdidi hakkında mevcut zabıtnamelerin suret-i musaddakaları ile mev-

cut büyük mikeyastaki teknil haritaları, taksim-i araziye müteallik malûmatı, icra edilmiş fakat tab edilmemiş mesaha haritalarını, su mecrası olan hudutların tebeddülâtı hakkındaki malûmatı ita etmeği taahhüt eder. Memurin-i Osmaniye yedinde bulunan haritalar ile taksim-i araziye müteallik malûmat ve hatta tab ve neşredilmemiş mesaha haritaları İstanbul'da muahedenin mevki-i meriyete vaz'ını takip edecek otuz gün zarfında, başlıca düvel-i müttefikanın irae edeceği her hangi bir alâkadar komisyon mümessiline verilecektir. Alâkadar hükûmet bundan başka komisyonlara memurin-i mahalliyece bilcümle vesaikin, alelhusus plânlarla kadastro haritalarının ve temellükât defterlerinin ita ve tebliğ ettirilmesini ve vaki olacak talepleri üzerine emlâk ve cereyan-ı iktisadî hakkındaki malûmat ile malûmat-ı saire-i lâzımanın itası esbabını temin etmeği taahhüt ederler.

Madde 32 — Alâkadar olan hükûmat-i muhtelifi taahhid-i hudut komisyonlarına gerek doğrudan doğruya ve gerek memurin-i mahalliye vasatatile, nakliyat, ikamet, say ve amel, malzeme (kazık, sınır taşı) gibi vazifelerinin ifa ve ikmaline hâdim olan bilumum hususatta muavenet etmeği taahhüt ederler. Betahsis hükûmet-i Osmaniye taahhid-i hudut komisyonlarının ikmal-i vazife edebilmeleri için muktazi olan başlıca düvel-i müttefikaca lüzum görülen heyet-i fenniyei tedarik etmeği taahhüt eder.

Madde 33 — Alâkadar olan hükûmat-ı muhtelifi komisyonlar tarafından vazedilen şimdiki noktaları ile işaretlere kazık ve hudut alâmetlerine riayet etmeği taahhüt ederler.

Madde 34 — Hudut işaret taşları birbirinden diğeri görülecek bir mesafede vazedilecek ve üzerine numaralar konacak ve numaraları tarif üzerinden işaret edilecektir.

Madde 35 — Tahdid-i hududa müteallik kat'i zabıtnameler ile bunlara merbut harita ve vesaik üç nüsha olarak tanzim kılınacak ve bunlardan iki nüshası hükûmat-ı mütecavireye üçüncüsü dahi Fransa Hükûmet-i Cumhuriyesine tevdi olunacak ve bu hükûmetler işbu muahedenameye vaz'ı imza eden devletlere bunların nüsha-i musaddakalarını teslim eyleyeceklerdir.

ÜÇÜNCÜ BÂB
Mevad-dı Siyasiye
Birinci Kısım¹
İstanbul

Madde 36 — Tarafiyin-i akidiyn-i Âliye işbu muahede ah-kâmı mahfuz kalmak şartile Osmanlı hükûmetinin İstanbul üzerindeki hukuk ve tasarrufatına halel iras olunmaması hükûmet-i müşarünileyha ile zat-ı hazret-i padişahinin şehr-i mezkûrda ikamet etmek ve orada Devlet-i Osmaniye paytahtını muhafaza eylemek hususunda serbest bulduklarında müttefiktirler.

Maamafih Hükûmet-i Osmaniye bu muahede ile muahedat ve mukavelât-ı mütemmime ahkâmına —bilhassa ırkî ve dinî ve lisanî ekaliyetlerin hukukuna sadıkane bir surette riayet etmekte tecviz-i kusur ettiği takdirde düvel-i müttefika anifüz-zikir taahhüdü tadil etmek hakkını sarahatan muhafaza ederler ve Hükûmet-i Osmaniye de bu bapta ittihaz edilecek olan kâffe-i mukarrerata şimdiden mümaşat etmeği taahhüt eyler.

İkinci Kısım
Boğazlar

Madde 37 — Çanakkale, Marmara deniz ve boğazını ihtiva eden boğazlarda seyr-i sefain atiyen gerek vakt-ı hizada ve gerek vakt-ı harpte her hangi sancağı hamil bulunursa bulunsun bilcümle sefain-i ticariye ve harbiyeye ve askerî ve ticarî tayyarelere küşade bulunacaktır. Cemiyet-i Akvam Meclisi tarafından verilen kararın icrası müstesna olmak üzere bu sular ablukaya tabi değildir. Oralarda hukuk-ı harpten hiç biri icra edilemeyecek ve hiç bir hareket-i hasmane ika olunamayacaktır.

Madde 38 — Hükûmet-i Osmaniye 37 nci maddede musarrah serbesti-i seyr-i sefaini temin için tedabir-i cedide ittihazi lüzumunu tasdik eder ve binaenaleyh kendine taallûk eden hususda Boğazlar Komisyonu unvanını alacak olan ve zirde “komisyon” kelimeleriyle zikredilen bir komisyona 39 uncu maddede tasrih edilen suların murakabesini havale eyler.

¹ Fransızca metinde “section” kelimesi vardır. Türkçe metinde bu aynı kelime gâh “kısım”, gâh “fasıl” kelimeleriyle karşılanmıştır. Hepsî “kısım” olarak düzeltilmiştir.

Yunan Hükûmeti kendine ait olan hususta aynı salâhiyeti komisyona havale eder. Ve bu komisyona her hususta aynı teşkilâtı irae etmeği taahhüt eyler. Murakabe mütekabilen Osmanlı ve Yunan Hükûmetleri namına ve işbu fasılda taahhüt edildiği veçhile icra olunacaktır.

Madde 39 — Komisyonun daire-i salâhiyet-i Bahr-i Sefit cihetinden Çanakkale Boğazının methali Karadeniz cihetinden, Karadeniz Boğazının methali arasındaki suları bu methallerin her birinden üç mil açıklara kadar ihtiva eyler.

İşbu fasıl ahkâmının ifası icap ettikçe bu salâhiyet sahil üzerinde dahi istimal edilebilecektir.

Madde 40 — Komisyon, Amerika Hükûmet-i Müttehesesi buna iştirak etmek isterse ve iştirak ettiği günden itibaren, hükûmet-i mezkûre tarafından ve İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya ve Cemiyet-i Akvam âzasından olur ise ve olduğu günden itibaren Rusya, Yunanistan ve Romanya ve Cemiyet-i Akvamî âzasından olur ise ve olduğu günden itibaren Bulgaristan taraflarından tayin edilecek delegelerden mürekkep olacaktır, her devlet bir mümessil tayin edecektir, Cemahir-i Müttehide-i Amerika, İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya ve Rusya mümessillerinin her biri iki reye Yunanistan, Romanya ve Bulgaristan mümessillerinin her biri de bir reye sahip olacaktır. Komiserlerden hiç biri kendisini tayin eden hükûmetten başkası tarafından memuriyetinden azledilemez.

Madde 41 — Komiserler otuzdokuzuncu maddede tayin edilen hudut dahilinde imtiyazat-ı diplomatikiyelerinden müstefit olacaklardır.

Madde 42 — Komisyon işbu muahedenamenin kendisine bahşettiği salâhiyeti hükûmet-i mahalliyeden tamamilen müstakil olarak istimal edecek ve kendine mahsus bir sancağı ve bir bütçesi ve teşkilâtı olacaktır.

Madde 43 — Komisyon otuzdokuzuncu maddede tayin edilen daire-i kazasının hududu dahilinde vazaif-i âtiyenin ifası ile mükellef olacaktır.

a) Geçidlerin ve liman methallerinin islahı için lüzum görülecek kâffe-i ameliyatın icrası,

b) Geçidlerin tenviri ve sığ ve tehlikeli mahallere nişanlar vaz'ı;

c) Kılavuz ve yedek çekdirme hükümleri hakkında umur-ı inzibatiye,

d) Gemilerin şamandırabent oldukları mahallerin umur-ı inzibatiyesi.

e) İşbu muahedenamenin (limanlar, turuk-i miyah ve turuk-i hadidiye) on bininci kısmının 335'den 344 üncüye kadar olan maddelerinde tayin edilen usul ve muamelerinin İstanbul ve Haydarpaşa limanlarına tatbikini temin için murakabe-i lâzımanın ifası.

f) Kazazade gemiler enkazına ve sefain ile emval-i ticariyenin tahlisine taallûk eden her hususun murakabesi.

g) Mavnalara ait umur-ı inzibatiye.

Madde 44 — Komisyon Boğazlardan serbesti-i murura ika-ı mevani edildiği itikadında bulunduğu takdirde 178 inci maddede zikrolunan kuva-yı işgaliye-yi bulunduran düvel-i müttefikanın Dersaâdet mümessillerine ihbar-ı keyfiyet edecektir. O vakit bu mümessiller Boğazların muhafaza-i serbestisi için lüzum görülecek tedabir hakkında kuva-yı mezkûrenin bahri ve berrî kumandanları ile itilâf hasıl edeceklerdir. Haricî bir hareket boğazların serbesti-i mururunu tehdit edecek olursa bu mümessiller aynı suretle hareket edeceklerdir.

Madde 45 — Komisyon ihtiyaç hissedildikte emlâkin iştirası ve ameliyat-ı daimenin icrası için lüzum göreceği istikrazları akdetmek hakkını haiz olacaktır. Bu istikrazlara, mümkün olduğu kadar 53 üncü maddede tasrih edildiği veçhile boğazlardan geçecek olan sefainden istifa olunacak rüzum karşılık gösterilecektir.

Madde 46 — İstanbul Sıhiye Meclis-i Âlisi ve bu meclisin taht-ı idaresinde bulunan Osmanlı Sıhhiye İdaresi tarafından akdemce ifa olunan vazaifle Karadeniz Boğazındaki sefain-i tahlisiye idare-i milliyesi tarafından ifa kılınan vazaif otuz dokuzuncu maddede tayin edilen hudut dahilinde komisyonun taht-ı murakabasında ve kendisi tarafından tayin edilecek tarzda ifa olunacaktır.

Komisyon emrazın önünü almak ve emraza karşı mücadele etmek üzere Cemiyet-i Akvam Meclisi tarafından kabul edilen herhangi bir siyaset-i müşterekenin hayyiz-i fiile isali emrinde teşrik-i mesai eyleyecektir.

Madde 47 — Elyevm fenerlere, havuzlara, rıhtımlara ve bunlara mümasil teşebbüsata müteallik imtiyazatı haiz bulunan eşhası ve şirketlerin hukuku, komisyona bahşedilen murakabeye ait salâhiyet-i umumiyesi mahfuz kalmak şartile muhafaza edilecektir. Maamafih komisyon menafi-i umumiyeye lüzumlu adettiği takdirdø muahedenin 311 inci maddesinde dokuzuncu kısım (ahkâm-ı iktisadiye) işbu tasrih edilen şeraite tevfikân mezkûr hukuku işтира veya tadil eylemekte veyahut yeni bir imtiyaz deruhte etmekte muhtardır.

Madde 48 — Komisyon işbu faslın kendisine tevdi ettiği vazâifin ifasını teshil zımnında lüzum görülecek heyet-i zabta-i mahsusa teşkil etmek salâhiyetini haiz olcaktır. Bu heyet-i zabta Limni, İmroz, Semendirek, Bozcaada ve Midilli adaları müstesna olmak üzere mümkün mertebe, 178 inci maddede beşinci kısım (ahkâm-ı askeriye, bahriye ve havaiye) tasrih edilen boğazlar ve adalar mıntakası ahali-i mahalliyesinden teşkil olunacak ve komisyon tarafından tayin edilecek ecnebi polisi zabitanın kumandası tahtına verilecektir.

Madde 49 — Marmara denizindeki adalar da dahil olduğu halde boğazlar mıntakasının Osmanlı kalan kısmından 136 nci maddede zikredilen Osmanlı Adliye teşkilâtı hakkındaki ıslahatın mevki-i meriyete vaz'ına intizaren kapitülâsyonlardan müstefit olan devletler tebeasından komisyonun vaz'ettiği ahkâm ve nizamât hilâfında hareket edenler düvel-i mezkûre konsoloshaneleri mahakimine sevk olunacaklardır. Düvel-i müttefika kendi konsoloshaneleri mahakimi ile memurinine bu bapta salâhiyet itası emrinde itilâf hasil eylemişlerdir. Ahkâm ve nizamât-ı mezkûre hilâfında hareket eden tebea-i Osmaniye veyahut kapitülâsyonlardan müstefit olmayan devletler tebeası salâhiyettar Osmanlı devair-i adliyesine sevk edileceklerdir. Mıntaka-i mezkûrenin Yunan hâkimiyetine vaz'olunan kısmında salifüzzikir nizamata muhalif harekât mürtekipleri salâhiyettar Yunan devair-i adliyesine sevk edileceklerdir.

Madde 50 — Komisyonun hudud-ı salâhiyeti dahilinde denizde veya karada ika edilmiş cinayet, cünha veya kabahattan naşi hudud-ı mezkûre dahilinde bulunan her hangi bir sefine-i ticariyenin süvari ve taifeleri karada tevkif edilecek olurlarsa komisyonun zabıtası marifetiyle salâhiyettar devair-i adliyeye

sevk olunacaklar ve maznununaleyh komisyon zabıtasından gayri bir kimse tarafından tevkif edilmiş ise bilateahhür bu komisyon zabıtasına teslim olunacaktır.

Madde 51 — Komisyon deruhte ettiği vazaifi ifa için hizmetine elzem addedeceği zabitan ve madun memurin tayin edecektir.

Madde 52 — Komisyon kendi kazası dahilinde seyr-i sefaine müteallik bilcümle mevadda 37 inci maddede tasrih edilen bilcümle sefain hakkında tamamen müsavi surette muamele edilecektir.

Madde 53 — 47 inci madde ahkâmı mahfuz kalmak üzere komisyonun daire-i kazası dahilinde sefainden veya bu sefain hamulelerinden gerek Hükümet-i Osmaniye tarafından doğrudan doğruya ve gerek beynelmilel müessesat veya hususî şirketler taraflarından istifa edilmekte bulunan rüsum veya tekâlif-i saire müstenidünileyhi olan ve elyevm mevcut bulunan hukuk, komisyonuna devrolunacaktır. Komisyon bu rüsum ve sefain-i saireyi inşaât masarifine ve seyr-i sefaine edilen hizmete tekabül etmek ve komisyonun masarif-i umumiye-i idarisile bu fasla mülhak zeylin üçüncü fıkrasında musarrah maaşata kifayet eylemek için mutedil bir tarife tayin edecektir.

Komisyon münhasıran berveç-i bâlâ makasıdı temin etmek üzere evvel beevvel Cemiyet-i Akvamın inzıam-ı muvafakatiyle elyevm mevcut olan rüsum ve tekâliften başka rüsum ve tekâlif vaz ve bunların mikdarını tayin edebilecektir.

Madde 54 — Bilcümle sefainden komisyon tarafından tarhedilen kâffe-i rüsum ve tekâlif hiç bir fark gözetilmeksizin ve bir müsavat-ı tamme esası üzerine menşe, mevrıd ve hareket limanları, sancakları veya sahiplerinin tabiiyet ve san'atı ne olur ise olsun istifa edilecektir.

İşbu ahkâm komisyonun bu fasılda tasrih edilen rüsumu tayin etmek hakkına hâlel iras etmez.

Madde 55 — Osmanlı Hükümetiyle Yunan hükümeti, her biri kendine müteallik hususatta komisyonun kendisine tevdi olunan vazaifi müfit bir surette ifa edebilmesi için lüzum göreceği bilcümle arazi ve mebaniyi iştira eylemesini teshil etmeği taahhüt eder.

Madde 56 — 39 uncu maddede tasrih edilen sulardan transit suretile murur edecek olan sefain-i harbiye bilcümle hususatta

seyr-i sefain kavaidile icabat-ı sıhiyye riayeti teminen komisyon tarafından isdar olunan nizamata tevfiiki hareket eyleyeceklerdir.

Madde 57 —

I. Muharıplerin süfün-i harbiyesi boğazlardan murur etmek ve yanaşabilecekleri en yakın bir limana vasil olmak için ancak elzem ve zarurî olan miktarda erzak tedarik edebilirler. Sefain-i mezkûre komisyonun murakabesine tabi sularda erzakını veya malzeme-i harbiyesini, teslihatını ikmal ve tezyit ve mürettebatlarını ikmal edemezler. Bu sefaince yalnız seyr ve sefere salih bir hale getirilebilecek elzem ve zarurî olan tamirat icra edilebilir ve sefain hiç bir veçhile kıymet-i harbiyelerini arttıramazlar. İcap eden tamiratın neden ibaret olduğu komisyon tarafından tayin edilecek ve bu tamirat müddet-i kalile-i mümkün zarfında icra olunacaktır.

II. Muharıplere ait sefain-i harbiyenin komisyonun murakabesine tabi bulunan sulardan transit suretile mururu en kısa bir müddet zarfında icra edilecek ve icabat-ı hizmetten tevellüt edebilecek tevekküftan maada teahhür vukubulmayacaktır.

III. Sefain-i harbiyenin tevakkufu kaza vukuu müstesna olmak üzere komisyonun murakabesine tabi bulunan limanlarda yirmi dört saati tecavüz etmeyecektir. Sefain-i mezkûre bu gibi ahvalde en kısa bir zamanda hareket mecbur bulunacaklardır. Muharip bir sefine-i harbiyenin komisyonun murakabesine tabi sulardan hurucile diğer muhasım tarafa ait bir geminin hareketi sırasında asgarî olarak daima yirmi dört saatlik bir müddet mürur edecektir.

IV. Vakt-ı harpte komisyonun murakabesine tabi bulunan sulara müteallik ve bilhassa hükümet-i Osmaniye düşmanlarına mahsus mühimmat-ı harbiye ve kaçak eşyanın müruruna veya mezkûr sularda arzak tedarikine veya tamirata mütedair bilcümle nizamata Cemiyet-i Akvam tarafından tayin edilecektir.

Madde 58 — Muharıplere ait ganaim her veçhile muhariplerin sefain-i harbiyeleri hakkında tatbik edilen şeraite tabi bulunacaktır.

Madde 59 — hiç bir muharip komisyonun murakabesine tabi bulunan sularda kuva-yı askeriye, mühimmat ve malzeme-i harbiye irkâp veya ihraç edemez. Şu kadar ki mürura mâni bir kaza

vukuu müstesna olup bu takdirde transit muamelesinin ikmaline sürat-i mümkününe ile devam olunacaktır.

Madde 60 — 57, 58, 59 uncu maddeler ahkâmından hiçbiri Cemiyet-i Akvam tarafından müttahaz bir karara tevfikana hareket eden bir veya bir kaç muhasımın harekâtını tahdit edecek mahiyette tefsir olunamayacaktır.

Madde 61 — Bu faslın ahkâmiyle İstanbul ve Haydarpaşa'ya dair olan 335 ilâ 344 üncü maddelerde onbirinci kısım (limanlar turuk-i nehriye ve hadidiye) münderiç ahkâmın tefsir ve tatbiki hakkında devletler arasında zuhur edecek bilcümle ihtilâfat komisyonuna havale olunacaktır. Komisyonun kararı bir devlet tarafından kabul edilmediği takdirde mesele alâkadar olan herhangi bir devletin talebi üzerine Cemiyet-i Akvam tarafından tayin edilen şekilde hal olunacak ve o zamana kadar komisyonun kararı mevki-i tatbik ve icraya vaz olunacaktır.

Zeyil

— 1 —

Boğazlar komisyonunun riyaseti iki reye sahip komisyon âzası tarafından iki sene müddetle ve sıra ile ifa edilecektir. Komisyon mukarreratını ekseriyet-i ârâ ile ittihaz edecek ve reisin reyî haiz-i tefevvuk olacaktır.

Her gûna istinkâf, münakaşa edilen teklife muhalif rey gibi telâkki olunacaktır. Komiserlerden her biri isbat-ı vücut edemeyeceği zaman kendisini bir murahhasla temsil ettirmek hakkına maliktir.

— 2 —

Komisyon âzasının maaşı kendilerini tayin eden hükümet tarafından tesviye edilecek ve bu maaş, komisyonda temsil edilen hükümetler tarafından müttefikan kabul olunup vakit vakit tekrar gözden geçirilecek olan erkam nazar-ı itibare alınmak suretiyle bir tarz-ı adlilânade tayin edilecektir.

— 3 —

48 inci maddede musarrah polis zabitanı maaşı ile 51 inci madde mucibince tayin edilecek olan sair zabitan veya memurinin ve yine mezkûr 48 inci maddede zikir edilen mahallî polis efradının maaşatı seyr-i sefaine mevzu rüsum ve tekâliften tahassül edecek mebalîğden tesviye olunacaktır.

Komisyon kendisinin tayin edeceği zabitan ve memurininin şerait-i istihdamına müteallik nizamnameleri ihzar edecektir:

— 4 —

Komisyon işbu fasıl ve zeyl ahkâmına tevfikân vazaifini ifa edebilmek için ihtiyaç görülecek sefinelere malik olacaktır.

— 5 —

Komisyon işbu fasıl ve zeyl ahkâmının kendisine tahmil ettiği bilcümle vazaifi tayin edilen hudut dahilinde ifa edebilmek için lâzım gelen nizamnameleri ihzar ve neşir ve tatbik etmek salâhiyetini haiz olacaktır. Bu salâhiyet elyevm mevcut olan nizamnameleri icabı takdirinde tadil veya ilga etmek hakkını şamil bulunacaktır.

— 6 —

Komisyon taht-ı murakabesine vaz edilen bilcümle hasılat ve bilcümle masarifin hesabâtı ne suretle tutulacağına ve bu hesabâtın suret-i tetkikine ve bu bapta malûmat-ı mükemmele ve sahihayı havi senelik bir rapor neşrine dair nizamât ihzar edecektir.

Üçüncü Kısım

Kürdistan

Madde 62 — Fırat'ın şarkında, müstakbelde tayin edilecek olan Ermenistan hudud-ı cenubiyesinin cenubunda ve 27 inci maddenin ikinci kısmının ikinci ve üçüncü fıkralarının tasvirine tevfikân taayyün ve Türkiye'yi Suriye ve Elcezire'den tefrik eden hat-tı hududun şimalinde kâin kürt unsurunun adeden faik bulunduğu havalinin muhtariyet-i mahalliyesi işbu muahedemenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren altı ay zarfında İstanbul'da inikat edip İngiltere, Fransa ve İtalya devletlerinden her birinin bir murahhasından teşekkül edecek olan bir komisyon tarafından ihzar edilecektir. Bazı mesail hakkında ittihad-ı tam hasıl olmadığı takdirde bu mesail komisyon âzası taraflarından mensup oldukları hükûmetlere havale olunacaktır. Bu plân Süryani-Gildaniler ile havali-i mezkûre içerilerinde bulunan sair ırkî veya dinî ekaliyetlerin himayesine dair taahhüdât-ı katiyeyi şamil bulunacak ve bu maksadla İngiltere, Fransız, İtalyan, İran ve Kürt mümessillerinden müteşekkil bir komisyon mahallerinde

icra-yı tetkikat ederek işbu muahede mucibince Türkiye'yi İran'dan ayıran hudut hattında icap ederse ne gibi tashihat icrası lâzım geldiğini taht-ı karara alacaktır.

Madde 63 — Hükümet-i Osmaniye 62 inci maddede mevzu-i bahis komisyonlardan birinin veya diğerinin kararlarını ve kendisine iblâğ edildiği günden itibaren üç ay zarfında icra edeceğini şimdiden taahhüt eyler.

Madde 64 — İşbu muahedenin mevki-i meriyete vazından bir sene sonra 62 inci maddede zikredilen havalideki kürtler, bu havali kürtlerinin ekseriyeti Türkiye'den ayrılarak müstakil olmak arzu ettiğini ispat ederek Cemiyet-i Akvam Meclisine müracaat ederler ve Meclis de ahali-i mezkûreyi bu istiklâle lâ-yık görür ve onlara istiklâl bahşetmesini Türkiye'ye tavsiye eyler ise Türkiye işbu tavsiyeye muvafakat ve bu havali üzerindeki bilcümle hukukundan feragat etmeği şimdiden taahhüt eder.

Bu feragatın teferruatı başhca müttefik hükümetlerle Türkiye arasında akdedilecek bir mukavelename-i mahsus ile tesbit edilecektir.

Bu feragat vukua gelmiş veya vukua gelecek olursa Kürdistan'ın şimdiye kadar Musul vilâyetinde kalmış olan kısmında mütemekkin kürtlerin bu müstakil Kürt devletine ihtiyarî iltihaklarına karşı müttefik hükümetler tarafından hiç bir itiraz dermeyen edilmeyecektir.

Dördüncü Kısım

İzmir

Madde 65 — İzmir şehri ile 56 ncı maddede mezkûr olup şehri mezkûre muttasıl bulunan arazi 83 üncü maddeye tevfikan vaziyet-i katiyeleri taayyün edinceye kadar bu fasılda mezkûr ahkâma tabi bulunacaklardır.

Madde 66 — İzmir şehrine muttasıl arazinin hudud-ı coğrafi berveçh-i âtidir:

(Merbut harita numara 1) Iskalanova (Kuşada'sı)nın beş kilometre şimalinde Adalar Denizi'ne munsab olan nehrin munsab noktasından itibaren şarka, nehrin menbana doğru nehir mecrasını takip ederek badehu cenub-i şarkiye doğru,

Bu nehrin cenup kolunun mecrasını takip ederek,

Oradan itibaren cenub-i şarkiye doğru Gümüş dağının tepesinin münteha-yı garbine kadar bir hat arazi üzerinde Çınar-kale'nin garbinde ve Akçaova'nın şarkından geçmek üzere tahdit edilecektir,

Oradan itibaren şimal-i şarkiye doğru,

Bir hat mümkün mertebe hat-tı bâlâyı takip ederek,

Badehu şimale teveccüh ederek Ayasuluğ-Değirmencik şimendifer hattı üzerinden Balatlık istasyonundan takriben bir kilometre garbinde intihap olunacak bir noktaya kadar :

Bir hat arazi üzerinde Söke-Balatlık şimendifer hattını Türk arazisinde bırakacak veçhile tahdit olunacaktır,

Oradan şimale doğru İzmir sancağının cenup hududu üzerinde tayin olunacak bir noktaya kadar devam edecektir;

Bir hat arazi üzerinde tesbit edilecek;

Oradan Ödemişin takriben onbeş kilometre şimal-i şarkisindeki Bozdağ civarında tayin olunacak bir noktaya kadar devam edecektir;

İzmir sancağının cenup ve şark hududu;

Oradan şimale doğru gidilerek Manisa-Alaşehir şimendifer hattı üzerinde ve Salihli'nin takriben sekiz kilometre garbinde intihap olunacak bir noktaya kadar devam edecek;

Bir hat arazi üzerinde tesbit edilecek;

Oradan Gerenez Dağı'na kadar şimale doğru gidilecek :

Bir hat arazi üzerinde Mermer Göl'ün şarkından Kemer garbinden, Akçealan'ın takriben cenubunda Kumçayı geçerek ve oradan Kavakalan garbinde hat-tı taksim-i miyahı takip eyleyecektir;

Oradan şimal-i garbiye doğru Kırkağaç ve Akhisar kazaları hudutları üstünde takriben 16 kilometre Kırkağacın şarkında ve 20 kilometre Akhisar şimalinde intihap olunacak bir noktaya kadar devam edecektir;

Arazi üzerinde tayin olunacak bir hat;

Oradan hudut garbe doğru giderek Soma kazası hududile telâki edecektir;

Kırkağaç kazasının cenub hududu;

Oradan garbe doğru İzmir sancağının hududu ile telâki edecektir;

Soma kazası cenup hududu;

Oradan şimale doğru İzmir vilâyeti hududile telâki edecekler;
İzmir sancağının şimal-i şarki hududu;

Oradan itibaren garbe doğru Çarpacık tepe civarında intihap olunacak bir noktaya dahil olacak;

İzmir vilâyetinin şimal hududu;

Oradan şimale doğru giderek Köylüce'nin takriben 4 kilometre cenub-ı garbisinde intihap olunacak bir noktaya kadar devam edecekler;

Hat arazi üzerinde tesbit edilecektir;

Oradan itibaren garbe doğru giderek Kapdahlına ve Kemer iskele arasında tayin olunacak bir noktaya vasıl olacaktır :

Bu hat arazi üzerinde Kemer ve Kemer iskele ile bu iki mevki birbirine rapteden hattın cenubundan geçmek üzere intihap olunacaktır.

Madde 67 — Atmış altıncı maddede tasrih edilen arazinin hududunu tayin etmek üzere işbu muahedenin mevki-i icraya vaz'ını müteakip on beş gün zarfında bir komisyon teşkil edilecektir. İşbu komisyon İngiltere, Fransa ve İtalya hükûmetleri tarafından tayin edilecek üç ve Yunanistan hükûmeti ile hükûmet-i Osmaniye taraflarından tayin edilecek birer azadan mürekkep olacaktır.

Madde 68 — İşbu kısımda münderiç ahkâm ile mukayyet olmak üzere İzmir şehri ve atmış altıncı maddede musarrah arazi işbu muahedenin tatbikile Türkiye'den fek edilen araziden madut olacaktır.

Madde 69 — İzmir şehri ile altmış altıncı maddede musarrah arazi hakimiyet-i Osmaniye altında kalacaktır. Maamafih Türkiye İzmir şehri ile arazi-i mezkûre üzerindeki hukuk-ı hâkimiyetinin icrasını Yunan hükûmetine devredecektir. Bu hâkimiyete alâmet olmak üzere Osmanlı sancağı daimî surette şehrin haricî bir istihkâmı üzerine keşide edilecektir. Bu istihkâm başlıca düvel-i müttefika tarafından tayin edilecektir.

Madde 70 — Yunanistan hükûmeti İzmir şehriyle altmış altıncı maddede musarrah arazinin idaresinden mes'ul olacak ve bu idareyi suret-i mahsusada bir heyet-i memurin marifetile icra edecekler.

Madde 71 — Yunanistan hükümet-i İzmir şehriyle altmış altıncı maddede musarrah arazi dahilinde asayiş ve emniyet-i umumiyenin muhafazası için lâzım gelen kuva-yı askeriyeyi bulundurmak hakkını haiz olacaktır.

Madde 72 — Irk, lisan veyahut din itibariyle ekaliyetler dahi dahil olmak üzere bilcümle aksam-ı ahalinin temsil-i nisbî esası dairesinde temsilini temine salih bir usul-i intihap ile mahallî bir parlamento tesis edilecektir. Yunanistan hükümeti işbu muahedenin mevki-i icraya vaz'ından itibaren altı ay zarfında bâlâda zikredilen şeraite muvafık olmak üzere Cemiyet-i Akvam Meclisine bir usul-i intihap projesi takdimine mecbur olacak ve işbu proje ancak mezkûr Meclis tarafından ekseriyet-i ârâ ile tasvip edildikten sonra mevki-i icraya vaz edilebilecektir.

Yunanistan hükümeti memurin-i Osmaniye tarafından tard ve tebid edilmiş olan sekene için lâzım gelen müddet zarfında intihabatı tehir edebilecek ve maamafih bu müddet işbu muahedenin mevki-i icraya vazından itibaren bir seneyi tecavüz edemeyecektir.

Madde 73 — Yunanistan idaresi ile mahallî parlamento arasındaki münasebat mezkûr idare tarafından vazolunan kanun-ı esasî usul ve kavaidine tevfikân tanzim edilecektir.

Madde 74 — 83 üncü maddede musarrah kanunun suret-i katiyede takarrürüne kadar İzmir şehrinde ve altmış altıncı maddede musarrah arazi dahilinde mecburî bir gûna hizmet-i askeriyeye tatbik ve icra edilmeyecektir.

Madde 75 — Irk ve lisan ve din itibarile ekaliyetlerin hi-mayesine ve ticaret ve transitin serbestisine müteallik olup seksen altıncı maddede musarrah olan hususî muahedede münderiç ahkâm İzmir şehriyle atmış altıncı maddede musarrah araziye dahi tatbik edilecektir.

Madde 76 — Yunanistan hükümeti altmış altıncı maddede musarrah hudut üzerinde bir gümrük hattı tesis edebilecek ve İzmir şehriyle mezkûr maddede zikredilen araziye Yunanistan'ın gümrük usulüne tabi tutabilecektir.

Madde 77 — Yunanistan hükümeti mevcut Türk akçesinin kıymetini tenzil edebilecek hiç bir gûna tedabir ittihaz etmemegi taahhüt eder. İşbu akçe seksen üçüncü maddede münderiç ka-

nunun suret-i katiyede (statut définitif) takarrürüne kadar mahiyet-i kanuniyesini muhafaza edecektir.

Madde 78 — Menfaat-ı beynelmileliyei haiz limanlar ile serbest limanlar usulüne ve transite müteallik olan on birinci kısmın (limanlar, turuk-ı miyahiye ve hadidiye) ahkâmı İzmir şehriyle altmış altıncı maddede musarrah araziye tatbik edilecektir.

Madde 79 — Tâbiyet nokta-i nazarından tebea-i Osmaniyeden bulunan ve işbu muahedenamenin ahkâmı mucibince başka hiç bir tâbiyet iddiasında bulunamayacak olan İzmir şehri ve altmış altıncı maddede musarrah arazi sekene hakkında her hususta Yunan tebeası misillü muamele olunacak ve bunların hariçte himayeleri Yunan sefaret ve şebenderleri tarafından temin edilecektir.

Madde 80 — Sekizinci kısmın 241 inci maddesi ahkâmı (umur-ı maliyeye müteallik) İzmir şehriyle altmış altıncı maddede musarrah araziye tatbik edilecektir.

Dokuzuncu kısmın (iktisadî maddeler) 293 üncü maddesi hükümleri adı geçen İzmir şehrine ve adı geçen araziye tatbik edilmeyecektir¹.

Madde 81 — 80 üçüncü maddede münderiç kanunun suret-i katiyede tekarrürüne kadar Osmanlı Düyun-ı Umumiye İdaresine ait olup Foça'da bulunan memlehalardan işletilmesi hukuku bilcümle âlât ve edevat, makina ve berri ve bahri vasait-i nakliye dahil olduğu halde hiç bir suretle tadil veya müdahaleye maruz kalmayacaktır. Bu müddet zarfında mezkûr memlehalardan istihsal edilen tuzun imali, harice sevki veyahut nakli için bir gûna rüsum ve tekâlif vazedilmeyecektir. Yunanistan idaresi İzmir ile altmış altıncı maddede musarrah arazide tuz istihlâkını tanzim etmek ve resme tabi tutmak hakkını haiz olacaktır.

Fıkra-i anifede tayin edilen müddetin hitamında Yunanistan hükümeti bâlâdaki ahkâmın adili iktiza ettiği mütalâasında bulunursa Foça memlehaları imtiyazattan madut olarak bunlar hakkında dokuzuncu kısmın (mevad-ı iktisadiye) 312 inci maddesinde musarrah teminat, işbu muahedenin 8 nci kısmının

¹ Bu sonuncu fıkra türkçe metinlerde unutulmuştur. Fransızca metinden tercüme edilerek alınmıştır.

(mevad-dı maliye) 246 ncı maddesinde musarrah ahkâm ihlâl edilmemek şartıyla tatbik edilecektir.

Madde 82 — İşbu muahedename ile hal ve tesviye edilmeyen ve bu faslın mevki-i icraya vaz'ından tevellüt edebilecek olan bilcümle mesail bilâhara akdedilecek mukavelât ile hal ve tesviye edilecektir.

Madde 83 — İşbu muahedenin mevki-i icraya vaz'ından itibaren beş sene müddet mürurunda yetmiş ikinci maddede musarrah mahallî parlamento ekseriyet-i ârâya müstenit bir karar ile İzmir şehri ile atmış altıncı maddede musarrah arazinin suret-i kat'iyede Yunanistan kiralığına ilhakını Cemiyet-i Akvam Meclisinden talep edebilecektir. Meclis tayin edeceği şerait dairesinde evvel emirde ârâ-yı ahaliye müracaat edilmesini talep edebilecektir. Keyfiyet-i ilhak fıkra-i ânifenin tatbik ve icrası dolayısıyla Türkiye'nin altmış dokuzuncu maddede musarrah hak-kı hâkimiyetine hitam verecektir. Türkiye bu takdirde İzmir şehri ile ve altmış altıncı maddede musarrah arazi üzerindeki bilcümle hukuk ve tasarrufatından Yunanistan lehine olarak feragat ettiğini şimdiden beyan eyler.

Beşinci Kısım

Yunanistan

Madde 84 — 27 teşrinisani 1919 tarihinde Nöyi-sür-Sen (Neuilly-sur-Seine) de mumzi muahede mucibince Bulgaristan'a tahsis edilmiş olan hudut mahfuz kalmak üzere Türkiye eski Osmanlı İmparatorluğunun Avrupa kıtasında ve işbu muahedename ile muayyen hudud-ı Osmaniyenin ötesinde vaki arazisi üzerindeki bilcümle hukuk ve tasarrufatından Yunanistan lehine olarak feragat eder.

Marmara adaları fıkra-i ânifede musarrah Osmanlı hâkimiyetinin feragatı keyfiyetine dahil değildir. Bundan maada Türkiye İmroz ve Bozca ada (Tenedos) cezireleri üzerindeki bilcümle hukuk ve tasarrufatından Yunanistan lehine olarak feragat eyler. Yunanistan'ın Bahr-i Sefid-i şarki adaları ve ezcümle Limni, Samotras, Midilli, Sakız, Sisam ve Nikarya adaları üzerindeki hâkimiyetine dair Londra Süfera Konferansı tarafından 17-30 mayıs 1913 tarihli Londra Muahedenamesinin beşinci madde-

sinin ve 1-14 teşrinisani 1913 tarihli Atina Muahedenamesinin on beşinci maddesinin icrası zmnında ittihaz ve 13 şubat 1914 tarihinde Yunanistan hükûmetine tebliğ edilmiş olan karar işbu muhadenin İtalya hâkimiyeti altına vazedilmiş olan 122 inci maddede musarrah adalar ile Asya sahilinden üç mil mesafeden beride bulunan adalar hakkındaki ahkâmını ihlâl etmemek şartıyla teyit edilmiştir (1 numaralı haritaya müracaat).

Mamafih işbu muahedename mucibince Yunanistan hâkimiyeti altına vazedilmiş olan 178 inci maddede münderiç boğazlar ve adalar mıntakası kısmında Yunanistan işbu muahedename hilâfına ahkâm mevcut olmadıkça Boğazların serbestisini temin zmnında Marmara adaları da dahil olmak üzere mezkûr mıntakanın Osmanlı hâkimiyetinde kalan kısmında işbu muahedename mucibince Türkiye'ye tahmil edilen bilcümle taahhüdatı kabul ve bunları riayet etmeği taahhüt eyler.

Madde 85 — 27 inci maddenin birinci kısmında iki rakkamlı fıkrasında musarrah hat-ı hududu arazi üzerinde tayin etmek üzere işbu muahedenamenin mevki-i icraya vazından itibaren onbeş gün zarfında bir komisyon teşkil edilecektir. Bu komisyon Düvel-i Müttefika-i Muazzama tarafından tayin edilecek dört âza ile Yunanistan ve Türkiye taraflarından tayin edilecek birer âzadan mürekkep olacaktır.

Madde 86 — Yunanistan başlıca Edirne hakkında Yunanistan'ın ırk, lisan ve din itibarile ahalinin ekseriyeti haricinde kalan sekenenin himaye-i menafi-i zmnında lüzum görülecek ahkâmı bunların hususî bir muahedeye dercine muvafakat etmek suretile kabul eder.

Yunanistan kezalik hususî bir muahedenameye transitin serbesti-i icrasını temine ve milel-i sairenin ticareti için muhik bir usul tesisine müteallik ahkâm dercine muvafakat eder.

Madde 87 — Yunanistan hükûmetinin taht-ı hâkimiyetine vazedilen arazi itibarile deruhte edeceği Türkiye'ye ait taahhüdat-ı maliyenin nisbet ve nevi sekizinci kısmın (ahkâm-ı maliye) 241 ve 244 üncü maddelerine tevfiikan tayin edilecektir. İşbu muhadenename ile hal ve tesviye edilmeyen mevzu-ı bahis arazinin intikalinden tevellüt edebilecek olan bilcümle mesail bilâhara diğer mukavelât ile hal ve tesviye edilecektir.

Altıncı Kısım

Ermenistan

Madde 88 — Türkiye Ermenistan'ı düvel-i müttefika misillû hür ve müstakil bir devlet olarak tanıdığı beyan eder.

Madde 89 — Devlet-i Osmaniye ile Ermenistan ve diğer düvel-i müteakide Erzurum, Trabzon, Van ve Bitlis vilâyetlerinde Türkiye ile Ermenistan arasındaki hududun tayini Cemahir-i Müttehide-i Amerika Reiscumhurunun hakemliğine havale ve bunun vereceği kararı ve Ermenistan'ın mahreci bahrisine ve mezkûr hududa mücavir Osmanlı arazisi üzerinde tertibat-ı askeriye'nin ilgasına (demilitarizasyon) müteallik olmak üzere tayin edeceği bilcümle ahkâmını kabul etmeği kararlaştırmışlardır.

Madde 90 — 89 uncu madde mucibince tayin edilecek hudud mezkûr vilâyetlerin kısmen veya tamamen Ermenistan'a terkinin müstelzim bulunduğu takdirde Devlet-i Osmaniye mezkûr karar tarihinden itibaren terk edilen arazi üzerindeki bilcümle hukuk ve tasarrufatından feragat ettiğini şimdiden beyan eder. İşbu muahedenin Türkiye'den fek edilen araziye tatbik edilecek olan ahkâmı o andan itibaren mezkûr araziye dahi tatbik edilecektir. Ermenistan'ın, taht-ı hâkimiyetine vazedilen arazi itibarile deruhde edeceği Devlet-i Osmaniye'ye ait taahhüdât-ı maliyenin veyahut iddia edebileceği hukukun nisbet ve nevi işbu muahedenin sekizinci kısmının (mevad-dı maliye) 241 ve 244 üncü maddelerine tevfikân tayin edilecektir.

İşbu muahede ile hal ve tesviye edilmemiş bulunan ve mezkûr arazinin intikalinden tevellüt edebilecek olan bilcümle mesail bilâhara diğer mukavelât ile hal ve tesviye edilecektir.

Madde 91 — 89 uncu maddede musarrâh arazinin bir kısmı Ermenistan'a intikal ettiği takdirde Devlet-i Osmaniye ile Ermenistan arasında mezkûr maddede münderiç karara müsteniden tayin edilecek olan hudud-ı arazi üzerinde tatbik etmek üzere mezkûr kararın ittihâzından onbeş gün sonra suret-i teşekkülü bilâhara tayin edilecek olan bir tahdîd-i hudut komisyonu teşkil edilecektir.

Madde 92 — Ermenistan'ın Azerbaycan ve Gürcistan ile olan hududu alâkadar devletler tarafından bilitilâf tayin edile-

cektir. 89 uncu maddede musarrah karar ittihaz edildikten sonra alâkadar devletler biltilâf hudutlarını tayine muvaffak olamadıkları herhangi bir halde işbu hudut düvel-i muazzama-i müttetika tarafından tayin edilecek ve bunun arazi üzerinde tatbikinin icrası kendilerine ait bulunacaktır.

Madde 93 — Ermenistan hükûmeti Ermenistan'da ırk, lisan ve din itibarile ahalisinin ekseriyeti haricinde bulunan sekenenin menafiini himaye için başlıca düvel-i müttetikanın lüzum görecekları ahkâmı ve düvel-i mezkûre ile akdedilecek bir muahedeye işbu ahkâmın dercine muvafakat etmek suretile kabul eder.

Ermenistan başlıca düvel-i müttetika ile akdedilecek bir muahedenameye transitin serbesti-i icrasını temine ve milel-i sairenin ticareti için muhik bir usul tesisine müteallik olmak üzere düvel-i mezkûrenin lüzum görecekları ahkâmın dercine dahi muvafakat eder.

Yedinci Kısım

Suriye, Elcezire, Filistin

Madde 94 — Düvel-i müteakide kendilerini yalnız başına idareye muktedir oluncaya kadar bir mandaterin vesaya ve muzahereti emr-i idarelerince rehber ittihaz edilmek şartile birinci kısmın 22 maddesinin ve dördüncü fıkrasına tevfikan (Cemiyet-i Akvam Ahidnamesi) Suriye ve Elcezire'nin muvakkaten müstakil devlet olarak tanınmaları hususunda müttehittirler.

İşbu muahedenin mevki-i icraya vazından itibaren onbeş gün zarında 27 inci maddenin ikinci kısmının iki, üç rakkamlı fıkralarında musarrah hat-tı hududun arazi üzerinde tayini zımında bir komisyon teşkil edilecektir. İşbu komisyon Fransa, İngiltere, İtalya tarafından tayin edilecek üç âza ile Devlet-i Osmaniye tarafından tayin olunacak bir âzadan mürekkep olacaktır. Bu komisyona icabına göre Suriye hududu için bir Suriye mümessili ve Elcezire hududu için bir Elcezire mümessili iştirak edecektir.

Mezkûr devletlerin diğeri hudutları mandaterin intihabı gibi başlıca düvel-i müttetika tarafından tayin edilecektir.

Madde 95 — Düvel-i müteakide 22 inci madde ahkâmını Filistin idaresinin başlıca düvel-i müttetika tarafından tayin

edilecek hudut dahilinde yine başlıca devletler tarafından intihap edilecek bir mandatere tevdi hususunda müttahittirler. Mandater kavm-i yahud için Filistin'de millî bir yurt tesisi hakkında İngiltere hükümeti tarafından evvelce 2 teşrinisani 1917 tarihinde vukubulup diğer düvel-i müttefika tarafından kabul edilmiş olan beyannamenin mevki-i icraya vaz'ından mes'ul olacaktır. Şurası mukarrerdir ki Filistin'de museviyetin gayri cemaâtların hukuk-ı medeniye ve diniyelerini ve ne de memâlik-i sairedeki musevilerin müstefit oldukları hukuk ve vaziyet-i siyasiyelerini ihlâl edebilecek hiç bir şey yapılmayacaktır.

Mandater olacak devlet edyan-ı muhtelifeye mensup cemaâta müteallik herhangi meseleyi tetkik etmek ve bu bapta bir nizamname kaleme almak için müddet-i kalile-i mümkün zarfında hususî bir komisyon teşkil etmeği taahhüt eyler. İşbu komisyonun suret-i teşekkülünde mevzu-ı bahsolan menafi-i diniye nazarı dikkate alınacaktır. Komisyon reisi Cemiyet-i Akvam Meclisi tarafından tayin edilecektir.

Madde 96 — Bâlâda zikrolunan araziye müteallik mandalar başlıca düvel-i muazzama tarafından kararlaştırılacak ve bera-yı tasdik Cemiyet-i Akvam Meclisine tevdi kılınacaktır.

Madde 97 — Türkiye bu fasılda musarrah mesail hakkında ittihaz edilecek bilcümle kararları 132 inci madde ahkâmına tevfikan kabul etmeği şimdiden taahhüt eyler.

Sekizinci Kısım

Hicaz

Madde 98 — Türkiye düvel-i müttefika misillû Hicaz'ı hür ve müstakil bir devlet olmak üzere tanıdığını beyan eder. Ve işbu muahdename ile tesbit edildiği veçhile Türkiye'nin hududu haricinde bulunan ve muahharan tayin olunacak hudut dahilinde bulunacak olan sabık Osmanlı İmparatorluğu arazisi üzerindeki bilcümle hukuk ve tasarrufatından hükümet-i mezkûre lehine olarak feragat ettiğini beyan eder.

Madde 99 — Mekke-i Mükerrreme ve Medine-i Münevvere şehirlerle makamat-ı mübareke kâffe-i memâlikte sakin bilcümle müslümanların tasdik ettikleri mahiyet-i mukaddesiye hasebile Hicaz sultanı hazretleri ifa-yı fariza-i haç arzusile veya diğer

herhangi bir maksad-ı dinî ile Hicaz'a gitmek isteyen kâffe-i memalikte müslümanların serbestçe azimet ve avdet etmelerini teşhil eylemeği ahkâm-ı Kuraniyeye tevfikân bilcümle memâlikin müslümanları tarafından buralarda tesis edilmiş veya edilecek olan müessesat-ı mevkufeye riayet etmeği ve ettirmeği taahhüt eyler.

Madde 100 — Hicaz sultanı hazretleri düvel-i müttefika veya eski Osmanlı İmparatorluğu arazisi üzerinde teşekkül eden devletlerden birinin ve Cemiyet-i Akvam âzasından bulunan devletlerin sefainini, emtia-i ticariyesini ve tebeasından bulunan eşhas hakkında ticaret nokta-i nazarından Hicaz arazisi üzerinde müsavat-ı tammeye müsteniden muamele edilmesini temin etmeği taahhüt eyler.

Dokuzuncu Kısım

Mısır, Sudan ve Kırbıs

1 — Mısır

Madde 101 — Türkiye Mısır'da ve Mısır üzerindeki bütün hukuk ve tasarrufatından feragat eder. Bu feragat 5 teşrinisani 1914 tarihinden itibaren muteber olacaktır. Türkiye düvel-i müttefika tarafından müttahaz esasa tevfikân İngiltere'nin 18 kânunuevvel 1914'de Mısır üzerinde ilân ettiği himayeyi tasdik eylediğini beyan eder.

Madde 102 — 18 kânunuevvel 1914 tarihinde Mısır'da mütemekkin bulunan ve mezkûr tarihte muvakkat bir müddet için Mısır'a terk etmiş ve o tarihtenberi oraya avdet etmemiş olan Osmanlı tebaası Mısır tabiyetini bihakkın iktisap ve Osmanlı tabiyetini kaybedeceklerdir. Avdet etmemiş olanlar müstesna olmak üzere Mısır hükûmetinin müsaade-i mahsusasını istihsal etmeden Mısır tabiyetini iktisap edemezler.

Madde 103 — 18 kânunuevvel 1914 tarihinden sonra Mısır'da yerleşmiş olup işbu muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ı tarihinde orada mütemekkin bulunan Osmanlı tebaası hak-kı hiyara dair 105 inci maddede mezkûr şerait dairesinde Mısır tabiyetine iddia-yı istihkâk edebileceklerdir. Maamafih işbu iddia-yı istihkak şahsa ait hususatta memurin-i müteallikası tarafından reddedilebilecektir.

Madde 104 — İşbu muahedenameye müteallik bilcümle mesailde Mısır ile Mısır tebaası ve emval ve sefaini 1 ağustos 1914 tarihinden itibaren tamamen düvel-i müttefika ile tebaası ve emval ve sefain-i misillü aynı muameleye mazhar olacaktır. İşbu muahedename mucibince Osmanlı hâkimiyetinde kalan veya Türkiye'den fek edilen arazi hakkındaki ahkâm Mısır'a kabil-i tatbik değildir.

Madde 105 — On sekiz yaşını mütecaviz olup 102 nci maddede mucibince Mısır tabiyetini iktisap etmiş olan eşhas, işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren bir sene zarfında Osmanlı tabiiyetini ihtiyar etmek hakkına malik olacaklardır. Eşhas-ı mezkûre ile 103 üncü madde mucibince Mısır tabiiyetini talebe hakkı caiz olan eşhas Mısır ahalisinin ekseriyetini teşkil eden ırktan başkasına mensup oldukları takdirde Türkiye'den nefilerine arazi terk edilen hükûmattan birinin tabiiyetini aynı müddet zarfında ihtiyar etmek hakkına malik olacaklar ise de hak-kı hiyarını istimal eden şahıs ile o devletin ekseriyet-i ahalisinin aynı ırka mensup olması şarttır.

Zevcin ihtiyarı, zevcenin ihtiyarını ve ebeveynin ihtiyarı onsekiz yaşından dün olan çocukların ihtiyarını istilzam eder. Bâlâda zikredilen hak-kı hiyarı istimal etmiş olan eşhas Mısır'da ikamette devama mezun bulunmadıkça ilk on iki ay zarfında, tabiiyetini ihtiyar ettiği hükûmetin memaliki dahiline nakli mekân etmeğe mecburdurlar. Eşhas-ı mezkûre Mısır'daki emval-i gayr-i menkulelerini muhafaza etmek ve emval-i menkulelerini her ne olursa olsun beraber götürmek hakkına malik olacaklar ve bundan dolayı bunlara huruç ve dubul için hiç bir resim tarh olunmayacaktır.

Madde 106 — Mısır hükûmeti Mısır'da Osmanlı tebeasının vaziyet-i hukukiyesini ve hangi şerait dahilinde Mısır'da yerleşebileceklerini tanzim etmekte tam bir serbesti-i harekete malik olacaktır.

Madde 107 — Mısır tebeası memâlik-i ecnebiyede İngiltere sefaret ve şehbenderhanelerinin himayesine mazhar olacaklardır.

Madde 108 — Türkiye'ye ithal olunan Mısır emtiası İngiliz emtiasına bahşedilen aynı muameleye mazhar olacaktır.

Madde 109 — Türkiye Süveyş kanalından serbesti-i murura dair 29 teşrinievvel 1888 tarihinde Dersaadet'te imza edilen mu-

kavelenamenin zat-ı hazret-i padişahiye bahşettiği salâhiyattan İngiltere lehine olarak feragat eder.

Madde 110 — Mısır'da Hükûmet-i Osmaniyeye ait olan bilcümle emval ve emlak bilâbedel Mısır hükûmetine intikal edecektir.

Madde 111 — Mısır'da Mısır tabiiyetini iktisap etmeyen Osmanlı tebaasına ait bilcümle emval-i menkule veya emval-i gayr-i menkule işbu muahedenamenin dokuzuncu kısmının (mevad-dı iktisadiye) ahkâmına tevfikân muameleye tabi tutulacaktır.

Madde 112 — Türkiye evvelce Mısır tarafından ita olunan vergi üzerindeki kâffe-i hukukundan feragat eder.

İngiltere Türkiye'yi Mısır vergisi karşılık gösterilerek akd etmiş olduğu istikrazlar hakkındaki her gûna taahhüdatından azade kılmağı taahhüt eder.

Bu istikrazlar şunlardır :

Teminatlı 1855 istikrazı;

Tahvil edilmiş 1854 ve 1871 istikrazları yerine kaim olan 1894 istikrazı;

Tahvil edilmiş 1877 istikrazı yerine kaim olan 1891 istikrazı.

Mısır Hidivlerinin mezkûr istikrazlarını mevki-i tedavüle ihraç etmeği deruhte etmiş olan müessesata muhtelif zamanlarda tediye eylemeği taahhüt etmiş oldukları mebalîğ vaktile yapıldığı ve mazide olduğu gibi 1894 ve 1891 istikrazlarının itfasına kadar bu istikrazların faiz ve amortismanına tahsis kılınacaktır. Mısır hükûmeti de teminatlı 1855 istikrazının tediye-i faizine mukaddema verilmekte olan aynı mebalîği tahsis etmeğe de devam edecektir.

1894, 1891, 1855 istikrazları itfa olunduğu zaman mukaddema Mısır tarafından Türkiye'ye verilen vergiden münbais Mısır hükûmetinin bilcümle taahhüdatı hitampezir olacaktır.

Muvakkat ¹

1855 istikrazı faizinin tesviyesi İngiltere ve Fransa hükümetleri tarafından tekeffül edilmiş olmağa tarafeyn-i akideyn-i âliye İngiltere hükümetinin bu faizlere müteallik hüccümle mebalîğ hakkında Fransa hükümetine tazminat ita etmeği kabul ettiğini ve binaberin Fransa hükümetini taht-ı tekeffülündeki her taahhütten âzâde kıldığını kaydederler.

Madde 112 (muvakkat) — İngiltere hükümeti, Mısır hükümeti tarafından mevki-i tedavüle ihraç edilmiş olan istikrazata ait tahvilât hamillerinin menafiini muhafaza için teminatlî düyunun taksit-i senevisi veyahut imtiyazlı düyunun veya düyun-ı muvahhidenin faizleri Mısır hükümeti tarafından tesviye olunmadığı takdirde Mısır'da tevazün-i maliyi iade eylemek ve Mısır düyun-ı umumiyesi tahvilâtı hamillerinin menafiini tediye etmek üzere tedabir-i lâzîmaya tevessül edeceğini beyan eyler.

Madde 113 (muvakkat) — Yüz on ikinci maddede İngiltere hükümeti tarafından vukubulan beyanat üzerine Mısır düyun-ı umumiyesi hamillerinin muhafaza-i menafii için Mısır düyun-ı umumiyesi komisyonuna ihtiyaç kalmadığı cihetle tarafeyn-i akideyn-i âliye Hidiv hazretlerinin 28 teşrinisani 1904 tarihli emirnamelerinin Mısır hükümetince lüzum görüleceği veçhile lağiv veya tadilini kabul ederler.

Madde 114 (muvakkat) — İngiltere hükümeti Mısır idare-i siyasesinin tebeddülü üzerine 18 mart 1885 tarihinde Londra'da imza ve sene-i merkume temmuzunun yirmi beşi tarihinde tadil edilen mukavelenâme mucibince Mısır hükümeti tarafından 1885 senesinde akdedilmiş olan dokuz milyon İngiliz liralık istikrazın faizleriyle amortismanı hakkında Almanya, Avusturya, Fransa, İtalya, Rusya ve Osmanlı hükümetlerinin deruhte etmiş oldukları her güne taahhüddattan hükûmat-ı mezkûreyi âzâde kılmağı kabul eder. İngiltere hükümeti mezkûr istikrazlara tahsis edilen 315.000 İngiliz lirasına balîğ olan taksit-i senevinin muntazaman tediyesini tekeffül eylemek mecburiyetinde olduğunu tasdik eder.

2 — Sudan

Madde 113 — Tarafın-i akidin-i âliye Sudan'ın vaz'iyet-i hukukiye ve şekli-i idaresini muayyen olarak İngiltere ve Mısır hükümetleri arasında 19 kânunusani 1889 tarihinde akd ve imza olunup Sevakin şehrine müteallik olarak 10 temmuz 1899 tarihinde imza edilen bir mukavele-i müzeyyele ile tadil edilmiş olan mukavelenameye kesb-i ittilâ ettiklerini ve onu resmen tasdik eylediklerini beyan ederler.

¹ Türkçe metinde "Muvvakkat" kaydı altında gösterilen bu hükümler fransızca, ingilizce ve italyanca olan asıl metinlerde yoktur. 110 uncu maddeden itibaren 120 inci maddeye kadar, madde numaraları da asıl metine uymamaktadır. Buraya "Muvakkat" hükümler aynen alınmış fakat madde numaraları fransızca metine göre düzeltilmiştir.

Madde 114 — Sudan tebeası memâlik-i ecnebiyede İngiltere sefaret ve şehbenderhanelerinin himayesine mazhar olacaktır.

3 — Kıbrıs

Madde 115 — Tarafın-i akidin-i âliye İngiltere hükûmeti tarafından 5 teşrinisani 1914 te ilân edilmiş olan Kıbrıs'ın ilha-kını tasdik eylediklerini beyan ederler.

Madde 116 — Cezire-i mezkûre tarafından mukaddema zat-ı şahaneye tediye olunan vergi hakkı da dahil olmak üzere Türkiye Kıbrıs üzerindeki veya Kıbrıs'a müteallik bilcümle hukuk ve tasarrufatından feragat eder.

Madde 117 — Kıbrıs ceziresinde doğan veyahut mukim bulunan Osmanlı tebaası kavanin-i mahalliye ahkâm ve şeraitine tevfiikan İngiliz tabiiyetini iktisap edecekler ve tabiiyet-i Osmaniyeyi terk eyleyeceklerdir.

Onuncu Kısım

Fas ve Tunus

Madde 118 — Türkiye Fransa'nın Fas üzerindeki himayesini tasdik ve bunun bilcümle netayicini kabul eder. İşbu tasdik keyfiyeti 30 mart 1912 tarihinden itibaren muteber olacaktır.

Madde 119 — Fas emtia-i ticariyesi Türkiye'ye hin-i ithalinde Fransız emtia-i ticariyesine yapılan aynı muameleye tabi tutulacaktır.

Madde 120 — Türkiye Fransa'nın Tunus üzerindeki himayesini tasdik ve bunun bilcümle netayicini kabul eder. Bu tasdik keyfiyeti 12 mayıs 1881 tarihinden itibaren muteber olacaktır.

Tunus emtia-i ticariyesi Türkiye'ye hin-i ithalinde Fransız emtia-i ticariyesine yapılan aynı muameleye tabi tutulacaktır.

Onbirinci Kısım

Bingazi ve Adalar denizindeki

Cezayir

Madde 121 — Türkiye 12 teşniniyevvel 1912 tarihli Lozan muahedenamesi mucibince zat-ı şahanenin Bingazi'de muhafaza buyurdıkları bilcümle hukuk ve imtiyazattan suret-i katiyede feragat eder.

Madde 122 — Türkiye elyevm İtalya'nın taht-ı işgalinde bulunan Cezayir-i Bahr-i Sefid adaları yani: Stampalya, Rodos, Herkit, Kerpe, Kaşot, Piskopis, İncirli, Kalimnos, Loryos, Patnos, Limpos, Sümbeki, İstanköy adaları ile bu adalara tabi cezayir-i sagire ve (Kastellorizon, Mis) ve Kosi adası üzerindeki kâffe-i hukuk ve tasarrufatından İtalya lehine olarak feragat eyler¹ (1 numaralı haritaya müracaat).

Onikinci Kısım

Tâbiyyet

Madde 123 — İşbu muhade mucibince Türkiye'den tefrik olunan arazide mütemekkin tebaa-i Osmaniye kavanin-i mahal-liye şeraitine tevfikân ve bihakkın o arazinin kendisine intikal ettiği hükümet tabiiyetini ihtaz edecektir.

Madde 124 — Onsekiz yaşını mütecaviz olup ta 123 üncü madde mucibince tabiiyet-i Osmaniyeden çıkacak bihakkın bir tabiiyet-i cedideyi iktisap eden eşhas işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren bir sene müddet zarfında tabiiyet-i Osmaniyeyi ihtiyar edebileceklerdir.

Madde 125 — On sekiz yaşını mütecaviz olup da işbu muahedeye tevfikân Türkiye'den tefrik edilen araziden birinde ve ırkan o arazinin ekseriyetinden farklı bulunan eşhas işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren bir sene müddet zarfında Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan Yunanistan, Hicaz, Elcezire, Suriye, Bulgaristan veya Türkiye tabiiyetlerini ihtiyar edebileceklerdir. Şu kadar ki tercih ve ihtiyar olunan hükümetteki ekseriyet-i nüfus hak-kı hiyarını istimal eden şahsın ırkına mensup olması meşruttur.

Madde 126 — 124 ve 125 inci maddeler ahkâmı mucibince hak-kı hiyarını istimal eden eşhas ilk on iki ay zarfında ikametgâhlarını hak-kı hiyarlarını lehine istimal etmiş oldukları devletin memalikine nakletmeğe mecbur olacaklardır. Bunlar hak-kı hiyarlarının istimalinden evvel ikametgâhlarının bulunduğu diğer

¹ Fransızca metinde adaların adları şu şekilde sıralanmıştır: Stampalia (Astropali), Rhodes (Rhodos), Calki (Kharki), Scarpanto, Casos (Casso), Pisco pis (Tilos), Misiros (Nisyros), Calimnos (Kalymnus), Leros, Patmos, Lipsos (Lihso), Simi (Symi), Cos (Kos), Costellorizzo.

devletin arazisinde mutasarrıf oldukları emval-i gayr-i menkuleyi muhafazada serbest olacaklar ve her nevi emval-i menkulelerini beraberlerinde götürebileceklerdir. Bundan dolayı kendilerine bir gûna ihracat ve ithalât resmi tahmil olunmayacaktır.

Madde 127 — Tarafın-i akidin-i âliye işbu muahedede veya Almanya, Avusturya, Bulgaristan veya Macaristan ile münakid muahedat-ı sulhiyede veya düvel-i müttefika veya anlardan birile Rusya arasında veya bizzat müttefik devletlerin yekdiğeri arasında akdolunup alakadarlara kendileri için kaabil-i iktisap olan bir tabiiyetin ihrazına müsaade bahşeden bir muahedede musarrah hak-kı hiyarın istimali hususunda bir gûna mevani ika etmemeği düvel-i müteakide taahhüt eylerler.

Hususile Türkiye, 125 inci maddede musarrah hak-kı hiyarı istimal arzusunda bulunan eşhasın ihtiyarî muhacer terini yedi iktidarında bulunan kâffe-i vasait ile teshil eylemeği ve bu hususta Cemiyet-i Akvam tarafından emir olunabilecek kâffe-i tedabiri icra eylemeği taahhüt eder.

Madde 128 — Türkiye, düvel-i müttefika veya düvel-i cedide kavanini mucibince ve düvel-i mezkûre salâhiyettar deva-irinin mukarreratına tevfikân gerek diğer bir tabiiyet ihraz etmek suretile ve gerek bir muahede hükmüne binaen tebaa-i Osmaniye tarafından iktisap olunan tabiiyet-i cedideyi tanımağı ve tebaa-i mezkûreyi tabiiyet-i cedideyi iktisabından dolayı hükümet-i asliyesine karşı olan merbutiyetinden her nokta-i nazardan tecrit etmeği taahhüt eyler.

Alelhusus işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından evvel müttefik devletlerden birinin kanununa tevfikân o devletin tabiiyetini ihraz etmiş olan eşhas, kanun-i Osmaninin buna mugayir olan kâffe-i ahkâmı nazarı itibare alınmayarak hükümet-i Osmaniye tarafından o devletin tebaası sıfatiyle tanınacaklar ve tabiiyet-i Osmaniye-yi zayi etmiş addolunacaklardır.

Tabiiyet-i mezkûrenin iktisabından dolayı kanun-ı Osmanide musarrah musadere-i emlâk veya diğer hiç bir ceza tertip olunmayacaktır.

Madde 129 — Osmanlı tabiiyetinden gayri bir tabiiyeti haiz olup işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ı tarihinde Filistin'in 94 üncü madde mucibince tayin olunan hudutları dahilinde

ikamet olan museviler bihakkın Filistin tebaası addolunacaklar ve herhangi bir tabiiyetten çıkmış olacaklardır.

Madde 130 — İşbu fasıl ahkâmının tatbikatınca zatüzzevç kadınlar zevçlerine ve on sekiz yaşından dûn olan çocuklar ebeveynlerine tabi olacaklardır.

Madde 131 — İşbu fasıl ahkâmı, 83 üncü maddede musarrah usul-i idare suret-i kat'iyede tesis olunur olunmaz İzmir şehriyle 66 ncı maddede tayin olunan arazi hakkında dahi tatbik olunacaktır.

Onüçüncü Kısım

Ahkâm-ı Umumiye

Madde 132 — Türkiye bu muahedename ile tayin olunan hudutları haricinde olup mezkûr muahedename ahkâmınca hiç bir daire-i nüfuza dahil bulunmayan ve Avrupa haricinde bulunan kâffe-i arazi üzerinde veya işbu araziye müteallik iddia edebileceği bilcümle hukuk ve tasarrufatından düvel-i müttefika lehine olarak feragat eylediğini beyan eyler.

Türkiye işbu hükmün netayicini tanzim etmek üzere başlıca düvel-i müttefikanın ledelicap düvel-i saire ile müttefikan ittihaz ettiği veya edeceği ahkâmı kabul ve tasdik eylemeği taahhüt eyler.

Madde 133 — Türkiye kendisile birlikte harp ettiği devletler ile düvel-i müttefika beyninde münakit muahedat-ı sulhiye ile mukavelât-ı müzeyyelenin tamamı-i meriyetini tanımağı ve eski Almanya, Avusturya ve Macaristan ve Bulgaristan arazisi hakkında ittihaz edilmiş veya edilecek olan mukarreratı ve kendilerine bu suretle tayin edilen hudut dahilindeki yeni devletleri tasdik etmeği taahhüt eyler.

Madde 134 — Türkiye, Almanya, Avusturya, Bulgaristan, Yunanistan, Macaristan, Lehistan, Romanya ve Sırp-Hırvat-Sloven ve Çekoslovakya devletlerinin 133 üncü maddede musarrah muahedat veya mukavelât-ı mütemmime ile tayin edilen hudutlarını olduğu gibi kabul ve tasdik ettiğini şimdiden beyan eder.

Madde 135 — Türkiye düvel-i müttefikanın 1 ağustos 1914 tarihindeki eski Rusya İmparatorluğuna ait kâffe-i arazinin

tamamı veya bir kısmı üzerinde teessüs etmiş veya edecek olan hükümetler ile akdedeceği kâffe-i muahedat ve itilâfatı tama-miyle tanımağı ve bu devletlerin hudutlarını tayin olunacağı vechile habul etmeğı taahhüt eder.

Türkiye mezkûr devletlerin istiklâlini daimî ve gayr-i kaabil-i terk olmak üzere tanır ve anlara riayet etmeğı taahhüt eder.

8 inci kısmın (ahkâm-ı maliye) 259 uncu maddesi ve 9 uncu kısmın (ahkâm-ı iktisadiye) 277 nci maddesi ahkâm-ı mündericisine tevfikân Türkiye Rusya'daki maksimalist hükümetile akdettiğı Brest-Litovsk muahedesile diğer kâffe-i muahedat, itilâfat ve mukavelâtın kat'î surette mefsuh olduğunu kabul eyler.

Madde 136 — İşbu muahedenamenin mevki-i icraya vaz'ını takip eden altı ay zarfında sair bitaraf devletlerin tayinine davet edecekleri mütahassısın-i fenniyesinin inzımam-ı muavenetile Türkiye'de el-hâletü hazihi mevcut olan adli kapitülasyonlara kaim olacak olan ıslahat-ı adliye projesini ihzar için Britanya İmperatorluğu, Fransa, İtalya ve Japonya hükümetleri tarafından mansup dört âzadan mürekkep bir komisyon teşkil olunacaktır. Bu komisyon hükümet-i Osmaniyenin reyini aldıktan sonra gerek muhtelit ve gerek müttehıt bir usul-i adlinin tesisini tavsiye edebilecektir.

Komisyon tarafından ihzar edilen proje alâkadar olan müttefik ve bitaraf devletler hükûmatına tevdi olunacaktır. Başlıca düvel-i müttefika bu projeyi tasvip eder etmez usul-i cedideyi şimdiden kabul etmeğı taahhüt etmekte olan hükümet-i Osmaniyeye keyfiyeti işa'r edeceklerdir. Usul-i cedidenin mevki-i meriyete vaz'ı müddeti hakkında başlıca düvel-i müttefika kendi aralarında ve ledeliktiza alâkadar olan diğer müttefik ve bitaraf devletler ile itilâf hasil etmek hakkını muhafaza ederler.

Madde 137 — Yedinci kısmın (mücazat) ahkâmı muhafaza edilmek kayd-ı itirazisi tahtında olarak Türkiye sekenesinden hiçbirini 1 ağustos 1914 tarihinden muahedenin mevki-i meriyete vaz'ına kadar efal-i askeriye veya siyasiyesinden yahut müttefik devletler veya bu devletlerin tebeasına herhangi bir muavenetten dolayı hiçbir surette tazip ve izaç edilmeyecektir.

Türkiye ahalisinden biri aleyhine bu bapta ita olunan her-

hangi bir hüküm ve ve karar tamamen feshedilecek ve hakkında israsına iptidar edilmiş olan takibata nihayet verilecektir.

Madde 138 — İşbu muahedename mucibince Türkiye'den iftirak etmiş olan arazi ahalisinden hiçbiri 1 ağustos 1914 senesindenberi vukubulan tavır ve hareket-i siyasisesinden veya bu muahede mucibince sıfat-ı tabiiyetinin tanziminden dolayı iz'âç veya tazip edilmeyecektir.

Madde 139 — Türkiye diğer bir devletin hâkimiyet veya himayesine tabi müslümanlar üzerinde her ne mahiyette olursa olsun icra-yı hâkimiyet ve salâhiyet-i kazaiye hususundaki bilcümle hukukundan kat'iyen feragat eyler.

İşbu muahedename mucibince Türkiye'den iftirak eden ve Türkiye tarafından tanılan bir şekl-i idareye malik arazi üzerine hiç bir Osmanlı memuru tarafından ne doğrudan doğruya ne de dolayısıyla hiçbir nüfuz icra edilmeyecektir.

DÖRDÜNCÜ BÂB

Ekalliyetlerin himayesi

Madde 140 — Türkiye 141, 145 ve 147 nci maddeler ahkâmının kavanin-i esasiye gibi tanınılmasını ve ne mülki ve ne askerî hiçbir kanun ve nizamın ve ne bir irade-i seniye'nin veya resmî bir muamelenin ahkâm-ı mezkûre ile mütenakız veya hiçbir kanun ve nizamın bir irade-i seniye'nin veya resmî bir muamelenin ahkâm-ı mezkûreye takaddüm ve tefevvuk etmemesini taahhüt eyler.

Madde 141 — Türkiye kendi bilcümle ahalisine, tevellüt, milliyet, lisan, ırk veya din nazar-ı itibare almaksızın hayat ve hürriyetlerince himaye-i tamme ve kâmile bahşedeceğini taahhüt eyler. Türkiye ahalisinden kâffesinin umumî ve hususî her nevi edyan mezahip ve itikat hususlarında serbestçe icra-yı ayine hakları olacaktır. Fıkra-i anifede beyan olunan hakkın serbesti-i istimaline iras olunacak tecavüzat alâkadâr olan mezhep hangisi olursa olsun aynı mücazat ile cezalandırılacaktır.

Madde 142 — 1 teşrinisani 1914 tarihindenberi Türkiye'de bir usul-i idare-i tedhiş mevcut bulunmuş olmasından dolayı ihtida hususat-ı hal-i tabiide cereyan etmemiş ve tarih-i mezkûdan sonra vaki olan ihtidaların hiçbiri tanınmamış olduğundan

1 teşrinisani 1914 tarihinden evvel gayr-i müslim bulunmuş olan her şahıs gayr-i müslim kalmış addolunacaktır. Meğerki iade-i hürriyet ettikten sonra birriza ihtida için muktazi muamelâti ifa etmiş ola.

Hükûmet-i Osmaniye harbin devamı müddetince Türkiye'de irtikâp olunan kıtaller esnasında efrada karşı ika olunan zararların vasi bir surette tazmini için 1 teşrinisani 1914 tarihindenberi herhangi bir ırk veya dine mensup olursa olsun kaybolmuş veya cebren kaldırılmış veya hilâf-ı usul hapis (kapatılmış) veyahut esir edilmiş olan bicümle eşhasın zâhire ihracile teslimleri için ifa-yı muavenet etmeği ve memurlarının muavenetini temin eylemeği taahhüt eyler.

Hükûmet-i Osmaniye bizzat mutazarrır olan eşhasın ve aileleriyle akrabalarının şikâyetlerini istima, tahkikat-ı muktaziye-yi ifa ve eşhas-ı mezkûrenin tahliye-i sebillerine kemal-i istikrar ile karar ita etmek üzere Cemiyet-i Akvam Meclisi tarafından nasbolunacak muhtelit komisyonların icraatını teshil etmeğe taahhüt eder.

Hükûmet-i Osmaniye mezkûr komisyonların mukarreratına riayet ettirmeği ve hukuku bitamamiha iade olunmuş olan eşhas-ı mezkûrenin emniyet ve hürriyetlerini temin eylemeği taahhüt eyler.

Madde 143 — Türkiye ırkî ekaliyetlere mensup eşhasın birriza vaki olacak muhaceret-i mütekaabilelerine müteferri olarak düvel-i müttefikanın münasip görecekleri ahkâmı tanımağı taahhüt eyler.

Türkiye mühaceret-i mütekaabileye dair Yunanistan ile Bulgaristan arasında Nöyi'de akddolunan 27 teşrinisani 1919 tarihli muahedenamenin 16 ncı maddesinden istifade etmemeği taahhüt eyler. İşbu muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren altı ay zarfında Yunanistan ile Türkiye, Yunanistan'a terk olunan veyahut Osmanlı kalan arazide bulunan Türk ve Rum ırklarına mensup ahalinin bilihtiyar ve mütekaabilen muhaceretleri hakkında bir itilâf-ı mahsus akdedeceklerdir.

İşbu itilâf takarrür edemediği takdirde Yunanistan ve Devlet-i Aliyenin Cemiyet-i Akvam Meclisine müracaata hakları olacak ve Meclis-i mezkûr itilâf-ı mezburun şeraitini tayin edecektir.

Madde 144 — Hükümet-i Osmaniye emval-i metrûke hakkındaki 1915 tarihli kanun ile ahkâm-ı mütemmimenin haksız olduğunu tasdik ve keenlemyekûn hükmünde olduğunu ve gerek makabline ve gerek mabadine hüküm ve tesiri olamayacağını beyan eyler.

Hükümet-i Osmaniye 1 ağustos 1914 tarihindenberi Türk olmayan tebaa-i Osmaniye'den gerek taktıl havfile ve gerek diğer herhangi bir vasıta-i zecriye ile yurtlarından cebren tardedilen eşhasın yurtlarına avdetlerini ve iş gücleriyle tekrar istigallerini teshil için tedabir-i mümküneyi ittihaz etmeği resmen taahhüt eyler. Ve tebaa-i merkumenin veya bunların mensup oldukları cemaatların uhde-i tasarruflarında bulunan emval-i menkule ve gayr-i menkuleden tekrar ele geçebilecek olanların —kimin elinde bulunur ise bulunsun— sürat-i mümküneye ile iadeleri iktiza ettiğini tasdik eyler.

Emval her gûna rüsum ve tekâliften vâreste olarak ve mutasarrıf ve zilyetleri için bir gûna tazminat ita olunmaksızın iade olunacak ve fakat bu mutasarrıf ve zilyetlerin failleri aleyhine ikame-i dâva etmek hakları mahfuz kalacaktır.

Hükümet-i Osmaniye münasip görülecek her mahalde Cemiyet-i Akvam Meclisi tarafından hakem komisyonları teşkilini kabul eyler. Bu komisyonlardan her biri Hükümet-i Osmaniye'nin bir mümessili ile zarar görmüş olmak iddiasında bulunan veyahut efraddan biri tarafından bu iddia dermeyan olunan cemaatın bir mümessilinden ve Cemiyet-i Akvam Meclisi tarafından mansup bir reisten mürekkep olacaktır.

Hakem komisyonları işbu maddede beyan olunan kâffe-i metalibi tetkik ve bu metalip hakkında mücmel bir usul-i muhakeme tatbikile icra-yı hükm edecektir.

Mezkûr komisyonlar hususat-ı âtiyeyi emir edebilmek salâhiyetini haiz olacaklardır :

Evvelen: Tekrar inşa ve tamir için lüzum görecekleri kâffe-i ameliyata mahsus amelenin hükümet-i Osmaniye tarafından tedariki, bu amele hakem komisyonu tarafından ameliyat mezkûrenin hangi arazide icrasını lüzum görecekleri mezkûr arazide sakin ırklara mensup eşhas arasından alınacaktır.

Saniyen: Taktıl ve tehcire filem iştirak etmiş veyahut bu taktıl, tehcir fiillerinin ikama sebep olmuş olduğu badettahkik

sabit olan her şahsın tebidi, şahs-ı mezburun emvali hakkında ittihaz olunacak tedabir komisyon tarafından tayin olunacaktır.

Sâlisen: 1 ağustos 1914 tarihindenberi bilâvaris vefat etmiş veya kaybolmuş olan bir cemaat efradına ait kâffe-i emval ve emlâkin intikali; emval ve emlâk-i mezkûre hükûmet¹ yerine bir cemaata intikal ettirilebilir.

Râbian: 1 ağustos 1914 tarihinden sonra emval-i gayri menkule hakkında vâki olan bilcümle bey'î muamelât ile emval-i mezkûre üzerindeki hukuk-ı muhdeseye mütedair kâffe-i muamelâtın iptialini; zilyetlerin tazmini hükûmet-i Osmaniye te-rettüp edecek ve bu tazmin iadenin tehirine behane ittihaz olunamıyacaktır.

Maamafih mevzuubahis olan mülkün zilyed-i hazırı tarafından bazı mebalîğ tesviye olunmuş ise hakem komisyonu alâ-kadarlara âdilane bazı suver-i tesviye tahmil etmek salâhiyetini haiz olacaktır.

Hükûmet-i Osmaniye komisyonların vazifelerini teshil etmeği ve kaabil-i istinaf olmayan kararlarının temin-i icrasını mümkün mertebe teshil eylemeği taahhüt eyler.

Devair-i adliye veya idare-i Osmaniye'nin hiç bir kararı bunları karşı dermeyan olunamayacaktır.

Madde 145 — Tebaa-i Osmaniye'nin kâffesi nazar-ı kanunda müsavi olacak ve ırk ve lisan veya din farkı gözedilmeksizin aynı hukuk-ı medeniye ve siyasiyeden istifade edeceklerdir.

Din, itikat ve mezhep farkı tebaa-i Osmaniye'den hiç birinin hukuk-ı medeniye ve siyasiyeden istifadesi ve hususile hidemat-ı ammeye kabulü ve memuriyetlere ve ihtiramata nailiyeti ve muhtelif mesalik ve sanayi'in icrası hususlarına sekte iras etmeyecektir.

Hükûmet-i Osmaniye işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından iki sene sonra ırkî ekaliyetlerin temsil-i nisbisi esasına müsteniden usul-i intihabın tertip ve tanzimi hakkında düvel-i müttetikâya bir proje ita edecektir.

Tebaa-i Osmaniye'den birinin gerek münasebat-ı hususiye veya ticariyede gerek umur-ı mezhebiye ve matbuat ve her türlü

¹ Fransızca metinde "gouvernement" değil "Etat" kelimesi vardır.

neşriyatta ve gerek ictimaat-ı umumiyede herhangi bir lisanın serbesti-i istimaline karşı bir gûna tahdidat vaz olunmayacaktır.

Türkçeden başka bir lisanla mütekellim tebea-i Osmaniye lisanlarını mahakim huzurunda gerek şifahen ve gerek tahriren istimal etmeleri zımnında teshilât-ı münasibe irae olunacaktır,

Madde 146 — Hükümet-i Osmaniye musaddak ecnebi darülfununlarile mekâtibinden verilen ruus şهادetnamelerinin meriyetini tasdik eylemeği taahüt eyler. Bu şهادetnameler ile ihraz-ı ehliyet ve iktidar edenlerin serbestçe icra-yı sanat etmelerine muvafakat eyler.

İşbu hüküm Türkiye'de sakin düvel-i müttefika tebaası hakkında da tatbik olunacaktır.

Madde 147 — Irk, din veya lisan itibarile millî ekaliyetlere mensup bulunan tebaa-i Osmaniye hakkında hukukan ve fiilen diğer tebaa-i Osmaniye misillü muamele olunacak ve bunlar aynı teminattan müstefit olacaklardır.

Hususile bunlar müstakillen ve memurin-i Osmaniye'nin bir gûna müdahlesi olmaksızın masarifi kendilerine ait olmak üzere her nevi müessesatı hayriye, diniye veya içtimaiye, ve her türlü mekâtib-i iptidaiye, taliye ve âliye ve diğer müessesat-ı tedrisiyeyi ihdas, idare ve murakabe etmek ve mekâtib-i mezkûrede kendi lisanlarını serbestçe istimal eylemek hususunda müsavi bir hakka malik olacaklardır.

Madde 148 — Irk, lisan ve din itibarile millî ekaliyetlere mensup tebaa-i Osmaniye'nin büyük bir nisbette bulunduğu şehir ve mıntakalarda bu ekaliyetlere devlet, belediye bütçelerile ve sair bütçelerden maarif ve umur-ı hayriyeye hâdim olmak maksadiye tahsis olunabilecek mebalîğden âdilane bir hisse temin olunacaktır.

Bahis konusu ödenek ilgili toplulukların yetkili temsilcilerine verilecektir.¹

Madde 149 — Hükümet-i Seniye Türkiye'de mevcut ırkî bileümle ekaliyetlerin her birinin ruhanî tedrisi, muhtariyet-i idaresini tasdik ve ana riayet etmeği taahhüt eyler. Hükümet-i Osmaniye bu maksatla ve işbu muahedenin ahkâm-ı muhalifesi mahfuz kalmak kayd-ı ihtirazisi tahtında selâtin tarafından sadır

¹ Maddenin bu sonuncu fırfası türkçe metinde yoktur.

olan fermanlar, hat-tı hümayunlar, beratlar ve tezakir-i nuzzar ve tezkere-i samiyeler ile milel-i gayr-i müslimeye umur-ı mezhebiye, tedrisiye ve adliyece bahşolunan imtiyazat ve muafiyatı bütün derece-i şümül ve ittisai ile halen teyit eylediği gibi imtiyazat ve muafiyat-ı mezkûreyi atiyen de muhafaza eyler.

Hükümet-i Osmaniye tarafından imtiyazat ve muafiyat-ı mezkûrenin ilgasını, tahdit veya tadilini mutazammın sadır olan bütün kararnamele, kanunlar, nizamnameler ve tamimler keenlemyekûn addolunacaktır. İşbu muahedename ahkâmınca Osmanlı usul-ı idare-i adliyesince icra olunan her gûna tadilât, irkî ekaliyetlere şamil olmak haysiyetile,

İşbu muahede ahkâmına faik addedilecektir.

Madde 150 — Hükümet-i Osmaniye tebaa-i Osmaniyyeden bulunan hıristiyan ve musevilerin mühim nisbette sakin oldukları şehir ve mahallerde mezkûr Osmanlı tebaasının din ve mezhep ve ayin-i ibadetlerine bir tecavüz teşkil edecek herhangi bir fiil ve harekette bulunmağa icbar edilmeyeceklerini ve onların hafta tatillerinde mahakimde isbat-ı vucuttan veyahut bir muamele-i kanuniye ifasından imtina eyledikleri takdirde hukuk-ı kanuniyelerinin izaasına mahkûm edilmeyeceklerini Hükümet-i Osmaniye taahhüt eyler.

Maahaza bu madde asayiş-i umuminin muhafazası zımında diğer bütün tebaa-i Osmaniyyeye tahmil olunan taahhüdat-ı kanuniyyeden bu hıristiyan ve musevî Osmanlı tebaasını muaf kılmıyacaktır.

Madde 151 — Başlıca düvel-i müttefika bu kısımda münderiç mevaddın temin-i icra ve tatbiki için ne gibi tedabire tevessül edilmek iktiza ettiğini Cemiyet-i Akvam Meclisile müttefikan tetkik ettikten sonra tayin edeceklerdir.

BEŞİNCİ BÂB

Mevad-ı askeriye, bahriye ve havaiye

Türkiye bütün milletler teslihatının suret-i umumiyede tahdidi istihzaratını mümkün kılmak için âtide mezkûr mevad-ı askeriye, bahriye ve havaiyeye tamamile riayet etmeği taahhüt eyler.

Birinci Kısım
Mevad-ı askeriye

Birinci Fasıll
Akhâm-ı umumiye

Madde 152 — Türkiye'nin bulunduracağı kuvve-i müselleha ancak berveçh-i âti kıtaattan ibaret olacaktır.

1. Zat-ı şahaneye mahsus hassa kıtaatı;
2. Dahil-i memlekette emn ve asayışı idame ve akalliyetlerin muhafazasını temin edecek jandarma kıtaatı,
3. İğtişaat-ı azime vukuu halinde jandarma askerini takviye edecek ve gerekirse¹ hudutların tarassudunu temin edecek kıtaat.

Madde 153 — İşbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ını takip edecek altı² ay zarfında 152 nci maddede musarrah kuvve-i müsellahadan gayri kıtaat terhis ve lâğv edilecektir.

İkinci Fasıll

Kuvve-i müselleha-i Osmaniyenin mevcudu, teşkilâtı ve kadrosu

Madde 154 — Zat-ı şahaneye mahsus maiyet-i seniye kıtaatı bir erkân-ı harp ile piyade ve süvari cüzütamlardan mürekkep olacak ve mevcudu zabıt ve efrat dahil olmak üzere yediyüz kişiyi tecavüz etmeyecektir. Bu mevcut 155 inci maddede muayyen umumî mevcuda dahil değildir.

Maiyet-i seniye kıtaatının suret-i teşekkülü işbu fasılın 1 numaralı melfufunda tafsil edilmiştir.

Madde 155 — 152 nci maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarında tadat olunan kuvanın umum yekûnu erkân-ı harplar, zabitan, mekâtib-i askeriye heyet-i talimiyesi ve idariyeleri ve depo kıtaatı dahil olduğu halde 50.000 neferi tecavüz etmeyecektir.

Madde — 156 Jandarma neferatı Türkiye'nin taksim edileceği mentatıktaki arazide bulunacaktır. Bu manatik-ı arzîyenin

¹ Türkçe metinde bu kelime atlanmıştır. Fransızca aslındaki "éventuellement" karşılığı olarak ilâve edilmiştir.

² Türkçe metinde üç ay yazılı ise de aslı olan fransızca metinde altı ay olduğu için düzeltilmiştir.

hududu 200 üncü maddede musarrah olduğu veçhile tayin olunacaktır. Her mıntaka-i arziyede piyade ve süvari kıtaatından mürekkep ve mitralyözlerle mücehhez ve hidemat-ı idariye ve sıhhiyeye malik bir jandarma kıt'ası teşkil olunacak ve bu kıt'a vilâyet, sancak ve kazalarda ve sair yerlerde sabit emn ve asayiş hizmetini ifa için muktazi müfrezeleri tedarik edecek ve kıt'anın mıntaka-i arziyenin bir veya müteaddit noktalarda seyyar ihtiyatları bulunacaktır.

Vazife-i mahsusalarından dolayı jandarma kıtaatı ne topa ne de eslihaya malik olmayacaktır.

Kıtaatin mevcud-ı umumisi 155 inci maddede mezkûr kuvve-i umumiyenin mevcud-ı umumisinden 35.000 neferi tecavüz edemeyecektir.

Bir kıt'anın azamî mevcudu bütün kıtaatin umumî mevcudunun rub'unu tecavüz etmeyecektir.

Bir cüzütamın aksamı 200 üncü maddede musarrah müttetikin komisyonunun müsaadesi olmaksızın kendileri için muayyen mıntaka-i arazinin haricinde istimal edilemeyeceklerdir.

Madde 157 — Takviye kıtaat-ı mahsusası piyade, süvari, cebel topçusu, istihkâm cüzü tamları ile kıtaat-ı fenniye ve umumiyyeyi ihtiva edecek ve bunların mevcud-ı umumisi 155 inci maddede muayyen mevcut da dahil olduğu halde 15.000 neferi tecavüz etmeyecektir.

Bir cüzütamın takviye kıt'ası 200 üncü maddede musarrah müetlifin komisyonunun müsaade-i mahsusası olmadıkça bu kıtaat-ı mahsusaya mevcud-ı umumisinin sülüsünü tevavüz etmeyecektir.

Takviye kıtaat-ı mahsusasının teşkilâtına dahil bulunan esliha ve hidemat-ı mahsusanın nisbeti merbut 2 numaralı tabloda tayin olunmuştur.

Bunların tahaşşut mahalleri 200 üncü maddede musarrah olduğu veçhile tayin olunacaktır.

Madde 158 — 156 ve 157 nci maddelerde mevzuubahis teşkilâtta erkân-ı harp ve hidemat-ı saire heyeti de dahil olduğu halde zabitanın nisbeti hizmette bulunan umumî mevcudun yirmide birini ve küçük zabitanın nisbeti on ikide birini tecavüz etmeyecektir.

Madde 159 — Muhtelif düvel-i müttetika veya bitaraf devletler tarafından göndderilecek zabitan Osmanlı hükûmetinin

idaresi altında jandarmanın teşkil ve talimi emrinde kumandanlığa muavenette bulunacaklardır.

Bu zabitanın miktarı 158 inci maddede muayyen zabitan miktarına dahil değildir. Fakat bunların mevcudu jandarma zabitan mevcudunun yüzde on beşini tecavüz etmeyecektir.

200 üncü maddede musarrah müttefikin komisyonunca vukubulacak itilâfat-ı mahsusa ile bu zabitanın nisbeti adediyesi ve tabiiyetleri tesbit ve bu madde ile taayyün eden muhtelif hidemata bu zabitanın iştirakleri şeraiti tanzim edilecektir.

Madde 160 — Aynı mıntaka-i arziyede 159 uncu madde mucibince Hükûmet-i Osmaniyenin emrine verilen ecnebi zabitanı kaideten aynı tabiiyete mensup olacaklardır.

Madde 161 — 178 inci maddede muayyen boğazlar mıntakasında ve Adalarda (Limni, İmroz, Somatras, Bozcaada ve Midilli adaları müstesna olduğu halde) Osmanlı ve Yunan jandarma neferatı bu mıntakadaki beynelmüttefikin umum kuva-yı işgaliye kumandanlığının emrine tabi olacaklardır.

Madde 162 — Her gûna seferberlik tedabiri veya seferberliğe müteallik veya efrad-ı mevcudenin ve işbu bapta musarrah her nevi kuvanın vasait-i nakliyesinin takviyesine mütedair her nevi tedabir memnudur.

Erkân-ı harbiye ve hidemat-ı müteferrika gibi teşkilât-ı muhtelife hiç bir suretle mütemmim kadrolara malik olamamalıdır.

Madde 163 — 153 üncü maddede muayyen müddet zarfında elyevm mevcut bilumum jandarma kuvası 156 ncı maddede bahsedilen jandarma kıtaatına kalbedileceklerdir.

Madde 164 — İşbu bapta bahsedilmeyen her türlü teşkilât-ı askeriye memnudur.

Müsaade edilen hassa kıtaatı müstesna olmak üzere elli bin kişinin haricinde kalan fazla teşkilâtın ilgası tedricen muahedenin imzasından itibaren icra olunacak ve bu ilga keyfiyeti 153 üncü maddede mevzu şerait veçhile muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından azamî üç ay sonra tamamen hitama ermiş bulunacaktır.

Osmanlı harbiye nezaretinde müstahdem zabitan ve memurin ile erkân-ı harbiye-i umumiyenin ve bunlara merbut idarî teş-

kkilâtın mevcutları 200 üncü maddede tarif edilen müttefikin komisyonunun Osmanlı kuvve-i müsellahasını idareye ancak lâzım addedeceği bir miktara tenzil edilecek ve işbu mevcutlar 158 inci maddenin tahdit ettiği azamî kuvvet meyanında dahil kalacaklardır.

Üçüncü Fasıl

Ahz-ı asker

Madde 165 — Osmanlı kuvve-i müsellahası istikbalde ancak gönüllü efrattan tereküp edecektir.

Silk-i askerî ırk ve mezhep farkı gözedilmeksizin Devlet-i Osmaniyenin bilumum tebaasına seyyanen küşade bulunacaktır.

156 ncı maddede tarif edilen jandarma kıtaatına gelince bu kıtaat esasen mıntakavî bir tarzda terkip edilecek ve her mıntakanın kıt'ası müslüman ve hıristiyan nüfuslarına imkânen muadil bir nisbette tanzim edilecektir.

Ahkâm-ı ânife efrat hakkında olduğu gibi zabıtana da kaabil-i tatbik olacaktır.

Madde 166 — Küçük zabitler ile efrat için müddet-i hizmet mütevaliyen 12 sene olacaktır.

Müddet-i hizmetlerinin inkızasından evvel herhangi bir sebeple hizmetten affedilen adamların yerlerine alınacakların adedi senede 155 inci maddede tayin olunan umumî mevcudun yüzde beşini tecavüz etmeyecektir.

Madde 167 — Bilumum zabitan meslekten yetişmiş olacaktır. Elyevm Osmanlı askerî ve jandarma zabıtlığında bulunup da yeni kuvve-i müsellahada ipka edilecek olanlar lâakal kırk beş yaşına kadar ifa-yı hizmet edeceklerini taahhüt etmelidirler.

Elyevm Osmanlı askerî ve jandarma zabıtlığında bulunup da yeni kuvve-i müsallahaya ithal edilmeyecek olanlar her gûna mükellefiyet-i askeriyeden kat'iyen terhis edilecekler ve hiçbir nazari veya amelî talim-i askeriyeye iştirak etmeyeceklerdir.

Yeniden nasbolunacak zabitan lâakal mütevaliyen 25 sene hizmet-i fiiliyede bulununmağı taahhüt etmelidirler.

Herhangi bir sebeple müddet-i taahhütlerinin inkızasından evvel terk-i hizmet eden zabitanın yerine alınacak zabitanın mevcudu 158 inci maddede muayyen umum zabitanı yekûnunun yüzde beşini tecavüz etmeyecektir.

1 No. LU TABLO

SULTANIN HASSA KITAATININ TEŞEKKÜL TARZI

Birlikler	Azamî mevcut	Mülâhazalar
Karargâh	100 (1)	(1) Bu mevcuda şunlar dahildir : a) Sultanın Hassa Kitaatı karar gâhı; b) Generaller, her rütbeden ve sınıftan subaylar ile Sultanın Hassa Kitaatına bağlı askerî memurlar.
Piyâde	425	
Süvari	125	
Hizmet	50	
Yekûn...	700	

2 No. LU TABLO

HUSUSİ TAKVIYE BİRLİKLERİNİN TEŞEKKÜLÜNE DAHİL
MUHTELİF SINIF VE HİZMET TEŞKİLLERİNİN MEVCUTLARI

Birlikler	Âzamî mevcut	
Karargâh (Komutanlık : subaylar ve personel)	100	Subaylar ve Erlər
Piyade	8.200	
Topçu	2,500	
Süvari	700	
İstihkâm ve fennî kıtaat	2,000	
Fennî ve umumî hizmetler	1,500	
Yekûn.....	15.000	

3 No. LU TABLO

MÜSAADE EDİLEN AZAMI SİLÂH VE MÜHİMMAT STOKLARI

Malzeme	1,000 KİŞİ (1) İÇİN MİKTAR			SİLÂH (tüfek veya top) BAŞINA MÜHİMMAT MİKTARLARI		
	Sultanın hasa kıttaatı	Kıtaat (Legions)	Husûsî takvi- ye bir- likleri	Sultanın hasa kıttaatı	Kıtaat	Husûsî takviye birlikleri
Tüfek veya filintalar (2) Tabancalar	1,150	1.150	1,150	1,000	1000	1000
Ağır veya hafif makinalı tüfek	15	10	15	50,000	100000	100,000
Dağ topu (3)	—	—	5 (4)	—	—	1,500

1 Yedekler (replacements) dolayısıyla artma dahil.
2 Otomatik tüfek ve filintalar hafif makinalı olarak hesaplanmıştır.
3 Hiçbir sahra topuna veya ağır topa müsaade edilmemektedir.
4 Dört toplu bir batarya.; buna ilâveten bir yedek top; yekûnen 15 batarya.

Dördüncü Fasıll

Askerî mekâtip, müessesat-ı tedrisiye, şîrekât ve cemiyat

Madde 168 - Muahedenin imzasından itibaren üç ay müru-runda Türkiye'de ancak müsaade olunan cüzütlara muktazi zabitan ve küçük zabitanın yetiştirilmesi için lâzım-ı gayr-ı mu-farik olan berveç-i âti mekâtip ipka edilecektir :

Zabitan mektebi;

Her bir muntaka-i arziye için birer küçük zabıt mektebi.

Bu mekteplerde tedrisatı takip etmek üzere kabul edilecek şakirdanın adedi tamamen zabitan ve küçük zabitan kadrolarında mevcut münhalât nisbetinde olacaktır.

Madde 169 - 168 inci maddede beyan olunanalardan maada müessesat-ı tadrîsiye ve her gûna spor cemiyetleri ve saire hiç bir mes'ele-i askeriye ile iştigal etmemelidirler.

Beşinci Fasıll

Gümrükcüler, zabıta-i mahalliye, bilât ve kasabat zabıtası, kır zabıtası, orman bekçileri

Madde 170 - Üçüncü kısmın (Mevad-dı siyasiye) 48 inci maddesi ahkâmına hâlel gelmemek şartile gümrük muhafızları, mahalli zabıta memurları, şehir ve kır zabıta memurini, orman bekçileri ve buna müşabih sair memurinin adedi işbu muahede ile muayyen Osmanlı hudud-i arziyesi dahilinde 1913 senesinde vazaif-i mümasile ifa eden âdemler miktarını tecavüz etmemelidir.

İstikbalen bu gibi memurinin adedi ancak istihdam edildikleri mahallerde nüfus-i ahalinin tezeyüdü nisbetine tebaan tezyit edilebilecektir. Bu müstahdimin veya memurinin ile şöen-döferler hizmetinde bulunanlar herhangi bir askerî talime iştirak için cemedilemeyeceklerdir.

Taksimât-ı mülkiyenin her birinde şehir ve kır zabıtalrı, orman bekçileri jandarma umuruna müteallik olan 165 inci maddede tarif edilen esas dairesinde nasb ve tayin olunacak ve evamir ve teşkilâta tabi tutulacaklardır.

Türkiye'nin memurini-i mülkiyesinden bulunmaları itibarile Osmanlı kuvve-i müsellahasından hariç kalacak olan Osmanlı

zabita memurları meyanına müttetik veya bitaraf düvel-i muhtelif tarafından verilecek ecnebi zabitan veya memurun hükümet-i Osmaniye idaresinde Osmanlı zabıtasını tensika ve kumandaya ve talim ve terbiyeye muavenet edeceklerdir. Bu ecnebi zabitan veya memurunin miktarı Osmanlı memurin-i zabıtasının miktarının yüzde on beşini tecavüz etmeyecektir.

Altıncı Fası

Teslihat, Mühimmat, Levazımat

Madde 171 – Bu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından üç ay sonra Osmanlı kuvve-i müsellahasının muhtelif kıtaatında kullanılmakta veya ihtiyaten saklanılmakta olan teslihatın miktarı bu baba melfuf 3 numaralı cetvelde muharrer miktarı tecavüz etmemelidir.

Madde 172 – Türkiyenin malik olacağı mühimmat-ı harbiyenin miktarı bu baba melfuf 3 numaralı cetvelde muharrer miktarı tecavüz etmemelidir.

Madde 173 — Bu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren altı ¹ ay mühlet zarfında Osmanlı kuvve-i müsellahası için müsaade edilen miktardan fazla bilcümle esliha, cepbane ve muhtelifülcins malzeme-i harbiye 200 üncü maddenin tarif ettiği askerî murakabe komisyonuna mehal-i muayyenede teslim edilecektir.

Düvel-i müttetika bu teslim olunan esliha, cepbane ve malzemenin ne yapılacağını bilahara tayin edeceklerdir.

Madde 174 — Esliha, mühimmat, malzeme-i harbiye, âlet-i tayeran ve her nevi aksamı ancak 200 üncü maddede bahsolunan müttetikin komisyonunun müsaadesinin haiz fabrika ve müesseselerde yapılabilecektir.

İşbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren altı ² ay zarfında her nevi esliha, mühimmat yahut her nevi mevaddı harbiye imaline, ihzarına, itharına, tetkikine yarayan diğer bilcümle müessesat ilga olunacak veyahut tamamen hususat-ı ticariyede istimal olunmak üzere tebdil ve tağyir olunacaktır.

Müsaade olunan mühimmat mevcudunun hıfzına mahsus

¹ ve ². Türkçe metinde üç ay yazılıdır. Fransızca metne göre düzeltilmiştir.

mehaniden maada bilcümle ebniye-i mümasile aynı muameleye tabi tutulacaktır.

Bu müessesat ve mebanide imaline müsaade olunan miktardan fazla mühimmat ve esliha imali için kullanılabilecek her türlü edevat-ı imaliye ve vasait-i harbiye 200 üncü maddede beyan olunan kontrol komisyonunun ittihaz edeceği kararlara tevfikan istimalden iskat edilecek ve tamamen ticarî bir şekle ifrağ olunacaktır.

Madde 175 — Türkiye'ye esliha ve cephanе, malzeme-i harbiye, alet-i tayeran ve aksamı ve bu gibi her cins şeylerin ithali 200 üncü maddede beyan olunan komisyonun müsaade-i mahsusasına iktiran etmedikçe kat'iyyen memnudur. (Silâh ve mühimmat ve malzeme-i harbiye ile sair her nevi bu gibi malzeme imalâtı da kat'iyyen memnudur)¹

Memalik-i ecnebiyeye mahsus her nevi esliha mühimmat ve mevad-dı harbiyenin imal ve ihracı da kat'iyyen memnudur.

Madde 176 — Alev makinalarının semli ve buna mümasil muhnik gazların ve mayiat ve mevad ve müstahzarat-ı mümasilenin istimali memnu olduğundan bunların Türkiye'de imali veya oraya ithali şiddetle memnudur.

Bilhassa müstahsılat-ı mezkûrenin imal, muhafaza ve istimaline hadim her nevi malzeme dahi memnudur.

Zırhlı otomobillerle "tank" namındaki hucum otobillerinin ve makasid-ı harbiyeye hadim bu gibi alât ve edevatın Türkiye'de imali ve oraya ithali memnudur.

Yedinci Fasıf

Tahkimat

Madde 177— 178 inci maddede bahsedilen Boğazlar ve adalar mıntıkasında bilcümle istihkâmat techizatından tecrit ve mezkûr maddede zikredildiği veçhile hedmolunacaktır.

Bu mıntika haricinde mevcut mevaki-i müstehkeme 89 uncu maddede münderiç kayd-ı ihtirazi tahtında olarak hal-i hazırlarında muhafaza olunabileceklerdir. Fakat üç ay mühlet zarfında techizatlarından tecrit olunacaklardır.

¹ Bu cümle fransızca, ingilizce ve italyanca metinde yoktur.

Sekizinci Fası Boğazların İdare-i Serbestisi

Madde 178 — Boğazlardaki serbestiyi temin için düvel-i müteakide ahkâm-ı âtiyeyi kararlaştırmışlardır :

Evvelâ — Muahedenin mevk-i meriyete vaz'ından itibaren 3 ay mühlet zarfında 179 uncu maddede beyan edildiği veçhile Marmara'daki sevahil ile adaların ve Boğazlar sevahilinin Limni, İmroz, Semendirek, Bozca ve Midilli adalarının dahil bulunduğu bir mintaka-i mahdudedede bilcümle müessesat-ı askeriye, istihkâmat ve bataryalar techizatlarından tecrit ve hedm olunacaklardır.

Mezkûr mintakada ve adalarda müessesatın ihyası ve müessesatı mümâsilenin inşası, seyyar bataryaların oralara süratle sevkine hâdim yollar ve şömendöferler inşası şerait-i âtiye tahtında memnudur; Fransa, İngiltere ve İtalya hükümetleri el-haletü hazihî mevcut ve bu missillû makasıda hadim olabilecek yollar ve demir yolları istimalden iskat için lâzım gelen istihzaratta bulunmak hakkını haiz olacaklardır.

Limni, İmroz, Semendirek, Bozca ve Midilli ¹ adalarında yeni yollar ve şömendöferler inşası ancak bâlâda ismi geçen üç devlet-i muazzamanın müsaadesile mümkün olacaktır.

Sâniyen — (Evvelâ) işaretli bendin birinci fıkrasında muharrer tedabiri Türkiye ile Yunanistan kendilerine ait olan mintakalarda bizzat masarif ihtiyarı ile ve 203 üncü maddede mevzu kontrol altında ittihaz edeceklerdir.

Sâlisen — (Evvelâ) işaretli bendin birinci fıkrasında mün-deriç menatik ve adalar ² makasid-ı askeriyede ancak marezzikir üç devlet-i muazzama tarafından müştereken istimal olunabileceklerdir. Bu madde arazi ve cezair-i mezkûrede bulunup 161 inci madde ahkâmı mucibince müttefikin kuva-yı işgaliyesi kumandanhğına tabi olacak olan Yunan ve Osmanlı neferatının istihdamını ve 152 inci maddede musarrah maiyet-i seniye hassa muhafaza kıtaatının vücudunu dahi şamildir.

Râbian — Düvel-i mezkûre Boğazların serbestisini doğrudan doğruya yahut bilvasita ihlâle müstait herhangi bir hareketi veya tedarikâtı men için lâzım addettikleri kuva-yı askeriye ve-

¹ Fransızca metinde Midilli Adası yazılı değildir.

² Fransızca metinde Limni, İmroz, Semendirek, Bozca ve Midilli adaları tekrar yazılmıştır.

ya havaiyeyi bu arazide ve adalarda bulundurmak salâhiyetini haiz olacaklardır.

Bu nezaret bahren düvel-i muazzama-i mezkûreden her birinin tayin edeceği birer istasyonu ile icra olunacaktır.

İşbu bentte beyan olunan kuva-yı işgaliye icap ettiği zaman karada 1907 tarihli dördüncü Lahey mukavelenamesine merbut nizamnamede musarrah şerait dairesinde veyahut bu mukavelenamenin yerine kaim olaca ve Düvel-i mezkûrenin her birinin iştirak edeceği diğer bir mukavele mucibince tekâlif-i harbiye suretile vaz-ı yed (istimval) hakkını haiz olacaklardır. Maahaza tekâlif-i harbiye-i mezkûre ancak derhal tediyat yapılarak icra olunacaktır.

Madde 179 — 178 inci maddede bahsi geçen mıntaka berveçh-i âti tahdit olunur : (1 numaralı haritaya bakılmalı)

Evvelâ-Avrupa'da :

Saros körfezinde Karaçalı mevkiinden başlayarak şimal-i şarkiye doğru; takriben şimal-i şarkiye müteveccih bir hat Beğlikdere havzasının cenup hududu Kurudağın zirvesine kadar takip eder;

Oradan bir hat mezkûr dağ tepelerini takip eder;

Sonra bir hat-tı müstakim şimalen "Emirli" den ve cenuben "Dereler" den geçerek sonra şimal-i şarkiye doğru inhina peyda eder ve Tekfurdağ-Malkara yolunu "Aynarcık" ın 3 kilometre garbinde kateder ve oradan Ortaköyün 6 kilometre cenubi şarkisinden geçer;

Sonra bir hat şimal-i şarkide inhina peyda ederek Hayrabol-u Tekfurdağ (Tekirdağ) yolunu Tekfurdağının 18 kilometre şimal-i garbisinde kat eder;

Oradan "Muradlı"nın tahminen bir kilometre cenubunda Muradlı-Tekfurdağ yoluna :

Bir hat-tı müstakim;

Oradan şark ve şimal-i şarkiye ve Yeniköy'e doğru .

Çatalca-Çorlu şömendöferinin asgarî iki kilometre şimalinden geçecek surette mütegayyir bir hat-tı müstakim;

Oradan şimal ve şimal-i şarkiye doğru ve 27 nci maddede tarif edilen Türkiye hududunda İstranca'nın garbinde bir noktaya kadar :

Yeniköy'ü mıntaka dahilinde bırakan bir hat-tı müstakim geçer;

Oradan ve Bahr-i Siyaha kadar :

27 nci maddede ¹ tayin edilen Avrupa-yi Osmanî hududu.

Sâniyen — Asya'da :

Edremit körfezinde düvel-i müttefika tarafınan Dahlina buruna ile Kemeriskele arasında tayin olunacak bir noktadan ve şark-ı şimal-i şarkiye doğru: Kemeriskelesi ile Kemer'in ve bu iki mahalli birbirine rabt eden yolun cenubundan geçen bir hat;

Badehu Osmanlar-Orşanlar dekovil hattının Değirmendere'yi kat ettiği noktanın hemen cenubunda bir noktaya kadar :
bir hat-tı müstakim;

Orada Manyas gölüne kadar şimal-i şarkiye doğru :

Değirmendere ve Karadere suyunun sahil-i yeminini takip eden bir hat;

Oradan şarka doğru Manyas gölünün sahil-i cenubisi;

Sonra Bandırma-Susırlı şimendifer hattının Karadere mecrasını kat ettiği noktaya kadar :

bu ırmağın (Susırlı) mansabına doğru cereyanı;

Oradan şarka Karaoğlan'a doğru Atranos çayının mansabından 3 kilometre mesafedeki bir noktaya kadar :

bir hattı müstakim;

Oradan mezkûr ırmağın cereyanını takip ederek mansap cihetine şimal-i şarkiye doğru;

Sonra Apolyont Gölü'nün sahil-i cenubisi.

Sonra oradan Mudanya-Bursa şimendifer hattının Bursa'nın beş kilometre şimal-i garbisinde Nilüfer çayını kat ettiği noktaya kadar :

Bir hat-tı müstakim;

oradan şimal-i şarkiye doğru Bursa'nın takriben altı kilometre şimalinde nehirlerin telâki mahalline kadar :

Nilüfer çayının mansabına doğru cereyanı;

Oradan şarka ve şimal-i şarkiye doğru ve İznik gölünün muntehay-ı cenup noktasına kadar :

bir hattı müstakim;

¹ Fransızca metinde 27 inci madde fıkra I, bend 2 yazılıdır.

Oradan İznik'in iki kilometre şimalinde bir noktaya kadar :

Bu gölün cenup ve şarka sevahili;

Oradan şimal-i şarkıye doğru Sapanca gölünün münteha-yı garbine kadar :

Çırçırçeşme-Sıradağ-Elmalıdağ-Kalpakdağ-Aytepe-Hekim-tepe sırtlar hattını takip eden bir hat;

Oradan şimale doğru ve Armaşa'nın 8 kilometre cenub-i garbisinde İzmit-Armaşa yolu üzerinden bir noktaya kadar :

Mümkün mertebe Şocalıdere havzasının şark hududunu takip edecek bir hat; Oradan Akabedr'in Kara Deniz'de mansabının 2 kilometre şarkındaki bir noktaya kadar :

Bir hat-tı müstakim.

Madde 180 — Muahede-i hazıranın mevki-i meriyete vaz'ından itibaren 16 gün zarfında tayin olunacak bir komisyon 178 inci maddenin irae ettiği mıntaka hudutlarını mahallinde tayin edecektir. Bu hudutların 27 nci maddenin 1-2 fıkrasında zikir olunan serhatlere temas eden kısmı müstesnadır. Bu komisyon Fransa, İngiltere ve İtalya memurin-i askeriyesi tarafından mütekabilen tayin olunacak üç azadan tereküp edecek ve iktiza-yı ahvale göre bunlara Yunan hakimiyetine geçecek mıntaka kısmı için Yunan Hükümeti tarafından bir âza ve yahut Devlet-i Aliye hakimiyetinde kalan kısım için Devlet-i Aliye tarafından bir âza iltihak edecektir. Komisyonun ekseriyet-i âra ile vereceği kararlar alâkadar taraflar için mecburiyülicra olacaktır.

Bu komisyonun masarifi bu mıntakanın masarif-i işgaliyesinden mahsup edilecektir.

İkinci Kısım

Mevad-dı bahriye

Madde 181 — Bu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ı tarihinden itibaren, 30 teşrinievvel 1918 tarihli mütare5ename mucibince Osmanlı limanlarında tevkif (interné) edilmiş olan bilcümle sefain-i harbiye başlıca düvel-i müttetikaya kat'î olarak teslim edilmiş addolunacaktır. Maamafih Türkiye sahilleri boyunca hidemat-ı inzibatiye ve saydiye için adetleri :

7 ganbot (Sloops)

6 torpido

yu tecavüz etmeyecek surette sefain bulundurmak hakkını haiz olacaktır. Bu sefain 102 inci madde mucibinçe Osmanlı bahriyesini teşkil edecek ve Bahriye Beynelmîlel Kontrol Komisyonu tarafından âtideki sefain meyanından intihap olunacaktır.

Ganbotlar :

Aydın Reis
Burak Reis
Sakız
Preveze
Hızır Reis
Kemal Reis
İsâ Reis

Torpidolar :

Sivrihisar.
Sultanhisar.
Dıraç.
Musul.
Akhisar.
Yunus.

Gümrüklerin teftişi için tesis edilecek olan idare umur-i memuresinin hüsn-i suretle cereyanı için tezyidini zarurî gördüğü halde daha mühim bir kuvvet istihsali hususunda 178 inci maddede işaret edildiği veçhile düvel-i selâse-i müttetikaya müracaat hakkını haiz olacaktır.

Ganbotlar 77 milimetre çapından dün iki top ile iki mitralyözden ibaret hafif teslihatta malik olabilirler. Torpidolar(yahut devriye sefaini) 77 milimetre çapından dün yalnız bir toptan ibaret hafif teslihattı havi olabilirler. Bu gemilerde bulunan bilcümle torpiller ile torpil kovanları kaldırılacaklardır.

Madde 182 — Hükümet-i Osmaniye için 181 inci maddede zikredilen sefainin yerine ikame edilecek olanlardan maada diğer safain-i harbiye inşa yahut iştirası memnudur

Torpidoların yerine devriye sefaini ikame olunacaktır.

Bu sefainin yerine tahsis edilecek olan gemiler :

600 tonluk gambot;

100 tonluk devriye sefaini.

Yalnız bir sefinenin ziyayı müstesna olmak üzere gambot ve torpidoların denize tenzilleri tarihinden itibaren ancak yirmi senenin hitamında yerine diğeri konabilecektir.

Madde 183 — Âtîde zikir ve tadat olunan Osmanlı nakliye sefain-i müsellahası ve filo sefain-i muavinesi silâhlarından tecrit olunarak sefain-i ticariyeden ve ad itibar olunacaktır :

Reşit paşa (eski Por Antonyo);
Tirimüjgân (eski Penbroke Kası);
Giresun (eski Varvik Kası);
Millet (eski Si Gal);
Akdeniz;

60, 61, 63 ve 70 numaralı yük vapurları (Ferry-boats du Bosphore)

Madde 184 — Umur-i ticariye için inşası itmam edilecek olan sath-ı bahir sefaini müstesna olmak üzere Türkiye’de elyevm inşa edilmekte bulunan kâffe-i sefaini harbiye ve minelcümle tahtelbahirler tahrip edileceklerdir.

Gemilerin tahrip ameliyatı işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz’ı tarihinden itibaren iptidar edecektir.

Madde 185 — Tahtelbahir veya sath-ı bahir sefainin ve diğeri bilumum sefain-i harbiyenin tahribinden zuhur edecek bilcümle eşya, makina ve malzeme ancak büsbütün sınaî ve ticarî işlerde istimal edilecektir. Bunlar ne furuht ve ne de ecnebiye terk edilemeyeceklerdir.

Madde 186 — Ticarete kullanılmak için bile olsa Türkiye’de tahtelbahir inşa veya iştirası memnudur.

Madde 187 — 181 inci maddede tâdil edilen sefain-i bahriye-i Osmaniye 201 inci maddeye nazaran beynelmilel bahriye kontrol komisyonu tarafından tayin edilen miktardan maada ne kendi dahillerinde ne de ihtiyat olarak esliha ve malzeme-i harbiyeyi havi olamayacaktır.

Balâdaki makadirin tayinini takip eden ay zarfında 30 teşrinievvel 1918 tarihli mütarekenin tarih-i imzasında Türkiye’ye ait bulunmuş olan bilcümle esliha, cephan ve eşya-yı harbiye-i bahriye, torpil ve mayınlar da dahil olduğu halde düvel-i muazama-i müttefikaya tamamilen teslim edilmiş olacaktır.

Balâda bahsolunan eşyanın memalik-i Osmaniye dahilinde imali ve memalik-i Osmaniyyeden ihracı men edilecektir. Diğeri

bütün mevad-di müdahhare, mevcut esliha-i ihtiyatiye veyahut her malzeme-i harbiye, bahriye memnudur.

Madde 188 — Bahriye beynelmilel kontrol komisyonu 189 uncu madde ahkâmına tevfikân Osmanlı bahriyesine kabul edilecek rütbei muhtelifeden zabitan ve efrat adedini ve teşkilâtını tesbit edecektir.

Bu hey'et 181 inci madde mucibince Türkiye'ye bırakılacak sefainin techizine mahsus hey'etle, hidemat-i saydiye ve inzi-batiye hey'eti, tarassudat-ı havaiye postaları hey'etini ihtiva edecektir.

Bu adedin tesbitini takip edecek olan iki ay zarfında eski Osmanlı bahriye-i harbiyesine mensup olan eşhas ile balâda bahsedilen adetten fazla kalacak olanlar ve diğer bütün eşhas terhis edilecektir.

Yukarıda zikrolunan eşhas ve hey'etten maada umur-ı bahriye için Türkiye'de hiç bir teşkilât-ı bahriye veya askeriye veya bir ihtiyat kuvveti teşkil edilemeyecektir.

Madde 189 — Osmanlı bahriye mensubini, hizmet-i bahriyede zabitan için bilâfasıla 25, gedikli er ile efrat için kezalik bilâfasıla 12 sene imtidat etmek şartile ve gönüllü suretile tedarik edilecektir.

Müddet-i muayyenenin hitamından evvel herhangi sebepten dolayı terk-i hizmet edecek eşhasın yerine kaim olacak olan miktar-ı senevî, Bahriye Beynelmillel Kontrol Komisyonu tarafından tayin edilmiş olan eşhas miktar-ı umumisinin yüzde beşini teca-vüz edemeyecektir.

Eski Osmanlı bahriye-i harbiyesinden terhis edilen efrat berrî ve bahrî hiç bir gûna talim ve terbiye görmeyecektir.

Eski Osmanlı bahriye-i harbiyesine mensup olup terhis edilemeyecek olan zabitan, esbab-ı harbiyeden dolayı daha evvel ayrılmağa mecbur olmadıkları takdirde kırk beş yaşına kadar hizmet etmeği tahhaüt eyleceklerdir.

Ticaret-i bahriyede müstahdem zabitan ve efrat hiç bir gûna talim-i askerî görmeyeceklerdir.

Madde 190 — 178 inci maddede beyan olunan mıntakada telsiz telgraf merkezleri işbu muahedenin meriyete duhulü tarihinde düvel-i müttefika-i muazzamaya teslim edileceklerdir. Hükümet-i Osmaniye ve Yunanistan mezkûr mıntakada hiç bir telsiz telgraf merkezi tesis edemeyeceklerdir.

Üçüncü Kısım

Berrî ve bahrî sefain-i havaiyeye müteallik mevad

Madde 191 — Türkiye kuvay-i askeriyesinde berrî ve bahrî hiç bir tayaran âleti bulunmayacak ve hiç bir kabil-i sevk balon muhafaza edilmeyecektir.

Madde 192 — Muahede-i hazıranın mevki-i meriyete vaz'ından itibaren iki ay zarfında elyevm Türkiye berrî ve bahrî ordularında bulunan bilumum tayyareciler terhis edileceklerdir.

Madde 193 — Türkiye memalikinin kuvay-ı müttefikadan tamamen tahliyesine değin müttefikin tayyareleri bütün Türkiye arazisi üzerinde serbestçe tayaran ve murur etmek ve yere inmek te serbest olacaktır.

Madde 194 — Bu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren altı ay zarfında hangi cinsten olursa olsun bütün tayaran aletlerinin ve bunların aksamının, tayaran motorlarının ve bunlara ait parçaların Türkiye'de imali, ihracı ve ithali tamamen memnudur.

Madde 195 — Bu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren bilumum berrî ve bahrî alât ve malzeme-i tayaran masarifi Türkiye tarafından tesviye edilmek üzere düvel-i müttefika-i muazzamaya teslim edileceklerdir.

Bu teslimat altı ¹ ay zarfında ikmal edilmiş olacak ve mahal-i teslimleri Müttefikin Havaî Kontrol Komisyonu tarafından tayin olunacaktır.

Düvel-i müttefika-i mezkûre hükümetleri bu malzemenin ne olacağını bilahara kararlaştıracaklardır.

İşbu malzeme bilhassa umur-i harbiyede kullanılan yahut evvelce kullanılmış olan bilumum mevaddı ihtiva edecek ve ezcümle:

İtmam edilmiş, imal edilmekte bulunmuş, tamir veya terkip halinde bulunan kara ve deniz tayyareleri tayarana salih olan, imal edilmekte veya tamir ve yahut terkip halinde bulunan kaabil-i sevk ve idare balonlar, müvellidülma imaline mahsus âlât;

Kaabil-i sevk balonlar hangarları ve her nevi tayyarelerin depoları ;

Kaabil-i sevk balonlar, teslim edilecekleri müddete kadar Türkiye hesabına olarak müvellidülma ile şışirilmiş halde bulun-

¹ Türkçe metinde üç ay yazılmıştır.

durulacaktır. İşbu balonların teslimine değin müvellidülma istihsaline mahsus âlât ile balonların depoları düvel-i müşarünileyhim emrine âmâde olarak Türkiye'de bırakılabilecektir;

Tayyare motorları;

Tayyare mahfazaları;

Teslihat (top, mitralyöz, makinalı tüfek, bomba atan, torpül atan nişan edevatı);

Mühimmat (mermi, obüs, dolu gülle)

Güverte edevatı;

Tayaranda müstamel telsiz telgraf, fotoğraf, sinema edevatı;

Yukarıda ki kategorilerden herbirine ait yedek parçalar ¹

Türkiye'de mevcut olan herhangi neviden olursa olsun tayarana edevat ve techizatı malzeme-i harbiye ad ve itibar edilecek ve bu namla ihraç, iare, ferağ, istimal, tahrip edilemeyecektir.

Yalnız 202 nci maddede mevzu-i bahis Tayyare Kontrol Komisyonu bunlar hakkında hükmünü verinceye kadar hareketten sakıt bulundurulacaklardır.

Bu komisyon bu hususta yegâne mercidir.

Dördüncü Kısım

Müttefikîn kontrol ve tensikat komisyonları

Madde 196 — İşbu kısmın ahkâm-ı mahsusası müstesna olmak şartile muahede-i hazranın muhtevi bulunduğu askerî, bahrî, havaî mevad ve ahkâm başlıca düvel-i müttefika tarafından tayin olunan kontrol komisyonlarının nezareti tahtında Türkiye tarafından icra edilecek ve bu husustaki masarif Türkiye'ye ait olacaktır.

Mevzu-i bahis komisyonlar askerî, bahrî, havaî mevad ve ahkâmın icrası hususunda başlıca düvel-i müttefikayı Türkiye nezdinde temsil edeceklerdir.

Bu komisyonlar başlıca düvel-i müttefikanın ittihaza salâhiyettar oldukları veyahut ahkâm-ı mebhusenin icrasını temin için ittihazına lüzum görülebilecek olan kararları Türkiye memurinine tebliğ edeceklerdir.

Madde 197 — Müttefikin kontrol ve teşkilât komisyonları merkezlerini İstanbul'da tesis edebilecekler ve icap ettiği za-

¹ Bu fıkra türkçe metinde yoktur.

man Türkiye arazisinin herhangi bir noktasına gidebilmek yahut oraya tâli komisyonlar veya bir veyahut müteaddit aza izam etmek salâhiyetini hazi olacaklardır.

Madde 198 — Hükûmet-i Osmaniye kontrol ve teşkilât komisyonlarının vazifelerinin ifası için lüzum gösterecekleri her türlü malûmatı ve dosyaları mezkûr komisyonlara vermeğe mecbur olacak ve ahkâm-ı askeriye ve bahriye ve havaiyenin tamamen icrası için bu komisyonların gerek memurin ve müstahdimin ve gerek malzeme misilli muhtaç olacakları her türlü vasaiti masarifi kendisine ait olmak üzere ita edecektir.

Hükûmet-i Osmaniye her komisyon nezdine, bu komisyonun Hükûmet-i Osmaniyyeye ifa edeceği tebliğatı ahz ve telekkiye memur olmak üzere bir mümessil tavin edecek ve bu mümessil talep edilen bilcümle malûmat veya vesaiiki ita veya tedarik eyleyecektir.

Madde 199 — Müttefikin kontrol komisyonlarının idare ve masarifatı ve vazifelerinin istilzam eylediği masarifat Türkiye tarafından tesviye olunacaktır.

Madde 200 — Müttefikin askerî kontrol ve tensikat komisyonu berveç-i âti vazaiifile mükellef olacaktır :

Bir taraftan kuva-yı Osmaniye'nin müsaade edilen miktara tenziline ve birinci faslın altıncı babında bahs edilen esliha ve malzeme-i harbiyenin teslimine dair olan mevad ve ahkâm-ı askeriyenin icrasına ve mezkûr faslın yedinci ve sekizinci baplarında mevzu-i bahis mevaki-i müstahkemenin teslihattan tecridine ve diğer taraftan yeni Osmanlı ordusunun tensik ve kontrol edilmesine dikkat ve nezaret eyleyecektir.

1- Bu komisyon müttefikin kontrol komisyonu sıfatiyle bilhassa berveç-i âti vazaiifin ifasile mükellef olacaktır :

a- Gümrükçüler, mahalli, şehir ve kırsal memurin-i zabıtası, orman bekçileri ve buna müşabih memurinden Türkiyenin 170 inci madde mucibince muhafaza edeceği miktarların tesbiti;

b- Hükûmet-i Osmaniye'den cephaneye ve mühimmat depolarının buldukları mahaller ile istihkâmat; mevaki-i müstahkeme, kila', esliha, fabrika, darıssınaaları cephaneye ve malzeme-i harbiye fabrikaları ve bunların imalâtı hakkında lüzumu olan malumatın istihsali;

c- Cephane, esliha, malzeme-i harbiye, imalât-ı harbiyeye mahsus âlâtın teslimi, teslim ve tesellümün nerede vaki olacağı- nın tayini ve bunların işbu muahedede musarrah olduğu veçhile istimal olunamayacak bir hale ifrağı veya tahvil-i eşkâli;

2- Bu komisyon müttefikin askerî teşkilât komisyonu sıfatile berveçh-i âti vazaifi haiz olacaktır :

a - Hükûmet-i Osmaniye ile müştereken işbu kısmın 1 ilâ 4 fasıllarının birinci babında mevzu-i bahis esasat dairesinde Osmanlı kuvve-i müsellahasının teşkili ve 156 ncı maddede musarrah arazi muntakaların tahdidî ve muhtelif arazi arasında jandarma efradile takviye kıtaatının tevzii.

b- 156 ve 157 nci maddelerde tasrih edildiği veçhile jandarma ve takviye kıtaatının suret-i istihdamı şeraitinin teftişi ve bâlâda mezkûr maddeler ahkâmına tevfikân tayin edilmiş olan kuvanın tevziine muvakkaten tadilat icrasına dair Hükûmet-i Osmaniye tarafından vuku'bulacak talepler üzerine mukarrerat ittihaz etmek.

c- 159 uncu madde mucibince Hükûmet-i Osmaniye jandarma hidematına kabul edilecek müetlifin veya bitaraf zabitanın milliyet itibarile nisbetlerini tayin ve bunların madde-i mezkûre mucibince kendileri tarafından tasrih edilmiş olan muhtelif memuriyetlere suret-i iştiraklerini tesbit etmek.

Madde 201 — Müttefikin bahrî kontrol komisyonu bilhassa inşaat destgâhlarını ziyaret, sefainin tahribini teftiş, eslihasının malzeme-i harbiye-i bahriyesini ve cephanesini tesellüm, tahrip ve hedim amelîyatına nezaret edecektir.

Hükûmet-i Osmaniye mevad-dı bahriyenin infazını temine medar olacak bilcümle malûmat ve dosyaları müttefikin bahrî kontrol komisyonuna ihzara mecbur olacak hususile sefain-i harbiye plânlarını, eslihasının terkiyatını, topların cinsini cephanesini, torpil, mevad-dı müştâile, telsiz telgraf cihazları ve hulâsat an bilumum malzeme-i harbiye-i bahriyeyi ve vesâik-i kanuniye, idariye ve nizamiyeyi komisyona verecektir.

Madde 202 — Müttefikin havaî kontrol komisyonu, elyevm Hükûmet-i Osmaniye'nin elinde bulunan malzeme-i havaiyeyi kayd ve tahrir etmek sefain-i havaiye destgâhlarını teftiş etmek, balon, tayyare, motör, esliha fabrikaları, cephane, mevad-dı müştâile ve sefain-i havaiyede istimal olunabilecek bu kabil mevad-

dı teftiş etmek bilcümle sefain-i havaiye limanlarını, hangarlarını, yere inme mahallerini ziyaret etmek ve Osmanlı arazisinde bulunan malzeme-i havaiye park ve depolarının mevkiini ziyaret etmek icap ederse malzemenin nakil ve tesellümünü temin etmek vazaifini haziz olacaktır.

Hükümet-i Osmaniye müttefikin havaî komisyonuna mevad ve ahkâm-ı havaiyenin icrasını temine hadim addettiği malûmat ve vesaik-i kanuniye ve idariye ve saireyi ve hususile Türkiye'de havaî kuvvetlere mensup bilcümle eşhasın ve mevcut malzeme ile derdest-i imal olan ve sipariş edilmiş bulunan malzemenin miktarını ve umur-ı havaiye için çalışan müessesat ve bunların mahallerile hangarlar ve yere inme mahallerini mübeyyin bir cetvel verecektir.

Madde 203 — Müttefikin askerî, bahrî ve havaî kontrol komisyonları 178 inci maddenin 1 ve 2 işaretli bentlerinde icrası mevzu-i bahis olan icraatın beraberce teftişini temin etmek üzere bir takım mümessiller tayin edeceklerdir.

Madde 204 — 89 uncu maddede beyan olunan arazinin vaziyet-i siyasiyesi suret-i kat'iyede tanzim olununcaya kadar müttefikin kontrol ve teşkilât komisyonlarının verecekleri kararlar bu komisyonlar tarafından ancak vaziyet-i mezkûrenin tanziminden dolayı lüzum görecekları tâdilât nazar-ı itibare alınmak kayd-ı ihtirazisile ittihaz olunacaktır.

Madde 205 — Havaî ve bahrî müttefikin kontrol komisyonlarının memuriyetlerine 201 ve 202 nci maddelerin tamamı-i icrasından sonra hâtıme verilecektir.

200 üncü maddenin 1 numaralı fıkrasında musarrâh kontrol vazaifini icraya memur müttefikin askerî komisyonunun kontrol kısmına dahi aynı suretle hitam verilecektir.

Ancak mezkûr komisyonun yeni Osmanlı kuvve-i müsellahasının teşkilâtına memur kısmı 200 üncü maddenin 2 nci fıkrasında târifatı veçhile işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren beş sene müddetle devam edecektir.

Başlıca düvel-i müttefika mezkûr komisyonun bu kısmının ilga veya temdidi hususunda ita-yı karar hakkını muhafaza ederler.

Beşinci Kısım

Ahkâm-ı umumiye

Madde 206 — 30 teşrinievvel 1918 tarihli mütarekenamenin ahkâm-ı âtiyesi yani 7, 10, 12, 13, 24 üncü maddeleri işbu muahede ahkâmına mugayir olmadıkça mer'i kalacaktır.

Madde 207 — Türkiye işbu muahedenin mevki-i meriyete vazından itibaren hiç bir ecnebi memlekete askerî, bahrî ve havai hiç bir heyet izam etmemeği ve böyle bir heyetin azimetine müsaade eylememeği taahhüt eyler. Bundan maada bir devlet-i ecnebiyenin ordusunda, donanmasında veya kuva-yı havaiyesinde hizmet veya tezyid-i malûmat için ana intisab etmek veyahut suret-i umumiyede bir memleket-i ecnebiyede askerî, bahrî veya havai kuvvetlerin talim ve terbiyesine muavenet etmek üzere Osmanlı tebaasının memleketini terk etmesini men için tedabir-i münasibe ittihazını taahhüt eyler.

Düvel-i müttefika bu muahedenin mevkii mer'iyete vaz'ı tarihinden itibaren kendi ordularına, donanmalarına, kuvay-ı havaiyelerine hiç bir Osmanlı tebaası ithal etmemeği, terbiye-i askeriyesini tezyid için Osmanlı tebaasını kabul etmemeği yahut alelumum Osmanlı tab'asından birini askerî, bahrî veya havai muallim, sıfatile istihdam etmemeği taahhüt ederler.

Maahaza bu tedbir Fransa hükûmetinden fransız kavanin ve nizamatına tevfikan lejyon etranjer (ecnebi alayı) yazmak hakkını nez edemez.

ALTINCI BÂB

Üsera-yı harbiye ve mezarlıklar

Birinci Kısım

Üsera-yı harbiye

Madde 208 — Henüz memleketlerine gönderilmemiş olan Osmanlı üsera-yı harbiyesi ile mevkuf tutulmuş olan Osmanlı sivillerin, bu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren, mümkün mertebe süratle memleketlerine iadelerine devam olunacaktır.

Madde 209 — Üsera-yı harbiye ile mevkuf sivillerin teslim edilmelerini müteakip memurin-i Osmaniye marifetile bunlar derakap memleketlerine izam olunacaklardır.

Bu üseradan harpten evvelki itilâf kuvvetleri tarafından işgal edilmiş arazide kâin olanlar aynı veçhile memleketlerine gönderileceklerdir. Fakat bu izam keyfiyeti itilâf işgal ordusu memurininin muvafakatile ve onların teftişleri altında vukubulacaktır.

Madde 210 — 30 teşrinievvel 1918 tarihinden itibaren üseranın bilcümle masarif-i iadesi Hükümet-i Osmaniye tarafından tesviye olunacaktır.

Madde 211 — Üsera ve sivillerden zabt ve rabt hususuna muhalif harekette bulunup da duçar-ı mücazat olmuş bulunanlar bu cezayı ikmal etmiş veya etmemiş bulunsunlar bu cihetler nazar-ı itibare alınmaksızın memleketlerine iade edileceklerdir.

Bu hüküm üsera-yı harbiye ve sivillerden 15 haziran ¹ 1920 tarihinden sonra irtikâp eyledikleri efalden dolayı tecziye edilmiş olanlar hakkında tatbik olunmayacaktır. Bilumum üsera-yı harbiye ve sivil mevkufin tarih-i iadelerine kadar alelhusus say ve zabt ve rabt nokta-i nazarından meriyülicra bulunan kavanine tabi bulunacaklardır.

Madde 212 — Bir takım üsera-yı harbiye ve sivillerden zabt ve rabta muhalif efal ve harekâttan başka bir takım ceraim için müstahik-i veya mahkûm-i mücazat olanlar mevkuf kalabileceklerdir ².

Madde 213 — Hükümet-i Osmaniye memleketlerine iade olunan bilâtefrik bilcümle eşhası kendi arazisine kabul eylemeği taahhüt eyler.

Üsera-yı harbiye veya Osmanlı tebaasından memleketlerine avdet etmek arzusunda bulunmayanlar iadede hariç bırakılabileceklerdir. Fakat itilaf hükümetleri bunları iade yahut bitaraf bir memlekete sevk veyahut kendi memleketlerinde ikamet etmek için bunlara müsaade eylemek hakkını muhafaza ederler.

Hükümet-i Osmaniye bu eşhasa veya ailelerine karşı hiç bir istisnai muamele yapmamağı, ve bu sebepten dolayı bunlar hakkında herhangi s uretle olursa olsun bir tazyik ve eza ve cefa yapmamağı taahhüt eder.

Madde 214 — Düvel-i müetlife kendi ellerinde bulunan üsera ve tebaa-i Osmaniyenin vatanlarına iadelerini, Hükümet-i Os-

¹ Türkçe metinde "1 kânunusâni" yazılıdır.

² Türkçe metinde "kalacaklardır" yazılıdır.

maniye tarafından Memalik-i Osmaniye'de kendi arzuları hilâfında olarak mevkuf tutulan bilcümle kendi esir veya tebaalarının, Hükûmet-i Osmaniye'ce derhal serbest bırakılmalarına tâlik etmek hakkını muhafaza ederler.

Madde 215 — Hükûmet-i Osmaniye hususat-ı âtiyeyi taahhüt eder :

1- Gaiplerin ve kendi arzularile Osmanlı toprağında kalmak isteyen düvel-i mütelife tebaasının taharrisi ve tahkik-i hüviyetlerine memur olacak müteelifin komisyonlarına her teshilâtı irae, ve icap eden vasait-i nakliyyeyi tedarik ve ita eylemeği, ordugâhta hapishanelere, hastanelere ve sair tekmil mevkie girmelerini ve bunları tenvir edecek ve icra-yı taharriyat eylemelerine medar olacak resmî ve gayr-ı resmî bilcümle vesaike kendilerine ita etmeği kabul ve taahhüt eder.

2- Düvel-i müttetika tebaasından birinin mevcudiyetini ketm eden ve vâkîf olduktan sonra bunu ihbar hususunda tecviz-i kusur eden memurin ve efrad-ı Osmaniye haklarında tayin-i mücazat hususunu taahhüt eder.

3- İşbu muahedenamenin mücazata müteallik yedinci kısmında musarrah mücazâtı istilzam eden ve esna-yı harpte Türkler tarafından müttetikin üsera-yı harbiye ve tebaasına karşı irtikâp olunan e'fal ve harekât-ı cinaiyenin tebeyyününü teshil eylemeği taahhüt eder.

Madde 216 — Hükûmet-i Osmaniye düvel-i müttetika tebaasile zabitan ve asakir-i berriye ve bahriyesine ait olup memurin-i Osmaniye taraflarından tevkif edilmiş olan kâffe-i eşya, teçhizat, esliha, para, tahvilat, vesaike ve her nevi eşya-yı zatiyyeyi bu muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ı tarihinden itibaren bilâifate-i vakit iade etmeği taahhüt eder.

Madde 127 — Düvel-i âkide-i âliye kendi memleketlerinde bulunan üseray-ı harbiyenin iaşesine sarf edilmiş olan mebalîğin mütekaabileten tediyesinden sarf-ı nazar ettiklerini beyan ederler.

İkinci Kısım

Metfenler

Madde 218 — Hükûmet-i Osmaniye bu muahede ile muayyen hududu dahilinde vaki arazisinin İngiltere, Fransa, İtalya hü-

kûmetlerinin asakir-i berriye ve bahriyelerinden meydan-ı harpta vefat edenler ve ceriha, hastalık, kaza gibi esbaptan dolayı terk-i hayat eyleyenlerin mezarlarının bulunduğu aksamı ile bu askerlere mahsus kabristanlar inşası için muktazi arazinin ve bu kabristanlar ile âbidelere giden yolların hak-kı temellükü tamamen düvel-i müşarünileyhime terk edecektir.

Yunan hükûmeti dahi taht-ı hâkimiyetine mevzu Boğazlarla adalar mıntakası hakkında aynı taahhüdü ifa eylemeği taahhüt eyler.

Madde 219 — İngiltere, Fransa ve İtalya hükûmetleri 218 inci madde mucibince hak-kı tasarrufu kendilerine ita olunan arazinin bu muahedenin mevki-i meriyete vazından itibaren altı ay müddet zarfında kendilerine devir ve ferağ edilmesi lâzım geldiğini hükûmet-i Osmaniye ile Yunan hükûmetine bildireceklerdir.

İngiltere, Fransa, İtalya hükûmetlerinden her biri emvatın defnolunduğu veya defnolunabileceği menatıkı tetkike ve müteaddit mezarlıklarla hin-i hacette inşa edilecek kabristanlar mahallerini teklife yegâne salâhiyettar olacak komistonu tayin etmek hakkını haiz olacaklardır.

Hükûmet-i Osmaniye ile hükûmet-i Yunaniye bu komisyonlara birer aza tayin edebilecekler ve ifa-yı vazifelerini teshilen bunlara her türlü muaveneti ibzal eyleyeceklerdir.

Arazi-i mezkûrede ezcümle Gelibolu şibih ceziresi dahilinde vaki olup 3 numaralı haritada tayin ve irae olunan arazi dahi dahildir. Bu arazinin hudutları fıkra-i sabıkada musarrah olduğu veçhile Hükûmet-i Yunaniye'ye bildirilecektir.

Menfeattar hükûmet mezarlık için tahsis edilen bu nevi araziyi herhangi bir maksat için istimal etmemeği ve ettirmemeği taahhüt eder.

Arazi-i mezkûrenin sahili askerî, bahrî ve ticari bir maksad için istimal edilemeyecektir.

Madde 220 — Hükûmet-i Osmaniye 219 uncu madde mucibince tayin edilen arazinin hak-kı tasarrufunun tamamen ve munhasıran İngiltere, Fransa ve İtalya hükûmetlerine devir ve ferağına muktazi tedabir-i kanuniye ve idariye bu tayini takip edecek olan altı ay zarfında Osmanlı ve Yunan hükûmetleri tarafından ittihaz olunacaktır. Arazinin istimplâki icap ettiği takdir-

de bu istimlâk muamelesi icab-ı hale göre kendi masraflarına olarak Osmanlı ve Yunan hükümetleri tarafından icra kılınacaktır.

Madde 221 — 218 inci maddede musarrah arazi dahilinde kâin mezarlıklarla âbidelerin inşasını, muhafazasını, idaresini ve nezaretini münasip görecekları herhangi bir komisyon veya heyete tevdi etmek İngiltere, Fransa ve İtalya hükümetlerine ait olacaktır.

Bu komisyon veya heyet hükümet-i Osmaniye ve Yunaniye taraflarından resmen tanınacak ve bu komisyonlar emvatı defne ve mezarlıkların bir noktada cemini, inşasını temin eylemek için lüzum görecekları ecsadı nakle iptidar etmek hakkını haiz olacaklardır. Neferatın bakiye-i ızamı herhangi bir bahane ile olursa olsun alâkadar olan hükümete mensup veya heyetin müsaadesi olmaksızın defn edilmeyecektir.

Madde 222 — Bu fasılda mevzu-i bahis olan arazi hükümet veya memurin-i Osmaniye veyahut icabına göre hükümet ve memurin-i Yunaniye taraflarından hiç bir resme veya vergiye tâbi tutulmayacaktır. İngiltere, Fransa, İtalya mümesilleri ile kabristanları ve âbidatı ziyaret etmek arzusunda bulunacak olan zevat her zaman bu araziye serbestçe dahil olacaklardır. Hükümet-i Osmaniye ve Yunaniye bu kabristana müntehi yolların muhafazası vazifesini daimî bir surette deruhde ederler. Hükümet-i Osmaniye ve Yunaniye arazinin irvası için bu kabristanların idare ve muhafazasına tahsis edilen heyet-i müstahdiminin ihtiyacatına muktazi kâfi miktarda suyun tedariki zımında İngiltere, Fransa ve İtalya hükümetlerine bilcümle teshilat-ı lâzimeyi irae eylemeği taahhüt ederler.

Madde 223 — Bu fasıl ahkâmı arazi-i metruke üzerinde Osmanlı ve Yunan hâkimiyetine icab-ı hale göre nakise iras etmeyecektir. Hükümet-i Osmaniye ve Yunaniye hükümet-i müttefikaya ita olunan hakka tecavüz veya mezarlıklar ve abidelere hakaret eylemekle müttehem eşhasın temin-i tecziyesi için kâffe-i tedabir-i muktaziyeye tevessül etmeği taahhüt ederler.

Madde 224 — Hükümet-i müttefika ile hükümet-i Osmaniye bu fasılın diğeri ahkâmına halel gelmemek şartile Cemiyet-i Akvam Ahidnamesi mucibince kendilerine mandası verilen arazi de dahil

olmak üzere kendi memleketlerinde metfun berrî ve bahrî asakir kabirlerine hürmet ve bu kabirleri muhafaza ettireceklerdir.

Madde 225 — Hal-i esarete iken vefat etmiş olan muhtelif muhasım hükûmet tebaasına mensup üsera-yı harbiye ile sivil üzeranın mezarlıkları 224 üncü maddede musarrâh şeriat daire-sinde münasip vechile muhafaza edilecektir. Vefat edenler hak-larında tayin-i hüviyetlerine hâdim malûmatı havi mükemmel bir liste ve hüviyetleri tayin edilmeksizin defn olunan eşhasın miktarı ve kabirlerinin mevkii ve haklarında malûmat itasını mütekabilen taahhüt ederler ¹.

Bir taraftan düvel-i müttefika ve diğer taraftan hükûmet-i Osmaniye :

Evvelâ — Hüviyetlerine muktazi bilcümle malûmat-ı müfide itasile beraber vefat edenlerin mükemmel defterini :

Sâniyen — Hüviyetleri tahakkuk edilmeksizin defn edilmiş olan bilcümle emvat kabirlerinin miktarile emvatın bulunduk-ları mahaller hakkında bilcümle tarifât itası;

YEDİNCİ BÂB

Mücazat

Madde 226 — Hükûmet-i Osmaniye düvel-i müttefikanın kavanin ve adat-ı harbiyeye muğayir ef'al ve harekâtı irtikâp etmekle müttehem eşhası mahakim-i askeriyelerinde muhakeme etmek hususundaki serbesti-i hareketlerini tasdik eyler. Kanun-ların gösterdiği cezalar suçlu oldukları tanınan şahıslara tatbik edilecektir ². İşbu madde ahkâmı mahakim-i Osmaniye'de veya müttefikin mahakiminde derdest-i icra bulunan bilcümle muha-kemat veya takibata dahi teşmil edilecektir.

Hükûmet-i Osmaniye düvel-i müttefikaya veyahut bun-lardan talep vukubulacak olan devlete kavanin ve adât-ı harbi-yeye muğayir bir fiil ve hareket ika etmiş olmakla müttehem bil-cümle eşhas isimlerinin veya hükûmet tarafından haiz oldukları rütbe, memuriyet veya hizmetlerinin tasrihile beraber teslim ede-cektir.

Madde 227 — Düvel-i müttefikadan birinin tebaası aleyhine ika olunacak ef'al ve harekât faillerinin muhakemesi bu devletin mahakim-i askeriyesinde rüyet olunacaktır.

¹ Bu son cümle fransızca metinde yoktur.

² Bu cümle türkçe metinde yoktur, fransızca metinden alınmıştır.

Düvel-i müttetikadan bir çoğunun tebaası aleyhine ika olunan ef'al ve harekât faillerinin muhakemesi alâkadâr devletlerin mahakim-i askeriyelerine mensup azâdan müteşekkil mahakim-i askeriyede rüyet edilecektir.

Herhalde müttehem, vekilini bizzat tayin eylemek hakkını haiz olacaktır.

Madde 228 — Hükûmet-i Osmaniye isnat olunan ef'al-i cürmiyenin tamamile anlaşılması mütteheminin zâhire ihracı ve mesuliyetlerin alavechissıhha tebyini için iraesini muktazi göreceği herhangi nevi bilcümle vesaik ve malûmatı tedarik ve ita eylemeği taahhüt eder.

Madde 229 — 226 ve 228 inci maddeler ahkâmı kavanin ve adât-ı harbiyeye muğayir ef'al ve harekâtı irtikâp etmiş olmağla müttehem bulunan ve sabık Osmanlı İmparatorluğuna ait olup kendilerine terk edilmiş veya terk edilecek olan hükûmetlerin arazisinde veya mezkûr hükûmetlerin elinde bulunan eşhas hakkında da tatbik edilecektir.

Bu eşhas hükûmat-ı mezkûreden birinin tâbiyetini iktisap eylemiş ise bu hükûmet alâkadâr hükûmetin talebi üzerine ve anınla müttefikân veya bilcümle hükûmat-ı müttefikânın talebi müştereki üzerine eşhas-ı mezkûrenin takip ve tecziyesini temine muktazi tedabir-i lâzimeyi ittihaz etmeği taahhüt eyler.

Madde 230 — Hükûmet-i Osmaniye 1 ağustos 1914 tarihinde arazi-i Osmaniyyeden bulunan herhangi bir arazide hal-i harp esnasında ika edilen kitallerden mes'ul olmak üzere düvel-i müttefikaca talep olunacak eşhası düvel-i mezkûreye teslim eylemeği taahhüt eder.

Düvel-i müettefika bu suretle müttehem eşhası muhakeme edecek olan mahkemeyi tayin etmek hakkını muhafaza ederler, ve hükûmet-i Osmaniye de işbu mahkemeyi tanımağı taahhüt eder.

Cemiyet-i Akvam tarafından mezkûr kitaller faillerini muhakeme etmek üzere vakt-i münasipte salâhiyyettar bir mahkeme teşkil olunduğu takdirde düvel-i müttefika bu müttehemleri mezkûr mahkemeye havale etmek hakkını muhafaza ve hükûmet-i Osmaniye de işbu mahkemeyi tanımağı taahhüt eder.

228 inci madde ahkâmı işbu maddede musarrah ahvale kaabili tatbiktir.

SEKİZİNCİ BÂB

Mevad-dı maliye

Madde 231 — Hükümet-i Osmaniye Almanya ve Avusturyanın düvel-i müttetikaya karşı açmış oldukları harb-i mütecavizaneye iştirak etmekle düvel-i müşarünileyhime tamamen tazmini iktiza edecek her nevi zararlar iras etmiş ve fedakârlıklar ihtiyar ettirmiş olduğunu tasdik eyler.

Diğer taraftan düvel-i müttetika hükümet-i Osmaniye'nin menabi ve servetinin bu tazminatın tamamen ifasına gayr-i kâfi olduğunu tasdik ederler.

Bu şeraite binaen ve işbu muahedename neticesi olarak yeneden bir takım arazisnin inkisama uğraması hasebile Türkiye'ye sabık Osmanlı İmparatorluğu varidatından ancak bir kısmı bırakılmış olacağına nazaran düvel-i müttetika yalnız işbu muahedenin bu kısmı ile dokuzuncu (mevad-dı iktisadiye) kısmının ihtiva ettiği mevad ve ahkâm mahfuz kalmak şartile hükümet-i Osmaniye'ye karşı tazminata müteallik bütün müddeiyattan sarf-i nazar etmişlerdir.

Düvel-i müttetika Türkiye'ye bazı mertebe ifa-yı muavenet arzusunda buldukları cihetle bilhassa alâkadar bulunan düvel-i müttetikadan yani Fransa, Britanya İmparatorluğu ve İtalya devletlerinden her birinin vekillerinden ve istişari rey-i haiz bir Osmanlı komiserinden mürekkep bir maliye komisyonunun ihdası hususunda hükümet-i Osmaniye ile peyda-yı itilâf ederler. İşbu komisyonun salâhiyet ve vazaifi (attributions) âtidedeki maddelerde irae edilmiştir.

Madde 232 — Maliye komisyonu Hükümet-i Osmaniye'nin menabi-i servetini muhafaza ve tezyit için en münasip göreceği her türlü tedabiri ittihaz edecektir.

Maliye nazırı tarafından her sene Osmanlı Paramentosuna takdim edilecek bütçe evvel beevvel maliye komisyonuna arz ve parlemontoya işbu komisyon tarafından tasvip edilen şekilde takdim edilecektir. Parlemonto tarafından yapılan tâdilât maliye komisyonunun tasvibine iktiran etmedikçe icra edilmeyecektir.

Maliye komisyonu Türkiye'nin bütçelerile kavanin ve nizam-ı maliyesinin tatbik ve icrasına nezaret edecektir. Bu nezaret doğrudan doğruya maliye komisyonunun taht-ı emrinde bu-

lunacak ve azâsı ancak bu komisyonun tasvibile tayin edilecek olan Osmanlı heyet-i teftişiyesi vasatatile icra olunacaktır.

Hükümet-i Osmaniye bu müfettişlere ifa-yı vazife edebilme-leri için muktazi her türlü teshilâtın iraesini ve hükümetin hıde-mat-ı maliyesine iktidar ve ehliyetleri kâfi olmayan memurun hakkında maliye komisyonunca telkin olunacak tedabirin itti-hazını taahhüt eyler.

Madde 233 — Bundan maada maliye komisyonu Düyun-i Umumiye Meclisi ve Bank-ı Osmanî ile bilittifak Türkiyede te-davül-i nukut hususunu tanzim etmek ve muvafık ve muhik görülecek her nevi vasait ile bunu islâh eylemekle mükellef ola-caktır.

Madde 234 — Hükümet-i Osmaniye maliye komisyonunun inziman-ı muvaffakati olmadıkça dahilî veya haricî hiç bir istik-raz akdetmemegi taahhüt eyler.

Madde 235 — Hükümet-i Osmaniye esna-yı harpte ve işbu muahedenamenin mevki-i tatbika vaz'ına kadar memurin-i Osmaniye'nin herhangi bir icraat veya ihmâl ve tekâsülü yüzün-den 236 ncı maddede musarrah düvel-i müttefika sivil tebaasının şahıslarile emvallerince duçar oldukları bilcümle zarar ve ziyân-ları işbu muahedename ahkâmına tevfikân nakten tazmin etmeği taahhüt eyler.

Hükümet-i Osmaniye, Avrupa ve Tuna komisyonuna karşı, bu komisyonun harp esnasında duçar olduğu zararlardan dolayı maliye komisyonunca tayin olunacak iadat, tamirat ve tazmi-natı ifaya mecbur tutulacaktır.

Madde 236 — Türkiyenin Osmanlı düyun-i umumiye hiz-metinin ifasına teminat olarak tahsis veya tevdi edilmiş olan vari-dat müstesna olmak üzere (bir numaralı merbuta müracaat) bütün menabi-i serveti maliye komisyonunun emrine vaz oluna-cak ve komisyon da bu menabi-i serveti ihtiyaca göre berveçh-i âti surette istimal edecektir :

1- Birinci derecede maliye komisyonunun maaşat ve masa-rif-i cariyesi ile işbu muahedenamenin mevki-i icraya vaz'ını mütakip Osmanlı kalan arazide kalacak olan müttefikin kuva-yı işgalîyesinin alelade masarifi tedîye olunduktan sonra Osmanlı

kalan arazide 30 teşrini evvel 1918 tarihindenberi müttefikin kuva-yı işgaliyesinin masarifi ve bu masarif-i işgaliyeyi ihtiyar etmiş olan devletten gayrı bir devlet lehine olarak Türkiye'den fek-ki irtibat etmiş olan arazideki müttefikin kuva-yı işgaliyesinin masarifi.

İşbu masarifin miktarile bu masarifin tesviyesine muktazi tekasit-i seneviyenin miktarı maliye komisyonu tarafından tayin edilecek ve bu komisyon takasit-i mezkûreyi işbu kısım mucibince Türkiye'yi kendisine tahmil edilecek olan düyun-i umumiye-i Osmaniyeye ait faizlerin tediyesine muktazi mebalığın muhtemel olan herhangi bir noksanının ikmalini temine idkar edebilecek surette tayin eyleyecektir.

2- İkinci derecede Hükûmet-i Osmaniyenin 235 inci madde mucibince Türkiyenin vaziyet-i maliyesi ve idaresinin masaraifi esasıyesini temin eylemek mecburiyeti nazar-ı dikkate alınmak şartıyla 9 uncu kısmın (mevad-dı iktisadiye) 317 nci maddesinde tarif olunduğu veçhile 1 ağustos 1914 tarihinde kendi tebaalarile Osmanlı tabiiyetini haiz olmayanların esna-yı harpte memurin-i Osmaniyenin her türlü ihmâl ve tekâsüflî harekâtından dolayı gerek şahsan gerek malen duçar oldukları zarar ve ziyanlardan naşi düvel-i müttefikanın mütealebatı dolayısile tediyesine mecbur olacağı tazminat ve şahsî zararlara müteallik mütealebatın miktarlarını maliye komisyonu tayin ve esbab-ı tediyesini ihzar eyleyecektir. Emval ve emlâke mütedair mütealebat 9 uncu kısmın (mevad-dı iktisadiye) 287 nci maddesi mucibince tetkik, tayin ve tesviye edilecektir. Maliye komisyonu salifüzzikir 287 nci madde mucibince düvel-i müttefika emrine muhavvel mebalığın adem-i kifayeti halinde gerek şahsa gerek emvale ait mütealebatın tesviyesine tahsis olunacak taksit-i senevî ile bu taksit-i senevinin baliğ olduğu meblağı tayin eyleyecektir.

Madde 237 — Hükûmet-i Osmaniyeye tarafından esna-yı harpte vukubulan taahhüdata (düyun-i dahiliye dahil olduğu halde) karşılık olarak Türkiye'nin varidatı üzerinde esna-yı harpte alınan merhunata müteallik muamele fesh edilmiştir.

Madde 238 — Türkiye 28 haziran 1919 tarihinde Versay'da Almanya ile akd edilen sulh muahedenamesinin 261 inci maddesile Avusturya ve Bulgaristan ve Macaristan ile münakit sulh muahedenamelerinin mevad-dı müteakiblesi mucibince Almanya,

Avusturya, Bulgaristan ve Macaristanın Türkiye'ye karşı olan bilumum matlubatının düvel-i müttefikaya devrini tasdik eyler. Düvel-i müttefika bu suretle kendilerine devr olunan matlubattan dolayı Türkiyeden bir gûna tediyat talebinde bulunmamağı kararlaştırmışlardır.

Madde 239 — Maliye komisyonunun muvafakatı olmaksızın hükûmet-i Osmaniye tarafından gerek tebaa-i Osmaniyyeye ve gerek eşhas-ı saireye yeniden hiç bir imtiyaz ita edilemeyecektir.

Madde 240 — Türkiye'den kendi menfaatlerine olarak bir arazi fek olunan hükûmetler bu arazide kâin olup devlet-i Osmaniye veya hazine-i hassa namına mukayyet bulunan bilcümle emval ve emlake meccanen tasarruf eyleyeceklerdir.

Madde 241 — Gerek 1913 senesi Balkan muharebatı neticesinde ve gerekse işbu muahedename ile menfaatlerine olarak Türkiye'den arazi fek olunan devletler I teşrinisani 1914de mevcut Osmanlı düyun-i umumiyesinin taahhüdât-ı seneviyesine iştirak edeceklerdir.

Menfaatlerine olarak Türkiye'den arazi fek edilmiş veya edilmekte olan Balkan şibihceziresi devletleri ile Asya'da yeniden teşkil olunan devletler bâlâda zikir olunan taahhüdât-ı seneviyeden hisselerine isabet eden kısmın tediyesi için teminat-ı kâfiye ita edeceklerdir.

Madde 242 — İşbu kısmın tatbikince Osmanlı düyun-i umumiyesi şimdiki kadar Muharrem Kararnamesi'ne tâbi olan düyun ile işbu fasla merbut I numaralı cetvelde muharrer istikrazatı muhtevi olmak üzere ad ve telâkki edilecektir.

I teşrinisani 1914 tarihinden mukaddem münakit istikrazatın Türkiye ile Balkan hükûmatı ve Asya'da yeniden teşekkül eden devletler arasında Osmanlı düyununun taksiminde nazarı itibare alınacaktır. İşbu taksim suret-i âtiyede icra edilecektir :

1- 17 teşrinievvel 1912 tarihinden mukaddemki (Balkan harbi) istikrazata ait tekasit-i seneviye Arnavutluk da dahil olduğu halde Türkiye ile Türkiye'den arazi almış olan veya almakta bulunan Balkan devletleri arasında taksim olunacaktır.

2- İşbu birinci taksitten sonra Türkiye'ye kalup 17 teşrinievvel 1912 ve I teşrinisani 1914 tarihlerinde Türkiye tarafından münakit istikrazata ait tekasit-i seneviyeye ilâve olunan tekasit-i

seneviye Türkiye ile işbu muahedename mucibince menfaatlerine olarak Türkiye'den arazi fek olunan hükümet arasında taksim olunacaktır.

Madde 243 — Her hükümet tarafından tediye olunacak taksit-i senevi miktarını tayin için âtideki esas-ı umumiye istinad edilecektir :

Hisse-i musibe miktarı düyunun tediyesine muktazi meblağın yekûn-i umumisile olan nisbeti Türkiye'nin 1907 de muhdes gümrük rüsum-ı munzamasi hasilâtı dahil olmak üzere 1909-1910 1910-1911, 1911-1912 yani sene-i maliye-i selâse varidat-ı umumiyesi had-di vasatisinin arazi-i müdevvere varidat-ı umumiyesi had-di vasatısı nisbetine müsavi olacaktır.

Madde 244 — Maliye komisyonu, işbu muahedenin mevki-i tatbike vazını müteakip müddet-i kalile-i mümkün zarfında 243 üncü maddede mevzu esas mucibince mezkûr maddede muayyen tekasit-i seneviye miktarını tayin edecek ve bu bapta mukarretarını tarafın-ı âkidin-ı âliyye tebliğ edecektir.

Maliye komisyonu Bulgaristan ile münakit 27 teşrinisani 1919 tarihli muahede-i sulhiyesinin 134 üncü maddesinde muayyen vazaifi ifa edecektir.

Madde 245 — Salifüzzikir tarzda hesap olunan tekasit-i seneviye Türkiye'den arazi fekkini icap ettiren muahedenelerin tarih-i tatbikinden bilitibar işbu muahedename ile fek olunan arazi için dahi 1 mart 1920 tarihinden itibaren tediye edilecektir. Takasit-i seneviye-i mezkûre "252" nci maddede gösterilen istisnaiyet hariç olmak üzere düyunun tasfiye-i katiyesine kadar devam edecektir. Maamafih tekasit-i seneviye miktarları düyunu teşkil eden istikrazatın itfasile mütenasiben peyderpey tenakus edecektir.

Madde 246 — Hükümet-i Osmaniye Muharrem Kararnamesi ve ana lahik diğer kararnameler mucibince haiz olduğu kâffe-i hukuku Maliye Komisyonu'na devreyler., Düyun-i Umumiye-i Osmaniye Meclisi İngiliz, Fransız, İtalyan murahhaslarla Bank-ı Osmanî mümessilinden mürekkep olarak kemafissabık ifa-yı vazife edecektir. Muharrem kararnamesile tahsis oluna bilcümle varidat ile 1 teşrinisani 1914 tarihinden mukaddemki sair bilcümle istikrazat mukavelenmeleri mucibince idaresi meclise mevdu sair bilumum varidatı tahsil ve idare eyleyecektir.

Düvel-i müttefika Düyun-i Umumiye Meclis-i idaresine âtideki programın mehma-imbân temin-i icrası için Maliye Komisyonu tarafından tayin edilecek şerait dairesinde Osmanlı Maliye Nezaretine idareten ifa-yı muavenete mezuniyet ita eyler :

Düyun-i Umumiye-i Osmaniye İdare-i hazırası tarafından bazı varidatın doğrudan doğruya cibayeti usulü maliye komisyonu tarafından tayin edilecek şerait dahilinde Osmanlı kalacak olan bilcümle vilâyetlere mümkün mertebe vasi surette teşmil ve tatbik edilecektir.

Maliye Komisyonunun tasvibile her ne vakit bilvasıta varidat ve tekâlif-i cedide ihdas olundukça mezkûr komisyon bu varidat ve tekâlifin idaresini Osmanlı Hükûmeti hesabına Düyun-i Umumiye Meclis-i İdaresine tevdi imkânını tetkik edecektir.

Gümrük idaresi, Maliye Komisyonu tarafından tayin ve azil ve idare-i mezkûreye karşı mesul olacak bir müdür-i umuminin taht-ı idaresine vaz olunacaktır.

Gümrük rüsumu tarifesi ancak Maliye Komisyonunun muvafakatile tâdil olunabilecektir.

Fransa, Büyük Britanya ve İtalya hükûmetleri Düyun-i Umumiye Meclis-i İdaresinin idamesi mi veyahut bunun yerine meclis-i idare-i hazıra vazaifinin hitamında Maliye Komisyonunun ikamesi mi lâzım geldiği hakkında hâmillerin reyine badelmüracaa ekseriyet-i ârâ ile karar verecektir. Hükûmat-ı müşarüni-leyhimannın bu baptaki kararları bu müddetin hitamına muadil laakal altı ay evvel ittihaz olunacaktır.

Madde 247 — Komisyon mevcut mukavelename veya kararnamele mucibince elyevm tahvilat hamillerine tahsis edilen teminat yerine Türkiye'nin varidat-ı umumiyesi üzerine teminat-ı kâfiye veya rehin ikamesini bilâhare teklife mezundur. Hükûmat-ı müttefika Maliye Komisyonunun o zaman vukubulacak bilumum teklifatını tetkik eylemeği taahhüt eder.

Madde 248 — Her nerede bulunursa bulunsun Düyun-i Umumiye-i Osmaniye ait bilumum emval-i menkule ve gayr-i menkule tamamile bu müessesenin emrine müheyya bulunacaktır.

Düyun-ı Umumiye Meclis-i İdaresi emvalin nakde tahvilinden mütehasıl bilcümle hasılatını gerek düyun-i muvahhide ge-

rekse şark demir yolları tahvilatının ¹ fevkalade amortismanından istimal etmek hakkını haiz olacaktır.

Madde 249 — Hükümet-i Osmaniye Trablus tazminatı ve ihtiyat akçesi üzerindeki hukukunu Maliye Komisyonuna devr etmeği taahüt eder.

Madde 250 — Hükümet-i Osmaniye kendisinde kalacak olan arazide- bu arazinin müttefikin kuvvetleri tarafından işgali müstesna olmak üzere- şimdiye kadar Düyun-i Umumiye hidedematına tahsis olunup tediyesi lâzım gelen ve henüz tediye edilmiş olan varidata muadil bir meblağı Düyun-i Umumiye İdaresine tediye edecektir. Meblağı mezbur Türkiye'nin vaz'iyeti maliyesi müsait olduğu zaman Maliye Komisyonunun reyine tahsis olunacaktır.

Madde 251 — Düyun-i Umumiye Meclisi İdaresi işbu Meclisin harp zamanında icra olunan bilumum muamelatını yeniden tetkik edecektir. Meclis-i İdare tarafından vukubulup Muharrem kararnameşi veyahut suver-i saire ile kablelharp tayin olunan salâhiyat ve taahhüdata tevafuk etmeyen bircümle sarfiyat bunun tediyesi Maliye Komisyonununca mümkün olduğuna hükmolunduğu vakit Hükümet-i Osmaniye tarafında Meclis-i İdareye tesviye kılınacaktır. Meclis-i İdare esna-yı harpte ittihaz edilen tedabiri yeniden tetkik etmek ve Düyun-i Umumiye Meclisinin salâhiyetine münafi addedeceği bircümle taahhüdatı iptal eylemek hakkını haiz olacaktır.

Madde 252 — İşbu muahedename ahkâmınca Düyun-i Umumiye-i Osmaniye tediyesi muktazi mebalîğten uhdelerine bir hisse-i seneviye tahmil olunan herbiri Düyun-i Umumiye Meclis-i İdaresini altı ay evvel haberdar etmek şartile mezkûr taksit-i seneviye ve alâkadar devlet ile Düyun-i Umumiye Meclis-i İdaresi arasında takarrür edecek faiz miktarı üzerinden sermayeye tahvil etmek suretile hasıl olacak meblağı tediye ederek taahhüdatından kurtulabilecektir. Düyun-i Umumiye Meclis-i İdaresi işbu istirdad-ı taahhüdü (Rachat) talep etmek hakkını haiz olmuştur.

¹ Fransızca metinde "soit de la Dette unifiée, soit des lots turcs" yazılıdır.

Madde 253 — Almanya ile olan sulh muahedenamesinin “259” uncu maddesinin “1, 2, 4, 7” nci fıkraları ve Avusturya ile olan sulh muahedenamesinin “210” uncu maddesinin birinci fıkrası mucibince Almanya ve Avusturya tarafından devri iktiza eden “altın” mebalîğ maliye komisyonunun emrine vaz olunacaktır.

Madde 254 — Almanya ila olan sulh muahedenamesinin “259” uncu maddesinin üçüncü fıkrası mucibince Almanya tarafından verilecek mebalîğ derhal Düyun-i Umumiye Meclis-i İdaresinin emrine vaz olunacaktır.

Madde 255 — Hükümet-i Osmaniye ile Umur-i Sıhhiye-i Osmaniye İdaresi ve sabık Meclis-i Âli-i Sıhhiye’ye ait nokut ile Meclis-i Âli-i Sıhhihinin Hükümet-i Osmaniye’ye karşı olan müddeası ve Karadeniz ve Boğaziçi tahlisiye vapurları idaresine ait nokut hakkında düvel-i müttefika tarafından ve indelicap düvel-i saire ile müttefikan ittihaz olunacak mukarreratı kabul etmeği taahhüt eyler.

Düvel-i müttefika bu hususta kendilerini temsil etmek salâhiyetini Maliye Komisyonuna ita ederler.

Madde 256 — Harpten sonra Almanya’dan Türkiye’ye ihraç olunacak emtianın tediyesine Hükümet-i Osmaniye tarafından muayyen bir kambiyo fiatile mevki-i tedavüle ihraç edilen evrak-ı naktiyenin kabul edilmesine dair olarak Almanya hükümeti tarafından esna-yı harpte vukubulmuş olan taahhütten Hükümet-i Osmaniye düvel-i müttefika ile bilittifak Almanya hükümetini tebriye eder.

Madde 257—İşbu kısım mucibince düvel-i müttefikanın Hükümet-i Osmaniye’ye karşı olan metalibi tatmin ve harpten evvelki Düyun-i Umumiye-i Osmaniye tasfiye edilir edilmez Maliye Komisyonunun vazaifi hitam bulmuş olacaktır. O takdirde Hükümet-i Osmaniye, Cemiyet-i Akvam azasından bulunan devletlerin Hükümet-i Osmaniye’ye yeniden Türkiye’nin menfaatine olarak idareten ifa-yı muavenet etmeleri lâzım gelip gelmeyeceğini ve lâzım geldiği takdirde işbu muavenet ve muzaheretin iktisap edebileceği şekli Cemiyet-i Akvam Meclisi ile birlikte tetkik edecektir.

Madde 258 —

1- Türkiye evvelâ gayr-ı safi 1600 ton ve daha fazla hacm-i istiabisinde olup düvel-i müttefika hükümetlerine teslim edilecek olan bilumum buharlı Osmanlı sefainini ve saniyen 1 Ağustos 1914 tarihinden sonra Osmanlı sancağı altına nakledilmiş olup Almanya ile münakit sulh muahedenamesininin 233 üçüncü maddesi mucibince Tamirat Komisyonuna teslim edilecek olan bilcümle Alman sefainini seyir ve sefere salih bir halde olarak düvel-i müttefika hükümetlerinin irae edeceği herhangi limanlarında teslim edecektir.

2- Birinci fıkrada musarrah sefain şunlardır ¹:

a) Harp esnasında bitaraf bir sancağa nakil keyfiyeti düvel-i müttefika nazarında hükümsüz olmağla 29 teşrinievvel 1914 tarihinde Osmanlı sancağını hâmil bulunmuş olan veya halen Osmanlı sancağını hâmil bulunan bilumum sefain-i ticariye;

b)- Tebaa-i Osmaniyeden bir şahıs veya bir şirkete ait veyahut tebaa-i osmaniyeinin taht-ı idare ve murakabesinde bulunup düvel-i müttefikadan gayri bir memlekete mensup bir şirkete ait bilumum sefain:

3- Hükümet-i Osmaniye her ne nevi ve mahiyette olursa olsun kâffe-i imtiyazat, merhunat, teminat ve tekâlûften âzâde olarak sefine üzerindeki hak ve tasarrufun tamami-i intikalini temin zımnında düvel-i müttefika ve icab-ı hale göre fıkra-i ânife-de mezkûr Tamirat Komisyonu tarafından lüzum gösterilecek bilumum evrak ve vesaiiki birinci fıkrada zikrolunan sefainle aynı zamanda teslim edecektir.

İta ve lâzım gelecek bulumum tazminat ve tavizat (rachats) Hükümet-i Osmaniyeeye ait olacaktır. Hükümet-i Osmaniye Düvel-i Müttefikayı ve icab-ı hale göre birinci fıkrada zikir olunan Tamirat Komisyonunu her ne sebepten mütevellit olursa olsun herhangi bir istirdat ve dâvaya karşı bilcümle ahvalde temin etmek mecburiyetinde bulunduğundan teslim edilecek sefine hakkında her ne mahiyette olursa olsun vaki olabilecek bilumum metalip ve müddeiyatı deruhde eyleyecektir.

¹ Fransızca metinde bu ikinci fıkra ve bentleri yoktur. Onun yerine "2" numara ile kaydedilen hüküm 3 üncü fıkra yerini tutmaktadır.

E K : 1
HARPTEN ÖNCEKİ OSMANLI DÜYUN-I UMUMİYESİ (5 KASIM 1914)
Altın Türk Lirası

İstikraz	Mukavele Tarihi	Faiz	Amortisman Fonu	İtibari Menşesi	5 Kasım 1914 te Mevcut Sermaye	Yıllık Ödeme (Komisyon dahil)	Amortisman devresi	İhraç Bankası
I	2	3	4	5	6 ¹	7	8	9
		‰	%	Alt. T. L.	Alt. T. L.	Alt. T. L.		
Duyun-i Muvahhide	1903	4	.4.644	42.275.772	36.799.840	1.887.375	—	—
İkramiyeli Türk Tahvilâtı	1870	4	.4.644	15.632.548	10.666.975	0.270.000	—	—
Osmaniye	18-30 Nisan 1890	4	1	4.999.500	2.952.400	249.975	1931	Osmanlı Bankası
1896 %5	29 Şubat-12 Mart 1893	5	.50	3.272.720	2.814.020	180.450	1946	Osmanlı Bankası
1903 % 4	3 Ekim 1888	4	.50	2.640.000	2.439.228	119.097	1958	Doyçe Bank (Deutsche Bank)
Bahk -Avı	21 Şubat-6 Mart 1903							
Bağdat 1. ci seri	20 Şubat-5 Mart 1903	4	.087.538	2.376.000	2.342.252	97.120	2001	Doyçe Bank
1904 % 4	4-17 Eylül 1903	4	.50	2.750.000	2.594.064	124.059	1960	Osmanlı Bankası
1901-5 %4	21 Kasım-4 Aralık 1901		.50	5.306.664	4.976.422	239.397	1961	Osmanlı Bankası
	6-19 Kasım 1903	4						
	25 Nisan-8 Mayıs 1905							
Askeri Techizat	4-17 Nisan 1905	4	.50	2.640.000	2.441.340	119.097	1961	Doyçe Bank
Bağdat 2. ci seri	20 Mayıs-2 Haziran 1908	4	.087.538	4.752.000	4.718.120	200.500	2006	Doyçe Bank
Bağdat 3. cü seri	20 Mayıs - 2 Haziran 1908	4	.087.538	5.236.000	5.221.700	220.550	2010	Doyçe Bank
1908 % 4	6-19 Eylül 1908	4	.50	4.711.124	4.538.908	212.000	1965	Osmanlı Bankası
1914 % 5	13-26 Nisan 1914	5	.50	22.000.000	22.000.000	1.213.025	—	Osmanlı Bankası
Doklar, tersaneler ve deniz inşaatı	1913	5,5	1,5	1.485.000	1.485.000	88.500	1943	Türkiye Milli Bankası

Tömbeki Mümtaz istikrazı	25 Nisan - 8 Mayıs 1893	4	.1	1.000.000	664.510	50.250	1934	Osmanlı Bankası
Kırk milyon Frank (Şark Şimendöferleri)	1-13 Mart 1894	4	.35	1.760.000	1.567.192	76.751	1957	Doyçe Bank ve gurubu (Milletlerarası Banka dahil)
Gümrükler 1902	17-29 Mayıs 1886 28 Eylül-11 Ekim 1902	4	.50	8.600.020	7.923.234	387.976	1958	Osmanlı Bankası
1909 % 4	30 Eylül-13 Ekim 1909	4	1	7.000.004	6.550.098	350.864	1950	Osmanlı Bankası
İstanbul Belediyesi 1909	3-16 Kasım 1909	5	.50	1.100.000	1.073.490	60.651	1958	Türkiye Millî Bankası
İstanbul Belediyesi 1913	1913	5	.50	1.100.000	1.094.500	60.500	—	Periye Bankası ve Ortakları
Hudeyde - San'a	24 Şubat - 9 Mart 1911	4	.098.738	1.000.010	1.000.010	40.988	2006	Fransız Bankası (Banque Française)
Soma-Bandırma 1910	20 Kasım-3 Aralık 1910	4	.16.715	1.712.304	1.700.644	71.532	1992	Osmanlı Bankası
Gümrükler % 4 1911	27 Ekim-9 Kasım 1910	4	1	7.040.000	6.699.880	352.440	1952	Doyçe Bank
Bağdat Belediyesi	1912	6	14.285	33.000	26.070	6.000	—	Türkiye Millî Bankası
Osmanlı Bankası'nın hazine bonoları 1912	1912	6	33.333	2.724.893	1.063.664	1.000.003	1915	Osmanlı Bankası
Periye ve Ortaklarının hazine bonoları	1913	5	.20	4.400.000	4.400.000	1.100.000	1918	Periye Bankası ve Ortakları
Hazine bonoları 1911 % 5 (Harp gemileri mübayaası)	1911	5	.20	1.778.587	1.778.587	125.058	—	Türkiye Millî Bankası
Tütün rejisi avansı		5	.20	1.700.000	890.039	110.000	—	
Konya Ovası sulaması		5	.20	818.970	818.970	50.006	1932	Doyçe Bank (Anadolu Demiryolları)

¹ 5 Kasım 1914 tarihinde mevcut sermaye rakkamlarının yerine bu andlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihte, bu tarihte geriye kalan amorti edilecek sermaye rakkamları konacaktır.

² Bu bonoların karşılığı üzerinden 833.147 Türk lirası alınmış bulunmaktadır.

Madde 259 — Türkiye işbu muahedenamenin 9 uncu kısmının (Mevad-di iktisadiye) 277 nci maddesine hâlel târi olmak-sızın Brest-Litovsk ve Bükreş Muahedenamelerile muahedat-ı mütemmimede münderiç, bilumum ahkâmdan istifade etmekten feragat eder. Türkiye salifüzzikir muahedat mukteziyatından olarak ahz eylemiş olduğu bilcümle vasait-i naktiyeyi, nukudu, kaabil-i havale tahvilat ve esham ve senedat (instruments négociables) veya mahsulatı gerek Romanya'ya ve gerek başhca düvel-i müttefikaya devir etmeği taahhüt eder.

Madde 260 — Hükümet-i Osmaniye ve alâkadar devletler işbu muahedenamennin inkizasından itibaren altı ay tecavüz etmeyecek bir müddet zarfında işbu kısımda münderiç ahkâmın mevki-i tatbika vaz'ına muktazi tedabir-i kanuniyeyi isdar eyleyeceklerdir.

MERBUT I¹

İşbu tablonun erkamı tashihat-ı âtiye müstesna olarak irae edilmiştir.

(İşbu tablo Mısır vergisi ve Kıbrıs fazla-i varidatı ile temin edilmiş olan istikrazlardan gayri diğer bilumum istikrazatı ihtiva ve resülmal-i aslı-i itibarîlerini 162, 120, 631 liradan ibaret olmak üzere irae eylemektedir.)

Tablonun birinci sahifesinin zirindeki (1) numaralı haşiyenin tercümesi :

(1) 5 teşrinisani 1914 tarihindeki resülmal miktarları yerine muahedenaminin mevki-i tatbika vaz'ı tarihinde, tarih-i mezkûrdaki resülmal miktarları ikame edilecektir.

Bir numaralı merbutun izahnamesi

5, 6, 7, nci sütunların erkamı altın Osmanlı lirası olarak irae edilmiştir.

Harpten evvelki altın tedavülü yerine elyevm Türkiye'de evrak (-i nakdiye) tedavül etmektedir.

¹ Merbut I Türkçe metinde yoktur. Fransızca metinden terceme edilerek buraya alınmıştır (sahife 614 ve 615 e bakılsın).

İstikrazat mukavelenameleri ahkâmı mucibince (eylül 1903 tarihli zeyl kararnamenin birinci maddesine ve müstakrazat mukavelenamelerine müracaat) istikrazatın ihraç edildiği ve Avrupa'da faiz ve amortismanlarının tediyesi lâzım geleceği akçeye nisbetle kağıt Osmanlı lirası hal-i hazır kambiyo rayicile harpten evvelki altın Osmanlı lirasının rayicini irae etmekten uzaktır.

İşbu sütunlarda altın osmanlı lirası gösterilmiş olması kupon ve itfa akçelerine muktazi mebalığın altın olarak imza edilmesi luzumunu ifade etmeyip ancak Osmanlı lirası olarak gösterilen erkamın hâmillerin müstehak buldukları akça ile tediye oluna-bilmeleri için luzumu olan bir kambiyo rayicile hesap edilmesi lâzım geleceğini ifade eder.

MERBUT II

- 1 -

Komisyon usullerini ve tarz-ı mesaisini vaz ve tayin edecektir.

Riyaset Fransız, İngiliz ve İtalyan delegelerine her sene mütesaviyen tevdi olunacaktır.

Her delege gayubetinde yerine kaim olmak üzere bir vekil tayin etmek hakkını haiz olacaktır.

Mukarrerat ekseriyet-i ârâ ile ittihaz olunacaktır. İta-yı rey-den istinkâf müzakere edilen meseleye muhalif bir rey olarak telâkki olunacaktır.

Komisyon muamelatı için lüzum görülebilecek memurin ve müstahdimini nasbedip muvafık göreceği maaş ve şerait-i istihdamı tayin edecektir.

Komisyonun masarif ve sarfiyatı 236 ncı maddenin birinci fıkrası ahkâmı mucibince Türkiye tarafından tesviye olunacaktır.

Komisyon azasile memurin maaşatı makul bir derecede tayin olunarak arasıra komisyonda temsil olunan hükûmatın muvafakatile tetkik olunacaktır.

Komisyon azası düvel-i mütehabe tarafından alelusul Türkiyeye izan edilen memurin-i siyasiyenin haiz olduğu aynı imtiyazatı haiz olacaktır.

- 2 -

Türkiye Komisyonun azası ile memurin ve müstahdiminine her ân ve her mahalde Türkiyede'ki bilumum umur-i nafiayı veya müessesatı muayene ve teftiş etmek ve komisyonun talep edebileceği bilcümle evrak ve vesaike ve malumatı ita eylemek için mezuniyet-i kâmile itasını taahhüt eder.

Komisyon Hükûmet-i Osmaniye ile bilittifak taahhüdâtını ifa hususunda hükûmet-i müşanüdileyha tarafından ihmal vukuunda tahsil olunan bilumum rüsumun kontrolunu, idaresini ve tahsilini müstakillen deruhde etmeğe mezundur.

- 4 -

Maliye Komisyonunun her bir azası vazaifinden mütevellit ihmâl ve tekâsül ve ef'alinden dolayı ancak anı tayin etmiş olan hükûmete karşı mes'ul olacaktır. Hükûmat-ı müttelikadan hiç biri diğer hiç bir hükûmet hesabına mesuliyet deruhde etmez.

- 5 -

Maliye Komisyonunun muamelatını, tarzı mesaisini ve Türkiye'nin tensikat-ı maliyesi hakkındaki teklifatını mübeyyin olarak her sene bir rapor ile senelik hesabâtı neşredecektir.

- 6 -

Komisyon gerek işbu muahedename mucibince ve gerek Hükûmet-i Osmaniye ile badeltilâf kendisine tevdi edilebilecek olan diğer bilumum vazaifi kezalik deruhde edecektir.

DOKUZUNCU BÂB

Mevad-ı iktisadiye

Birinci Kısım

Münasebat-ı ticariye

Madde 261 — Uhud ve mukavelat ve taamülattan mütevellit imtiyazat-ı ecnebiye usulü 1 ağustos 1914 tarihinden mukad-dem anlardan ya doğrudan doğruya veya bilvasita istifade eden devletler menfeatine olarak yeniden tesis edilecek ve işbu menafi 1 ağustos 1914 tarihinde bunlardan istifade etmeyen Düvel-i Müt-tefikaya dahi teşmil olunacaktır.

Madde 262 — 1 ağustos 1914 tarihinden mukaddem Devlet-i Osmaniye'nin eski memalikinginde posta idareleri bulunan düvel-i müttefika posta idarelerini yeniden açmak hakkını haiz olacaklardır.

Madde 263 — 25 nisan 1907 tarihli muahedenamenin gümrük ithalat rüsumuna taalluk eden ahkâmı bilcümle Düvel-i Müttefika olmak üzere tekrar mevki-i meriyete vaz olunacaktır.

Şu kadar ki işbu muahedenamenin (umur-i maliyeye müteallik olan) sekizinci kısmının 231 inci maddesi ahkâmına tevfiikan teşkil edilecek olan Maliye Komisyonu işbu ithalat rüsumunun tadiline veya istihlak rüsumunun vaz'ına her zaman müsaade edebilecek ise de işbu tadilatın veya vaz olunacak mükellefiyet-i cedidenin eşyanın mevrit ve sahibi tefrik edilmeksizin bilcümle eşya hakkında dahi siyyanen tatbik edilmesi şarttır.

İşbu madde mucibince Maliye Komisyonu tarafından vaki olan müsaade üzerine mevcut rüsumun tadili veya rüsum-i cedide vaz'ı keyfiyeti bilcümle Düvel-i Müttefikayı tebliğ edildiği tarihten itibaren altı ay sonra mevki-i tatbika vazolunabilecektir. Düvel-i Müttefikadan herhangi tarafından bu bapta serdedilecek mülahazat mezkûr müddet zarfında Komisyon tarafından tetkik olunacaktır.

Madde 264 — 1 ağustos 1914 tarihinden evvelki imtiyaz mukavelenamelerinden mütevellit hukuk ve muafiyat mahfuz kalmak ve 263 üncü maddede beyan olunan müsavat şeraiti dairesinde hareket olunmak şartile Türkiyenin müvazene-i iktisadiyesini ve hüsn-i idaresini temin eylemek maksadiyle Düvel-i Müttefika tabiyetinde bulunan eşhas ve emval üzerine her gûna rüsum ve tekâlif vaz etmek hususunda Maliye Komisyonu Maliyeye müsaade etmek hakkını haiz olacaktır. Tebaa-i Osmaniye dahi aynen işbu rüsum ve tekâlifle tabi olacaktır.

Aynı maksadla ve aynı şerait tahtında olmak üzere Maliye Komisyonu Düvel-i Müttefika tebaasına karşı ithalat ve ihracat için memnuiyet vaz'ına müsaade etmek hakkını dahi haizdir.

İşbu rüsum ve tekâlif ve memnuiyetler bilcümle Düvel-i Müttefikaya icra edilecek tebliğat tarihinden itibaren altı ay sonra tatbik olunabilecektir. Düvel-i Müttefikadan herhangi tarafından bu bapta serd edilecek mülahazat mezkûr müddet zarfında Komisyon canibinden tetkik olunacaktır.

Madde 265 — Düvel-i Müttefika sefainine ait olup Hükûmet-i Osmaniye tarafından kablelharp muteber addedilmiş olan veya bademâ düvel-i bahriyenin başhcaları tarafından muteber addedilebilecek olan sefine ve vapurlara müteallik her nevi şehadetnameler ile vesikalar Devlet-i Osmaniye tarafından dahi muteber ve Osmanlı sefainine ve vapurlarına verilmiş olan şehadetnamelere muadil addolunacaktır.

Sevahile malik olsun olmasın yeni teşekkül eden devletler hükûmetleri tarafından kendi gemilerine veya vapurlarına ita olunan şehadetnameler ve vesikalar dahi, işbu vesaik başlıca bahri devletler tarafından suret-i umumiyede müraat edilen teamülata muvafık olarak ita edilmiş olmak şartile, aynı suretle mer'i addolunacaktır.

Hükûmat-ı akidin deniz sahiline malik olmayan Düvel-i Müttefika veya bilumum hükûmat-ı cedidenin kendi arazileri dahilinde muayyen ve münferit bir mevkie tescil ettirdikleri sefain bandıralarını tanımayı kabul eylemişlerdir. İşbu mevaki sefain-i mezkûre için tescil limanı makamında tutulacaktır.

Madde 266 — Devlet-i Osmaniye Düvel-i Müttefika veya hükûmat-ı cedideden herhangi birine ait mahsulat-ı tabiiye veya snaiyeyi muamelat-ı ticariyede her gûna rekabet-i gayr-i meşruaya karşı muhafaza etmek için iktiza eden bilvümle tedabir-i kanuniye ve idariyeyi ittihaz edecektir.

Devlet-i Osmaniye üzerlerinde veya züruf-i mülusakası veya haricî sandıkları üzerinde mahsulat ve emtianın mevridi, nevi, tabiatı ve evsaf-ı mahsusası hakkında ya doğrudan doğruya veya yahut dolayısı ile yanlış bir malumatı gösteren markalar, isimler, yazılar bulunan emtianın gerek ithalini ve gerek ihracını gerek imalini gerek tedavülünü gerek dahilde furuhtunu veya mevki-i furuhta vaz'ını ya haciz veya sair münasip bir ceza ile nehi ve men eyleyecektir.

Madde 267 — Devlet-i Osmaniye muamele-i müteka-bileye mazhar olmak şartile Düvel-i Müttefikadan veya hükûmat-ı cedideden birinin memalikinde mer'i olup makamat-ı aidesi tarafından muntazam bir şekilde hükûmet-i Osmaniye tebliğ edilen ve bir muntakanın merbut olduğu memlekette şarap ve ispirotolu mahsulatın o muntaka ismile yadedilmesine salâ-

hiyet veren veyahut bulunduğu ahval icabınca o mıntaka ünvanile tevsim edilmesine cevaz gösteren kavanine veyahut kavaninin mezkûre ahkâmına tevfikân ittihaz olunan mukarrerat-ı adliye ve idariyeye tevfik-i hareket etmeği kabul eder. Marezzikir kavanin ve mukarrerata muhalif olarak bir mıntaka ünvanını taşıyan mahsulat ve emtianın ithalat ve ihracatı, imali, tedavülü, furuhtu veya furuhta arzı Hükûmet-i Osmaniye tarafından 266 ncı maddede beyan olunan tedabir vasıtasile men ve tazyik olunacaktır.

Madde 268 — Devlet-i Osmaniye beynelmilel ticarete girişecek olursa bu nokta-i nazardan hakimiyetten mütevellit hukuk ve imtiyazat ve muafiyata malik addolunmayacaktır.

İkinci Kısım Muahedat

Madde 269 — İşbu muahedenamenin mer'i olmağa başladığı tarihten itibaren ve mezkûr muahedenamede münderiç ahkâm nazar-ı dikkate alınmak şartile zirde ve mevad-dı ânifede tadat edilen iktisadî ve fennî kesirüttarafın muahedat ve mukavelat ancak Devlet-i Osmaniye ile işbu muahedat ve mukavelata iştirak eylemiş olan müttetik devletler arasında tatbik olunacaktır :

1- Tahtelbahir kabloları dair 14 mart 1884 ve 1 kânunuevvel 1886 ve 23 mart 1887 tarihli mukavelelerle 7 temmuz 1887 tarihli Protocole de clôtüre;

2- Gümrük tarifelerinin ilânına ve gümrük tarifelerinin ilânları için beynelmilel bir ittihat teşkilâtına dair 5 temmuz 1890 tarihli mukavenename;

3- Paris'te beynelmilel bir Umur-i Sıhhiye-i Umumiye İdaresi vücûde getirilmesine dair 9 kânunuevvel 1907 tarihli itilâfname;

4- Roma'da beynelmilel bir ziraat müessesesi vücûde getirilmesine dair 7 haziran 1905 tarihli mukavenename;

5- Osmanlı istikrazına dair 27 haziran 1855 tarihli mukavenename;

6- Esko nehri mururiye resminin iştirasına dair 16 temmuz 1863 tarihli mukavenename;

7- Süveyş Kanalının serbesti-i istimalinin teminine mahsus bir usul ihdasına müteallik 29 teşrinievvel 1888 tarihli mukave-name.

Madde 270 — Hükûmat-ı akidin işbu maddede beyan olunan ahkâm-ı mahsusa Devlet-i Osmaniye tarafından tatbik edilmek şartile işbu muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ı tarihinden zirde beyan olunan mukavelename ve itilafnamelerde kendilerine ait olanları tekrar tatbik edeceklerdir.

Posta mukavelatı

Umumî posta ittihadına dair 4 temmuz 1891 tarihinde Viyana'da imza olunan mukavelename ve itilafnameler;

Posta ittihadına dair 15 haziran 1897 tarihinde Vaşington'da imza olunan mukavelename ve itilafnameler;

Posta ittihadına dair 26 mayıs 1906 tarihinde Roma'da imza edilen mukavelename ve itilafnameler;

Telgraf mukaveleleri

Beynelmîlel telgraflara dair 10-22 temmuz 1875 tarihinde Sen Petersburg'ta imza olunan mukavelat;

Beynelmîlel telgraf konferansı tarafından 11 haziran 1908 tarihinde Lizbon'da kararlaştırılan nizamname ve tarifeler.

Devlet-i Osmaniye, hükûmat-ı cedidenin dahil oldukları veya iştirak eyleyecekleri Umumî Posta İttihadı ile Beynelmîlel Telgraf İttihadına dair mukavelenamelerde ve itilafnamelerde mün-deriç ahkâma tevfikân hükûmat-ı mezkûre ile hususî itilaflar akdine muvafakati reddetmemeği deruhte eder.

Madde 271 — İşbu muahedenin meriyeti tarihinden itibaren hükûmatı akidin beynelmîlel telsiz telgraflara dair 5 temmuz 1912 tarihli mukavelename ahkâmından kendilerine ait olanları düvel-i mezkûre tarafından Türkiye'ye tebliğ ve irae edilecek kavaid-i muvakkatenin Türkiye'ce tatbik edilmesi şartile yenden tatbik edeceklerdir.

İşbu muahedenin meriyeti tarihini takip edecek beş sene zarfında 5 temmuz 1912 tarihli mukavelename makamına kaim olmak üzere beynelmîlel telsiz telgraf münasebatına dair mukavelat-ı cedide akdedilecek olur ise Devlet-i Osmaniye mukavelat-ı

mezkûrenin tanzim veya imzasına iştirak etmemiş olsa bile ana ittiba eyleyecektir.

İşbu mukavele-i cedide mevki-i meriyette bulunan ahkâm-ı muvakkate makamına dahi kaim olacaktır.

Madde 272 — Devlet-i Osmaniye işbu muahedenamenin tarih-i meriyetinden itibaren on iki ay zarfında hususat-ı atiyeyi ifa etmeği deruhde eder :

1- Milkiyet-i sınıyeye dair 20 mart 1883 tarihinde Paris'te akdolunup 2 haziran 1883 tarihinde Vaşington'da tadil edilen beynelmil mukavelename ile asar-ı edebiye ve bediyyeye müteallik olarak 8 eylül 1886 tarihinde Bern'de akd ve 13 teşrinisani 1908 tarihinde Berlin'de tadil olunan beynelmil muahedeye ve 20 mart 1914 tarihinde Bern müzeyyel protokoluna iştirak eyleyecektir.

2- Memalik-i müttefika ve hükûmet-i cedide tebaasına ait milkiyet-i sınıye ve edebiye ve bediyyeyi marezzikir mukavelat ahkâmı dairesinde vaz edeceği ahkâm-ı kanuniye ile tasdik ve himaye eylemeğe mecburdur.

Bundan maada ve bâlâda zikredilen mecburiyetler hariçinde olmak üzere Devlet-i Osmaniye memalik-i müttefika ve cediden herbirini tebaasına ait mülkiyet-i sınıye ve edebiye ve bediyyeyi lâakal 1 ağustos 1914 tarihinde mevcut olan vüsat derecesinde ve aynı şerait tahtında tasdik ve himaye eylemeğe mecburdur.

Madde 273 — Devlet-i Osmaniye zirde tadat edilen mukavelat ve itilafata iştirak veya anları tasdik eylemeği taahhüt eder :

1- Otomobillerin seyir ve seferine dair 11 teşrinievvel 1909 tarihli mukavelename,

2- Gümrüğe tabi vagonlara kurşun tamga vaz'ına dair 15 mayıs 1886 tarihli itilâfname ile 18 mayıs 1907 tarihli protokol;

3- Ticaret istatistiklerinin tevhidî şekline dair 31 kânunuevvel 1913 tarihli mukavelename;

4- Denizlerde yavaşma, muavenet ve tahlis muamelatının tevhidine dair 23 eylül 1910 tarihli mukavelename;

5- Hastane gemilerinin liman rüsüm ve vergilerinden muafiyetine dair 21 kânunuevvel 1904 tarihli mukavelename;

6- Beyaz kadın ticaretinin menine dair 18 mayıs 1904 ve 4 mayıs 1910 tarihli mukavelename;

7- Calib-i şehvet resimlerin menine dair 4 mayıs 1910 tarihli mukavelename;

8- 30 haziran 1892, 15 nisan 1893, 3 nisan 1894, 19 mart 1897, 3 kânunuevvel 1903 tarihli sıhhiye mukavelenameleri;

9- Kaviyyüttesir mualecat reçetelerinin tevhidinde dair 29 teşrinisani 1906 tarihli mukavelename;

10- Filokseraya karşı ittihaz edilecek tedabire dair 3 teşrinisani 1881 ve 15 nisan 1889 tarihli mukavelenameler;

11- Ziraata faydeli kuşların himayesine dair 19 mart 1902 tarihli mukavelename;

Madde 274 — Düvel-i Müttelikadan her biri işbu muahedenamenin ahkâm-ı umumiyesine veya münderecat-ı hususiyesine bilistinat zatüttarafeyn uhut ve mukavelattan hangilerinin yeniden mevki-i meriyete vaz'ını talep ettiğini Devlet-i Osmaniyyeye tebliğ edecektir.

İşbu madde mucibince yapılacak tebliğat doğrudan doğruya veyahut diğer bir devlet vasıtasıyla icra olunacaktır. İşbu tebligatın keyfiyet-i tebliği Devlet-i Osmaniye tarafından tahriren bildirecektir. Uhut ve mukavelatın meriyeti tarihi tebligat icra edildiği tarih olacaktır.

Düvel-i Müttelika Türkiye ile yalnız işbu muahedename mündericatına muvafık olan uhut ve mukavelatın tekrar mevki-i meriyete vaz'ını beyinlerinde kararlaştırmışlardır.

İcra edilecek tebliğatta eğer icap ederse mukavelat ve muahadat ahkâmından işbu muahedename ahkâmına muhalif olmasından dolayı mevki-i meriyete tekrar vaz edilmemiş addolunacak olan kısımlar zikir ve tasrih olunacaktır.

Bu hususta ittifak-ı ârâ hasıl olamaz ise Cemiyet-i Akvama müraacat olunacaktır.

Tebliğat muamelesinin ifası için düvel-i müttelikaya işbu muahedanemenin tarihi meriyetinden itibaren altı ay mehil verilmiştir.

Yalnız bu suretle bir tebligata mevzu teşkil edecek olan zatüttarafeyn uhut ve mukavelat Türkiye ile düvel-i müttelika arasında tekrar iktisab-ı meriyet edip maadası münfesh addolunacaktır.

Bâlâda zikir olunan kavait, düvel-i müttefika ile Türkiye arasında mevcut olan zatüttarafeyn bilcümle uhut ve mukavelata tatbik olunacaktır. Bu hüküm Düvel-i Müttefika-i mezkûreden Devlet-i Osmaniye ile hal-i harpte bulunmayanlar hakkında dahi caridir.

İşbu madde ahkâmı 261 inci ahkâmını tagyir etmeyecektir.

Madde 275 — Devlet-i Osmaniye 1 ağustos 1914 tarihinden işbu muahedenamenin tarih-i meriyetine kadar Almanya, Avusturya, Bulgaristan yahut Macaristan ile akdettiği bilcümle uhut ve mukavelat ve itilafatı işbu muahedename mucibince mefsuh addettiğini kabul eder.

Madde 276 — Devlet-i Osmaniye 1 ağustos 1914 tarihinden mukaddem akd ettiği muahedat, mukavelat ve itilafnameler mucibince Almanya, Avusturya, Bulgaristan veyahut Macaristan'a veya hükûmat-ı mezkûre memurini ile tebaasına bahşetmiş olduğu bilcümle hukuk ve menafi-i muahedat ve mukavelat ve itilafat-ı mezkûre mevki meriyette kaldıkça Düvel-i Müttetikaya veya bunların memurin ve tebaasına dahi tamamen bahş ve temin eylemeği deruhte eder.

Düvel-i Müttetika işbu hukuk ve menafiden mütevellit fevaidi kabul edip etmemek hakkını muhafaza ederler.

Madde 277 — Devlet-i Osmaniye 1 ağustos 1914 tarihinden mukaddem veya mezkûr tarihten işbu muahedenamenin merî olmaya başladığı tarihe kadar Rusya ile veyahut arazisi Rusya'nın eski memalikinden ayrılmış olan bilcümle devlet ve hükûmetler ile ve kezalik 15 ağustos 1916 tarihinden itibaren işbu muahedenamenin mevki-i meriyete vazolunduğu tarihe kadar Romanya ile akdettiği bilcümle muahedat ve mukavelat ve itilafatı münfesihi addettiğini kabul eder.

Madde 278 — Düvel-i Müttetika ile Rusya'dan veyahut arazisi mukaddema Rusya memalikinden bir kısmını teşkil eden devlet ve hükûmetlerden biri işgal-i askerî suretile veya diğer bir vasıta ile veya hangi bir sebep dolayısıyla herhangi bir makam-ı resminden sadır olan bir vesika mucibince Devlet-i Osmaniye veya Osmanlı tebaasından birine her ne mahiyette olursa olsun hukuk ve imtiyazat veya menafi bahşetmek mecburiyetinde kalmış olduğu takdirde imtiyazat ve hukuk ve menafi-i mezkûre işbu muahedename mucibince keenlemyekûn addolunacaktır.

İşbu fesih ve iptalden tevellüt edebilecek herhangi tekâlif ve tazminat ne Düvel-i Müttefikaya ve ne de işbu muahedename ile taahhütlerinden vareste kılınan hükûmat ve devlet veya mekamat-ı resmîyeye hiç bir vechile tahmil edilemeyecektir.

Madde 279 — Devlet-i Osmaniye; 1 ağustos 1914 tarihinden itibaren işbu mukavelenamenin merî olmağa başladığı tarihe kadar uhut ve mukavelat ve itilafat ile düvel-i gayr-ı muharibeye veya mezkûr devletler tebaasına her ne mahiyette olursa olsun bahşettiği hukuk ve menafiden işbu muahedenin yevm-i meriyetinden itibaren salifüzzikir uhut ve mukavelatın mevki-i meriyette kaldığı müddet zarfında düvel-i müttetika ile tebaalarını da müstefit kılmağa deruhte eyler.

Madde 280 — Hükûmat-ı akidinden 23 kânunusani 1912 tarihinde Lahey'de imza olunan Afyon Mukavelenamesini henüz imza etmeyenler veyahut imza ettikten sonra henüz tasdik etmemiş bulunanlar mezkûr mukavelenameyi mevki-i meriyete vazetmeği ve bu maksatla bu bapta iktiza eden kavanini sürat-i mümkinine ile ve nihayet işbu muahedenamenin tarih-i meriyetinden itibaren on iki ay zarfında ihzar eylemeği kararlaştırmışlardır.

Bundan maada hükûmat-ı akidin işbu muahedenamenin tasdiki muamelesini kendi aralarından mezkûr mukavelenameyi henüz tasdik etmeyenler hakkında gerek mukavele-i mezkûrenin gerek bunu mevki-i icraya koymak üzere 1914 senesinde akdedilen Üçüncü Afyon Konferansı mukarreratına tevfikân Lahey'de küşat edilen hususî protokolun her nokta-i nazardan tasdik ve imzası makamında addeceklerini kabul ederler.

Fransa Cumhuriyeti Hükûmeti işbu muahedenamenin tasdikini mutazammın zabıt varakasının musaddak bir suretini Felemenk Hükûmetine tevdi ederek mezkûr hükûmeti işbu vesikayı 23 kânunusani 1912 tarihli muahedenamenin nüsah-ı musaddakalarının tevdi ve 1914 senesi müzeyyel protokolunun imza muamelesi makamından ahz ve kabul etmeğe davet eyleyecektir.

Milkiyet-i sınaie

Madde 281 — İşbu muahedename tasrih edilen ahkâma müraat olunmak şartıyla milkiyet-i sınaiye ve edebiye ve bedii-

yeye müteallik hukuk, 272 nci maddede beyan olunan Paris ve Bern Mukavelenamelerinde milkiyet-i mezkûre hakkında mevzu tarifât dairesinde olmak üzere, işbu muahedenamenin merî olmağa başladığı tarihten itibaren, hükûmat-ı akidin memalikin-de ve harbin başladığı tarihte bu hukuktan müstefit olan eşhasın veya müşarık ve varislerinin lehine olarak tecdit ve ihya olunacaktır. Kezalik eğer harp vukua gelmemiş olsaydı bir milkiyet-i sınaiyenin veyahut neşr olunan edebî veya bediî bir eserin himayesi için vaki talepleri üzerine harp esnasında iktisab-ı hukuk etmeleri muhtemel bulunanların hukuku dahi işbu muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ı tarihinden itibaren sahib-i hak olan eşhasın lehine olarak muteber addolunacaktır.

Şukadar ki Düvel-i Müttefikadan birinin teşriî, icraî veya idarî bir makamı tarafından Osmanlı tebaasına müteallik milkiyet-i sınaiye, edebiye veya bediiyeye dair ittihaz olunan tedabir-i mahsusaya ait mukarrerat merî kalacak ve bunlardan mütevellit netayıç bitamamiha cari olacaktır.

Harbin devam ettiği müddetce Düvel-i Müttefikadan birinin veyahut hükûmet hesabına veya anın mezunuyetile herhangi bir şahıs tarafından milkiyet-i sınaiye, edebiye ve bediyeden istifade edilmesine veyahut işbu hukukun tatbik edildiği mahsulat, echize ve medaddın ve herhangi eşyanın satışı veya mevki-i furuhta vazına veya istimaline karşı Devlet-i Osmaniye veya Osmanlı tebaası tarafından istihkak veya müddeiyat sert edilemeyecektir.

Düvel-i müttefikadan birinin işbu muahedenamenin imza edildiği tarihte merî olan kavanini başka gûna ahkâmı ihtiva etmiyorsa işbu maddenin ikinci fıkrasında beyan edilen tedabir-i mahsusanın mevki-i icraya vaz'ı maksadiyle tatbik olunan her nevi ef'al ve muamelat dolayısı ile tesviyesi lazım gelen veya tesviye olunan mebalığın cihet-i tahsisi Osmanlı tebaası zimmetindeki deyinler için işbu muahedede irae olunan cihet-i tahsisin aynı olacak ve Düvel-i Müttefika tebaasına ait milkiyet-i sınaiye ve edebiye ve bediye hukukuna müteallik olmak üzere Hükûmet-i Osmaniye tarafından ittihaz olunan tedabirden mütehasıl mebalığ, Osmanlı tebaasının sair bilcümle düyunu hakkındaki muameleye tabi tutulacaktır.

Düvel-i Müttetikadan her biri harpten evvel veya harp esnasında veyahut andan sonra kendi kavaninine tevfikân tebaa-i Osmaniye tarafından ihraz olunan milkiyet-i sınaie, edebiye ve bediiyeye müteallik hukukunu (alâmet-i farika-i sınaie ve ticariye müstesna olmak üzere) ya müdafa-i milliye zarureti ile ve menafi-i umumiye icabatı olarak veyahut Türkiyedeki tebaasının milkiyet-i sınaie ve edebiye ve bediiyeye ait hukukunun Devlet-i Osmaniye tarafından bir muamele-i madeletkâraneye tabi tutulmasını temin maksadiyle veyahut ta işbu muahedename mucibince Türkiye tarafından deruhde olunan bilcümle mükellefiyetlerin tamamı-i infaz ve icrasını teminen işleterek veya işletmek üzere ahara icazet vererek veyahut işbu işletme muamelesinin murakaba hakkını kendine alıkoyarak milkiyet-i mezkûre hukukunu tahdit ve şarta müteallik veya takyit eylemek hakkını muhafaza eder. Düvel-i Müttetikaya verilen bu hak-kı hiyar işbu muahedenamenin mevki-i meriyete vazından sonra tahdit veya şarta talik veya takyit muamelesine ancak müdafaai milliye veya menafi-i umumiye nokta-i nazarından lüzum görüldüğü takdirde tatbik ve istimal olunabilir.

Düvel-i Müttetika tarafından bâlâda beyan olunan ahkâmın tatbikine gidilecek olduğu takdirde makul bir tazminat veya aidat verilecek ve işbu tazminat ve aidatın cihet-i tahsisi, işbu muahedename mucibince tebaa-i Osmaniyyeye tesviye edilecek sair bilcümle düyunat için tayin olunan cihet-i tahsisin aynı olacaktır.

Düvel-i Müttetikadan her biri milkiyet-i sınaie ve edebiye ve bediiyeye ait hukukun tamamen veya kısmen ahara devri ve hukuk-i mezkûrenin havalesi muamelatını, işbu muamelat 1 ağustos 1914 tarihinden itibaren icra edildiği veya bundan sonra icra edilecek olduğu ve binnetice bu maddenin ihtiva ettiği ahkâmın tatbik edilememesine sebebiyet verecek olduğu takdirde keelemyekûn addetmek hakkını muhafaza eder.

Bu madde ahkâmı Düvel-i Müttetika tarafından harp kavanin-i fevkalâdesine tevfikân tasfiye edilen veyahut 289 uncu madde mucibince tasfiye edilebilecek olan şirketlere ve teşebbüsata ait milkiyet-i sınaie ve edebiye ve bediiye hukukuna tatbik olunmayacaktır.

Madde 282 — 1 ağustos 1914 tarihinden mukaddem iktisab edilen veyahut eğer harp vukua gelmemiş olsaydı o tarihtenberi

ya harpten evvel veya harbin devam ettiği müddet zarfında vaki olacak bir talep ile ihrazı mümkün bulunan milkiyet-i sınıaiye ve edebiye ve bediîye hukukunun muhafaza ve istihsali, her nevi muamelatın ifası, rüsumun tediyesi velhasıl o memleket kavanin ve nizamatina tevfikân lâzım gelen muamelatın ikmali veya bu gibi hukuk-i milkiyete itiraz için bu hususta bir gûna rüsum-i munzamma tediyesine hacet olmaksızın veya muamelat-ı cezaiyyeye uğratmaksızın işbu muahedenin mebd-i meriyetinden itibaren lâakal bir sene mehil verilecektir.

Bir muamelenin ifa ve ikmâl edilmemesinden veyahut bir harcın verilmemesinden dolayı munkazi addedilmiş olan milkiyet-i sınıaiye hukuku tekrar merî olacak ve şu kadar ki müttefik devletlerden her biri ihtira beratlarıyla resim ve planlara ait hukukun gayr-ı merî olduğu müddet zarfında bunları işleten veya istimal eden eşhas-ı sâlisenin hukukunu sıyanet için lâzıme-i madeletten addedecekleri tedabiri ittihaz eyleyeceklerdir. Bundan maada Osmanlı tebaasına ait bulunan ve bu suretle tekrar mevki-i meriyete vaz edilecek olan ihtira beratlarıyla resimler, icazet resmine müteallik olarak esna-yı harpte bu beratlarla ve resim ve planlara tatbiki lâzım gelen mukarrerat ve ahkâm ile işbu muahedename ahkâmına tabi olacaktır.

Bir ihtira beratının mevki-i fiile vaz'ı veyahut alâmet-i fârika-i sınıaiye ve ticariyenin veya bir resmin istimali için verilen mehil 1 ağustos 1914 tarihi ile işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ı tarihi arasında geçen müddete mahsup edilmeyecek ve bundan maada 1 ağustos 1914 tarihinde merî olan hiç bir ihtira beratı ve alâmet-i fârika-i sınıaiye ve ticariye veya resim işbu muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ı tarihinden itibaren mürur edecek iki senenin inkızasından evvel işletilmemesi veya istimal olunmaması sebep ittihaz edilerek mürur-i zamana veya feshe tabi tutulmayacaktır.

Madde 283 — Bir taraftan Osmanlı tebaası veya Türkiye'de mukim olan veya icra-yı sanat eden eşhas tarafından ve diğer cihetten Düvel-i Müttefika tebaası ve yahut düvel-i mezkûre arazisinde sakin olan veya orada icra-yı sanat eden eşhas tarafından ve ne de eşhas-ı mezkûrenin esna-yı harpte diğer kısım arazisinde hal-i harp tarihile işbu muahedenamenin meriyeti tarihi arasında

geçen müddet zarfında vukua gelen ve esna-yı harpte herhangi bir zamanda mevcut veya 282 nci madde hükmüne tevfikan yeniden iktisab-ı meriyet edecek olan milkiyet-i sınaie ve edebiye ve bediîye hukukuna iras-ı haleb edebilecek mahiyette telakki olunabilen vukuat sebebile haklarını devir ve ferağ eyedikleri eşhas-ı sâlise canibinden hiç bir dâva ikame olunamayacak ve istihkak talep edilemeyecektir.

Kezalik işbu muahedenamenin imzası tarihinden itibaren bir sene zarfında bazı müstahzarat ve mamulâtın veya ilân tarihi ile işbu muahedenin tarih-i imzası arasında mürur eden müddet zarfından neşir olunan âsâr-ı edebiye ve bediîyenin gerek düvel-i müttefika ve gerek Türkiye arazisinde furuhtu veya mevki-i furuhta vaz'ı veya istimali ihlalinden dolayı ikame olunacak deavi eşhas-ı mezkûrece nazar-ı itibare alınmayacaktır. Maamafih eshab-ı hukuk harp esnasında Türkiye tarafından işgal olunan havalide bir ikametgâha veya bir müessese-yi ticariyeye malik bulunmuşlar ise haklarında bu hüküm ve karar tatbik edilmeyecektir.

Madde 284 — Milkiyet-i sınaie hukukunun istimaline veya âsâr-ı edebiye ve bediîyenin neşrine icazeti mutazammın olmak üzere kableharp bir taraftan düvel-i müttefika tebaası veyahut düvel-i mezkûre memalikinde sakın veya orada icra-yı sanat eden eşhas ile diğer taraftan Osmanlı tebaası arasında akdedilen mukaveleler Türkiye ile düvel-i müttefika arasındaki hal-i harp tarihinden itibaren münfesihtir addolunacaktır. Fakat herhalde bu nevi mukaveleden ilk müteneffi olan kimse işbu muahedenamenin tarih-i meriyetinden itibaren altı ay zarfında hak sahibinden yeni bir icazet talep etmeğe salâhiyettar olacak ve işbu icazet şeraiti hakkında tarafın arasında itilâf hasıl olur ise işbu hukukun müstenit olduğu kanun hangi memlekete ait ise o memleketin bu hususta salâhiyettar olan mahkemesi tarafından tayin olunacaktır. Kavanin-i Osmaniyeye tevfikan istihsal edilen hukuka müstenit icazet bundan müstesna olup bu takdirde şerait-i icazet 287 nci maddede beyan olunan hakem komisyonu tarafından tayin olunacaktır. Mahkeme veya mezkûr komisyon olvakit icap ederse hukuk-i mephusenin esna-yı harpte istimal edilmesi hasebile muvafık-ı madelet göreceği aidatın miktarını tayin edecektir.

Düvel-i Müttetikadan birinin kavanin-i mahsusa-i harbiyesine tevfikân ihale edilmiş olan milkiyet-i sınaie ve edebiye ve bediiyeye müteallik hukuk için verilmiş olan icazetler kablelharp mevcut icazetlerin devam etmesi yüzünden haleldar olmayıp tesirat-ı kâmileleri baki kalmak şartıyla meriyetleri devam edecektir. Bu icazetlerin biri harpten evvel akdedilen bir icazet mukavelesinden ilk müteneffi olan bir kimseye verilmiş ise bu son icazetin makamına kaim olacaktır.

Milkiyet-i sınaiyenin istimali veyahut bir eser-i edebinin veya tiyatro faciasının veyahut eser-i bediîin neşri veya sahneye vaz'ı için kablelharp akdedilmiş olan bir mukaveleye veya herhangi bir icazete bianen harp esnasında para verilmiş ise bunun cihet-i tahsisi tebaa-i Osmaniyenin sair düyum ve matlubatı hakkında işbu muahedename mucibince tayin olunan cihet-i tahsisin aynı olacaktır.

Madde 285 — İşbu muahedename mucibince Türkiye'den ayrılan memalik ahalişi işbu tefrike ve bundan mütevellit tebeddül-i tabiiyete bakılmayarak bu tebeddül esnasında kavanin-i Osmaniye icabınca Türkiye'de haiz oldukları milkiyet-i sınaiyeye ve milkiyet-i edebiye ve bediiyeye ait haklarını muhafaza edeceklerdir.

İşbu muahedename mucibince Türkiye'den ayrılacak olan memalikte hin-i tefrikte mevcut olan veya 281 inci madde mucibince yeniden iktisab-ı meriyet eyleyecek olan milkiyet-i sınaie ve edebiye ve bediiye hukuku memalik-i mezkûrenin rabt ve ilhak edileceği hükûmet tarafından kabul olunacak ve bu memleketlerde kavanin-i Osmaniyyeye tevfikân ihale edildiği müddet için muteber olacaktır.

Madde 286 — Milkiyet-i sınaie ve edebiye ve bediiye umuruna müteallik dosyalarla defterlere ve planlara ve bunların ledelicap Türkiye kalemleri tarafından Türkiye'den ayrılan arazi hangi devletlere ilhak edilmiş ise o devletlerin kalemlerine tevdi ve tebliğine müteallik bilcümle mesail hususî bir mukavelename ile hal ve tanzim olunacaktır.

Dördüncü Kısım

Emval, hukuk ve menafi

Madde 287 — 1 ağustos 1914 tarihinde taht-ı hâkimiyet-i Osmaniyede bulunan yerlerde mevcut olup harp esnasında Osmanlı tabiiyetinde bulunmayan Düvel-i Müttefika tebaasının veya tebaa-i mezkûrenin taht-ı murakabesindeki şirketlerin uhdesinde bulunan emval ve hukuk ve menafi - kapitülasyonlar iktizasınca istifası caiz olan rüsüm müstesna olmak üzere - Hükûmet-i Osmaniye veya Osmanlı idareleri tarafından mevzu her gûna rüsumdan âzâde olarak eshabına iade olunacaktır. Emval-i mezkûre, harp esnasında, eshabı, bundan hiç bir istifade temin edemeyecek surette zabt ve hacz edilmiş ise her ne mahiyette olursa olsun her gûna rüsumdan âzâde olarak iade edilecektir.

Hükûmet-i Osmaniye, hak-kı tasarruflarından mahrum edilen eshabın mallarını, bu mutasarrıfların müsaadesi olmaksızın tahmil edilen her türlü tekâlif ve düyunattan azade olarak iade için elinden gelen bircümle tedabiri ittihaz edecektir. Hükûmet-i müşarûnileyha işbu iadedden dolayı mutazarrır olanların zararlarını tazmin edecektir.

Bu maddede beyan olunan iade keyfiyeti icra edilemediği veyahut emval ve hukuk ve menafi gerek zabt edilsin gerek edilmesin zarar ve hasara uğradığı takdirde mutasarrıfı tazminat talebine salahiyyettar olacaktır. Bu bapta Düvel-i Müttefika tebaası veya tebaa-i mezkûre tarafından murakabe edilen şirketler tarafından vaki olacak müddeiyat tetkik edilerek tazminat miktarı Cemiyet-i Akvam Meclisi tarafından intihap edilecek bir heyet-i hakemiye tarafından tayin olunacaktır. İşbu tazminat Hükûmet-i Osmaniye tarafından uhdesinde olarak müddeinin mensup olduğu hükûmet arazisinde sakın veya o hükûmetin kontrolü altında bulunan Osmanlı tebaasının emvalinden ifraz ve tahsil olunacaktır. Tazminat-ı mezkûre beyan edilen işbu menabiden istihsal edilemeyecek olduğu takdirde umur-i maliyeye müteallik olan sekizinci kısmın 236 ncı maddesinin 2 numaralı fıkrasında münderic tahsisat-ı seneviyeden ifraz ve tesviye olunacaktır.

Bâlâda muharrer ahkâm Düvel-i Müttefika kuvvetlerinin işgal-i filisi tahtında bulunan ve işbu muahede mucibince Türkiye'den ayrılan yerlerdeki emval ve hukuk ve menafie 30 teşrini-

sani 1918 tarihindenberi iras olunan zararları tazmin mecburiyetini tahmil etmeyip mezkûr tarihten itibaren emval ve hukuk ve menafi-i mezkûreye ika edilen zararlar bu hususta mesul olan düvel-i müttetikaya raci olacaktır.

Madde 288 — Evvelce tebaa-i Osmaniyeden olup da bilahara işbu muahedename veyahut Türkiye'den ayrılan yerlerin tayin-i mukadderatına müteallik diğer bir muahede mucibince düvel-i müttetikadan birinin veya bir yeni hükûmetin tabiiyetini bihakkin iktisap edenlerin Türkiye'deki emval ve hukuk ve menafii, emval hukuk ve menafi-i mezkûrenin bilâhare bulunacağı hal ve vaziyette iade olunacaktır ¹.

Madde 289 — İşbu muahedenameden tevellüt edebilecek ahkâm-ı muhalifenin hükmü baki kalmak şartıyla, düvel-i müttetika, "17 ekim 1912" ¹ senesinde Osmanlı hakimiyetinde bulunan yerler müstesna olmak üzere kendik memleketinde ve müstemlekelerinde veya mahmiyelerinde bulunan tebaa-i Osmaniyenin veya bunlar tarafından kontrol edilen şirketlerin emval ve hukuk ve menafini zabt veya tasfiye etmek hakkını muhafaza ederler.

Tasfiye alâkadâr hükûmet-i müttetikanın kanunlarına tevfikanın kanunlarına tevfikân icra olunacak ve Osmanlı mutasarrıfları işbu hükûmetin rızası olmadıkça işbu emval ve hukuk ve menafie tasarruf edemeyecekleri gibi bunlara hiç bir külfet tahmil edemeyeceklerdir.

Madde 290 — Osmanlı tebaası hakkında cari olan 281 inci maddenin beşinci fıkrası ve 282, 284 üncü maddeler 287 inci maddenin ikinci fıkrası 289, 291, 292, 293, 301, 302, 308 inci maddelerdeki ahkâm işbu muahedenin veya Türkiye'den ayrılan yerlerin mukadderatını tayin edecek diğer bir muahedenin tatbikile hukukan düvel-i müttetika veya yeni bir hükûmet tabiiyetini alan osmanlı tebaasına şamil değildir.

¹ Türkçe metinde bir terceme yanlış görülmüş ve düzeltilmiştir. Yanlış, fransızca "état" ve "Etat" kelimeleri arasındaki farkı gözden kaçırmaktan ve "état" kelimesini "hükûmet" diye Türkçeye çevrilmesinden doğmuştur.

² Türkçe metinde 1 ağustos 1914 yazılıdır. Fransızca metne göre düzeltilmiştir.

Madde 291 — “17 ekim 1912”¹ senesinde Osmanlı hâkimiyetinde bulunan yerler müstesna olmak üzere Düvel-i Müttefikadan birisinin arazisinin bulunan Osmanlı tebaasının emval ve hukuk ve menafii ve kezalik bunların satışının tasfiyesinin veya diğer vucuh-i tasarrufiyesinin hasılat-ı safiyesi, işbu devlet tarafından -287 nci madde mucibince- kendi tebaası metalibinden münbais tazminata veya onların Osmanlı tebaasından alacaklarına mahsup edilebilecektir. 289 uncu maddenin ve işbu madde-deki fıkra-i ânife mucibince istimal olunmayan bu gibi emval, hukuk ve menafiiin tasfiyesi hasılatı Maliye Komisyonuna verilecek ve işbu muahedenin sekizinci kısmının (ahkâm-ı maliye) 236 nci maddesinin ikinci ahkâmına tevfiikan istimal olunacaktır.

Madde 292 — Osmanlı Hükûmeti memalik-i müttefikada bulunan emval ve hukuk ve menafilerinin tasfiye veya zabtından zarara uğrayacak olan kendi tebaalarının bilumum zarar ve ziyanlarının tazminini deruhte eder.

Madde 293 — İşbu muhadename veyahut 17 teşrinievvel 1912 den itibaren akdolunan herhangi bir muahede mucibince Türkiyeden tefrik olunan arazi üzerinde icra-yı hâkimiyet eden bir devlet-i müttefika veya bir devlet-i cedide hükûmetleri bu arazi dahilindeki Osmanlı şirketlerinin veyahut tebaa-i osmaniye-nin murakabesi tahtındaki şirketlerin emval, hukuk ve menafii-ni tasfiye edebileceklerdir. Tasfiye hasılatı doğrudan doğruya şirkete teslim edilecektir.

Taht-ı niyabetine (mandat) mevzu arazi ahali de dahil olduğu halde Düvel-i Mütelifte tebaasının 1 ağustos 1914 tarihinde menafi-i mütefevvikası bulunan şirketlere bu madde kaabil-i tatbik değildir.

Tasfiye hasılatının tesviyesine müteallik işbu maddenin birinci fıkrasının ahkâmı, sahibi bir şirket-i osmaniye olup da murakabesi veya ekseriyet-i sermayesi gerek doğrudan doğruya Almanya, Avusturya, Macar veya Bulgar tebaasının yedinde bulunan ve gerekse bunlar tarafından murakabe edilen bir şirkete halen veyahut 1 ağustos 1914 te menafii bulunan şömendöfer şirketleri hakkında tatbuk olunamayacaktır. Bu takdirde tasfiye hasılatı Maliye Komisyonuna teslim olunacaktır.

¹ Türkçe metinde 1 ağustos 1914 yazılıdır.

Madde 294 — İşbu muahede neticesi olarak kalacak arazi-i Osmaniye'deki şömendöfer imtiyazını haiz Osmanlı şirketlerinin hukuk, menafi ve emval ve müesseselerini başlıca düvel-i müttetikânın talebi üzerine Hükümet-i Osmaniye mübayaa edecektir¹. Hükümet-i Osmaniye Maliye Komisyonunun reyine tevfikân salifüzzikir hukuk, menafi, emval ve müesseseleri, kendinin şömendöfer hattında veya müesseselerinde malik olabileceği her türlü menafi dahil olduğu halde devredecektir. Bu devir Cemiyet-i Akvam tarafından mansup bir hakemin tayin edeceği bedel üzerinden icra edilecektir. Bedeli Maliye Komisyonuna teslim olunacaktır. Mezkûr Komisyon da gerek bu bedeli gerek 293 üncü maddesince ahiz ve tesellüm olunan bilcümle mebalîği şirkette ya doğrudan doğruya veya bilvasıta alakadar olanlar arasında tevzi eyleyecektir. Alman, Avusturya, Macar ve Bulgar tebaalarına ait hisseler Almanya, Avusturya, Macaristan ve Bulgaristan ile münakit sulh muahedenameleri mucibince teşkil olunan Tamirat Komisyonuna teslim olunacaktır. Maamafih Hükümet-i Osmaniye'ye ait olabilecek hisse işbu muahedenin sekizinci kısmının (ahkâm-ı maliye) 236 ncı maddesinde tayin olunan hususat için Maliye Komisyonu tarafından tevkif edilecektir.

Madde 295 — Almanya ile münakit sulh muahedenamesinin 260 ncı maddesinin veya Avusturya, Macaristan ve Bulgaristan ile münakit sulh muahedenamelerinin ahkâm-ı mütenezarınının tatbikine muktazi tedabir müstesna olmak üzere Hükümet-i Osmaniye işbu muahedenamenin mevki-i tatbika vazından altı aylık bir müddetin inkizasına kadar kendi arazisi dahilinde kâin olup işbu muahedenamenin mevki-i tatbika vaz'ı anında Almanya, Avusturya, Macaristan ve Bulgaristan veya bunların tebaasına ait emval, hukuk ve menafii istimaline müteallik her türlü muameleyi men edecektir.

İşbu muahedenamenin mezkûr devletlere ait olan hukuk-i temellükiyeye müteallik ahkâmı mahfuz olmak şartıyla Hükümet-i Osmaniye başlıca Düvel-i Müttetika tarafından salifüz-

¹ Fransızca metinde "reprendre" kelimesi ile ifade edilen bu hüküm Konya'da basılan türkçe metinde "istirdat edecektir" şeklinde yazılmıştır.

zikir altı aylık müddet zarfında irae edilecek olan ve yukarıdaki maddede mevzu-i bahis bulunan emval, hukuk ve menafii tasfiye edecektir. İşbu tasfiye muamelesi başlıca düvel-i müttefikanın nezaretleri tahtında irae edecekleri surette icra olunacaktır.

Bu emvalin hak-kı istimaline müteallik memnuiyet tasfiye muamelesinin hitamına değin ipka ve idame olunacaktır.

Tasfiye edilen emvalden Almanya, Avusturya, Macaristan veya Bulgar devletleri ne ait olanlardan gayrisinin tasfiye hasılatı doğrudan doğruya eshabına teslim olunacaktır. Tasfiye edilen emval düvel-i mezkûreye ait olduğu takdirde hasılatı, emvalin ait olduğu devlet ile münakit sulh muahedenamesile müteşekkil Tamirat Komisyonuna devir edilecektir.

Madde 296 — Muahede-i hazıra mucibince Türkiyeden fek edilen arazi üzerinde icra-yı hâkimiyet eden hükûmetler arazi-i mezkûre üzerinde bulunan ve işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ı tarihinde Almanya, Avusturya, Macaristan ve Bulgaristan'a veyahut bunların tebaasına ait bulunan her gûna emval, hukuk ve menafii tasfiye etmek hakkını haiz olacaklardır. Meğerki Almanya ile akdedilen muahede-i sulhiyenin 260 ıncı maddesi Avusturya-Macaristan ve Bulgaristan ile münakit muahedat-ı sulhiyenin de buna tekabül eden ahkâm-ı mucibince emval, hukuk ve menafi-i mezkûre başka bir surette tasarruf edilmiş ola.

Tasfiyenin hasılı 295 inci maddede musarrah şerait daire-sinde istimal olunacaktır.

Madde 297 — Eğer mal sahibi 287 nci maddede musarrah hakem komisyonu huzurunda 293, 295 veya 296 ncı maddeler ahkâmına tevfiikan tasfiye edilmiş emvalin şerait-i bey'iyesinin veyahut emvalin bulunduğu yerde icra-yı hakimiyet eden hükûmet tarafından kavanin-i umumiyesinin haricinde olarak ittihaz edilmiş tedabirin fiatına gayr-ı muhik bir surette iras-ı zarar ettiğini ispat ederse komisyon kendisine adilane bir tazminat itasına hüküm etmek salâhiyetini haiz olacak ve bu tazminat marez-zikir hükûmet tarafından tesviye olunacaktır.

Madde 298 — Hak-kı tasarruf bahşeden her bir kararın, müessesat ve şürekânın tasfiyesine müteallik her gûna avamirin veyahut arazileri üzerindeki düşman emval, hukuk ve menafii hakkında düvel-i müttefikadan birinin mahakim ve devairi ta-

rafından muta veya müttehaz kavanin-i harbiyeyi tatbikan ita ve ittihaz edilmiş hükmünde olan evamir, nizamât, talimat ve mukarreratın muteber addedileceği teyit olunur. Herhangi bir şahsın emval-i mezkûreye taalluk etmiş menafii emval-i mezkûrete müteallik nizamât, evamir, mukarrerat ve talimatın şuruan mevzuunu teşkil etmiş addolunacaktır. İşbu menafi, nizamât, evamir, mukarrerat ve talimat-ı mezkûreden gerek sarahaten mantuk ve gerek meskût olsun.

Mezkûr avamir, nizamât, mukarrerat ve talimat mucibince emval, hukuk ve menafii muamele-i intikaliyesinin yolunda olup olmadığı hakkında hiç bir niza dermiyan edilmeyecektir. Kezalik Düvel-i Müttefika arazisi üzerinde bir mal, bir müessese veya bir şirket hakkında (gerek tahkik, gerek haciz, gerek idare-i cebriye, gerek intifa, gerek istimval, gerek nezaret veya tasfiye, gerek bey'i ve idare-i emval ve hukuk ve menafi, gerek tahsil veya tesviye-i düyun, gerek tesviye-i masarif, teklif ve tarh ve gerek düşman emval, hukuk ve menafii hakkında Düvel-i Müttefikanın mahakim ve devairince müttehaz veyahut harp kavanin-i istisnaiyesini tatbikan ittihaz, isdar veya icra edilmiş hükmündeki kavanin ve nizamât ve evamir ve talimat mucibince icra olunan muamelat hususlarına müteferri olsun) icra edilen muamelatın meşruiyeti tasdik olunmuştur.

Madde 299 — Düvel-i Müttefikadan bir veya bir kaç namına veya emri veyahut muvafakatı üzerine Türkiye arazisinde Almanya, Avusturya, Macaristan ve Bulgaristanın veya tebaalarının emval, hukuk ve menafii hakkında 30 teşrinievvel 1918 tarihinden işbu muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ına kadar ittihaz oluna kâffe-i tedabirin muteber olduğu bilhassa teyit olunmuştur. Tedabir-i mezkûre neticesinde düvel-i müttefika yedinde kalan mebalîğ 295 inci maddenin son fıkrasında zikir olunan kuyut dairesinde muameleye tabi olacaktır.

Madde 300 — Düvel-i Müttefikadan biri yahut anın namına mahakim ve devairinin emrile hareket eden herhangi bir şahıs aleyhine harp esnasında harbin ihzaratı nokta-i nazarından tebaa-i Osmaniyenin emvali, hukuk ve menafii hakkında icra olunan herhangi fiil veya ihmalden dolayı Türkiye tarafından veyahut 1914 ağustosunda bidayetinde Osmanlı tabiiyetini haiz olan veya bu tarihten sonra o tabiiyeti iktisap eden bir kimsenin kendi

tarafından veya namına yapılacak müracaat ve mütalebat makbul değildir. Kezalik her müttefik devletin kavanin ve nizamatından ve harbin müstesna tedabirinden mütevellit ef'al veya ihmal dolayısıyla herhangi bir kimsenin aleyhinde yapılacak müracaat ve mütalebat gayr-ı makbuldur.

Madde 301 — İşbu muahedenamenin mevki-i meriyete vazındandan itibaren altı ay zarfında Osmanlı kavanini mucibince ruhsat verilmiş bulunan ve işbu muahedeye tevfiikan tasfiyeye tabi bulunan bütün şirketlerin hisse senedatı, tahvilatı veyahut emval-i menkulesi ve Osmanlı tebaası yedindeki emval, hukuk ve menafie müteallik kâffe-i mukavelat, şehadetname, senet ve sair vesaik-i tasarrufiyeyi Osmanlı Devlet-i ledettalep Düvel-i Müttefikadan herbirine tevdi edecektir.

Düvel-i Müttefikadan alâkadar olanın talebi üzerine Hükümet-i Osmaniye her zaman balâda zikir olunan emval, hukuk ve menafi hakkında kezalik işbu emval hukuk ve menafiiin 1914 ağustos bidayetindenberi yapılan devir ve ferağına müteallik her nevi malumatı ihzar ve ita edecektir.

Madde 302 — Düvel-i Müttefika tebaası veya gruplarının taht-ı murakabesinde bulunan osmanlı şirketleri müstesna olmak üzere bir taraftan hükümet-i seniye ile işbu muahedename mevki-i meriyete konulduğu tarihte memalik-i Osmaniye mukim tebaası ve diğer taraftan düvel-i müttefika hükümetleri ile 1914 senesi ağustosunun 1 inde Osmanlı tebaası olmayan ve memalik-i Osmaniye ikamet veya bir sanat icra etmeyen (Devlet-i Aliye hizmetinde bulunan ecanip memurlarının maaş ve muhassesat ve ucurat-ı resmîyeler müstesna olmak üzere) tebaaları arasında mevcut olup 236 ıncı maddede ve sekizinci kısmının (ahkâm-ı maliye) birinci melfufunda işaret olunan Osmanlı Düyun-i Umumiyesinden gayri düyunat alakadar düvel-i müttefikanın akçasile tediye veya olveçhile hesaba geçirilecektir. Düvel-i Müttefikanın müstemlikât veya mahmisi olduğu memalik ile İngiliz müstemlikâtı ve Hindistan da buna dahildir. Ve mezkûr düyun gerek muharebeden mukaddem vacibüttekiye bulunmuş olsun ve gerek harp dolayısıyla icrası tamamen ve kısmen taahhüre duçar olan muamelat-ı ticariye veya mukavelenameden münbais olup muharebe esnasında vacibüttekiye mahiyeti iktisap eylemiş bulun-

sun aralarında hiç bir fark gözedilmeksizin seyyanen salifülbeyan muameleye tabi tutulacaktır. Bir deyni diğer akçe ile tediye lüzumu hasıl olduğu takdirde, akçe tebdili, harpten evvel cari kam-biyo üzerinden icra olunacaktır.

İşbu ahkâmın hin-i tatbikinde muharebeden evvelki akçe farkı nisbeti Türkiye ile alâkadar hükûmat-ı müttefika beyninde ilân-ı muhasamattan bir ay mukaddem vukubulan telgraf nakliyatı hesap vasatısı nisbetine müsavi addolunacaktır.

Akçe tebdili meselesinde bir kontrato para farkı nisbetini muayyen bir surette tasrih eylemiş ve taahhüdün alâkadar düvel-i müttefikanın parası ile edasını şart koymuş ise para farkı nisbetine mütedair salifülbeyan ahkâm tatbik olunmayacaktır.

Düşman hukuk ve menafii ve emval-i menkulesinin tasfiye-i hesabatından münbais hasılat ile işbu fasılda münderiç düşman mevcudat ve matlubat-ı naktiyesi dahi bâlâda mezkûr akçe veya para farkı nisbeti üzerinden hesap ve tesbit edilecektir.

Bu maddenin para farkı nisbetine müteallik ahkâmı işbu muahedename mucibince Hükûmet-i Osmaniyeden fek edilen arazi üzerinde mütemekkin eşhasın matlubat veya düyunatına tatbik edilmeyecektir.

Madde 303 — 287 ve 302 nci maddelerin ahkâmı harp dolayısı ile mevzu kavanin-i istisnaiyeyi veya işbu muahedenamenin ahkâmını tatbikan düvel-i müttefika tarafından şirketlerin veya ticaretgâhların emvali, hukuku ve menafiiine dair icra edilen muamele-i tasfiyeye dahil olan veya olacak bulunan, milkiyet-i sinaiye edebiye ve asarı nefise hukuku hakkında dahi tatbik olunacaktır.

Bişinci Kısım

Mukavelat, Mürur-i zaman ve Hükümler (Mukarrerat)

Madde 304 — Merbut zeyilde irae olunan bazı mukavelat ile mukavelat kabilinden olan ukude müteallik istisnaiyat ve kavaid-i mahsusa mahfuz olmak üzere, düşmanlar arasında münakit her mukavele 1 ağustos 1914 tarihinde tebaa-i Osmaniyeden bulunmayan ve elyevm düvel-i müttefikadan birinin tabiiyetinde olan tarafın-i akidinden birinin mensup olduğu Düvel-i Müttefika

kanununa tevfikân ve mezkûr kanunun tayin ettiği şerait dahilinde ipka veya fesh olunacaktır.

Madde 305 — Tarafın-i akidin arazisi üzerinde düşmanlar arasındaki münasebata dair harpten evvel ve sonra cereyana başlamış olan mürur-i zamanlar ve mürur-i müddetler ve hak-ki müracaatını sukutu 29 teşrinievvel 1914 tarihinden itibaren işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ına kadar talik edilmiş addolunacaktır.

Bu müddetler işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ında lâakal üç ay sonra cerayana başlayacaktır. Bu hüküm ibrazında faiz ve hisse-i temettüü verilecek olan kuponların vadeleri ve kezalik ibrazı halinde vacibüttekiye olan ve kura keşidesinde isabet etmiş olan tahvilat ve vacibüttekiye diğer hisse senedatı ve tahvilatı hakkında dahi tatbik olunacaktır.

Japonya kanunu ahkâmına nazaran madde-i hazıra ve kezalik 304 üncü madde ve merbut zeyil Japonya tebaası ile Osmanlı tebaası beyinde münakit mukavelata tatbik olunmaz.

Madde 306 — Düşmanlar arasındaki münasebatta kablel-harp tanzim edilmiş ve muayyen (matlup) vadeler dahilinde kabul veya tediye için ibraz edilmemiş olan herhangi bir senedi ticari ne keşideci ve cirantaları adem-i kabul ve adem-i tediye-den dolayı ihbar edilmemiş ve ne de protesto keşide kılınmamış olmasından ve ne de esna-yı harpte bazı muamelata riayet kılınmamış bulunmasından naşi hükümsüz addolunmaz. Eğer bir senedi ticarinin kabul veya tediyesi zımında ibrazı yahut adem-i tediye ve adem-i kabulün keşideci ve cirantaya ihbarı ve protesto etmesi veya adem-i kabulü ve adem-i tediye halinde ihbar eylemesi lâzım gelen taraf esna-yı harpte bunu yapmamış ise işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren senedin ibrazı ve adem-i tediye ve adem-i kabul hakkında ihbar ve protesto keşide etmesi zımında kendisine lâakal üç ay vade bahşolunacaktır.

Madde 307 — Esna-yı harpte Düvel-i Müttefika tebaasından olan bir kimse aleyhine veya menafiine karşı veyahut bir devlet-i müttefika tebaasının menfeattar bulunduğu bir şirket aleyhine veya menafiine karşı idarî ve adlî bir daire-i Osmaniyeden idar edilmiş olan mukarrerat (hükümler) ve ittihaz kılınmış olan

tedabir-i icraiye işbu tebaanın talebi üzerine 287 nci maddede musarrah hakem komisyonu marifetile tekrar tetkik olunacaktır.

Bu takdirde tarafın eğer mümkün ise ve muvafık-ı madelet addolunursa devair-i Osmaniyyeden sadır olan mukarrerat veya tedabir-i icraiye'nin sudurundan mukaddem buldukları vaziyete irca edilecek ve mümkün olmadığı takdirde bir müttefik devlet tebaası hakkında sudur etmiş olan kararın tatbikinden ve tedabir-i icraiye'nin ittihazından dolayı duçar olduğu zararın telafisi zımında hakem komisyonu münasip bir zaman hüküm edecektir. İşbu zaman (tamirat) hükümet-i Osmaniyyeye tahmil olunacaktır.

Gerek tarafından birinin bir şarta adem-i riayetinden ve gerek kontratoda münderiç bir hakkın istimalinden naşi bir mukavele fesih edilmiş olduğu takdirde bundan mütesir olan taraf hakem komisyonuna müracaat edebilecektir. Bu komisyon taraf-ı mutazarrıra bir tazminat hükmedebilecek veyahut kontratunun feshinden dolayı Türkiyede ziyaa uğramış olan hukukun tekrar meriyetine kadar verebilecektir. Mamafih bunun için işin icabatına göre bir tecdit ve iade-i meriyetin adilane ve mümkün olması şarttır.

Devlet-i Osmaniye işbu madde ahkâmına nazaran vaki olan tecdit ve iadedden mutazarrır olmuş olan her şahs-ı sâlisin zararını tazmin edecektir.

Madde 308 — Bir taraftan Düvel-i Müttefika tebaasından olan veya onların tabiiyetini iktisap etmiş olan veya arazisi Türkiye'den ayrılmış olan yeni hükümetler tebaasından bulunan kimseler ve diğer taraftan osmanlı tebaası beyninde muahede-i haziranın mevki-i meriyete vaz'ından mukaddem akdedilmiş olan mukavelata müteallik bilcümle mesail tarafından birinin mensup olduğu müttefik hükümet veya iki hükümetin mahakim-i milliyesinde veya konsolatosu mahkemesinde rüyet olunacak ve mahakim-i Osmaniye bu bapta salâhiyettar olmayacaktır.

Madde 309 — Bir Devlet-i Müttefikanın veya arazisi Türkiye'den ayrılmış olan yeni bir hükümetin millî veya konsolato mahkemelerinin hükümleri veyahut 287 nci maddede beyan olan hakem komisyonunun kararları, işbu mahakim ve komisyonlar muahede-i hazıra ahkâmınca salâhiyettar oldukları takdirde, Türkiye'de kazıye-i muhkeme kuvvetini haiz olacak ve icra emrine (exequatür) hacet kalmaksızın icra olunacaktır.

ZEYİL (MELFUF)

I — Ahkâm-ı umumiye

1- 304 ve 306 ncı maddeler mefadinca ve işbu melfuf ahkâmınca bir mukavelelinin tarafeyninden olan eşhas arasında ticaret filen gayr-ı mümkün veya memnu veyahut tarefeyn-i akideynden birinin tabi bulunduğu havanın ve nizamat vea kararnamelerle gayr-ı kanunî bulunmuş olduğu halde tarafeyn her ne suretle olursa olsun işbu ticaretin gayr-ı mümkün ve memnu ve muhalif-i kanun olduğu günün tarihinden itibaren yekdiğere düşman ad-dedilecektir.

2- Düvel-i müttefika tarafından esna-yı harpte mütte haz kavanin, mukarrerat ve nizamat-ı dahiliyenin ve ezcümle şerait-i mukavelatın tatbikatı mahfuz olmak üzere atiyüzzikir mukave-lat merî kalacaktır :

(a) Emlâkin ve eşya ve emval-i menkule ve gayr-ı menkule-nin ahara devir ve ferağ maksadile münakit mukavelat, şu şart-laki devir ve ferağ tarafın yekdiğere karşı düşman vaziyetine düşmeden evvel ifa edilmiş ola.

(b) Bedelat-ı icar ve icarat ve mevid-i icar;

(c) İpök (vefaen beyi) ve rehin ve nantisman mukavele-leri;

(d) Eşhas-ı hususiye yahut şirketlerle hükümet, vilâyetler ve devair-i belediye veyahut sair eşhas-ı hükmiye-i idariye ara-sında münakit mukavelat ve kezalik devlet veya vilâyetler ve devair-i belediye ve sair eşhas-ı hükmiye-i idariye tarafından verilmiş olan iltiyazat işbu muahedede musarrah imtiyazata müteallik ahkâm-ı istisnaiye mahfuz olmak üzere merî olacaktır.

Bu suretle ipka edilmiş olan mukavelatın icrası keyfiyeti şerait-i iktisadiyenin tahavvülü hasebile tarafinden biri için kül-lî zararı müstelzim olduğu takdirde hakem komisyonu 287 inci madde mantukunca mutazarrır olan tarafın talebi üzerine ana tamir-i zarara kâfi bir tazminat takdir edecektir.

II — Bazı nevi mukavelat hakkındaki ahkâm-ı hususiye

Tahvilat ve ticaret borsalarındaki vaziyetler

3-A) Hükümetlerce tanınmış tahvilat ve ticaret borsaları için harp esnasında tanzim olunup düşman memleketlerine men-sup eşhas-ı hususiye tarafından harpten evvel marezzikir bor-

salarla ahzolunan vaziyetlerin tasfiyesine ait ahkâm ve mukarreratı ihtiva eden nizamnameler ile bu nizamnamelerin temin-i tatbiki için ittihaz edilen tedabir tarafın-i akidin canibinden tasdik olunmuştur. Şu şartla ki:

Evvelâ : muamelatın marezzikir borsaların nizamına tabi tutulacağı evvelce sarahaten beyan edilmiş ola;

Sâniyen : İşbu nizamata umum için mecburiyülettiba buluna;

Sâlisen : Şerait-i tasfiye makbul ve haklı ola.

B) :Liverpool pamuk tacirlerinin kararı üzerine 31 temmuz 1914 tarihinde pamuk üzerinde icra olunan nisbî vadeli muamele tasfiyesi işbu muahede ile tasdik olunmuştur.

Rehin

4- Bir düşman canibinden tedeyyün edilmiş olan bir borcun temini zımında verilmiş olan bir rehinin adem-i tediye-i deyn halinde furuhtu, rahine ihbar edilememiş olsa bile, dayinin hüsn-i niyetle hareket ve tedabir-i lazıma ittihazına ihtimam etmiş olması şartıyla, muteber olacaktır. Bu takdirde malın satılmasından dolayı mal sahibi bir gûna talep dermeyan eylemeyecektir.

Senedat-ı ticariye

5- Bir şahıs gerek kablelharp ve gerek harp esnasında düşman olan bir kimse tarafından kendisine karşı vaki olan taahhütten dolayı bir sened-i ticarinin tediyesini taahhüt eylemiş ise diğeri muhasamatın küşadına rağmen taahhüdünün temin-i netayicine mecbur tutulacaktır.

Sigorta mukaveleleri

6- Fıkarat-ı âtiyenin ahkâmı yalnız Türkiye ile icra-yı ticaret memnu olduğu zaman tebaa-i Osmaniye ile Düvel-i Müttefika tebaası beyninde akd edilmiş olan kontratolar hakkında tatbik olunacaktır. Bu ahkâm, Düvel-i Müttefika tebaasından olsalar bile işbu muahede ile Devlet-i Aliyeden tefrik edilen arazide sakin efrat-ı ve kumpanyalar ile osmanlı tebaası beyninde münakit kontratolar hakkında cari değildir. Atideki fıkarat ahkâmı kaabil-i tatbik olmadığı takdirde sigorta ve tekrar sigorta (réassurance) mukaveleleri 304 üncü madde ahkâmına tabi tutulacaktır.

Harike karşı sigortalar

7- Harike karşı, emlakta müteallik olup işbu emlakta alakadar olan şahıs ile muahharan düşman olmuş bir şahıs beyninde tanzim kılınmış olan mukaveleler muhasamatın küşadından veya tarafından birinin bilâhara düşman hal ve sıfatını iktisap etmesinden veya tarafından birinin esna-yı harpte veya harpten sonra üç ay zaman zarfında ahkâm-ı mukaveleden birini ifa etmemiş olmasından dolayı mefsuh addolunmayacaktır. Bu mukaveleler ancak işbu muahhadenin mevki-i meriyete vaz oldunduğu tarihten üç ay sonra hülul edecek ilk tediyeye ücret vadesi tarihinden itibaren fesih olunacaktır. Zaman-ı harpte vadeleri hülul etmiş olup o vakittenberi ödenmemiş olan primler ve vadesi geçmiş taksitler veya esna-yı harpte duçar olduğu iddia kılınan zayıat için vaki olacak talepler hakkında bir talimatname tanzim olunacaktır.

8- Eğer harpten mukaddem harike karşı akdedilmiş olan bir sigorta bir emr-i adli veya idarî ile evvelki sigorta edenden ikinci bir sigortacıya devir edilmiş olduğu takdirde işbu muamele-i devir muteber tutulacak ve iptidaen sigorta edenin mesuliyeti devrin icrası gününden itibaren muntafi addedilecektir, maahaza iptidaki sigorta edenin talebi üzerine mumaileyh şerait-i devirden tamamen haberdar edilmek hakkını haiz olacaktır. Eğer bu şerait-i mukarin-i adalet olmadığı tezahür ederse bunlar âdilane bir şekilde ifrağ için luzumlu bir derecede tadil olunacaktır. Bundan maada sigorta olunan kimse talip olduğu günün tarihinden ilk sigorta eden ile muvafık kaldığı surette mukaveleyi tekrar ilk sigortacıya devir etmeğe haklı olacaktır.

Hayat üzerine sigorta

9- Bir sigortacı ile muahharan düşman olmuş olan diğer bir şahıs beyninde tanzim kılınmış olan hayat sigorta mukaveleleri muhasamatın küşadı veya şahsın bilahara düşman olması sebebiyle mefsuh addolunmayacaktır. Fıkra-i sâlîfe mucibince mefsuh addolunmayan bir kontrato mündericatına nazaran zaman-ı harpte vacibüttekiye olan her meblağ harpten sonra kaabil-i istifa olacaktır. İşbu meblağa, vacibüttekiye olduğu tarihten itibaren eda olununcaya kadar, senevî yüzde beş faiz zam olacaktır.

tır. Bir hayat sigorta mukavelesi, sigorta ucuratının adem-i tediyesi yüzünden harp esnasında hükümden sakit olmuş veya ahkâm-ı mündericesinden bazılarının adem-i tatbiki yüzünden infisah etmiş ise hayatı sigorta edilen kimse veya vekilleri veya şarik ve varisleri, işbu muahedenin kesb-i meriyet ettiği tarihten itibaren on iki at zarfında sigortacıdan mukavelenin hükümden sakit veya mafsuh olduğu tarihteki kıymetine muadil bir bedel talep etmeğe haklı olacaklardır.

10- Eğer hayat üzerine sigorta kontratosu bir sigorta kumpanyasının muahharan düşman olmuş olan bir memlekette kâin şubesi tarafından akdedilmiş ise nefsi-i kontratoda hilafına ahkâmın adem-i mevcudiyeti halinde mezkûr mukavele kanun-ı mahallî hükmüne tabi olacaktır. Lâkin sigortacı sigorta edilen şahıstan veya makamına kaim olanlardan zaman-ı akitte mevcut kavanin ve uhut ve nefsi-i mukavelede muayyen şerait hilâfına olarak zaman-ı harpte tatbik edilmiş tedabir neticesi olarak talep ve istihsal kılınmış olan mebalîğın istirdadı hakkını haiz olacaktır.

11- Bilcümle ahvalde kontratoya tatbiki kaabil olan kanun hükmüne tevfikân sigortacı primlerin adem-i tediyesine rağmen kontratonun hükümsüzlüğünü sigorta edilmiş olan kimseye ihbar edinceye kadar, sigorta edilen şahsa karşı bağı kalırsa bu ihtar ancak hal-i harpten dolayı icra edilemediği takdirde sigortacı tediye edilmemiş olan primleri senevi yüzde beş faiz zammile ol şahıstan istihsal etmek hakkını haiz olacaktır.

12- Dokuzuncudan onbirinciye kadar olan fikiratın tatbiki zımında tarafeynin taahhüdat-ı müteakibelerinin hesabı için hayat-ı beşeriyenin ihtimalatını faizinin miktarına mezc ederek nazar-ı itibare alan sigorta mukaveleleri hayat üzerine yapılmış mukavelat hükmünde addolunacaktır.

Bahrî sigortalar

13- Bir sigortacı ile muahharan düşman olmuş olan bir şahıs beyninde akdedilmiş olan bahrî sigorta mukaveleleri (gerek sefer gerek zaman üzerine tanzim kılınmış olan senetler de dahil olduğu halde) o şahsın düşman olduğu andan itibaren mefsuh addolunacaktır. Meğer ki kontratoda tasrih edilmiş olan hasar bu andan daha mukaddem cereyana başlamış ola.

Hasar henüz cereyana başlamamış ise prim halinde ve sair suretle tediye edilmiş olan mebalîğ sigorta edenden kaabil-i istifa olacaktır.

Hasarın cereyana başlamış olması takdirinde —tarafı diğer düşman olsa bile— kontrato merî addolunacaktır. Kontrato mün-dericatinâ göre gerek prim olarak gerek (felâket-i bahriye ziyânı) olarak medyun olan mebalîğ, işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren vacibüleda olacaktır. Kablelharp düvel-i muharibe tebaasına karşı veyahut düvel-i mezkûre tebaası tarafın-dan tedeyyün edilmiş ve badelharp tahsil olunmuş olan mebalîğ için faiz tediyesi zımında bir mukavele akd olunup da zayıat vaki olsa ve bahrî sigorta mukavelesi mucibince zayıat-ı mezkûre kaabil-i tazmin bulunmuş ise işbu faiz zayıatın yevm-i vukuun-dan sonra murur edecek bir senelik müddetin hitamından iti-baren cereyan edecektir.

14- Sigorta edilmiş ve muahharan düşman olmuş olan bir şahıs ile akd olunan bahrî bir sigorta mukavelesi, sigorta eden kimsenin mensup olduğu devlet veya anın müttefikleri tarafından sebebiyet verilmiş olan ef'al-i harbiyeden mütevellit kazaları şamil addolunamaz.

15- Muahharan düşman olan bir sigortacı ile harpten mukad-dem bahrî bir sigorta mukavelesi akd etmiş olan bir şahsın muhasamatın be'dinden sonra aynı hasara müteallik olmak üzere düşman olmayan diğer bir sigortacı ile yeni bir mukavele akdetmiş olduğu ispat olunursa yeni kontrato tarih-i tanziminden itibaren evvelki kontratonun makamına kaim olup vadeleri hulul etmiş olan primler evvelki sigortacının ancak yeni kontratonun hin-i tanziminde kontratodan mesul olmağa başladığı keyfiyeti esas ittihaz edildikten hesap ve tediye olunacaktır.

Diğer sigortalar

16- Yedinci fıkradan on beşinci fıkraya kadar mevzu-i bahis olan mukaveleden maada olup harpten evvel bir sigortacı ile muahharan düşman olmuş olan bir şahıs beyninde sebketmiş olan si-gorta mukaveleleri hakkındaki tarz-ı muamele aynı tafafeyn bey-ninde münakit harik sigorta mukaveleleri hakkında mezkûr fıkralarda gösterilen muameleye tamamilen mutabık olacaktır.

Mükerrer sigortalar
(*Réassurances*)

17- Düşman olmuş bir şahıs ile akdolunan mükerrer sigorta mukavelatı ol şahsın düşman olmasından dolayı mülga addolunacaktır. Fakat harpten mukaddem cereyana başlamış olan hayatı ve bahrî hasarat vukuu takdirinde işbu hasaratan mütevellit mebalîğ-i medyunenin hak-kı istifasına hanel gelmeyecektir. Mükerrer sigorta edilmiş taraf her ne zaman düşman istilâsı neticesinde sigorta edecek diğeri bir kimse bulamamak imkânsızlığına vaz edilmiş olursa, mukavele, işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından üç ay sonraki müddetin hitamına kadar kaim olacaktır. Bir mükerrer sigorta (réassurance) mukavelesi işbu fıkra hükümünce ilga edilecek olursa gerek tediye edilmiş ve edilecek primler hakkında ve gerek harpten evvel cereyana başlamış olup hayat ve bahrî kazalara ait hasarattan mütevellit mesuliyetlere dair tarafeyn beyninde bir hesap tesis ve tertip olunacaktır.

Dokuzuncudan onbeşinci fıkraya kadar mezkûr olan hasaratın gayrı bulunan hasarata mütedair tesviye-i hesabat tarafeynin düşman oldukları tarihten itibaren vaki olacaktır.

Ve bu tarihten sonra duçar olunan hasarata mütedair müddeiyat nazar-ı itibare alınmayacaktır.

18- On yedinci fıkranın ahkâmı, hayatı ve bahrî hasarattan maada hasaratı sigorta eden bir kimse canibinden bir kontrato ile kabul edilmiş olan hasarat-ı hususiyeye ait mükerrer sigortaya dahi şamildir.

19- Hususî bir kontrato ile yapılmış hayat sigorta mukavelesinin reassüransı, bir reassürans mukavele-i umumiyesinde dahil olmasa bile merî tutulacaktır.

20- Bahrî bir sigorta mukavelesinin harpten mukaddem bir mükerrer sigortası vaki olduğu takdirde mükerrer sigorta eden kimseye devir olunan hasar (tehlike) muhasamatın iptidarından evvel başlamış ise devr-i mezkûr muteber olacak ve muhasamatın küşadına rağmen mukavele merî kalacaktır. Mükerrer sigorta mukaveleleri mucibince gerek prim ve gerek zayıat-ı vakıya yüzünden zimmette kalan mebalîğ badelharp istifa olunabilecektir.

21- 14 ve 15 inci fıkraların ahkâmı ile 13 üncü fıkranın son cümlesi hasarat-ı bahriyeye müteallik mükerrer sigorta mukavelelerine tatbik olunacaktır.

Altıncı Kısım
Şirketler ve imtiyazat

Madde 310 - 29 teşrinievvel 1914 ¹ tarihinden evvel Hükümet-i Osmaniye veya devair-i mahalliye-i Osmaniye canibinden işbu muahede mucibince Osmanlı kalan arazi dahilinde ita olunan imtiyazat ile 294 üncü madde mucibince Maliye Komisyonu tarafından ita olunabilecek imtiyazattan müstefit olan Düvel-i Müttefika tebaasile düvel-i müttefika grupları veya tebaası tarafından murakabe edilen şirketlerin 29 teşrinievvel 1914 tarihinden mukaddem akdolunan asıl imtiyaz mukavelenamesile mukavelat-ı müteahhireden münbais olan kâffe-i hukuku hükümet-i Osmaniye veya devair-i mezkûre canibinden, 287 inci madde hükümlerini tatbiken,² iade olunacaktır.

Hükümet-i Osmaniye mezkûr mukavelat ve itilafatı şerait-i cedide-i iktisadiye ye tevfiik etmeği ve bundan maada müddetlerini 29 teşrinievvel 1914 tarihinden işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ına kadar mürur eden müddet kadar temdit eylemeği taahhüt eyler. Osmanlı hükümeti ile anlaşmazlık halinde bu anlaşmazlık 287 inci maddede bildirilen Hakem Komisyonuna sunulacaktır ³.

Fıkra-i ânifede beyan olunan hukuku ihlâl eden kâffe-i ahkâm-ı kanuniye vesaire ile 29 teşrinievvel 1914 tarihinden sonra yine hukukun zararına olarak ita olunan imtiyazat ve vaki olan itilafat Hükümet-i Osmaniyece bâtil ve keenlemyekûn addolunacaktır.

İşbu maddede beyan olunan imtiyaz sahipleri Maliye Komisyonunun rey ve muvafakatı ile esna-yı harpte duçar oldukları zarar ve ziyan veya hasarat için Hakem Komisyonu tarafından 287 inci maddede tayin edilen şerait dairesinde kendilerince bammukavele istihsal edebilecekleri tavizat mukabilinde takdir olunacak tazminattan tamamen veya kısmen feragat edebileceklerdir.

Madde 311 — Başlıca Düvel-i Müttefikadan birinin idare ve vasayetine terk olunmak üzere Türkiye'den fek edilmiş olan arzide 29 teşrinievvel 1914 ten evvel Hükümet-i Osmaniye veya devair-i mahalliye-i Osmaniye canibinden ita edilmiş olan imtiyazat

¹ Türkçe metinde 1912 yazılıdır. Fransızca aslına göre düzeltilmiştir.

² Türkçe metinde 287 inci maddeye atf yoktur.

³ Bu son cümle Türkçe metinde yoktur.

zattan müstefit olan düvel-i müttefika tebaasile düvel-i müttetika grupları ve tebaası tarafından murakabe edilmiş olan şirketlerin hukuk-i meşrua-i müktesebeleri aklâkadar devlet tarafından tamamen ipka ve muhafaza edilecektir. Devlet-i mezkûre kendilerine evvelce tahsis olunmuş olan teminatı ipka veyahut anlara muadil teminat irae edecektir.

Maahaza mezkûr devlet imtiyazat-ı mezbureden birinin muhafazası menafi-i âmmeye mugayır olduğu fikrinde bulunur ise arazi kendi idaresi veya vasayeti altına vaz olunacağı tarihten itibaren altı ay zarfında imtiyaz-ı mezkûru iştirâ veyahut tadilini teklif eylemek salâhiyetini haiz olacaktır. Bu takdirde sahib-i imtiyaza ahkâm-ı atiyeye tevfikân muhik bir taviz vermeğe mecbur olacaktır.

İşbu tavizin miktarı hakkında tarafeynce birriza ittifak hasıl olmazsa miktar-ı mezkûrun tayini üç azadan terekküp edecek hakem mahkemelerine tevdi olunacaktır. Bunların bir azası, imtiyaz bir şirkete ait olduğu takdirde, sahib-i imtiyazın veya ekseriyet-i sermayenin sahibi bulunan kimselerin mensup olduğu devlet tarafından ve ikinci aza alâkadar arazide icra-yı hüküm ve nüfuz eden devlet canibinden ve üçüncüsünün intihabı da alâkadarlar ittifak edemezlerse işbu üçüncü aza Cemiyet-i Akvam Meclisi tarafından tayin olunacaktır.

Gerek cihet-i hukukiyeyi ve gerek hakkaniyeti nazar-ı itibare alarak ita-yı hüküm edecek olan mahkeme takdire tealluk eden kâffe-i nokatı da nazarı itibare almaya mecbur olacak ve bu hususta fıkra-i atiyede beyan olunduğu veçhile mukavelenin şerait-i iktisadiye-i cedideye tevfik edilerek yeniden kabulü esasını da nazardan dur tutmayacaktır.

Eğer imtiyaz ipka edilmiş ise sahib-i imtiyaz işbu maddenin ikinci fıkrasında beyan olunan müddetin hitamında kontratosunun şerait-i cedide-i iktisadiyeye tevfik edilmesini talep etmek hakkını haiz olacak ve alâkadar devletle oğrudan doğruya itilâf hasıl olamadığı takdirde karar anifüzzikir mahkeme-i hake-miyeye havale olunacaktır.

Madde 312 — Gerek 1913 senesindeki Balkan muharebatı neticesinde ve gerek 311 inci maddede beyan olunan arazi müstesna olmak üzere işbu muahede ile Türkiyeden fek edilmiş olan

arazide suret-i katiyede iktisab-ı tasarruf eden devlet 311 inci maddenin birinci fıkrasında beyan olunan imtiyazın sahib ve alakadarlarına karşı kâffe-i hukuk ve mükellefiyatça, Devlet-i Osmaniyenin makamına kaim olacak ve bunlara tahsis edilmiş olan teminatı muhafaza veyahut muadil teminat irae etmeğe mecbur bulunacaktır.

İşbu kaimiyet arazi-i mezkûreyi iktisap eden her devlet için arazinin intikalini tasrih eden muahedenin mevki-i meriyete vaz 'ından itibaren haiz-i tesir olacaktır

Mezkûr devlet imtiyazatın işletilmesi ve mukavelatın icra edilmesi hususlarının bilâ inkıta devamı için tedabir-i lâzıma ittihaz eyleyecektir.

Maahaza işbu muahede mevki-i icraya vaz olunur olunmaz mezkûr imtiyazat ve mukavelat ahkâmının mezkûr devletler ahkâm-ı kanuniyesile şerait-i cedide-i iktisadiyeye bilitifak tevfiği zımında araziye iktisap eden devletler ile imtiyazat ve mukavelattan müstefit olanlar arasında müzakerata girişilebilecektir. Altı ay zarfında ittifak hasıl olamadığı takdirde devlet veya imtiyazattan müstefit olanlar nizalarını 311 inci maddede suret-i teşekkülü beyan olunan hakem mahkemesine havale edebileceklerdir.

Madde 313 — 311 ve 312 inci maddelerin tatbiki evrak-ı naktiye ihracı hakkı dolayısıyla tavizat itasına mahal vermeyecektir.

Madde 314 — Türkiyeden ayrılan arazide 29 teşrinievvel 1914 tarihinden sonra Hükûmet-i Osmaniye yahut hükûmatı-mahalliye-i Osmaniye tarafından ita olunan yahut tarih-i mezkûrdan sonra devir ve intikal ettirilen imtiyazatın meriyetini Düvel-i Müttefika tanımağa mecbur değildirlen. İşbu imtiyazat ve devir ve intikalat batıl ve keenlemyekûn ilân olunabilecek ve iptalleri hiç bir tazminat itasına mahal vermeyecektir.

Madde 315 — Hükûmet-i Osmaniye canibinden 30 teşrinievvel 1918 tarihinden beri verilen imtiyaz veyahut imtiyazda bahşolunan hukuk kezalik 1 ağustos 1914 tarihinden itibaren işbu muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ına kadar Almanya, Avsturya, Macaristan ve Bulgaristan ve Osmanlı tebaasına veyahut onların kontrolü tahtında bulunan şirketlere verilen her imtiyaz veya bir imtiyazda bahş olunan hukuk iptal olunmuştur.

Madde 316 — (a) Osmanlı kanununa tevfikân teşekkül etmiş olup Türkiyede icrayı muamele eden ve Düvel-i Müttefika tebaası tarafından murakabe edilen veya edilecek olan her bir şirket işbu muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren beş sene zarfında emval ve hukuk ve menafii ni düvel-i müttefikadan birinin kavaninine tevfikân teşekkül eden ve işbu devletin tebaası tarafından murakabe olunan bir şirkete devir etmek hakkını haiz olacaktır.

Emval kendisine devir olunan bu şirket eski şirketin, kavanin-i Osmaniye mucibince haiz olduğu veya bu muahede mucibince haiz olabildiği hukuk ve imtiyazatın aynından istifade etmeğe devam edecek, fakat kendisine evvelce taalluk etmiş bütün vazâif ve tekâlifi ifa etmeğe mecbur olacaktır.

Hükümet-i Osmaniye düvel-i müttefika tabiiyetini haiz şirketlerin Türkiyede imtiyazat ve mukavelattan istifade etmelerine müsait bir surette kavaninini tadil etmeği deruhte eder.

b) Kavanin-i Osmaniye'ye tevfikân müteşekkil olup Türkiyeden fek edilen arazide icra-yı muamele eden düvel-i müttefika tebaası tarafından murakabe edilen veya edilecek olan her bir şirket aynı vechile ve aynı müddet zarfında emval ve hukuk ve menafii ni gerek arazi-i mezkûrede icra-yı hâkimiyet eden devletin, gerek tebaası mezkûr şirketi murakabe eden devletin kavaninine tevfikân müteşekkil diğer herhangi bir şirkete devir etmek hakkını haiz olacaktır. Emval kendisine devir olunan şirket işbu muahede ahkâmının kendisine bahşettiği hukuk dahi dahil olmak üzere şirket-i sabikanın haiz olduğu hukuk ve imtiyazatın aynından istifade edecektir.

c) Türkiyede kendilerine işbu maddenin (a) harfli fıkrası mucibince Osmanlı şirketlerinin emval ve hukuk ve menafii devir olunan düvel-i müttefika tabiiyetindeki şirketler ile Türkiyeden fek edilen arazide düvel-i müttefika grupları ve tebaası tarafından murakabe edilen Osmanlı tabiiyetini haiz şirketler ve kezalik mevzu-i bahis arazide icra-yı hâkimiyet eden devlet tabiiyetinden gayri bir tabiiyeti haiz olup işbu maddenin (b) fıkrası mucibince kendilerine Osmanlı şirketlerinin emval, hukuk ve menafii devir olunan şirketler Türkiyede Osmanlı tabiiyetini ve Türkiyeden fek edilen yerlerde ise işbu arazinin hâkimi olan devlet tabiiyetini haiz mümasil şirketlerin tabi tutulduğu kanun vesair ahkâmdan

ve rüsum ve tekâlif ve taahhüdattan daha ağır ahkâm ve rüsum-ve taahhüdata tabi tutulamayacaktır.

(d) İşbu maddenin (a) ve (b) harfli fıkraları mucibince kendilerine Osmanlı şirketlerinin emval, hukuk ve menafii devir olunacak şirketler bu devir nuamelesi münasebetiyle hiç bir resm-i mahsusa tabi olmayacaklardır.

Yedinci Kısım Ahkâm-ı Umumiye

Madde 317 — “Düvel-i müttefika tebaası” tabiri, işbu kısımda ve sekizinci kısımda (mevadd-ı maliye’ye ait mesail ve hususatına) âtideki eşhas ve heyata şamildir :

Evvelâ — Müttefik devletlerden birine veya bu devletin taht-ı himayesindeki hükümet veya araziye mensup şirketler ve cemiyetler;

Sâniyen — Ellerindeki himaye varakalarının tarihi 1 ağustos 1914 tarihinden mukaddem olan düvel-i müttefika mahmileri;

Sâlisen — Düvel-i müttefikaya mensup gruplar veya tebaa tarafından murakabe edilen malî, sınayi ve ticaret Osmanlı şirketleri veya mezkûr gruplar ile tebaanın 1 ağustos 1914 tarihinde menafi-i faikaya malik oldukları bu gibi şirketler;

Râbian — Düvel-i müttefika tebaası ile mahmillerinin menfaattar oldukları müessesad-ı diniye ve hayriye ve tedrisiye.

Düvel-i Müttefika, tebaalarının faik bir menfaata malik olduklarını zan ve takdir ettikleri cemiyet, müessesat ve tesisatın bir listesini, işbu muahedenin mevki-i icraya vaz’ından itibaren bir sene zarfında malî komisyonuna tebliğ edeceklerdir.

ONUNCU BÂB

Seyir ve sefer-i havai

Maede 318 — Düvel-i Müttefikaya mensup tayyareler Osmanlı karaları ve suları üzerinde tayarar etmekte ve karaya inmekte tamamile serbest olacakları gibi Osmanlı tayyarelerinin haiz oldukları hukukun aynından - bhusus karada veya denizde bir kaza vukuunda - müstefit olacaklardır.

Madde 319 — Diğer bir devletin arazisi üzerinden uçmak suretile ecnebi bir memlekete gidecek düvel-i müttefikaya mensup

tayyareler- Devlet-i Osmaniyece başlıca düvel-i müttefikanın muvafakatı ile vaz ve tanzim olunabilecek ve Osmanlı ve memalik-i müttefika tayyarelerine siyyanen kabil-i tatbik olacak nizamatin ahkâmına bilahara tabi olmak üzere Türkiye arazisi üzerinden, karaya inmeksiz uçmak hakkını haiz olacaklardır.

Madde 320 — Türkiyede mevcut ve müesses olup beynel-milel tayyare esfar ve münakalatına küşade olan tayyare meydanları düvel-i müttefika tayyarelerine açık bulundurulacaktır “Karaya inme” ve “tesisiye ve tertibiye” rüsumu dahil olmak üzere her türlü rüsum hususunda memalik-i müttefika tayyareleri Türk tayyareleriyle siyyan tutulacaktır.

Türkiye bâlâda zikr olunan tayyare meydanlarından başka işbu muahedenin mevki-i icraya vaz'ından itibaren bir sene zarfından düvel-i müttefika canibinden tayin ve irae olunacak mahallerde tayyare meydanlarını vücuda getirmeği deruhte eyler. Bu meydanlar işbu maddenin ahkâmına tabi olacaktır.

İşbu madde ahkâmı tatbik olunmadığı takdirde, düvel-i muazzama, Türkiye arazisi ve suları üzerinde esfar-ı havaiye icrasını mümkün kılmak için ittihazi muktazi bilcümle tedabiri icra hakkını muhafaza ederler.

Madde 321 — İşbu ahkâmın meriyeti mahfuz olmak üzere 318, 319 ve 320 nci maddelerde zikir olunan mururiye, transit ve karaya inme hakkının istimali, Devlet-i Osmaniye'nin isdarına lüzum görebileceği nizamata mürâât edilmesine vabestedir. Tabiidir ki bu nizamata başlıca düvel-i müttefikanın tasvip ve muvafakatine iktiran edecek ve bilâfark Osmanlı ve Düvel-i Müttefika tayyarelerine tatbik olunacaktır.

Madde 322 — Tabiiyet ve kaabiliyet-i seferiye şahadetnamelerile ehliyetnameler ve düvel-i müttefikadan herhangi bir tarafından ita olunacak veya muteber addedilecek olan izinnameler Türkiyede dahi muteber ve Hükümet-i Osmaniye tarafından verilen şahadetnamelere, ehliyetnamelere ve izinnamelere muadil tutulacaktır.

Maede 323 — Düvel-i Müttefikaya mensup tayareler, hava tarikile icra olunan münakalat-ı dahiliye-i ticariye noktadan Türkiyede en ziyade mazhar-ı müsaade olan devlet muamelesinden müstefit olacaklardır.

Madde 324 — Düvel-i müttefika yanında 1914-1919 harbine girişmiş olan hükûmetler Cemiyet-i Akvama dahil olmadıkça ve Pariste 13 teşrinievvel 1919 da akd olunan seyir ve sefer-i havaî mukavelesine iştirake mezun kılınmadıkça Türkiye, düvel-i müttefikanın muvafakati olmaksızın, 318 ve 319 uncu maddeleri ahkâmından bâlâdaki hükûmetleri müstefit edemeyecektir.

Madde 325 — Düvel-i Müttefikâ ile beraber 1914-1919 harbine girişmiş olan hükûmetler Cemiyet-i Akvam erkânından olmadıkça veya 13 teşrinievvel 1919 tē Pariste akd olunun seyr-ü sefer-i havaî mukavelesine iştirak için müsaade almadıkça kendilerine Hükûmeti Osmaniye tarafından, düvel-i müttefikanın muvafakati olmaksızın seyir ve sefer-i havaiye müteallik hiç bir imtiyazda bir hak verilemeyecektir.

Madde 326 — Hükûmet-i Osmaniye, 13 teşrinievvel 1919 ta Pariste akd olunan seyir ve sefer-i havaî mukavelesi ile fenerlere, işaretlere, umur-i haviyeye ve tayyare meydanlarının civarındaki tayaranlara dair vaz olunan kavait ve nizamata Osmanlı arazisi üzerinde uçan bütün Osmanlı tayarelerince riayeti temin için muk-tazi tedabiri tatbik etmeği taahhüt eyler.

Madde 327 — İşbu kısımlara münderiç ahkâm ile yüz ve tahmil olunan taahhüdat, Hükûmet-i Osmaniye Cemiyet-i Akvama kabul edilinceye veya 13 teşrinievvel 1919 tarihinde Paris'te akd olunan seyir ve sefer-i havaî mukavelesi mucibince bu mukaveleye iştirake mezun kılınmaya kadar merî ve mutaber kalacaktır.

ONBİRİNCİ BÂB

Limanlar, Su yolları ¹ ve Turuk-i hadidiye

Birinci Kısım

Mülâhazat-ı umumiye

Madde 328 — Hükûmet-i Seniye, kendisine hemhudut olsun olmasın hükûmat-ı müttefikadan herhangi birinin ülkâsından gelen veya oraya giden eşhas, emtia, vapurlar, gemiler, arabalar, ve vagonların ve posta nakliyatının kendi memaliki dahilinde beynelmîl münakalata en ziyade müsait olan demiryollarından, kaabil-i seyr-i sefain nehirlerinden ve kanallarından

¹ Türkçe metinde yalnız demiryolları (Turuk-i hadidiye) yazılıdır.

transit olarak serbesti-i mururuna müsaade edeceğini taahhüt eder. Eşhas, emtia, vapurlar, gemiler, arabalar, vagonlar ve posta nakliyatı hiç bir transit resmine tabi olmayacak ve hiç bir veçhile biluzum imhal ve takyide maruz bırakılmayacak ve gerek ücret ve gerek teshilat hususunda ve vucuh-i sairede Osmanlılar hakkında mer'î aynı muameleye mazhar olacaktır.

Transit eşyası her nev'î gümrük resminden ve mümasil rüsumdan muaf bulunacaktır.

Tarifelerin şeraitine nazaran transit eşyasına tatbik olunacak ücurat ve tekâlif makul bir raddede olacaktır. Transit icra olunan mesafenin herhangi bir kısmında istimali muhtemel bulunacak veya istimal olunacak gemi veya sair vasıta-i nakliyenin tabiiyeti ve bunların eshabının sıfatı hodbehot veya bilvasıta nazar-ı dikkate alınmayıp rüsum, teshilat veya tahdidatta siyyanen muameleye tabi tutulacaktır.

Madde 329 — Muhacır nakliyatı mesailinde hükümet-i seniye kendi memalikinden transit olarak gelip geçecek müsafirlerin filhakika transit olarak mürur ettiklerini tetkikten başka hiç bir kontrol teklif ve idame etmeyeceğini ve bu husus için teşkil olunan bir idarenin muamelatına, hiç bir seyr-i sefain şirketinin veya nakliyat işleri ile alâkadar olan diğer şirket, heyet veya şahsın iştirakine veyahut doğrudan doğruya veya bilvasıta icra-yı tesir eylemelerine müsaade eylemeyeceğini taahhüt eder.

Madde 330 — Hükümet-i Seniye işbu muahedenamenin muhtevi olduğu ahkâm-ı hususiye haricinde emtia ve eşhasın nakliyatı şeraitinde ve fiatında, gerek memalike ithal ve gerek oradan ihraç olunsun hudutlardan duhul ve huruçta, emtianın cinsine ve vasait-i nakliyenin (nakliyat-ı havaiye dahil) tabiiyetine yahut vapur, gemi, vagon, merakib-i havaiye veya vasait-i nakliye-i sairenin mebd-i hareketine veya hududuna en yakın mahalle veyahut eşyanın gideceği son mevkie veya aradaki mütevassıt mahalle göre veyahut emtianın ithal ve ihracına vasıta olan liman Osmanlı veya ecnebi bir liman olduğuna nazaran veyahut eşya berren veya bahren veyahut hava tarikile nakil olduğuna göre rüsum ve ücurattan veyahut ithalat ve ihracatın memnuiyetinde bilvasıta veya bilavasıta bir fark ve rüchan göstermemeği taahhüt eder.

Hükümet-i Seniye düvel-i müttefikanın herhangi birine mensup limanlar, vapurlar veya gemilerin menafiine muhalif surette gerek Osmanlı, gerek düvel-i saire limanları gemileri veya vapurları hakkında hiç bir surette bilvasıta veya bilâvasıta ücret-i munzama veya ikramiye usulü tesis etmeyeceğini ve bilhassa tarif-i mümtézice usulü tatbik suretile fevait temin eylemeyeceğini yahut Osmanlı veya düvel-i saireden birinin limanından geçenerlere yahut Osmanlı veya düvel-i saire vapur ve gemilerini istimal edenlere tatbik olunmayacak muameleleri ve mühletleri Düvel-i Müttefika limanlarından geçen veya vapur ve gemilerini istimal eden eşhas ve emtiaya tatbik etmeyeceğini taahhüt eyler.

Madde 331 — Düvel-i Müttefika memalikinden gelen yahut oraya giden emtianın hudud-i Osmaniyeden geçmesi muamelâtının mümkün mertebe taksiri düvel-i müttefika memalikinden geleceği veya oraya gideceği veya memalik-i mezkûreden transit edileceği veya işbu memalik için transit yapılacağı tefrik edilmeksizin bu eşyanın hudud-i Hakaniden serian ve salimen temini-sevk ve nakli hususunda Memalik-i Osmaniyede şerait-i mümasile ile sevk olunan aynı cins eşya gibi muamele edilmesi zımında fennî ve idarî lâzım gelen tedabir ittihaz olunacaktır. Bilhassa bozulacak eşyanın nakliyatı bilâ izaai vakit suret-i muntazamada icra olunacak ve gümrük muamelâtı eşyanın sevki icap eden diğer hazır kataraya yetiştirilmesini temin edecek surette vaktinde yapılacaktır.

Madde 332 — Şirketlerin hukuk-i imtiyaziyesi mahfuz olmak şartıyla, Memalik-i Osmaniye limanları veya sair bir devletin herhangi bir limanı nef'ine olarak Memalik-i Osmaniye demiryollarında ve turuk-i nehriyesinde yapılan müsaadat ve tarife tenzilâtından Düvel-i Müttefika limanları dahi müstefit olacaktır.

Madde 333 — Şirketlerin hukuk-i imtiyaziyesi mahfuz olmak üzere, Hükümet-i Seniye, memalikindeki limanlara veya diğer bir devletin limanlarına fevait temin edecek surette tanzim edeceği tarifelerden düvel-i müttefika limanlarının fevaid-i mümasile istihsal eylemek üzere hissement olmalarına mümaneat edemeyecektir.

İkinci kısım
Seyr-i sefain

Birinci Fasıll
Serbesti-i seyr-i sefain

Madde 334 — Düvel-i Müttefika tebaası ve bunların emvali, sefineleri ve gemileri Memalik-i Osmaniyenin bütün limanlarında ve karasularındaki seyir ve sefer yollarında Osmanlılar ile osmanlı emval ve sefain ve gemilerinin müstefit olacakları muamelâttan hiç olmaz ise onlar kadar istifade edeceklerdir.

Bilhassa Düvel-i Müttefikadan herhangi birine mensup gemi veya vapurlar Memalik-i Osmaniyenin bütün limanlarında ve Osmanlı merakibi bahriyesinin yanaşabildiği iskelelerde Osmanlı gemi ve vapurlarına tatbik olunacak şeraitten daha gâli şeraite maruz olmamak üzere yolcu ve emtia-i ticariye alıp vermeğe mezun olacaklardır. Limanlarda tavakkuf, tahmil ve tahliye, tonilato, rıhtım, kulağuzluk, fener, karantinaya ait rüsum ve tekâlif ve bunlara mümasil olup hükümet ve memurin-i devlet ve eşhas-ı adiyeye ve her nevi esnaf cemiyetleri veya müessesat namına ve nef'ine cibayet olunan rüsum ve tekâlif dahil olduğu halde liman ve rıhtımın her nevi tekâlif ve teshilatında düvel-i müttefikadan herhangi birine mensup gemi ve vapurlar osmanlı vapur ve gemilerine müsavi surette muamele göreceklerdir. Hükümet-i Seniye düvel-i müttefikadan birine veya sair bir devlete müsaadekâr bir muamele tatbik ederse bu muamele-i müsaadekârane bilâ kayıt ve şart ve derhal düvel-i müttefikadan her birine teşmil olunacaktır. Gümrük, polis, sıhhiye, muhaceret ve tavattun mesailine veyahut ithal ve ihracı memnu eşyanın tetkikine ait muamelâtta tatbik olunan usul-i mutade haricinde gerek eşhas ve gerek vapur ve gemilerin seyir ve hareketinde müşkülât gösterilmeyecek ve muamelat-ı mezkûre makul ve muntazam bir surette icra olunup bila luzum nakliyat taasis edilmeyecektir.

İkinci Fasıll

Menafi-i Beynelmileli haiz limanlar

Madde 335 — Esamisi aşağıda münderiç olup menafi-i beynelmileli haiz oldukları ilân olunan şark limanları işbu kısmın atiyüzzikir mevaddında münderiç kavaide tabidirler.

İstanbul, Ayastafanos'tan Dolmabahçe'ye kadar;

Haydarpaşa;

İzmir;

İskenderun;

Hayfa;

Basra;

Trabzon (352 nci maddede mezkûr şerait dahilinde);

Batum (ileride tayin olunacak kavait dahilinde).

Bu limanlar serbest mıntakaları muhtevi olacaklardır.

İşbu muahedenamenin ahkâm-ı muhalifesinden maada ber-veçh-i bâlâ zikir olunan limanlarda tatbik olunacak usul ve kavait mensup olduğu memleketin hak-kı hakimiyetini ihlâl edemeyecektir.

1. Seyr-ü sefer

Madde 336 — Menafi-i beynelmile-i haiz oldukları ilân olunan limanlarda Cemiyet-i Akvam azasından olan devletler tebaası, emvali ve sancağı limanlardan istifade hususunda serbesti-i tamma mazhar ve her suretle müsavat üzere muameleye nail olacaklardır. Ve bilhassa tavakkuf, tahmil ve tahliye, tonilato, rıhtım kılâğuz, fener, karantine rüsum ve tekâlifinde ve bunlara mümasil olup hükûmet ve memurin-i devlet ve eşhas-ı adiyeye ve her nevi esnaf cemiyetleri ve müessesat namına ve nef'ine olarak cibayet olunan rüsum ve tekâlif dahil olduğu halde liman ve rıhtımın her nevi tekâlif ve teshilatında düvel-i muhtelif etebaası, emvali ve bayrağı ile limanın mensup olduğu hükûmet tebaası emvali, bayrağı aranda hiç bir fark gözetilmeyecektir.

Gerek polis, sıhhiye muhaceret ve tavattun mesailine veyahut ithal ve ihracı memnu eşyanın tetkikine ait muamelâtta tatbik olunan usulde mutad takyidat haricinde gerek eşhas ve gerek vapurların seyir ve hareketinde müşkülât gösterilmeyecek ve muamelat-ı mezkûre makul ve suret-i muntazamada icra olunup makbul bir sebep olmaksızın nakliyat işkâl edilmeyecektir.

2- Rüsum ve tekâlif

Madde 337 — Limandan veya methallerinden edilen istifadeye veyahut limanda gösterilen teshilata mukabil olan ücret ve tekâlif 336 nci maddede gösterildiği veçhile şerait-i mütesaviye

üzere cibayet olunacak ve miktarı ile suret-i cibayeti liman idaresi tarafından gerek idare gerek liman ile methallerinin hüsn-i muhafaza ve imarat-ı mütemadiyesi ve bunların islâh ve tekkemmülü veyahut seyr-i sefainin temin-i fevaidi için icra olunan sarfiyat ile mütenasip olacaktır.

Üçüncü kısmın (ahkâm-ı siyasiye) 54 üncü maddesinin hükümü müstesna olmak üzere işbu madde ile 338, 342, 343 üncü maddelerde mezkûr ücurat ve tekâliften maadasının cibayeti memnudur.

Madde 338 — Beynelmîlel usule tabi bir limanda ithalat veya ihracat eşyasından alelusul müsaade ile cibayet olunan gümrük, mahallî oktruva veya istihlakât rüsumu o eşyayı nakil eden veya nakil edecek olan vapur veya gemi limanın hâkimiyetini veya idaresini haiz hükûmete mensup ve anın sancağını hamil olsun veya olmasın aynı miktarda tediye olunacaktır. Mukteziyat-ı iktisadiyeden mütevellit olduğu tahakkuk eden esbab-ı hususiye müstesna olmak üzere işbu rüsum alâkadar devletin sair hududunda cibayet olunan mümasil rüsumun tarz-ı tatbik ve miktarına müsavi olacaktır. Emtianın ihracat veya ithalatı hususunda turuk-i berriye veya miyahiyede veyahut diğer limanlarda hükûmet-i mezkûrenin irae edeceği teshilat beynelmîlel usule tabi limanın ithalat ve ihracatına dahi teşmil olunacaktır.

3- İnşaat

Madde 339 — Gerek limanın idaresi gerek hüsn-i muhafaza ve tamirâtı ve tekemmülâtı için teşkilât-ı mahsusa mevcut olmadığı surette limanın hak-kı hâkimiyetini veya idaresini haiz olan hükûmet seyr-i sefaine ait her türlü tehlike ve mevânî izale ve limanda merakibin harekâtını teshil için lâzım gelen tedabiri icra eyleyecektir.

Madde 340 — Limanın hak-kı hâkimiyeti veya idaresini haiz olan hükûmet limanın ve methallerinin istimalini işkâl eyleyecek inşaata asla tevessül etmeyecektir.

4- Serbest muntakalar

Madde 341 — Serbest bir muntakada gerek mağazaların inşası veya istimali gerek eşyanın denkleme veya denklemlerin çözümlenmesi için irae olunacak teshilat; muamelât-ı ticariyenin

mukteziyat-ı hazırasına muvafık olacaktır. Serbest mıntakafa istihsalına müsaade olunan her nevi mevad 342 nci maddede beyan olunan istatistik rüsumu müstesna olmak üzere gümrük, aksis¹ vesair her türlü rüsumdan muaf olacaktır. İşbu muahedenamede muhalif kuyut mevcut olmadığı surette limanın hak-kı hâkimiyetini veya idaresini haiz olan devlet serbest mıntakada imalâta müsaade etmek veya anı men etmek salâhiyetini haiz olacaktır. İşbu maddenin mukarreratından herhangi birinin tatbikatında gerek alâkadar olan kimselerin tabiiyetine gerek eşyanın menşesine veya gideceği mahalle göre hiç bir fark yapılmayacaktır.

Madde 342 — Gerek menşei, gerek gideceği mahal hangi ecnebi memleketi olur ise olsun mevad-ı ticariyenin serbest mıntakaya duhulünde ve oradan hurucunda 336 ncı maddede zikir olunan tekâliften maada hiç bir resim ve teklife tabi tutulmayacaktır.

Ancak eşyanın kıymetinin binde birini tecavüz etmeyecek surette bir istatistik resmi cibayet olunacaktır. İşbu istatistik resminin hasılatı münhasıran serbest mıntakada cereyan eden muamelat-ı ticariyeye ve seyr-i sefaine ait hülâsa cetvellerini tanzim hidematına tahsis olunacaktır.

Madde 343 — 344 üncü maddedeki kuyut müstesna olmak üzere eşyanın serbest mıntakanın hak-kı hâkimiyeti veya idaresini haiz olan hükümet arazisinden mezkûr mıntakaya yahut mıntakadan bu araziye duhul ve hurucunda 338 inci maddede muharrer rüsum mezkûr maddedeki şerait dairesinde cibayet olunabilecektir.

Madde 344 — Mevrit veya mahal-li vusulü diğer hükümet memleketi olup serbest mıntakaya duhul ve oradan huruç eden eşhas, eşya, posta, vapurlar, gemiler, arabalar, vagonlar ve vasait-i nakliye-i saire mezkûr mıntakanın hak-kı hâkimiyeti veya idaresini haiz olan devletin arazisinden mürurunda transit halinde imiş gibi addolunacaklardır.

¹ Fransızca "accise" kelimesinin aynen tekrarıdır. Her nedense terceme edilmemiştir. İstihlak vergisi diye terceme edilebilirdi.

5.— İhtilâfatın halli

Madde 345 — Üçüncü kısmın (ahkâm-ı siyasiye) 61 inci maddesindeki kuyut müstesna olmak şartıyla, alâkadar hükûmat beyninde 335 ilâ 344 üncü maddeler ahkâmının tarz-ı tefsir ve tatbikine veya umumiyet itibarile limanın suret-i istimalinden mütevellit her türlü ihtilafat Cemiyet-i Akvam tarafından mevzu şerait dairesinde hal olunacaktır.

Liman ve methallerinden suhulet-i intifaı ihlâl edecek mahiyetteki inşaatın icrasına müteallik ihtilâfat bir usul-i müstaceleye tabi olacak ve esas ihtilâfa müteallik hüküm veya rey-i kat'îye tesir etmemek şartıyla bunlar hakkında bir rey veya hüküm-i muvakkat ita olunabilecek ve bu surette inşaatını derhal tatili veya terki caiz olacaktır.

Üçüncü Fasıll

Meriç ve Tuna nehirlerine ait ahkâm

Madde 346 — Mücavir bulunan hükûmattan biri Cemiyet-i Akvam Heyet-i İdaresinden talep eylediği Meriç nehri beynelmilel ilân olunacak ve 28 haziran 1919 tarihinde Almanya ile akd olunan muahedenamenin 332 ilâ 338 nci maddeleri mündericatına tevfiikan beynelmilel enhar kavaidine tabi tutulacaktır.

Madde 347 — Mücavir bulunan hükûmattan birinin Cemiyet-i Akvam Heyet-i İdaresinden talep eylediği takdirde Meriç nehri beynelmilel bir komisyonun taht-ı idaresine vaz olunacak ve bu komisyon mücavir hükûmetlerden her birinin ve İngiltere, Fransa ve İtalyanın birer murahhaslarından müteşekkil olacaktır.

Madde 348 — Üçüncü kısmın (ahkâm-ı siyasiye) 133 üncü maddesindeki kuyut müstesna olmak üzere, Almanya, Avusturya, Macaristan ve Bulgaristan ile akd olunan muahedenamelerin Tuna nehrine ait bütün ahkâmını Hükûmet-i Seniye kabul ve tasdik ve bundan mütevellit usul-i idareye muvafakat eylediğini beyan eder.

Dördüncü Fasıll

Bazı devletlere bir takım limanların hakkı
istimalini bahş eden ahkâm

Madde 349 — Hükûmet-i Seniyeye Bahr-i sefit ve Adalar denizi ile serbesti-i muvasalayı temin için kendisinden ifraz olunan

arazi ve limanlarda serbestçe transit yapabilmesi hakkı verilmiştir.

Serbest transit muamelesi bu hususta umumî bir mukavele akd olununcaya kadar 328 inci maddede tarif olunduğu veçhile olup badehu anın yerine mukavelename mündericatı kaim olacaktır. Alâkadar hükûmetler ve idareler beyninde (Hükümet-i Seniye için maliye komisyonunun muvafakatile) teati olunacak mukavelat-ı hususiye bâlâda beyan olunan hukukun suret-i tatbikini tayin ve bilhassa liman ve orada mevcut serbest mıntakaların suret-i istimalini ve doğru bilet ve doğru hamule varakalarını muhtevi beynelmilel müşterek tarifeler vaz'ını tanzim edecektir. Yeni bir mukaveleye kadar 14 teşrinievvel 1890 tarihli Bern mukavelenamesile ilâvat-ı ahkân ı tatbik olunacaktır. Serbest transit muamelesi posta, telgraf ve telefon hidematına şamil olacaktır.

Madde 350 — İthalat ve ihracatını transit suretile icra eylemek için İzmir limanında 341 ilâ 344 maddelerde mezkûr serbest mıntakalar kavaid-i umumiyesine tabi bir mahal Hükümet-i Seniye icar olunacak ve Cemiyet-i Akvam tarafından müddet tayin olunmadığı takdirde icar daimî olacaktır.

Fıkra-i sabıkada beyan olunan mahallin tahdidi, mevcut demiryolları ile irtibatı, tertip ve tanzimi, işletilmesinin şekli ve alelumum istimaline ait kâffe-i şerait ve icar bedeli biri Osmanlı biri Yunan ve biri de Cemiyet-i Akvam tarafından tayin olunan azalardan mürekkep bir komisyon tarafından tesbit olunacaktır. İşbu şerait aynı esasat dahilinde on senede bir tetkik olunabilecektir.

Madde 351 — Gürcistan, Azerbaycan, İran ve Ermenistan'a Batum limanında serbesti-i duhul ve huruç hakkı bahşolunmuştur. Bu hak 349 uncu maddede beyan olunan şerait dairesinde icra olunacaktır.

Madde 352 — Üçüncü kısmın (ahkâm-ı siyasiye) 89 uncu maddesindeki mukarrerat müstesna olmak üzere, Trabzon limanında Karadeniz ile serbesti-i muvasale hakkı Ermenistan'a bahş olunmuştur. Bu hak-ki muvasaladan 349 uncu maddede mezkûr şerait dahilinde istifade edilecektir.

Bu halde ithalât ve ihracatını transit suretile icra eylemek için Trabzon limanında 341 ilâ 344 maddelerde mezkûr serbest

muntakalar kuva-yı umumiyesine, tabi bir mahal Ermenistana icar olunacaktır.

Cemiyet-i Akvam tarafından müddet tayin olunmadığı takdirde icar daimî olacaktır.

Fıkra-i sabıkada beyan olunan tahdidi, mevcut demiryollar ile irtibatı, tertip ve tanzimi, işletilmesinin şekli biri Ermeni, biri Osmanlı ve biri de Cemiyet-i Akvam tarafından tayin olunan azalardan mürekkep bir komisyon tarafından tesbit olunacaktır.

İşbu şerait aynı esasat dairesinde her on senede bir tetkik olunabilecektir.

Üçüncü kısım Demiryollar

Birinci Fası

Beynelmîlel münakalâta ait ahkâm

Madde 353 — İmytiyazlı şirketlerin hukuku mahfuz kalmak şartile, Düvel-i Müttefika memalikinden Osmanlı memleketine gelen veyahut Memamlık-i Osmaniyeden düvel-i müttefika memalikine giden veya düvel-i müttefika memalikinden gelip veya oraya gidip transit suretile Osmanlı Memalikinden geçen eşya Osmanlı demiryollarında alınacak ücret hususâtında (ikramiye veya iade-i ücurat dahil-i hesap olmak üzere) ve bu eşyaya gösterilecek teshilatta ve hususât-ı sairede aynı cins eşya hakkında tatbik olunan en müsait kavaitten yani Osmanlı demiryollarının herhangi birinde dahili münakalatta veya ihracat veyahut ithalat veya transit suretile yapılan nakliyatta bilhassa kat olunan mesafenin tuline göre tatbik olunan şerait-i nakliyeden istifade edecektir.

Düvel-i müttefikadan biri Hükümet-i Seniye den talep eylediği takdirde fıkra-i sabıkada beyan olunan ucurat-ı nakliyyeyi müş'ir ve doğru sevkiyat için hamule senetleri tanzimine müsait beynelmîlel tarifeler tertip olunacaktır.

Madde 354 — İşbu muahedenamenin mevki-i tatbik ve vâzından itibaren bu maddenin ikinci fıkrasındaki kuyud-i istisnaiye dairesinde Hükümet-i Seniye demiryollar ile nakil olunan eşya hakkında 14 teşrinievvel 1890, 20 eylül 1893, 16 temmuz 1895, 16 haziran 1898 ve 19 eylül 1906 tarihli Bern mukavele-name ve itilafnamelerini kabul eylediğini taahhüt eder.

İşbu muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren beş sene sonra demiryollar vasıtasile yolcu, eşya-yı zatiye ve eşya-yı ticariye nakliyatı hakkında bâlâda mezkûr 14 teşrinievvel 1890 tarihli Bern mukavelenamesile zeyilleri makamına kaim olmak üzere, yeni bir mukavele ve demiryolları nakliyat-ı beynelmileliye şeraitini tanzim etmek üzere mukavele ahkâmına müstenit talimat ve ilâvat yapılır ise Hükûmet-i Seniye ve velevki mezkûr mukavelenamenin ihzar ve tertibine iştirakten imtina etmiş bile olsa ahkâmını icraya mecbur olacaktır. Yeni mukavelenamenin akdine kadar Hükûmet-i Seniye bâlâda mezkûr Bern mukavelenamesile zeyilleri ve ilâvatı mündericatına tevfik-i hareket edecektir.

Madde 355 — İmtiyazlı şirketlerin hukuku mahfuz kalmak şartile transit olarak Memalik-i Osmaniyeden geçmek suretile düvel-i müttetikadan biri veya bir kaç tarafından talep olunduğu takdirde düvel-i müttetika beynindeki veya düvel-i mezkûre ile diğer bilcümle devletler arasındaki münasebatı temin zımında Memalik-i Osmaniyeden transit suretile geçen şimendiferler ile seyahat eden yolcular ve bunların eşya-yı zatiyeleri için doğru biletle seyahata elverişli katarlar tertibine iştirake Hükûmet-i Seniye mecburdur. Bilhassa düvel-i müttetika memalikinden gelen araba ve katarları Hükûmet-i Seniye kabul ve laakal kendi katarlarından aynı hatlarda uzun mesafede icra-yı seyir ve sefer edenlerin en eyilerinin süratine muadil bir süratle sevk edecektir. İşbu doğru münakalâta tatbik olunacak ücret-i nakliye, hiç bir veçhile aynı şerait-i sürat ve istirahat tahtında dahil-i Memalik-i Osmaniyede icra edilen münakalet için ahzolunan ücretten fazla olmayacaktır.

Düvel-i Müttetika limanlarına gidecek veyahut aralardan gelecek olan muhacirinin aynı şerait-i sürat ve istirahat tahtında Osmanlı demiryollar nakline tatbik olunacak tarifeler diğer herhangi limanlara gidecek veyahut oralardan gelecek olan muhacirlerin mezkûr demiryollarda müstefit oldukları her türlü ikramiyeye veyahut iade-i ücrete riayet ile kilometre başına en müsait tarifelerdeki resimden yüksek bir resmi asla ihtiva etmeyecektir.

Madde 356 — Hükûmet-i Seniye 355 inci maddede tasrih olunan ve doğrudan doğruya vukubulacak nakliyata veyahut

düvel-i müttefika limanlarından gelecek ve ya oralara gidecek muhacırların nakliyatına mahsus olan ve bu nakliyatı işkâl ve tehir edebilecek olan muayene, tedabir-i inzibatiye, zabita-i sıhhiye ve kontrol gibi fennî, malî veyahut idarî hiç bir tedbir ittihaz etmemeği taahhüt eder.

Madde 357 — Doğru hamule senedi ile olsun olmasın kısmen demiryollu ile ve kısmen vasait-i bahriye-i dahiliye ile münakalat icra olunduğu takdirde yapılan salifüzzikir ahkam demiryol-ile icra olunan kısma kaabil-i tatbik olacaktır.

İkinci Fasil

Edevat-ı Müteharrike

Madde 358 — Beynelmilel münakalatta istihdam olunacak osmanlı vagonlarının :

1- 18 mayıs 1907 tarihinde tadil olunan 15 mayıs 1886 tarihli Bern mukavelenamesine dahil olan düvel-i müttefika demiryollarında seyir ve sefer eden eşya-yı ticariye katarlarının tertibatına dahil eşya ve işbu muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren on sene zarfında düvel-i mezkûre memalikin-de kabul edilebilecek mütemadî baskı tertibatının işlemlerini işkâl etmeyecek vasaitle mücehhez olmalarını;

2- Düvel-i mezkûreye ait vagonların demiryollarında seyir ve sefer eden bütün eşya katarlarına ithal edilmesini Hükümet-i Seniye taahhüt eder.

Düvel-i müttefikanın edevat-ı müteharrikesi Osmanlı demiryollarında, seyir ve sefer, hüsn-i muhafaza ve tamirat husunda Osmanlı edevat-ı müteharrikesi hakkında yapılan muamele mısillu muameleden müstefit olacaktır.

Üçüncü Fasil

Demiryollarının devir ve intikali

Madde 359 — İşbu muahedename mucibince memalik-i Osmaniyeden ayrılan yerlerde kâin ve gerek hükûmete ve gerek hususî şirketlere ait demiryolları ile limanların devir ve intikaline ve eshab-ı imtiyaza ait tedabir-i maliyeye ve memurinin tekaüt muamelesine müteallik kuyud-i mahsusaya riayet şartile demiryollarının teslimi veçh-i ati üzere yapılacaktır :

1) Bütün demiryolların imalât ve tesisatı tamamen ve mümkün merteye hüsn-i halde terk olunacaktır;

2) Kendine mahsus edevat-ı müteharrikesi bulunan bir demiryolu kâmilan devir ve intikal eden bir arazide bulunur ise işbu edevat-ı müteharrike 30 teşrinievvel 1918 tarihindeki müfredat defteri mucibince tamamen ve işleyecek bir halde terk olunacaktır. Hükûmet-i Seniye kontrolü kendisine ait olan esbaptan mütevellit zayıttan mesuldur;

3) İşbu muahedename mucibince idareleri inkısama uğrayacak demiryollarındaki edevat-ı müteharrikenin suret-i taksimi, kendilerine hattın aksam-ı muhtelifesi tahsis olunan idareler beyinde bil'itilâf kararlaştırılacaktır. İşbu itilâfnamede 30 teşrini evvel 1918 tarihinde tanzim edilen son müfredat defteri mucibince mezkûr demiryollarında bulunan ve sebt-i defter edilmeyen malzemenin ehemmiyeti ve manevra hatları vesair hatlar dahil olmak üzere hatların tulleri ve münakalâtın nevi ve ehemmiyeti nazar-ı dikkate alınacaktır. Bir ihtilâf vukuunda mesail-i muhtelifün-fiha Cemiyet-i Akvam tarafından mansup bir hakem tarafından hal olunacaktır. Bu hakem icabı halinde her kısma terk olunacak lokomotif, araba ve vagonların miktarını tayin, onların suret-i ahiz ve tevdiini tesbit ve edevat-ı müteharrikenin bir müddet-i muayyene zarfında şebekede mevcut imalathanelerde tamiratını temin için muvafık göreceği tedabiri tanzim eyleyecektir;

4- Levazım, eşya-yı menkule ve âlât dahi edevat-ı müteharrikedeki şerait veçhile terk olunacaktır.

Madde 360 — Hükûmet-i Seniye Hicaz demiryolunda malik olabildiği bütün hukukundan ferağat ettiğini ve gerek demiryolunun işletilmesi için gerek buna ait ve bunda müstamel emvalinin taksimi için alâkadar olan hükûmetler tarafından ittihaz olunacak bil'umum tertibatı kabul eylediğini beyan eder. Bu tertibatta hattın diyanet nokta-i nazarından haiz olduğu vaziyet-i mahsusa kâmilan tasdik ve muhafaza edilecektir.

Dördüncü Fası
Demiryollarının işletilmesi hakkında
itilâfname

Madde 361 — İşbu muahedenamenin muhtevi olduğu kuyud-i hususiye ahkâmı kâmilen mahfuz olmak şartile yeni hudutların tayini neticesi olarak aynı memleketin iki kısmını birbirine rabt eden bir demiryolu diğer bir memlekettten murur ederse veyahut bir şube hattı bir memlekettten başlayarak diğer bir memlekette nihayetlenirse işletme şeraiti alakadar olan demiryollar idareleri beyninde akd olunacak bir suret-i tesviye ile tayin olunacaktır. İşbu suret-i tesviye ahkâm ve şeraiti hakkında idareler beyninde muvaffakat hasıl olmazsa beyinlerindeki ihtilâf 359 uncu maddede beyan olunduğu veçhile tayin olunacak bir hakem tarafından hal ve faslolunacaktır.

Hükümet-i Seniye ile Düvel-i Müttefika yahut hemhudut olan yeni hükümetler beyninde bilumum yeni hudut istasyonlarının tesisi ve işbu istasyonlar beynindeki hatların işletilmesi mesaili şerait-i sabika dairesinde akd olunacak itilafnameler ile hal olacaktır.

Madde 362 — Muhtelif memleketler beynindeki münakalat, vagonların mübadelesi, memalik-i muhtelifedeki yollara mütedair tarifeler ve 1 ağusts 1914 tarihin de ecza-yı memalik-i osmaniyeden bulunan memalikte kâin demiryollarına müteallik bilcümle mesail-i mümasile hakkında tertibate müştereke ittihaz etmek salâhiyetini haiz olmak üzere alakadar olan hükümetler tarafından tayin olunacak fennî murahhaslardan mürekkep daimî bir konferans teşkil olunacaktır.

Dördüncü kısım
Mesail-i muhtelife

Birinci Fası

Ameliyat ve taksimat-ı miyahiye

Madde 363 — Yeni hududun tayini neticesinde bir memleketteki (kanal, feyezan, irva, teybis ve mesail-i mümasile gibi) taksimat-ı miyahiye ahar bir devlete ait arazide icra olunan ameliyata tâbi bulunur ise veyahut harpten evvelki teamülat mucibince bir devlete ait arazide, diğer devlet arazisinde nebean eden

su veyahut su kuvveti istimal edilirse alâkadar hükûmetler bey-ninde bunlardan her birinin hukuk ve menafi-i müktesebesini muhafaza edebilecek bir zemin-i itilaf temin edilmelidir böyle bir itilaf hasıl olmadığı takdirde bu bapta Cemiyet-i Akvam Meslisince tayin edilecek bir hakem tarafından bir karar ittihaz olunacaktır.

İkinci Fasl Telğraf ve telefon

Madde 364 — Hükûmet-i Osmaniye düvel-i müttelikadan herhangi birinin talebi üzerine arazi-i Osmaniyyeden mürur eden telgraf veya telefon hutut-i esasiyesinin inşa ve idaresi hususunda teshilat-ı muktaziye ibrazını taahhüt eder. Mevzu-i bahis olan teshilat, düvel-i müttelikadan biri tarafından tayin ve irae edilen her telgraf veya telefon şirketine zirdeki hukuka müteallik imti-yazın itasından ibarettir.

a- Arazi-i Osmaniye dahilinde şimendifer hatları veya sair turuk-i muvasala imtidadınca yeni telgraf veya telefon direk ve telleri hatlarının tesisi.

b- Gerek mezkûr telgraf veya telefon direk ve tel hatlarına ve gerek badel-tilaf mevcut direklere rabt edilmiş olan tellere her an serbestçe takarrüp edilmesi ve işlemeğe salih bir halde idamesi için iktiza eden her türlü tedabirin ittihazı;

c- Salifüzzikir telgraf veya telefon hatlarından istifade edil-mek üzere kendilerine mensup memurların istihdam edilmesi.

Mezkûr hatların tesisine ve betahsis eşhas-ı hususiyeye taz-minat ve tavizat itası hususatına müteallik kâffe-i mesail bizzat Hükûmet-i Osmaniye tarafından tesis edilmiş bir telgraf veya telefon hattı hakkındaki aynı şerait dairesinde tesviye edilecektir.

Madde 365 — Türkiye mukavelat-ı mevcudedeki her türlü ahkâm-ı muhalifeye rağmen hemhudut olsun olmasın düvel-i müttelikadan herhangi birinden gelen veya oraya giden telgraf ve telefon ve muhaberat ve muhaveratının meriyülicra tarife-ler mucibince beynelmilel transit muamelatına en elverişli hat-lar üzerinden serbestçe transit edilmesini taahhüt eder.

İşbu muhaberat ve muhaverat lüzumsuz hiç bir kayıt ve mühlete tabi tutulmayacak ve Türkiyede emr-i nakillerinde millî muhaberat hakkındaki teshilata ve bahusus sürat-i nakle

mazhar olacaktır. Doğrudan doğruya veya bilvasita mürsil veya mürsilünileyhin tabiiyeti hiç bir kayıt, resim ve suhulete mahal vermeyecektir. ¹

Sábika tamamen arazi-i Osmaniye üzerinde kâin iken işbu muahedename ahkâmı neticesi olarak düvel-i muhtelif arazi-sinden murur edebilecek olan hututa müteallik ve memalik-i muhtelifeye ait ucaratın mecmuu, telgraf ucuratı yeni bir mukavele-i beynelmileliye ile tadil edilinceye kadar, hutut-i mezkûre hâkimiyet-i Osmaniye tahtında kalmış olduğu takdirde alınacak olan ücretten fazla olmayacak ve bunun hututun mürur ettiği düvel-i muhtelif arasında suret-i taksimi alâkadar muhtelif idareler beyninde tayin edilecektir.

Üçüncü Fası Tahtelbahir kablolar

Madde 366 — Hükûmet-i Osmaniye Derseadet Köstence kablosunun İstanbul'da karaya rabtı hakkında düvel-i müttetika tarafından irae olunacak herhangi bir idare veya şirkete devir etmeği kabul eyler.

Madde 367 — Türkiye, Kıbrıs- Lazkiye ve Cidde-Suakin kablolarının heyet-i umumiyesi veya aksamı üzerindeki her türlü hukuk ve salâhiyet ve imtiyazdan başlıca düvel-i müttetika lehine olarak gerek kendi ve gerek tebaası namına ferağat eder.

Fıkra-i sâlîfe mucibince devir edilen kabloların heyet-i umumiyesi veya aksamı eşhas-ı hususiyeye ait olduğu takdirde bidayeten malolduğu meblağ istimalden mütevellit bir aşınma payı tenzilile Türkiye'nin matlubuna geçirilecektir.

Dördüncü Fası Bazı tedahir-i icraiye müteallik ahkâm

Madde 368 — Türkiye nakliyat hususâtında düvel-i müttetika namına hareket edecek bir idarî makam tarafından kendisine verilecek berveçh-i âti talimatı icra edecektir :

¹ Bu cümle iyi terceme edilmemiştir. Fransızcası şudur : Nulle redevance, facilité ou restriction ne devra dépendre directement ou indirectement de la nationalité de l'expéditeur ou du destinataire.

1- Muahede-i hazıranın icrasına memur kıtaatın ve ordularda istimale mahsus erzak, cephan ve malzemenin nakliyatı.

2- Muvakkaten bazı havalinin iaşesi için yapılacak erzak nakliyatı, nakliyatın mümkün olduğu kadar seri bir surette icrasını temin edecek şerait-i tabiiyenin tayini ve telgraf ve posta hizmetinin tanzimi.

Beşinci Fasil

İhtilâfat hakkında ahkâm ve şerait-i daimenin tetkiki

Madde 369 — İşbu muahedenamede muhalif ahkâm bulunmadığı takdirde bu muahedenin işbu kısmının tefsir ve tatbikinde alâkadar hükümetler arasında ihtilaf zuhur edecek olduğu takdirde, âtide dermeyan edileceği veçhile, ihtilâf-ı mezkûr Cemiyet-i Akvam tarafından hal olunacaktır.

Madde 370 — Cemiyet-i Akvam her zaman usul-i idare-i daimeye ait mevad-dı ânifeyi tetkik etmeği teklif edebilecektir.

Madde 371 — İşbu muahedenin mevki-i icraya vaz'ından üç sene mürurunda 328 ilâ 334, 353 ve 355 ilâ 357 nci maddeler ahkâmı Cemiyet-i Akvam tarafından her zaman tetkik olunabilecektir.

373 üncü madde ahkâmı müstesna olmak üzere mukabele bilmişil bahşedilmedikçe bu arazinin herhangi bir kısmına ait ânifülbeyan maddelerde münderiç ahkâmıdan düvel-i müttefikadan biri tarafından mütalebatta bulunulamayacaktır.

Altıncı Fasil

Ahkâm-ı hususiye

Madde 372 — Düvel-i Müttefika menafiine olarak işbu muahedename ile kendine tahmil olunan vazaiife hâlel gelmemek şartıyla, muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren beş sene zarfında kaabil-i seyir turuk-i miyahiye, limanlar ve demiryollarında beynelmilel transit kavaidine müteallik olarak akd olunup Cemiyet-i Akvamın mazhar-ı tasvibi olacak olan her nevi mukavelat-ı umumiyeyi kabul edeceğini Türkiye taahhüt eder.

Madde 373 — İşbu muahedenamede muhalif kuyud-i mahsusa olmadıkça, işbu kısmın mündericatı kapitülasyon usulü yahut kapitülasyon makamına kaim olacak sair bir suret-i tesviye

ile Düvel-i Müttefika tebaasına bahşolunan daha vasi hukukun meriyetine mani teşkil etmeyecektir.

ON İKİNCİ BÂB

Mesai

Birinci kısım Mesai teşkilâtı

Cemiyet-i Akvam'ın gayesi bir sulh-i âlemşumul tesisi olduğuna ve böyle bir sulh ancak adalet-i içtimaiye esası üzerine iptina edebileceğine;

Bir çok kimseler için haksızlığı, sefaleti, mahrumiyeti intaç eden şerait-i mesai mevcut olduğuna ve bunun tevlit ettiği memnuniyetsizlik dolayısıyla sulh ve aheng-i âlem tehlikeye ilka edildiğine mebni saat-ı mesainin tanzimi ve yevmî ve usbuî had-di âzam mesai müddetlerinin tesbiti, işçilerin tedariki, işsizliğe karşı mücadele edilmesi uygun bir maişete kifayet edecek bir ücret tediyesinin taht-ı zamana alınması, erbab-ı mesainin umumî ve meslekî hastalıklarına ve işten mütevellit kazalara karşı himayesi, çocukların, reşitlerin, kadınların sıyaneti, şeyhuhet ve mâluliyet tekaüdiyelerinin tayini, memalik-i ecnebiyede istihdam olunan işçilerin himayesinin müdafaası, sendikaların serbestisi usulünün kabulü; tedrisat-ı meslekiye ve fenniyenin teşkili ve buna mümasil diğer tedabirin ittihazı gibi şeraitin âcilen islahına lüzum görüldüğünden;

Ve herhangi bir millet tarafından hakikaten insanî bir tarz-ı mesainin kabul edilmemesi yüzünden memleketlerindeki erbab-ı mesainin halini islâh arzusunda bulunan diğer milletlerin gayretlerine mevani ihdas eylemesinden dolayı;

Hissiyat-ı adalet ve beşeriyet ile hareket eden ve aynı zamanda devamlı bir sulh-i âlem teminini arzu eden hükûmat-ı müteakide berveç-i âti hususatta ittifak etmişlerdir :

Birinci Fasıll Teşkilât

Madde 374 — Mukaddimedede zikiredilen programın mevki-i tatbikie vaz'ile mükellef olmak üzere daimî bir heyet tesis olunmuştur. Cemiyet-i Akvamın aza-yı asliyesi bu heyetin aza-yı

asliyesindedir ve bundan sonra da Cemiyet-i Akvam azalığı hakkı işbu heyete de aza olmak hakkını da bahşedecektir.

Madde 375 — Heyet-i daimenin daire-i mesaisi :

1- Aza ve murahhaslarının umumî konferansı

2- 380 inci maddede zikir edilen Meclis-i İdarenin taht-ı idaresinde beynelmilel mesai kalemi

Madde 376 — Aza ve murahhaslar umumî konferansı ihtiyaç hasıl oldukça ve fakat laakal senede bir defa akd-i içtima eder. İşbu konferansa her aza, ikisi hükûmet tarafından ve diğer ikisi bu hükûmetin tabiiyetinde işçi istihdam eden sermayedarlar ile işçiler tarafından müteakabilen intihap olunacak dört murahhas ile iştirak edecektir. Her murahhasa içtimanın ruznamesinde mezkûr her mevad-dı müteferrika için âzamî iki fennî müşaviri refakat edebilir. Konferansta bilhassa kadınları alâkadar eden mesail mevzu-i bahis olduğu takdirde fennî müşavirlerden laakal birisi kadın olmalıdır.

Azalar, işçi istihdam edenler ile işçileri teşkil eden heyetlerin en mühimleriyle müttefikan, eğer o memlekette bu gibi heyetler mevcut ise, hükûmete mensup olmayan murahhas ve fen müşavirlerini tayin etmelerini taahhüt ederler.

Fennî müşavirler ancak muavini oldukları murahhasların talebi ve konferans reisinin müsaade-i mahsusası üzerine söz almağa mezun olup reye iştirak edemezler.

Bir murahhas reise tahriren müracaatla fennî müşavirlerden birisini kendisine vekil tayin edebilir ve işbu vekil bu sıfatla müzakerata ve reye iştirak edebilir.

Murahhasların ve fennî müşavirlerin isimleri mensup olduğu hükûmet tarafından beynelmilel mesai idaresine bildirilecektir.

Murahhasların ve fennî müşavirlerin salâhiyetleri konferansın nazar-ı tetkikine arz edilecek ve mevcut azaların sülûsan ekseriyetile konferans her murahhas veya müşavir-i fenniye işbu maddeye muvafık olarak intihap edilmediğini gördüğü takdirde redde salâhiyettar olacaktır.

Madde 377 — Her murahhas konferansın müzakeresine tevdi olunan her mesele üzerine bizzat rey vermek hakkına malik olacaktır.

Azalardan birisi hükûmete mensup olmayan murahhas tayin etmek hakkını istimal etmediği takdirde hükûmete mensup olmayan diğer murahhas konferans müzakeratına iştirak hakkına malik olacak fakat rey vermek salâhiyetini haiz olmayacaktır.

376 ncı maddenin verdiği salâhiyet mucibince konferans kendi azalarından birisinin murahhasını kabul etmediği takdirde işbu murahhas tayin olunmamış addedilerek bu madde hükmü tatbik edilecektir.

Madde 378 — Konferans içtimalarını Cemiyet-i Akvamın merkezinde veya evvelki içtimaların birinde, mevcut azaların sülûsan ekseriyetile kararlaştırılan her hangi bir mahalde akdedebilir.

Madde 379 — Beynelmîlel Mesai İdaresi Cemiyet-i Akvamın merkezinde tesis olunacak ve cemiyet-i mezkûrenin Heyet-i Umumiyesinden madut olacaktır.

Madde 380 — Beynelmîlel Mesai İdaresi berveçh-i âti şeraite tevfiakan irae ve tayin olunacak yirmi dört kişiden mürekkep bir Meclis-i İdarenin nezareti altındadır.

Beynelmîlel Mesai Dairesi Meclis-i İdaresi berveçh-i âti teşkil edilecektir :

Hükûmetlerini temsil eden on iki şahıs

Sermayedarları temsil eden konferans murahhasları tarafından intihap edilen altı şahıs

Müstahdimin ve ameleyi temsil eden konferans murahhasları tarafından intihap edilen altı şahıs

Hükûmetleri temsil eden on iki şahsın sekizi en ziyade ehemmiyet-i sınıaiyeyi haiz olan azalar tarafından ve dördü mezkûr sekiz azanın murahhasları müstesna olmak üzere konferanstaki hükûmet murahhasları tarafından irae olunan azalar tarafından tayin olunacaktır.

En ziyade ehemmiyet-i sınıaiyeyi haiz olan azaların kimler olduğu hakkında vukuu muhtemel olan ihtilâfat Cemiyet-i Akvam tarafından halolunacaktır.

Meclisi İdare azalarının manda müddeti üç senedir. İnihilâl eden aza yerlerine diğerlerinin intihab ve tayini hususu ve buna mümâsil diğer mesail konferansın tasvibine talikan Meclis-i İdare tarafından takarrür ettirilebilecektir.

Meclis-i İdare, azalarından birini reis intihap ve nizamname-i dahilisini tanzim eyleyecektir.

İçtima devrelerini tayin hususu Meclisin kendine aittir.

Meclisin suret-i fevkalâdede içtima etmesi azadan laakal on kişinin tahriri talebine mutavakkıftır.

Madde 381 — Beynelmilel Mesai İdaresi bir müdire tevdi olunacak ve bu müdir talimatını ahzedeceği idarenin hüsn-i intizamından ve kendisine mevdu kâffe-i vazâifin suret-i icrasından nezdinde mesul olacağı meclis-i idare tarafından irae ve tayin edilecektir. Müdür veya vekili meclis-i idarenin her içtimasında hazır bulunacaktır.

Madde 382 — Beynelmilel mesai idaresinin memurini müdir tarafından intihap olunacaktır. Milel-i muhtelifeye mensup bulunacak olan memurin-i mezkûrenin intihabı en eyi netayicin istihsali maksadile kaabil-i telif bir nokta-i nazara matuf olacaktır. Memurin-i mezkûrenin bir kısmı kadınlardan olacaktır.

Madde 383 — Beynelmilel Mesai İdaresinin umur ve vazaifi işçilerin ahvali ve tarz-ı mesaisi hakkında beynelmilel vaz olunacak nizamât ve tertibata müteallik malûmatın cemini ve tefrikini ve bilhassa beynelmilel mukavelat ahkâmınca konferansın müzakeratına arzı iktiza eden mesailin tetkiki, ve konferans tarafından muktazi görülen kâffe-i tahkikat-ı mahsusanın icrasını ihtiva eder. Beynelmilel Mesai İdaresi, konferans celselerinin ruzname-lerini ihzar ile mükelleftir.

İşbu muahedenin bu kısmına ait mevad-ı mahsusaya tev-fikan beynelmilel her türlü ihtilafata müteallik kendine isabet eden vazaifi ifa eyler.

Sanayi ve mesaiye dair ve beynelmilel bir faideyi haiz bulunan mesaile ait tetkikata münhasır olmak üzere fransızca, ingilizce ve meclisi idarenin münasip göreceği diğer lisanla bir mecmua-i muvakkate tanzim ve neşir edecektir.

İşbu maddede zikir olunan hususattan başka konferansın suret-i umumiyede kendisine tefviz edeceği diğer salâhiyet ve vazaife malik olacaktır.

Madde 384 — Azaların amele mesailile işğal eden nezaretleri doğrudan doğruya Beynelmilel Mesai İdaresinin meclisi idaresinde bulunan hükümetlerinin vekili veya vekili bulunmadığı

takdirde bu hususta alâkadar hükûmet tarafından tayin edilen diğerk bir memur vasıtasile mesai idaresi müdiri ile muhabere icra ederler.

Madde 385 — Beynelmilel Mesai İdaresi her mesele hakkında Cemiyet-i Akvam kâtib-i umumisinin muavenetini talep edebilir ve bu muavenet diriğ olunmaz.

Madde 386 — Azalardan her biri icab-ı hale göre konferansa ve Meclis-i İdareye iştirak eden kendi murahhaslarının ve fen-nî müşavirlerinin ve vekillerinin seyahat ve ikamet masraflarını tediye edecektir.

Beynelmilel Mesai İdaresinin, konferans ve Meclis-i İdare içtimalarının masarif-i sairesi Cemiyetin umumî bütçesine göre Cemiyet-i Akvam kâtib-i umumi tarafından müdire tevdi olunur. İşbu maddenin mevad-ı mündericesine göre müdir kendisine tevdi olunan mebalığın suret-i istimalinden Cemiyet-i Akvam kâtibi umumisine karşı mesuldur.

İkinci Fasıı Tarz-ı İdare

Madde 387 — Meclis-i idare, azalardan birisinin hükûmeti tarafından veya 376 ncı madde mucibince herhangi diğerk bir heyet tarafından vaki olan teklifatı bittetkik konferans devre-i içtimaiyesinin ruzname-i müzakeratını tesis eder.

Madde 388 — Müdür konferansın kâtibliği vazifesini ifa eder ve her devrei-i içtimaiyenin ruznamesini devrenin küşadından dört ay evvel azaların herbirine ve bunlar vasıtasile eğer tayin olunmuşlarsa hükûmete ait olmayan murahhaslara bildirir.

Madde 389 — Aza hükûmetlerden herbirisi bir veya müteaddid mesailin devre-i içtimaiyenin ruznamesine vaz'ına itiraz hakkına maliktir. İtirazın esbab-ı mucibinesini muhtevi muhtura müdire yazılmalıdır. Müdür bunu heyet-i daim azalarına bildirir. Mevcut murahhasların sülûsanı ekseriyetle böyle bir karar verildiği takdirde itiraz olunan mevzu ruznamede kalır.

Sülûsan ekseriyetle konferansın kararına iktiran eden ve fikra-i sabıkada tasrih olunan suretten başkaka bir tarzda tetkiki cap eden her mesele içtimaî müteakip ruznameye ithal edilecektir.

Madde 390 — Konferans kendi vazifesine ait nizamatı tanzim ve reisi intihap eyleyecektir. Tetkike vaz'ını münasip gördüğü her mesele üzerine rapor takdim üzere komisyonlar tayin edebilecektir. İşbu muahedenin işbu kısmının mevad-dı sairesinde başkaca bir ekseriyet mevzu-i bahis olmadığı takdirde konferans mevcut azanın ekseriyet-i mutlakasile intihab-ı mukarrerat eyler.

Verilen reyler adedi devre-i içtimaiyede mevcut murahhaslar adedinin nisfından aşağı bulunursa bir karar verilmiş olamaz.

Madde 391 — Konferans teşkil ettiği komisyonda müzakere hakları olmamak ve fakat yalnız rey-i istişarileri bulunmak üzere fennî müşavirler terfik edebilir.

Madde 392 — Konferans ruznamede muharrer bir maddeye ait teklifatın kabulüne karar verirse bu teklifatın berveç-i âti eşkâlini tayin edecektir.

a- Millî bir kanun şeklinde veya ahar surette azaların tetkikine vazolunmak üzere bir tavsiye.

b- Veyahut azalar tarafından tasdik olunmak üzere beynelmilel bir mukavele projesi şekli kesb edebilip edemeyeceğini tayin edecektir. Bir tavsiyenin veya bir mukavele projesinin konferansa son reyde kabul olunması için mevcut murahhasların sülûsan ekseriyeti lâzımdır.

Konferans bir tavsiyeye veya umumî mahiyette bir mukavele projesine karar verirken iklimi, teşkilat-ı snaiyenin gayr-ı kâfi surette inkişafı ve esbab-ı hususiye-i sairesi, esas itibarile hîref ve sanayiî ahval ve şeraitini farklı kılan memleketleri nazar-ı itibare alacak ve bu memleketlere mahsus ahval ve şeraite tevafuk etmek üzere lüzum addeceği tadilatı teklif eyleyecektir.

Tavsiye veyahut mukavelename projesinin bir sureti konfernas reisi ve müdir tarafından imza olunacak ve Cemiyet-i Akvam kâtib-i umumisine tevdi edilecektir. Kâtib-i mumaileyh birer suret-i musaddakasını azalardan herbirine verecektir.

Azalardan herbiri devre-i içtimaiyenin hitamından itibaren bir sene müddet zarfında (veya ahval-i fevkalâde dolayısıyla bir sene müddet zarfında yapılamadığı takdirde hemen imkân hasıl olduğu zaman ve fakat herhalde konferansın devre-i içtimaiyesinden itibaren on sekiz ayı tecavüz etmemek üzere) bir kanun haline vaz'ı veya başka türlü bir tedbir ittihazı zammında veya

mukavele projesini ait olduğu memura veyahut memurine tevdi etmeği deruhde eder.

Azalar bir tavsiye hakkında ittihaz olunan mukarrerattan kâtib-i umumiye haberdar eylerler.

Bir mukavele projesi hakkında memurin veyahut memurin-i müteallikasının rızasını alan aza mukavelenamenin suret-i kat'iyeye tasdik edildiğinden kâtib-i umumiye haberdar edecek ve mukavele ahkâmının tamami-i tatbiki için icab eden tedabiri ittihaz eyleyecektir.

Bir tavsiyeyi müteakip bir muamele-i teşriye veyahut bu tavsiyeyi kuvveden fiile çıkarabilecek tedabir-i saire ittihaz edilmezse veya bir mukavele projesine memurin-i aidesinin rızası tealluk etmezse aza diğer hiç bir taahhüde tabi tutulmayacaktır.

Mesaiye müteallik mesail hakkındaki mukaveleye iştirak salâhiyeti bazı tahdidata tabi bulunan federal bir hükümet mukavele projesini bir tavsiye mahiyetinde telâkki etmek hakkına malik olacak ve bu halde işbu maddenin tavsiyeye müteallik ahkâmı mahihüttatbik olacaktır.

Bâlâdaki madde berveç-i âti esas dahilinde tefsir edilecektir :

Hiçbir zaman azaların hiç birisinden konferansça kabul olunan bir tavsiye veya mukavele projesinin neticesi olarak erbab-ı mesaiye kendi kanunlarile bahşedilmiş olan himayenin tenkisi talep edilmeyecektir.

Madde 393 — Bu suretle tasdik edilen her mukavelename Cemiyet-i Akvam kâtibi umumisi tarafından tescil edilecek ve ancak tasdik eden azaları yekdiğerine raptedecektir.

Madde 394 — Heyet-i umumiyesi hakkında son rey ceminded mevcut azaların sülusan ekseriyetini kazanamayan her proje hakkında heyet-i daime azalarından arzu edenler aralarında hususi surette akd-ı mukavele ederler.

Bu kabil mukavele-i hususiye alâkadar hükümetler tarafından Cemiyet-i Akvam kâtibi umumisine tevdi ve mumaileyh tarafından tescil edilecektir.

Madde 395 — Azalardan herbiri kabul ettiği mukavelelerin mevki-i tatbiki için ittihaz olunan mukarrerata dair her sene bir rapor tanzimile Beynelmîl Mesai İdaresine tevdiini taah-

hüt eder. Bu raporlar Heyet-i İdare tarafından beyan olunan şekil ve surette ve talep olunan sıhhat-i tamme ile tanzim olunacaktır. Müdür bu raporların hülâsasını konferansın ilk içtimasına takdim eder.

Madde 396 — Amele veya patron cemiyetleri tarafından bir azanın kabul edip bir suret-i memnuniyetkâranede tatbikini temin etmediği mukavelat hakkında Beynelmîlel Mesai İdaresine karşı vaki olan şikâyetler Meclis-i İdare tarafından alâkadar hükûmete tebliğ edilecek ve hükûmet-i mezkûre madde-i müstekâbih üzerine münasip göreceği beyanatı itaya davet edilebilecektir.

Madde 397 — Şikâyet olunan hükûmetten bir müddet-i münasibe zarfında hiç bir beyanat varit olmaz veya beyanatı vakıa Meclis-i İdarece makbul görülmezse meclis-i İdare şikâyeti ve ledelicap alınan cevabı umuma arz etmeğe salâhiyettar olacaktır.

Madde 398 — Azalardan her birisi mevad-dı sabıka mucibince diğerlerinin kabul edip fikrince bir suret-i memnuniyetkâranede tatbikini temin etmeyen mukavelât ahkâmı hakkında diğer bir aza aleyhine Beynelmîlel Mesai İdaresine bir şikâyetname tevdi edebilir.

Meclis-i İdare münasip görürse âtide beyan olunan usul dairesinde bir tahkik komisyonu teşkil etmezden evvel 396 ncı maddede zikir olunan tarzda alâkadar hükûmetle tesis-i münasebet eyler.

Meclis-i İdare şikâyeti alâkadar hükûmete tebliğ luzumunu münasip gören veya tebliğ icra edilip bir müddeti münasibe zarfında Meclis-i İdareyi memnun edecek hiç bir cevap vürut etmezse Meclis-i İdare mesele-i müstekâbihi tetkik vazifesile mükellef olmak ve bu hususta bir rapor vermek üzere bir tahkik komisyonunun teşkilini talep edebilecektir.

Gerek resen ve gerek bir murahhasın konferansa şikâyeti üzerine Meclis-i İdare tarafından aynı usul takip olunur.

397 ve 398 inci maddelerin tatbikile hadis olan bir mesele Meclis-i İdareye geldiği vakit; şikâyet olunan hükûmetin henüz Meclis-i İdarede bir vekili bulunmayorsa hükûmet-i mezkûre Meclis-i İdarenin işbu mesele üzerine vaki olacak müzakeratına iştirak için bir murahhas tayin etmek salâhiyetini haiz olacaktır. İşbu müzakerenin icra olunacak tarihten vakt-i münasibinde hükûmet-i mezkûre haberdar edilecektir.

Madde 399 — Tahkik komisyonu berveç-i âti surette teşekkül edecektir.

İşbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren altı ay zarfında azalardan herbiri, birincisi patronlar, ikincisi amele ile erbab-ı mesaiyi temsil etmek ve üçüncüsü de bunlardan müstakil olmak üzere hususat-ı sınıyede sahib-i ihtisas üç zatı tayin etmeği taahhüt eder. Eşhas-ı mezkûrenin heyet-i umumiyesi bir liste teşkil edecek ve tahkik komisyonu azaları bu listeden intihap olunacaktır. Meclis-i İdare eşhas-ı mezkûrenin sıfatlarını tahkika ve mevcut azanın sülûsan ekseriyetile sıfatları işbu madde ahkâmına tevafuk etmeyenleri redde selâhiyettardır.

Meclis-i İdarenin talebi üzerine Cemiyet-i Akvam kâtibi umumisi tahkik komisyonunu teşkil için listeden üç sınıftan birer kişi intihap ve birini komisyona reis tayin edecektir. Bu üç şahıslardan hiç birisi doğrudan doğruya şikâyette alakadar bir aza meyanından intihap olunamayacaktır.

Madde 400 — Şikâyette doğrudan doğruya alâkadar olsun veya olmasın azalardan her biri 398 inci madde hükmünce bir tahkik komisyonuna tevdi olunan şikâyete müteallik sahip olduğu bütün malûmatı komisyona tevdi etmeği taahhüt eder.

Madde 401 — Tahkik komisyonu şikâyeti ariz ve amik tetkikten sonra tahkikatının vüsatini tesbit edecek surette müşahedatını biletraf kayıt ile bir rapor tanzim edecek ve raporunda müşteki hükûmeti memnun etmek için alınması icap eden tedabire müteallik vasayayı bildirecektir. Bu rapor ledelicap şikâyet olunan hükûmet hakkında komisyonun münasip görüp hükûmat-ı saire tarafından tatbikini makul gördüğü ceza-yı iktisadiyi muhtevi olacaktır.

Madde 402 — Cemiyet-i Akvam kâtib-i umumisi tahkik komisyonunun raporunu ihtilafta alâkadar olan hükûmetlerden her birisine tebliğ ve neşrini temin edecektir.

Alâkadar hükûmetlerden herbirisi komisyonun raporunda münderiç vasayayı kabul edip etmediklerine dair bir ay zarfında Cemiyet-i Akvam kâtib-i umumisine beyan-ı malumat edecekler ve kabul etmedikleri takdirde ihtilâfın Cemiyet-i Akvam Adalet-i Beynelmileliye Divan-ı Daimisine tevdiâ salâhiyettar olacaktır.

Madde 403 — Azalardan birisi 392 inci maddede zikir edilen bir tavsiyeye veya bir mukavele projesine iştirak etmediği takdirde diğer azalar onu Adalet-i Beynelmileliye Divan-ı Daimisine tevdi salâhiyettar olacaktır.

Madde 404 — 402 ve 403 üncü madde mucibince kendisine tevdi olunan bir şikâyet veya bir mesele üzerine Adalet-i Beynelmileliye Divan-ı Daimisinin kararları kaabil-i temyiz olmayacaktır.

Madde 405 — Tahkik komisyonlarının netayici veya vesayası Adalet-i Beynelmileliye Divan-ı Daimisi tarafından tasdik, tadil veya fesh olunabilecektir. Divan-ı mezkûr ledelicap şikâyet olunan hükûmet aleyhinde hükûmat-ı sairece tatbikini makul gördüğü bir ceza-yı iktisadî hüküm edebilecektir.

Madde 406 — Eğer herhangi bir aza müddet-i muayyenesi zarfında tahkik komisyonunun raporunda münderiç vasayaya veya Adalet-i Beynelmileliye Divan-ı Daimisinin kararına ittiba etmezse aza-yı saire komisyon raporunun veya Divan-ı Daiminin kaabil-i tatbik olarak zikir ve beyan eyledikleri ceza-yı iktisadiyi işbu aza hakkında da tatbik edebilecektir.

Madde 407 — Şikâyet olunan hükûmet her zaman gerek tahkik komisyonunun ve Adalet-i Beynelmileliye Divan-ı Daimisinin kararında münderiç vasayasına ittiba için tedabir-i lâzıma ittihaz ettiğinden Meclis-i İdareyi haberdar edebilir. Bu Mecliste Cemiyet-i Akvam kâtib-i umumisi vasitasile beyanatının tahkiki için bir tahkiki komisyonunun teşkilini talep edebilir. Bu halde 399, 400, 401, 402, 404 ve 405 inci maddeler ahkâmı tatbik edilir ve eğer tahkik komisyonunun raporu veya Adalet-i Beynelmileliye Divan-ı Daimisinin kararı şikâyet olunan hükûmete müsait bulunursa hükûmat-ı saire derhal hükûmet-i mezkûre aleyhine ittihaz eyledikleri tedabir-i iktisadiyeyi iade ederler.

Üçüncü Fası

Mevad-ı umumiye

Madde 408 — Azalar işbu muahedenin işbu faslında münderiç ahkâmına tevfikân kabul ettikleri mukavelatın berveçh-i âti kuyud-i ihtiraziye tahtında müstemlekelerinde veya malikânelerinde ve bizzat idare olunmayıp taht-ı himayelerinde bulunan memleketlerde tatbikini deruhte ederler.

1- Mukavelat şeraiti mahalliye dolayısile gayr-ı kaabil-i tâtbik bulunmamadır.

2- Şerait-i mahalliye tevfiki için mukavelede lâzım olan tadilat yapılabilmelidir.

Azalardan her biri müstemlekelerinde veya malikânelerinde veya bizzat idare olunmayıp taht-ı himayelerinde bulunan mahallerde ittihaz edeceği tedabirden Beynelmilel Mesai İdaresini haberdar etmelidirler.

Madde 409 — İşbu muahedenin işbu faslı hakkında mevcut azanın sülûsan ekseriyetile konferans tarafından kabul edilen tâdilât, vekilleri Cemiyet-i Akvam Meclisini teşkil eden devletler tarafından ve azalardan dörtte üçü tarafından kabul edildiği takdirde vacibülicra olacaktır.

Madde 410 — İşbu muahedenin işbu faslının ve işbu fasla tevfikân bilâhara azalar tarafından akdolacak mukavelatın tefsirine ait her türlü mesail ve müşkilât Adaleti Beynelmileliye Divan-ı Daimisinin takdirine bırakılacaktır.

Dördüncü Fası Tedabir-i muvakkate

(28 haziran 1919 tarihinde Almanya ile akdolunan
sulh muahedesinde sebketmiştir)

Madde 411 — Konferansın ilk içtımını 1919 teşrinievvelinde vukubulacaktır. Bu içtımın mahalli ve ruznamesi merbut lahi-kada tesbit edilmiştir.

Bu ilk devrenin teşkilatı ve dâveti lahikada zikir edilen hükûmet tarafından temin edilecektir. Hükûmet-i mezkûre ve saikin ihzarı hususunda azası aynı lahikada beyan edilecek bey-nelmilel bir komisyonu tarafından muavenet edilecektir.

Cemiyet-i Akvam bütçesine lâzım gelen kredi verilinceye kadar murahasların ve müşavir-i fennilerin harcırahları müstesna olmak üzere, bu devrenin ve müteakibi devrelerin masarifi Umumî Posta İttihatı Beynelmilel İdaresi için tertib edilen nisbet dahilinde azalar arasında taksim edilecektir.

Madde 412 — Cemiyet-i Akvam teşkil edilinceye kadar mevad-ı sabıka mucibince Cemiyetin kâtib-i umumisine tebliğ edilecek muhaberât Beynelmilel Mesai İdaresi müdireyeti tara-

finden muhafaza edilecek ve idare-i mezkûre kâtib-i umumiye haberdar edecektir.

Madde 413 — Adalet-i Beynelmileliye Divan-ı Daimisi teşkil edilinceye kadar işbu muahedenin işbu kısmı mucibince kendisine tevdi edilecek ihtilâfat Cemiyet-i Akvam meclisi tarafından tayin kılınacak üç kişiden mürekkep bir mahkemeye havale edilecektir.

Lâhika

1919 Mesai Konferansının ilk devre-i içtimaiyesi

Konferansın mahalli Vaşington olacaktır.

Amerika Cemahir-i Müttefikası konferansı davete tavassut edecektir.

Teşkilât-ı Beynelmilel Komitesi Amerika Cemahir-i Müttefikası, İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Belçika İsviçre hükümetleri tarafından müntehap yedi zattan mürekkep olacaktır. Komite lüzum görürse aralarına diğer azaları dâvet edebilir.

Ruzname berveçh-i âtidir :

- 1- Sekiz saatlık gün veyahut 48 saatlık hafta usulünün tatbiki.
- 2- İşsizliğin önüne geçmeğe ve netayicini islahaya ait mesil.
- 3- Kadınların istihdamı:
 - a- Vaz-ı hamilden evvel veya sonra (validelik tazminat meselesi dahil olduğu halde);
 - b- Gece esnasında;
 - c- Muzır-ri sıhhat işlerde
- 4- Çocukların istihdamı.
 - a- Mesaiye sin-ni kabul;
 - b- Gece işleri;
 - c- Muzır-ri sıhhat işler.
- 5- Sanayide istihdam olunan kadınların gece hizmetinin me-nine ve kibrit sanayiinde beyaz (sarı) fosforun men-i istimaline dair 1906 da Bern'de ve kabul olunan beynelmilel mukavelatın tatbik ve tevsii.

İkinci kısım

Esasat-ı umumiye

Madde 414 — Erbab-ı mesainin refahiyet-i maddiye ve maneviye ve fikriyesinin beynelmilel bir ehemmiyet-i siyasiyeyi

haiz olduğunu tanıyan hükûmat-ı akidin bu maksada vusul için birinci kısımda bahis olunan Cemiyet-i Akvama raptedilen teşkilât-ı daimeyi vucuda getirmişlerdir.

Hükûmat-ı akidin iklimin âdât ve ahlâkın, hal-i iktisadî ve sınaî taamülün tehalüfû dolayısıyla şerait-i say'ın derhal yeknesaklığını temin etmenin gay-rı mümkün olduğunu takdir eder. Fakat mesainin sadece bir emtia-i ticariye gibi telâkki olunmaması, lüzumuna ve şerait-i mesainin tanzimi için her heyet-i sınayenin ahvalin müsaade ettiği kadar tatbikine çalışacağı bir takım tarz ve esasların mevcudiyetine kanidir. Hükûmat-ı akidin işbu esasattan âtide beyan olunanları müstacel ve hususî bir ehemmiyette görüyor :

1- Mesainin bâlâda beyan olunduğu üzere bir emtai-i ticariye gibi telakki olunmaması prensipi.

2- Kavanine mugayir olmayarak her hususta gerek erbab-ı mesainin ve gerek işçi istihdam edenlerin hak-kı içtimalı.

3- Erbab-ı mesaiye zamanlarında ve memleketlerinde münasip görülen bir seviye-i hayat temin edecek ücret tediyesi.

4- Henüz sekiz saatlık gün veya kırk sekiz saatlik haftanın kabul olunmadığı yerlerde bunların kabulü esbabının istikmalî.

5- Mümkün olduğu halde pazar gününü ihtiva etmek üzere asgarî yirmi dört saat hafta istirahatının kabulü.

6- Çocukların mesaisinin ilgası ve terbiye ve tahsillerine devamını ve inkişafat-ı maddiyelerini temin için her iki cinsten olan çocukların esnan-ı mahdude dahilinde mesaide istihdamları.

7- Aynı kıymette iş için bilâtefrik-i cinsiyet aynı ücrete tediyesi esası.

8- Her memlekette şerait-i mesai hakkında tertip edilecek kavaid-i umumiye o memlekette mukim olan bütün erbab-ı mesaiye aynı muamele-i iktisadiyeyi temin etmelidir.

9- Her hükûmet erbab-ı mesainin himayesine ait kavanin ve nizamatin tatbikini temin için içinde kadınlar da bulunmak üzere bir hizmet-i teftişîye teşkil etmelidir.

Hükûmat-ı akidin işbu tarz ve esasatın tamam ve kat'î olduğunu beyan etmeksizin bunların Cemiyet-i Akvamın siyasetine rehber olacağı ve Cemiyet-i Akvam azaları heyet-i sınaiyelerince kabul olunduğu ve tatbikatta muktedir bir heyet-i teftişîye tarafından tamamen muhafaza edildiği takdirde erbab-ı mesai âleminin seadetine hizmet edeceği fikrindedir.

ON ÜÇÜNCÜ BÂB

Mevad-dı şettâ

Madde 415 — Esliha ve mevad-dı küliye ticaretine müteallik 26 şubat 1885 tarihli Berlin ve 2 temmuz 1890 tarihli Brüksel mukavelat-ı umumiyesinde mevzu-i bahis olan mevad-dı saireye mütedair olarak Düvel-i Müttefika veya bunlardan bazıları ile herhangi bir devlet arasında akdedilmiş veya akdedilecek olan mukavelenameler ile bunları itmam veya tadil etmiş olan mukavelenameleri tasdik ve kabul eylemeği Türkiye taahhüt eder.

Madde 416 — 17 temmuz 1918 tarihinde Fransa Cumhuriyeti hükümeti ile Monako prensi cenapları arasında imza edilip Fransa ile prensliğin münasebatını tayin eden muahedenameye düvel-i âkide kesb-i ittila ve bunu kaydeylemiş olduklarını tasdik ederler.

Madde 417 — İşbu muahedename ahkâmı mahfuz kalmak üzere muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ından mukaddem tahaddüs etmiş olan bir vak'a sebeble Türkiye düvel-i müttfikanın hiç birinden doğrudan doğruya veya bilvasıta hiç bir para mütalebesinde bulunmamağı taahhüt eyler.

İşbu madde alâkadarları kim olursa olsun bundan böyle itfa edilmiş addolunan bu nev'i mütalebattan feragat-ı kâmile ve ka-tiyeyi mutazammındır.

Madde 418 — Düvel-i Müttefikadan herhangi birinin ganaim-i bahriye mahakimi tarafından isdar olunup Osmanlı gemilerile Osmanlı emtiasına müteallik bulunan hükümler ve emirler ile masarifin tesviyesine dair olan hükümler ve emirleri Türkiye tasdik ve makbul ve mecburiyülife telâkki eder ve bu hükümler ve emirler hakkında tebaası mamına hiç bir mütalebede bulunmamağı taahhüt eyler. Gerek düvel-i müttefika gerek bitaraf devletler tebaasının hukuk-i tasarrufiyesini haleldar eden Osmanlı ganaim-i bahriye mahakiminin hükümlerini ve emirlerini Düvel-i Müttefika kendilerinin tayin edecekleri şerait dahilinde tetkik eylemek hakkına maliktirler. İsdar olunan hükümler ve emirler dahil olduğu halde mesailin dosyasını teşkil eden bütün vesaiiki tevdi eylemeği ve berveç-i bâlâ yapılacak tetkikattan sonra vukubulacak tavsiyeleri kabul ve icra etmeği Türkiye taahhüt eyler.

Madde 419 — Harp gemileri ile hamulelerin batırılmasından mütevellit zararları had-di aşgariye irca ve kurtarılabilecek olan talebat-ı hususiyenin tesviyesini teshil eylemek üzere Osmanlı hükümet-i harp esnasında kendi kuva-yı bahriyesi tarafından gark veya duçar-ı hasar edilmiş olan gemilere dair malik olduğu ve düvel-i müttetikaya veya tebaasına müfit olabilecek bilcümle malumatı ita eylemeği taahhüt eyler.

Madde 420 — İşbu muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren altı ay zarfında Osmanlı Hükümeti 29 teşrini-evvel 1914 tenberi Düvel-i Müttetikadan veya tebaası tarafından murakabe edilen şirket ve cemiyetler dahil olduğu halde onların tebaasından ahzolunmuş olan ganimet eşyayı, vesaiki, yadigâr-ı tarihileri veya asar-ı sanatı düvel-i müttetikaya iade eylemeğe mecburdur.

Bu kabil eşya kendilerine iadesi lâzım gelen hükümetler tarafından tayin ve irae edilecek mahalde ve şerait dairesinde teslim olunacaktır.

Madde 421 — İşbu muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren on iki ay zarfında Osmanlı hükümeti antikalara dair elyevm mevcut olan Osmanlı kavaninini ilga ve merbut zeyilde münderiç kavait üzerine müesses yeni kavanin neşir etmek üzere tedabir-i lâzıma ittihaz edecektir. Bu kavanin Meclis-i Mebusana tevdi edilmeden evvel Maliye Komisyonunun nazarı tasvibince arz olunacaktır. Hükümet-i Osmaniye bu kavanini bütün akvama siyyanen ve mütesaviyen tatbik etmeği taahhüt eyler.

Zeyil

- 1 -

“Antika” kelimesi 1700 senesine mütekaddem her bir eseri veya say-ı insanî mahsulüne şamil olacaktır.

- 2 -

Antikaların hüsni muhafazasına müteallik kavanin tehdit yerine teşvik fikrinden mülhem olacaktır.

Beşinci fıkrada mevzu-i bahis müsaadeye malik olmaksızın bir antika keşif edip bunu salâhiyettar Osmanlı nezaretinin bir memuruna ihbar eden her şahıs keşfin kıymetile mütenasip mükâfat-ı nakdiyeye nail olacaktır.

- 3 -

Salâhiyettar Osmanlı nezareti iştiradan feragat etmedikçe hiç bir antika o nezaretten başka bir şahsa devir olunamaz. Mezkûr nezaretten vesika alınmaksızın hiç bir antika memleketten harice çıkamaz.

- 4 -

İras-ı zarar fikrile veya eser-i lakaydı olarak bir antikayı tahrip veya duçar-ı hasar eden her şahıs muayyen bir cezaya çarptırılacaktır.

- 5 -

Salâhiyettar Osmanlı nezaretinin müsaadesi olmaksızın antika bulmak için arazi kazmak memnu ve ceza-yı naktiyi müstelzimdir.

- 6 -

Tarih ve arkeoloji nokta-i nazarından şayan-ı ehemmiyet görülen arazi muvakkaten veya daimî surette istimlâk edilebilmek üzere ahkâm-ı âdilane vaz edilecektir.

- 7 -

Hafriyat müsaadesi ancak arkeolojide derece-i kifayede sahib-i tecrübe olan eşhasa verilecektir. Osmanlı Hükûmeti bu müsaadeleri verirken hiç bir kavmin ulemasını esbab-ı makule olmaksızın müsaadeden mahrum edecek tarzda harekette bulunmayacaktır.

- 8 -

Hafriyat neticesinde elde edilecek âsâr Osmanlı nezaretinin tayin edeceği nisbet dairesinde bu nezaretle hafriyatı yapan şahıs arasında taksim edilecektir.

Esbab-ı fenniyeden nâşi taksim mümkün olamazsa kâşif zuhur eden antikalardan hissesine düşen kısım yerine tazminat-ı adılaneye nail olacaktır.

Madde 422 — Din, arkeoloji, tarih ve sanat nokta-i nazarlarından şayan-ı ehemmiyet olup 1 ağustos 1914 tarihinden sonra bugün Türkiye'den fek edilen arazide ahız olunmuş olan bilcümle eşya işbu muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren on iki ay zarfında Osmanlı hükûmeti tarafından mezkûr arazinin intikal ettiği hükûmetlere iade olunacaktır.

İşbu eşya şahs-ı ahârın yed-i tasarrufuna geçmiş ise hükümet-i Osmaniye istirdat tarikine veya sair vesaite müracaat ederek madde-i hazıradaki taahhüdünü ifa edecektir.

İşbu muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren altı ay zarfında madde-i hazıra mucibince iade edilecek eşyanın cetvelleri alâkadar hükümetler tarafından Osmanlı Hükûmetine tevdi edilecektir.

Madde 423 — Osmanlı Hükûmeti elyevm taht-ı tasarrufunda bulunan İstanbul'daki Rus Arkeoloji Encümeni kütüphanesinin matbu ve el yazısı kitaplarını ve vesaiki muhafaza ve bunları Rusyanın hukukunu vikaye etmek üzere Düvel-i Müttfikanın bilahara göstereceği mahalle teslim eylemeği taahhüt eder. O zamana kadar düvel-i müttfikadan herhangi biri tarafından mezuniyeti haiz eşhasın mezkûr kütüb ve vesaika fûrceyap olmasını Osmanlı Hükûmeti temin edecektir.

Madde 424 — İşbu muahedename mevki-i meriyete vaz olunur olunmaz Türkiye kendisinden fek edilen arazideki mülki, askerî, malî, adlî ilh. idarelere ait evrak, defatir ve senedatı ve planları ve her nev'i vesaiki bilâimhal alâkadar hükûmetlere tevdi edecektir. İşbu vesaik, evrak, defatir ve senedattan ve planlardan bazıları başka mahalle nakil edilmiş ise alakadar hükûmetin talebi üzerine Türkiye tarafından teslim edilecektir.

Birinci fıkrada mevzu-i bahis olup askerliğe tealluklu olmayan evrak, defatir planlar, senedat ve vesaik Osmanlı devairini alakadar ettikleri ve binaberin teslimleri bu devair için mahaziri dai bulunduğu takdirde Türkiye mukabele bilmisil şartile onların muhteviyatını alâkadar hükûmetlere tebliğ etmeği taahhüt eyler.

1912 den sonra Yunanistana intikal eden eski Osmanlı imparatorluğu aksamındaki emläke müteallik olup tahliye esnasında Osmanlı memurini tarafından götürülebilen defatir-i umumiye ve mahallî defter-i hakanî kuyudatının Yunan Hükûmetine teslimini Osmanlı Hükûmeti bilhassa taahhüt eyler.

Ziya hasebile veya diğér bir sebep dolayısile bir veya bir kaç defterin teslimi mümkün olmazsa ve Yunan Hükûmetine ibraz olunan senedatın tetkikini icap ettirecek olursa Derseaset'teki merkezî defter-i emläkten lâzım gelen şerhleri Yunan Hükûmetine istinsah ettirmeğe hakkı olacaktır.

Madde 425 — İşbu muahedename mucibince Türkiye'den fek edilen veya vaz'iyet-i hazırası işbu muahedename mucibince Türkiye tarafından tasdik kılınan arazide icra-yı nufuz eden hükûmetlerin mezkûr arazideki idare-i evkafa ve evkaf-ı hususiyeye müteallik olup mezkûr arazide mütemekkin eşhas veya şirketleri alâkadar eden her nev'i evrak ve vesaike nerede bulunursa bulunsun fūrceyap olmalarını mukabele bilmisil şartile Hükûmet-i Osmaniye taahhüt eder.

Madde 426 — Osmanlı Hükûmeti 30 teşrinievvel 1918 tarihinden itibaren 136 ıncı madde üçüncü kısım (mevad-di siyasiye) de mevzu-i bahis teşkilât-ı adliyenin mevki-i meriyete vaz'ına kadar Türkiye'de düvel-i müttefikadan birinin bir hakim-i veya mahkemesi tarafından verilmiş herhangi bir hükmi-i adliyi kabul ve luzum görüldüğü zaman icrasını temin etmeği taahhüt eyler.

Madde 427 — 46 ncı madde (üçüncü kısım-mevad-dı siyasiye) ahkâmı mahfuz kalmak üzere Türkiye 27 inci maddede hududu tasvir edilen arazisine müteallik olup mukaddema İstanbul Sıhhiye Meclis-i Âlisinin ve bunun taht-ı riyasetinde olan Osmanlı Sıhhiye İdaresinin dahil-i daire-i vazaifi bulunan herhangi bir mesele hakkında Düvel-i Müttefika tarafından ve icap ederse düvel-i saire ile müttehiden verilecek kararları kabul ve onların infazına muavenet eylemeği taahhüt eyler.

Madde 428 — İşbu muahedename mucibince Türkiye'den fek edilen arazi ile üzerinden Türkiye'nin hâkimiyeti ref olunan memalike müteallik olup mukaddema Sıhhiye Meclis-i Âlisinin veya bunun taht-ı riyasetindeki Osmanlı Sıhhiye İdaresinin veyahut İskenderiye Bahrî ve Karantine Sıhhiye Meclisinin dahil-i daire-i vazaifi olan herhangi bir mesele hakkında esasat-ı âtiyeye tevfikân Düvel-i Müttefika tarafından ve icap ederse düvel-i saire ile müttehiden ittihaz olunacak bilcümle mukarreratı kabul etmeği Türkiye şimdiden taahhüt eyler.

Fıkra-i sabıkada mevzuubahis esasat berveç-i âtidir :

a) Türkiye'den fek edilip düvel-i müttefikadan birinin murakavesine vaz olunan arazide alâkadar devlet-i müttefika gerek devleti hakime gerek manda veya himaye sahibi devlet gerek mezkûr arazinin idaresinden mesul devlet vaziyetinde bulunsun işbu devlet-i müttefika beynelmilel sıhhiye mukavelatı ahkâmına imtisalen karantinehaneler tesis ve idare etmekle mükellef olacaktır.

b) Hicaz makamat-ı mübarekesi züvvarının teftişat-ı sıhhiyesine müteallik olup İstanbul Meclis-i Âli-i Sıhhisi veya Osmanlı İdare-i Sıhhiyesi veya İskenderiye Bahri ve Karantine Sıhhiye Meclisi tarafından veya taht-ı riyasetinde ittihaz edilmiş olan tedabir - işbu tedabirin icrası için icap eden muhtelif karantinehanelerle müessesat-ı sıhhiyenin kâin olduğu arazi hangi müttetik devlet hâkimiyeti, mandası, himayesi veya mesuliyeti altına vaz olunmuş ise - bundan böyle o devlet tarafından ittihaz ve deruhte olunacaktır. İşbu tedabir beynelmilel sıhhiye mukavelatı ahkâmına muvafik olacak ve icraatın tamamen yeknesaklığını temin için makamat-ı mezkûre züvvarının teftişat-ı sıhhiyesile alâkadar olan düvel-i müttetikadan herbiri züvvarın karantinesini tanzim edecek olup Cemiyet-i Akvam Meclisinin taht-ı murakabesine mevzu bulunan bir komisyonda temsil edilecektir.

Madde 429 — İleride muhalif ahkâm vaz olunmadığı takdirde muahedename-i hazrın tesis etmiş olduğu her komisyon reisinin ârâ inkisama uğradığı zaman ikinci bir rey vermeğe hakkı olacağını düvel-i muakide kabul ederler.

Madde 430 — Muahedename-i hazrın ahkâm-ı muhalifesi mahfuz bulunduğu takdirde bazı devletlere muhtas bir meselelerin işbu muahede mucibince alâkadar devletler beyinde akdedilecek bir mukavelename ile halli icap ettiği zaman bu bapta zuhur edebilecek müşkülâtın Türkiye Cemiyet-i Akvama kabul edilinceye kadar başlıca müttetik devletler tarafından izale ve fasil olunacağı düvel-i âkide arasında kararlaştırılmıştır.

Madde 431 — İşbu muahedenamenin ahkâm-ı mahsusası müstesna olmak üzere ve mevki-i meriyete vaz'ından itibaren üç ay zarfında Osmanlı hükûmeti Osmanlı kavaninini muahede-i hazıraya tevfikân tadil etmiş olacaktır.

Aynı müddet zarfında işbu muahedename ahkâmının icrasına müteallik bilcümle tedabir-i idariye ve saire Osmanlı hükûmeti tarafından istikmal edilmiş bulunacaktır.

Madde 432 — İşbu muahedenamenin tatbikine doğrudan doğruya veya dolayısı ile temas eden her meselede Türkiye ekseriyet-i ârâ ile ittihaz-ı mukarrerat edecek olan Cemiyet-i Akvamın lüzum göstereceği tahsisata ruy-i muvafakat gösterecektir.

Madde 433 — Rusyanın Cemiyet-i Akvam azalığına kabul olunur olunmaz kendisile başlıca müttefik devletler arasında kararlaştırılacak şerait dairesinde ve işbu muahedename ile kendisine suret-i katiyede verilmiş hukuka hanel gelmemek şartile muahedename-i hazıra dahil olmak salâhiyetini düvel-i muakide tasdik etmekte müttehittirler.

Fransızca, İngilizce ve İtalyanca tesvit edilmiş olan işbu muahedename tasdik edilecektir. İhtilâf zuhurunda -Fransızca ve İngilizce metinlerin müsavi addedildiği birinci kısım (Cemiyet-i Akvam ahitnamesi) ve on ikinci kısım (Say) müstesna olmak üzere-fransızca metin muteber olacaktır.

Tasdiknamelerin tevdi muamelesi Paris'te ve mümkün oladığı kadar yakın zamanda icra edilecektir.

Makar-ı hükümetleri Avrupa haricinde olan devletler muahedenameyi tasdik etmiş olduklarını Paris'teki mümesil-i siyasi-leri vasıtasile Fransa Cumhuriyeti Hükûmetine iblağ eylemekle iktifa edebilirler ve bu takdirde tasdiknameleri mümkün olduğu kadar süratle göndermek mecburiyetindedirler.

Muahedename bir taraftan Türkiye ve diğer taraftan başlıca müttefik devletlerden üçü tarafından tasdik edilir edilmez tasdiknamelerin tevdi olunduğuna dair ilk bir zabıtname tanzim olunacaktır.

Bu ilk zabıtnamenin tarihinden itibaren muahede onu bu suretle tasdik eylemiş bulunan düvel-i muakide beyninde mevki-i meriyete vaz olunacaktır.

İşbu muahedename mevzu-i bahis bilcümle mühletlerin hesabı için salifüzzikir mevki-i meriyete vazı tarihi (mebde) addedilecektir.

Sair hususatın cümlesinde muahedename her devlet için tasdiknamesinin tevdi tarihinden itibaren meri olacaktır.

Tasdiknamelerin tevdiine mütedair zabıtnamelerin asıllarına mutabık olduğu tasdik kılınmış olan birer sureti Fransa hükûmeti tarafından düvel-i mumziyeye ita olunacaktır.

Tasdikan lilmekal salifüzzikir murahhaslar işbu muahedenameyi imza etmişlerdir :

Fransız Cumhuriyeti Hükûmetinin evrakı meyanında vaz olunmak üzere bir nüsha olarak Sevr'de 10 Ağustos 1920 tarihin-

de imzalanmıştır. Mutabık suretleri düvel-i mumziyenin herbirine tevdi olunacaktır.

George Grahame
George H. Perley
Andrew Fisher
George Grahame
R. A. Blankenberg
Arthur Hirtzel
A. Millerand
F. François- Marsal
Jules Cambon
Paléologue
Bonin
Marietti
K. Matsui.
A. Aharonian
J. van den Heuvel
Rolin Jaequemyns
E. K. Venizelos
A. Romanos
Maurice Zamoyski
Erasme Piltz
Affonso Costa
D. J. Ghika
Stefan Osusky
Hadi
Dr. Rıza Tewfik
Réchad Haliss

